

SCE

[School based Comprehensive Evaluation]

આત્મ દીપો ભવઃ ।

ગુજરાત શૈક્ષણિક સંશોધન અને તાલીમ પંચાયત
ગાંધીનગર

શાળાકીય સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકન

શિક્ષક માર્ગદર્શિકા

પિતા / વાલીએ બાળકના સર્વાંગી વિકાસ માટે આટલું અવશ્ય કરવું.

- બાળકને નિયમિત સ્વચ્છ ગણેવેશમાં સમયસર શાળામાં મોકલવું.
- બાળકના હાથ-પગના નખની સફાઈ કરી, વાળ ઓળીને શાળામાં મોકલવું.
- માસ દરમિયાન શાળાના વર્ગ શિક્ષકશ્રી તથા આચાર્યશ્રીની મુલાકાત અવશ્ય લેવી.
- બાળકના શારીરિક વિકાસ / ચેપી રોગી / આંખની તકલીફ હોય તો નજીકના પ્રાથમિક આરોગ્ય કેન્દ્ર / સામૂહિક આરોગ્ય કેન્દ્રમાં જઈ તપાસણી કરાવવી.
- બાળકના મિત્રોમાં બાળકનું વર્તન સંસ્કારી, શિસ્તમય વિનયી રહે તેવા ગુણો વિકસાવવા.
- બાળક નિયમિત ગૃહકાર્ય કરે છે કે કેમ તેની ખાતરી કરવી.
- માતાપિતા, શિક્ષકો તથા વડીલોનો આદર કરે તેવા સંસ્કાર બાળકને આપવા.
- આપના બાળકને જો કોઈ વિશિષ્ટ શોખ હોય તો તેની પ્રગતિ માટે પ્રેરણા આપવી
- બાળક શાળાએ ગેરહાજર ન રહે તેની કાળજી લેવી તથા લાંબી ગેરહાજરીના કિસ્સામાં મુખ્ય શિક્ષકનું ધ્યાન દોરવું.
- આપના ઘરે જન્મેલાં તમામ બાળકોની નોંધ ગ્રામપંચાયતના જન્મ નોંધણી રજિસ્ટરમાં અવશ્ય કરાવી જન્મનો દાખલો મેળવી તેને સાચવી રાખવો.
- બાળકના જન્મ બાદ આરોગ્ય કેન્દ્રના ડોક્ટરની કે નર્સબહેનની સૂચના મુજબ તમામ પ્રકારની રસી મૂકાવવી.
- શાળામાં થતી તમામ ઈતર પ્રવૃત્તિમાં બાળક ભાગ લે તે માટે પ્રોત્સાહન પૂરું પાડવું.
- બાળક સુંદર, સ્વચ્છ અને મરોડદાર અક્ષરે લખે છે કે કેમ તેનું ધ્યાન રાખવું.
- પ્રાથમિક શાળાની તમામ મિલકતો, ઓરડા, પાણીની ટાંકી, દીવોલો, દરવાજા, વૃક્ષો વગેરેને બાળકો અથવા ગામની કોઈ પણ વ્યક્તિ નુકસાન કરતી હોય તો તેને સમજાવી તેમ કરતા રોકો.
- શાળામાં થતાં વાલી સંમેલન, માતૃ સંમેલન, રાષ્ટ્રીય તહેવારોની ઊજવણીના કાર્યક્રમો વગેરેમાં અવશ્ય હાજરી આપો.

કેવળીમાં વિજયતી બાવી છે...

તેમાં જે સાપહે વિજય પાગીરું તો, સર્વત્ર વિજય જ છે.

- મહાત્મા ગાંધી

શાળાકીય સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકન

શિક્ષક માર્ગદર્શિકા

ધોરણ ૧ થી ૮

ગુજરાત શૈક્ષણિક સંશોધન અને તાલીમ પરિષદ,
ગાંધીનગર

માર્ચ 2014

લેખન સંપાદન

માર્ગદર્શક સમિતિ

1. ડૉ. સ્વીન્દ્રભાઈ એચ. દવે આંતરરાષ્ટ્રીય શિક્ષણવિદ્, અમદાવાદ
2. શ્રી એ. એમ. તિવારી અગ્રસચિવશ્રી (પ્રાથમિક શિક્ષણ) શિક્ષણ વિભાગ, ગાંધીનગર
3. ડૉ આર.યુ. પુરોહિત નિયામક, જીસીઈઆરટી, ગાંધીનગર
4. શ્રી બી. એન. રાજગોર સચિવ, જીસીઈઆરટી, ગાંધીનગર
5. ડૉ. ટી. એસ. જોષી ઓ.એસ.ડી., જીસીઈઆરટી, ગાંધીનગર
6. શ્રી હરેશભાઈ ચૌધરી અભ્યાસક્રમ કો-ઓર્ડિનેટર, જીસીઈઆરટી, ગાંધીનગર

સંયોજક

1. શ્રી મનોજ આર. કોરકિયા રિસર્ચ એસોસિએટ, જીસીઈઆરટી, ગાંધીનગર
2. શ્રી ઇકબાલ ડી. વોરા રિસર્ચ એસોસિએટ, જીસીઈઆરટી, ગાંધીનગર

તજ્જ સમિતિ

1. શ્રી શૈલેષભાઈ બી. ભાવા પ્રાચાર્ય ડાયેટ, ઈડર
2. શ્રી ગજેન્દ્રભાઈ જોષી લેક્ચરર ડાયેટ, પાલનપુર
3. શ્રી ચંદ્રેશભાઈ પાલ્લીઆ રિસર્ચ એસોસિએટ, જીસીઈઆરટી, ગાંધીનગર
4. શ્રી આર. એ. રાવલ રિસર્ચ એસોસિએટ, જીસીઈઆરટી, ગાંધીનગર
5. ડૉ. અખિલભાઈ ઠાકર રિસર્ચ એસોસિએટ, જીસીઈઆરટી, ગાંધીનગર
6. શ્રી રાઘવજી માધડ રિસર્ચ એસોસિએટ, જીસીઈઆરટી, ગાંધીનગર
7. ડૉ. વિજયભાઈ પટેલ રિસર્ચ એસોસિએટ, ગણિત-વિજ્ઞાન એકમ
8. ડૉ. સંજયભાઈ ત્રિવેદી રિસર્ચ એસોસિએટ, જીસીઈઆરટી, ગાંધીનગર
9. શ્રી પ્રકાશભાઈ સોની પ્રોજેક્ટ કો-ઓર્ડિનેટર વસતિ શિક્ષણ એકમ, જીસીઈઆરટી, ગાંધીનગર
10. ડૉ. કિરીટભાઈ જોષી આચાર્ય દીવાન-બલ્લુભાઈ માધ્યમિક શાળા, કાંકરિયા, અમદાવાદ
11. શ્રી રકેશકુમાર પી. જૈન આચાર્ય, ઉત્તર વિદ્યાલય, અકોટા રોડ, વડોદરા
12. શ્રી ધુમિત પંડ્યા નિયામક, ગુરુ નાનક ઓન્ડ ચંદ્રકેતુ પંડ્યા સ્કૂલ, મણિનગર, અમદાવાદ
13. ડૉ. વૈશાલી શાહ નિયામક, શ્રેયસ ફાઉન્ડેશન, અમદાવાદ
14. શ્રી જગદીશભાઈ ભટ્ટ આચાર્ય, નવજીવન માધ્યમિક શાળા, લીમડા, જિ. ભાવનગર
15. શ્રી ભૌમિકભાઈ ત્રિવેદી લેક્ચરર ડાયેટ, અમદાવાદ ગ્રામ્ય
16. શ્રી જયેન્દ્રસિંહ વાંસદિયા લેક્ચરર ડાયેટ, ભરૂચ
17. શ્રી નીતિભાઈ દલવાડી લેક્ચરર ડાયેટ, ભરૂચ
18. શ્રી ભાર્ગવભાઈ ઠક્કર લેક્ચરર ડાયેટ, ઈડર
19. શ્રી વિનોદભાઈ અઢિયોલ લેક્ચરર ડાયેટ, મહેસાણા
20. શ્રી મનીષભાઈ પટેલ લેક્ચરર ડાયેટ, નવસારી
21. શ્રી જયેશભાઈ સુતરિયા લેક્ચરર ડાયેટ, અમરેલી
22. શ્રી તરેન્દ્રભાઈ રાવલ લેક્ચરર ડાયેટ, ગાંધીનગર

પ્રાસંગિક

શાળાકીય સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકન : સર્વાંગીણ શિક્ષણનું પ્રેરક બળ

પ્રો. ડો. રવીન્દ્ર દવે

21 મી સદીના સંદર્ભમાં પ્રાથમિક શિક્ષણ કેવું હોવું જોઈએ આ ચર્ચાનો મુખ્ય સૂર એ છે કે પ્રાથમિક કેળવણીને તબક્કે વિદ્યાર્થીઓને નૂતન યુગના પરિપ્રેક્ષ્યમાં સર્વગ્રાહી શિક્ષણ આપવું જોઈએ અને તેનું સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકન કરીને તેમનામાં એવું નૈપુણ્ય ઉત્પન્ન કરવું જોઈએ કે જેથી તેઓ નવા યુગમાં તેમના જીવનનો સર્વાંગીણ વિકાસ સાધવામાં સફળ થાય. (In a new and dynamic era of the 21st Century, there should be holistic education and holistic evaluation in order to enable primary school students to achieve a holistic quality of life, throughout life.) પ્રાથમિક અને ઉચ્ચતર પ્રાથમિક સ્તરની કેળવણીના આ પ્રકારના સર્વસમાહિત અભિગમની પાછળ વિદ્યાર્થીઓને પરંપરાગત શિક્ષણની સાથે સાથે 21 મી સદીના નવા પડકારો (Challenges)ને ધ્યાનમાં લઈને એ પડકારોને સર્જનાત્મક રીતે ઝીલવા માટે સર્વ રીતે સક્ષમ બનાવવાનો ખ્યાલ છે.

પ્રાથમિક શિક્ષણમાં સિમેસ્ટર પદ્ધતિ દાખલ કરાઈ છે. આને પરિણામે વિદ્યાર્થીઓ પરનું એક સાથેનું ભારણ ઘટવું છે અને વધારે ઊંડાણપૂર્વક તેમજ સર્વગ્રાહિતાથી શાળાકીય સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકન (School based Comprehensive Evaluation - SCE) દાખલ થઈ રહ્યું છે. જે વિદ્યાર્થીઓને સર્વગ્રાહી શિક્ષણ આપવા માટે એક મજબૂત પ્રેરકબળ બની શકશે.

જ્ઞાનયુગના આ નવા શિક્ષણ તેમજ મૂલ્યાંકનના હેતુઓ અંગે પ્રાથમિક કક્ષાના બધા જ વિદ્યાર્થીઓને સજાગ કરી તે માટે તેઓ આવશ્યક ક્ષમતાઓમાં નૈપુણ્ય પ્રાપ્ત કરે તેવી પ્રગતિશીલ કેળવણીની યોજના ઘડવી પડશે. નવા યુગની આવશ્યકતાઓને ધ્યાનમાં રાખીને રોજબરોજની શિક્ષણ-પ્રશિક્ષણની પ્રવિધિઓમાં કેટલાક પાયાના ફેરફારો કરવા પડશે. જેમ કે વૈયક્તિક અને સામૂહિક પ્રોજેક્ટ્સ, કેસ સ્ટડી, ક્વિઝ, અન્વેષણ પદ્ધતિઓ, પ્રશ્ન ઘડતર, પ્રવૃત્તિઓ, ચર્ચાસભાઓ, વિવિધ પ્રકારની સ્પર્ધાઓ, વૈજ્ઞાનિક અને અન્ય પ્રયોગો, નાટ્યપ્રયોગો, દૈનિક અબબારો અને સામયિકોનો ઉપયોગ, ઇન્ટરનેટ અને વિડિયોના ઉપયોગ, e-readers જેવા અન્ય ઇલેક્ટ્રોનિક સંસાધનોનો ઉપયોગ, વિશ્વકોશ અને બાલવિશ્વકોશ જેવા સંદર્ભ ગ્રંથોનો ઉપયોગ, નાના રિપોર્ટ વગેરે બનાવીને વર્ગમાં ચર્ચા માટે પેશ કરવાની પ્રવૃત્તિઓ વગેરેને નિયમિત રીતે અપનાવીને વિદ્યાર્થીઓને જીવનભર ઉપયોગી થાય તેવી શિક્ષણ તેમજ મૂલ્યાંકનની નવી શક્તિઓથી સજજ કરવા પડશે. શાળા શિક્ષણ દરમ્યાન આવી Active and Dynamic પ્રવિધિઓ તથા પ્રવૃત્તિઓ દ્વારા વિદ્યાર્થીઓના જ્ઞાનાત્મક, સર્જનાત્મક, ભાવાત્મક, મૂલ્યાત્મક તેમજ કૌશલ્યાત્મક વિકાસનું રચનાત્મક મૂલ્યાંકન પણ સમયે સમયે કરતા રહેવું પડશે.

આ ફેરફારોના પરિપ્રેક્ષ્ય શિક્ષકોની જવાબદારીઓ પણ બદલાશે. તેઓ હવે માત્ર Instructors રહેવાને બદલે Facilitators અને Co-ordinators બનવા ઉપરાંત, કેટલીક બાબતોમાં Co-learners પણ બનશે.

આ બધા માટે સ્વશિક્ષણ નાના જૂથમાં પારસ્પરિક શિક્ષણ (Inter learning) અને શિક્ષક નિર્દેશિત શિક્ષણ (Teacher directed learning) ની જુદી જુદી પ્રવૃત્તિઓની સાથે મૂલ્યાંકનની પણ વિવિધ પદ્ધતિઓ અપનાવવાની રહેશે. લેખિત પદ્ધતિ ઉપરાંત, મૌખિક, પ્રાયોગિક, સામૂહિક, અવલોકનાત્મક, સ્પર્ધાત્મક, પ્રોજેક્ટ રેકોર્ડ વગેરે પદ્ધતિઓ દ્વારા વિદ્યાર્થીઓનો સર્વાંગીણ વિકાસ થતો રહે તે જોતા રહેવાનું અને વિકાસના ક્રમશઃ સમૃદ્ધિકરણ માટે પ્રોત્સાહન તેમજ માર્ગદર્શન આપવાનું રહેશે.

મૂલ્યાંકન એ વિદ્યાર્થીની કેળવણી વિષય પ્રગતિના પુરાવા પ્રાપ્ત કરવાની તથા તેમનું વિશ્લેષણ તેમજ અર્થઘટન કરવાની પ્રક્રિયા છે. મૂલ્યાંકનને આધારે ઘણા બધાં મહત્વના નિર્ણયો લેવાય છે જેવાં કે, વિદ્યાર્થીને યથાર્થ માર્ગદર્શન આપવું, તેની કથાશ હોય તે દૂર કરવી રૅન્ક આપવી, પ્રમોશન આપવું, વાલીને પ્રગતિપત્રક આપવું, સ્કોલરશીપ માટે પસંદગી કરવી, ઉચ્ચ શિક્ષણમાં એડમિશન આપવું, શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક માર્ગદર્શન આપવું વગેરે. સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકન એ શિક્ષણના બધા જ આયામોને આવરી લે છે. એક બાજુએ વિદ્યાર્થીઓને મહત્તમ પ્રગતિ કરતા રહેવા માટે ઉત્તેજિત કરે છે અને બીજી બાજુએ શિક્ષકો, અન્ય કેળવણીકારો, વાલીઓ અને સમાજના કેળવણી અંગેના નિર્ણયો લેનાર અગ્રણીઓને વિદ્યાર્થીઓના ભવિષ્ય અંગે, શિક્ષણ પ્રવિધિઓ અંગે, અભ્યાસક્રમ અંગે અને પાઠ્યપુસ્તકો તથા અન્ય શૈક્ષણિક સવલતો સુધારતા રહેવા બાબતે અંગુલિનિર્દેશ કરે છે. Evaluation is a process of collecting, analysing and interpreting evidence concerning learner achievement for the purpose of making a variety of decisions.

મૂલ્યાંકનની આવી બહુઆયામી પ્રક્રિયાને તથા કેળવણીના નવા અને પારંપરિક હેતુઓને ધ્યાનમાં રાખીને શાળાકીય સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકન (SSE) ના એકબીજા સાથે સમન્વિત એવા બે મુખ્ય પ્રભાગ કરવામાં આવ્યા છે :

1. શૈક્ષણિક મૂલ્યાંકન : જેમાં મુખ્યત્વે વિવિધ વિષયો અંગે પ્રત્યેક વિદ્યાર્થીએ કરેલી ઉપલબ્ધિનું મૂલ્યાંકન સમાહિત છે.
2. સહ-શૈક્ષણિક મૂલ્યાંકન : જેમાં મહત્વનાં જીવન કૌશલ્ય મૂલ્યો (Critical life skills), વલણો, અભિગમો, વિવિધ પ્રતિભાઓ (Talents), કોઈ વિશિષ્ટ ઉપલબ્ધિઓ વગેરે સમાહિત છે.

આ આખો કાર્યક્રમ દરેક વિદ્યાર્થી માટે વિકાસલક્ષી બને અને તેની સર્વાંગીણ પ્રગતિ થતી રહે તેને લક્ષમાં રાખી સેમિસ્ટર મુજબ કરવાના મૂલ્યાંકનના બે ભાગ કરવામાં આવ્યા છે :

- (ક) વિકાસલક્ષી કે રચનાત્મક પરીક્ષણ (Formative Assessment - FA)
- (ખ) સમગ્રતાલક્ષી પરીક્ષણ (Summative Assessment - SA)

જે દ્વારા સેમિસ્ટરને અંતે આખા સેમિસ્ટરના અપેક્ષિત હેતુઓની કેટલે અંશે ઉપલબ્ધિ થઈ તેનું મૂલ્યાંકન કરવાનું છે. વર્ષમાં આવા બે SA સેમિસ્ટરવાર થશે. FA અને SA માટે નિયત કરેલા ભારાંક અને સૂચકાંકો (Indicators) પ્રમાણે વર્ષને અંતે વિદ્યાર્થીએ શૈક્ષણિક તેમજ સહ-શૈક્ષણિક પ્રભાગોમાં કેટલી પ્રગતિ સાધી તેનું સમગ્રતાલક્ષી સરવૈયું કાઢીને પ્રગતિપત્રક અપાશે.

આ પ્રમાણે શાળાકીય મૂલ્યાંકન એ (1) શિક્ષણકાર્ય કરવાની સાથે જ અવિચ્છિન્નરૂપે સંકળાયેલું સતત મૂલ્યાંકન, (2) FA દ્વારા કરતા રહેવાનું સામયિક મૂલ્યાંકન (Periodical Assessment), (3) સત્રાન્ત મૂલ્યાંકન (SA) તથા સરવૈયારૂપે વર્ષાન્ત મૂલ્યાંકન બને છે. શાળાકીય મૂલ્યાંકનના આ બધા જ આયામો શૈક્ષણિક અને સહ-શૈક્ષણિક પ્રભાગોને આવરી લે છે અને તે રીતે સર્વગ્રાહી બને છે.

આ નવી પરિસ્થિતિના પરિપ્રેક્ષ્યમાં, જીસીઈઆરટી તરફથી યોગ્ય સમયે લેવાયેલા સર્વગ્રાહી શિક્ષણ અને મૂલ્યાંકનના નિર્ણયનું મહત્વ અનેકગણું વધી જાય છે. તેથી શાળાઓ, વાલીઓ અને સમાજના સૌ “અંગચ્છદ્યમ્ સંવદધ્યમ્”. ની ભાવનાથી તેમજ પૂર્ણ પ્રતિબદ્ધતાથી આ સર્વગ્રાહી શિક્ષણ અને મૂલ્યાંકનને સફળ બનાવવાના પવિત્ર કાર્યમાં લાગી જાય એ જ અભ્યર્થના...

પ્રો. ડો. રવીન્દ્ર દવે

પ્રસ્તાવના

વિશ્વના ઘણા બધા વિકસિત દેશોમાં એક ઝીણવટભરી ચર્ચા ચાલી રહી છે કે 21મી સદીના સંદર્ભમાં પ્રાથમિક શિક્ષણ કેવું હોવું જોઈએ? આ બધી ચર્ચાનો મુખ્ય સૂર એ છે કે વિદ્યાર્થીઓને નૂતન યુગમાં સર્વગ્રાહી શિક્ષણ આપવું જોઈએ અને તેનું સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકન કરીને તેમનામાં એવું નૈપુણ્ય ઉત્પન્ન કરવું જોઈએ કે જેથી તેઓ નવા યુગમાં તેમના જીવનનો સર્વાંગીણ વિકાસ સાધવામાં સફળ થાય.

શાળાકીય સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકનની વાત કરતાં પહેલાં શિક્ષણના ધ્યેયો પર વિચાર કરવો અતિ જરૂરી છે. કેળવણી એ માનવીના સશક્તિકરણ (Human Empowerment)ની પ્રક્રિયા છે. જેના દ્વારા માનવજીવન બહેતર (Better) તેમજ ઉન્નત (Higher) બનાવી શકાય છે. આ ઉપરાંત સર્વસામાન્ય એક હેતુ સર્વગ્રાહી વિકાસ પણ છે. વળી કેળવણી દ્વારા જીવનની ઉત્કૃષ્ટ ગુણવત્તા પ્રાપ્ત કરી શકાય છે. સર્વગ્રાહી કેળવણીના પરિપાકરૂપે લોકોમાં શારીરિક અને સ્વાસ્થ્ય વિકાસ, માનસિક વિકાસ, સામાજિક અને આર્થિક વિકાસ, આવસાયિક અને પર્યાવરણિક વિકાસ, નાગરિકતાલક્ષી અને સાંસ્કૃતિક વિકાસ સાધવાનું શક્ય બને છે. આ માટે જુદા જુદા શૈક્ષણિક વિષયો, સહ શૈક્ષણિક પ્રવૃત્તિઓ, મૂલ્યાંકન પદ્ધતિઓ વગેરેની જરૂર પડે છે. આવા સર્વગ્રાહી શિક્ષણ અને પરીક્ષણની મુખ્ય જવાબદારી શિક્ષકો, આચાર્યો, કેળવણી અવસ્થાપકો અને વાલીઓ પર છે.

સમયાંતરે નિમાતા શિક્ષણ પંચોમાં પણ મૂલ્યાંકન સંબંધિત વાતો થતી રહેતી હોય છે. રાષ્ટ્રીય શિક્ષણનીતિ-1986માં વિદ્યાર્થીના સર્વાંગી વિકાસ પર ભાર મૂકી શાળા કક્ષાએ સતત અને સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકન પદ્ધતિનો વિકાસ થાય તે માટે ભલામણ કરવામાં આવેલ. સતત અને સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકન (Continuous and comprehensive evaluation)નો અસરકારક અમલ થાય તે માટે GCERTએ જૂન-2011થી પ્રયત્ન કરેલ છે. આ પદ્ધતિનો અસરકારક અમલ ગુજરાત રાજ્યમાં થાય તે માટે આંતરરાષ્ટ્રીય શિક્ષણવિદ્ધ અને યુનેસ્કોના ભૂતપૂર્વ ડાયરેક્ટર મા. ડૉ. રવીન્દ્રભાઈ દવેના અધ્યક્ષસ્થાને GCERT ખાતે કમિટીની રચના કરવામાં આવેલ. કમિટીના સભ્યોએ ડૉ. રવીન્દ્રભાઈ દવેના માર્ગદર્શન હેઠળ શિક્ષણ સાથે સંકળાયેલા લોકોના અભિપ્રાયો મેળવીને ઘનિષ્ટ ચર્ચા-વિચારણાના અંતે રાજ્યની સ્થાનિક પરિસ્થિતિને અનુરૂપ, સતત અને સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકનનું વ્યવહારુ માળખું તૈયાર કરેલ છે.

સતત અને સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકન (Continuous and comprehensive evaluation) ટૂંકમાં CCE કે જેને ગુજરાત રાજ્યમાં 'શાળાકીય સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકન' (School based comprehensive evaluation) ટૂંકમાં SCEના નામે ઓળખાય છે.

અત્યાર સુધી થતા મૂલ્યાંકનમાં માત્ર ઔપચારિક લેખિત પરીક્ષાને પ્રાધાન્ય આપવામાં આવતું હતું. જ્યારે સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકનમાં લેખિત પરીક્ષાનો ભારાંક ઓછો કરવામાં આવે છે. અહીં મૂલ્યાંકનના સાધન તરીકે વિવિધ કસોટીઓ (મૌખિક, લેખિત અને ક્રિયાત્મક), અવલોકન, ચેકલિસ્ટ, કમમાપદંડ, સ્થાનિક સંદર્ભ-સાહિત્ય વગેરેનો વિનિયોગ શિક્ષકે યથોચિત સમયે અધ્યયન-અધ્યાપન પ્રક્રિયા તેમજ શાળા સમય દરમિયાન કરવાનો રહેશે. સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકન કરતાં પહેલાં વર્ગખંડમાં સર્વગ્રાહી શિક્ષણ આપવું જરૂરી છે. આ માટે, ગોમણપટ્ટીને ઉત્તેજન ન આપતા કૌશલ્યોનો વિકાસ થાય તે રીતે ભયમુક્ત, ચિંતામુક્ત, ઉત્સાહપૂર્વક વાતાવરણમાં અધ્યયન-અધ્યાપન પ્રક્રિયા ધાય તે તરફ ધ્યાન આપવું જોઈએ. વર્ગખંડમાં વિવિધ પ્રવૃત્તિઓ દ્વારા અધ્યયન અનુભવો આપી નવા જ્ઞાનના નિર્માણમાં બાળકને પ્રોત્સાહિત કરવાનું છે. આ પ્રક્રિયા દરમિયાન પડતી મુશ્કેલીઓનું નિરાકરણ - સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકન દ્વારા કરવાની નેમ રાખવામાં આવી છે.

ડૉ. આર. યુ. પુરોહિત

નિયામક,

જીસીઈઆરટી, ગાંધીનગર

અનુક્રમણિકા

પ્રકરણ 1	શાળાકીય સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકન	1
1.1	સંકલ્પના	
1.2	ચાલો કેટલાક શબ્દો સમજાવો...	
1.2.1	રચનાત્મક મૂલ્યાંકન	
1.2.2	સત્રાંત મૂલ્યાંકન	
1.2.3	સ્વ અધ્યયન કાર્ય	
1.2.4	પ્રતિનિધિરૂપ અધ્યયન ઉપલબ્ધિઓ	
1.2.5	નિર્દેશકો (વિધાનો Indicators)	
1.3	શાળાકીય સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકનના હેતુઓ	
1.4	શાળાકીય સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકનની આવશ્યકતા	
1.5	શાળાકીય સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકનની લાક્ષણિકતાઓ	
1.6	રચનાત્મક મૂલ્યાંકનમાં શિક્ષકની ભૂમિકા	
1.7	રચનાત્મક મૂલ્યાંકનમાં આચાર્યની ભૂમિકા	
1.8	રચનાત્મક મૂલ્યાંકનની પ્રવિધિઓ	
1.9	સત્રાંત મૂલ્યાંકન માટે પ્રશ્નોના પ્રકાર	
પ્રકરણ 2	મૂલ્યાંકન માળખું ધોરણ 1 થી 8	15
2.1	પ્રસ્તાવના	
2.2	ટ્રેડિંગ પદ્ધતિ	
2.3	મૂલ્યાંકન માળખું : ધોરણ 1 અને 2	
2.4	મૂલ્યાંકન માળખું : ધોરણ 3 થી 8	
પ્રકરણ 3	વિવિધ પત્રકો અંગેની સમજ	21
3.1	પત્રક - A રચનાત્મક મૂલ્યાંકનની સમજ	
3.2	પત્રક - B વ્યક્તિત્વ વિકાસ પત્રકની સમજ	
3.3	પત્રક - C પરિણામ પત્રકોની સમજ	
3.4	પત્રક - D ધોરણ 1 અને 2 નું મૂલ્યાંકન પત્રકની સમજ	
3.5	પત્રક - E સર્વાંગી વિકાસાત્મક સંગૃહિત પ્રગતિ પત્રકની સમજ	
3.6	પત્રક - F ધોરણ 3 થી 8 ના પ્રગતિ પત્રકોની સમજ	

પ્રકરણ 4	વિષયવાર મૂલ્યાંકન પ્રક્રિયા અને પ્રતિનિધિરૂપ અધ્યયન ઉપલબ્ધિઓ	23
4.1	અભ્યાસિક વિષયો	
4.1.1	ગુજરાતી	
4.1.2	હિન્દી	
4.1.3	સંસ્કૃત	
4.1.4	અંગ્રેજી	
4.1.5	ગણિત	
4.1.6	વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી	
4.1.7	પર્યાવરણ	
4.1.8	સામાજિક વિજ્ઞાન	
4.2	સહ-અભ્યાસિક વિષયો	
4.2.1	ચિત્રકલા	
4.2.2	સંગીત	
4.2.3	શારીરિક શિક્ષણ	
પ્રકરણ-5	વ્યક્તિત્વ વિકાસ પત્રક D અને Bના વિધાનો માટેના નિર્દેશકો	91
5.1	ધોરણ 1	
5.2	ધોરણ 2	
5.3	ધોરણ 3 થી 8 ના વ્યક્તિ વિકાસના નિર્દેશકો (પત્રકના - B સંદર્ભમાં)	
પત્રક A થી F		
1	રચનાત્મક મૂલ્યાંકન પત્રક - A	98
2	વ્યક્તિત્વ વિકાસ પત્રક - B	99
3	પરિણામ પત્રક - C	101
4	ધોરણ 1 અને 2 ના મૂલ્યાંકન માટે પત્રકો - D-1, D-2, D-3, D-4	115
5	સર્વશ્રી વિકાસાત્મક સંગૃહિત પ્રગતિ પત્રક - E	129
6	પ્રગતિ પત્રક - F	141

પ્રકરણ 1

શાળાકીય સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકન

1.1 સંકલ્પના

શાળાકીય સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકન એ બાળકના વ્યક્તિત્વના સર્વાંગી વિકાસની જાણકારી મેળવવાની તથા તેનું વિશ્લેષણ તેમજ અર્થઘટન કરવાની પ્રક્રિયા છે.

RTE-2009 અંતર્ગત થયેલ જોગવાઈ તેમજ RTE એક્ટની કલમ 29 ના અમલીકરણ બાદ રાજ્યમાં શાળાકીય સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકન (School based comprehensive evaluation)ના માધ્યમથી ધોરણ 1 થી 8ના વિદ્યાર્થીઓના શૈક્ષણિક, સામાજિક, બૌદ્ધિક અને શારીરિક એમ સર્વગ્રાહી બાબતોની નોંધ, ઉપરાંત વિદ્યાર્થીના સતત અવલોકન અને સહ-અભ્યાસ તથા સામાજિક પ્રવૃત્તિઓની તાલીમના આધારે તેના ગુણો, વલણો, રસ અને ત્રુટિ વગેરેની જાણકારી શાળાકીય સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકનમાં સમાવેલી છે.

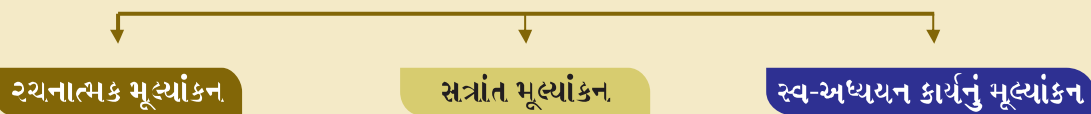
શાળાકીય સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકન બે પ્રકારે થઈ શકે છે :

(1) શૈક્ષણિક મૂલ્યાંકન (2) સહ-શૈક્ષણિક મૂલ્યાંકન

(1) શૈક્ષણિક મૂલ્યાંકન :

- શાળા કક્ષાએ વિવિધ ધોરણોનાં વર્ગખંડમાં ભણાવાતા વિષયોની અધ્યયન ઉપલબ્ધિઓ (Learning outcome) કેટલે અંશે સિદ્ધ થઈ છે, તે જાણવાની પ્રક્રિયા એટલે શૈક્ષણિક મૂલ્યાંકન.
- બાળકની બુદ્ધિમત્તા સાથે જોડાયેલ બાબતોનો સમાવેશ શૈક્ષણિક ક્ષેત્રમાં થાય છે.
- શૈક્ષણિક મૂલ્યાંકનમાં અભ્યાસક્રમના વિષયો, એસાઈનમેન્ટ, પ્રોજેક્ટ વર્ક, પ્રાયોગિક કાર્ય, મૌખિક કાર્ય વગેરે પ્રવિધિઓ દ્વારા અધ્યયન અનુભવો આપી મૂલ્યાંકન કરવામાં આવે છે.

શૈક્ષણિક મૂલ્યાંકન

- અહીં, (સાક્ષરી) અભ્યાસિક વિષયોમાં રચનાત્મક મૂલ્યાંકન અને સત્રાંત મૂલ્યાંકનના આધારે સમગ્ર વર્ષ દરમિયાન મૂલ્યાંકન કરવાનું છે.

(2) સહ-શૈક્ષણિક મૂલ્યાંકન :

- બાળકના માનસિક વિકાસ ઉપરાંત શારીરિક, સામાજિક, ભાવાત્મક જેવા ક્ષેત્રોનો તેમજ મૂલ્યોનો વિકાસ જાણવા માટે સહ-શૈક્ષણિક મૂલ્યાંકનની જરૂર પડે છે.
- શાળાકીય સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકન અંતર્ગત સહ-શૈક્ષણિક મૂલ્યાંકનમાં કુલ 4 ક્ષેત્રોનો સમાવેશ કરવામાં આવેલ છે. જેમાં,

ક્ષેત્ર 1 વ્યક્તિગત અને સામાજિક ગુણો	ક્ષેત્ર 2 વિદ્યાર્થીના વલણો	ક્ષેત્ર 3 વિદ્યાર્થીના રસના ક્ષેત્રો	ક્ષેત્ર 4 સહ-શૈક્ષણિક પ્રવૃત્તિઓ અને કાર્યાનુભવ
---	--------------------------------	---	--

- આ ચાર ક્ષેત્રોમાં બાળકનો વિકાસ એ બાળકના વ્યક્તિત્વ વિકાસમાં પ્રગતિ સૂચવે છે.

1.2 ચાલો કેટલાક શબ્દો સમજીએ...

શાળાકીય સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકનના અમલ માટે તેના ચાવીરૂપ શબ્દોની સમજ મેળવવી જરૂરી છે. જેની સમજ નીચે મુજબ ક્રમશઃ રજૂ કરેલ છે.

1.2.1 રચનાત્મક મૂલ્યાંકન :

- રચનાત્મક મૂલ્યાંકન એ વર્ગખંડ શિક્ષણનો એક ભાગ છે.
- વર્ગખંડમાં અધ્યયન-અધ્યાપન પ્રક્રિયા દરમિયાન બાળકોને શીખવા માટેના જરૂરી અવસર મળતા રહે છે, જેથી તેઓ તેમના જ્ઞાનનું નિર્માણ કરતા રહે. બાળકો વિવિધ પ્રવૃત્તિઓમાં સહભાગી થઈ સતત તેમના જ્ઞાનમાં સુધારો કરતાં હોય છે. આ પ્રક્રિયા દરમિયાન બાળકો કેટલું શીખ્યા? કેવી રીતે શીખ્યા? તેમની શીખવાની ઝડપ કેટલી છે? તેઓને વિષયવસ્તુમાં ક્યાં મદદની જરૂર છે? વગેરેની માહિતી શિક્ષક પાસે હોવી જરૂરી છે. આ પ્રકારની માહિતી રચનાત્મક મૂલ્યાંકન દ્વારા શિક્ષકને પ્રાપ્ત થઈ શકે છે.
- રચનાત્મક મૂલ્યાંકન એ શાળા કક્ષાએ થતું 'અધ્યયન માટેનું મૂલ્યાંકન' છે.
- આ પ્રકારના મૂલ્યાંકનમાં શિક્ષક બાળકોને યોગ્ય વિવિધ પ્રકારની માહિતીને ભેગી કરવાનો પ્રયત્ન કરે છે, જેથી તે બાળકોનાં કાર્યોને યોગ્ય દિશા આપી શકે.
- આ માટે, વર્ગખંડમાં શિક્ષક અવલોકન, પ્રશ્નોત્તરી, વિવિધ વર્કશીટ્સ, પ્રોજેક્ટ્સ, કેસ સ્ટડી વગેરે દ્વારા બાળકોનાં કાર્યોની માહિતી મેળવે છે, અને અધ્યયન-અધ્યાપન કાર્ય માટે જરૂરી આયોજન પણ કરે છે.
- અહીં, બાળકોની શીખવાની પ્રક્રિયા પર વિશેષ ધ્યાન આપવામાં આવે છે અને તે આધારે જરૂરી પ્રતિપોષણ (Feedback) આપવામાં આવે છે.
- સામાન્ય રીતે શિક્ષક પિરિયડના અંતે, એકમના અંતે, માસના અંતે કે સત્રના અંતે બાળકનું મૂલ્યાંકન કરે છે, જે સતત ચાલતી પ્રક્રિયા છે.

1.2.2 સત્રાંત મૂલ્યાંકન :

- સત્રાંત મૂલ્યાંકન એ દરેક સત્રના અંતે કરવામાં આવતું મૂલ્યાંકન છે.
- આ પ્રકારના મૂલ્યાંકનમાં નિર્ધારિત પાઠ્યક્રમનો ઉપયોગ કરી ઓપથારીક રીતે બાળકનું મૂલ્યાંકન કરવામાં આવે છે.
- આ પ્રક્રિયામાં સત્રના અંતે બાળકોએ તેમના વિષયવસ્તુમાં તેમજ વ્યક્તિત્વ વિકાસમાં કેટલે અંશે વિકાસ સાધ્યો છે તેનું મૂલ્યાંકન કરવામાં આવે છે.
- આ પ્રકારના મૂલ્યાંકનમાં ગોખણપટ્ટીને બદલે સમજશક્તિ, તર્કશક્તિ, વિશ્લેષણાત્મક શક્તિ,

સર્જનાત્મકતા વગેરે બાબતો ચકાસી શકાય તે પ્રકારના પ્રશ્નોનો સમાવેશ કરવો.

- સામાન્ય રીતે સત્રાંત મૂલ્યાંકનમાં હેતુલક્ષી પ્રશ્નો, ટૂંકજવાબી પ્રશ્નો તેમજ વર્ણનાત્મક પ્રશ્નોનો ઉપયોગ કરી પ્રશ્નપત્રની રચના કરવામાં આવે છે.

આમ સાક્ષરી વિષયોમાં વિદ્યાર્થીમાં જ્ઞાન, સમજ, ઉપયોજન અને કૌશલ્ય ખીલે, તેની તર્કશક્તિ, વિશ્લેષણાત્મક શક્તિ, સર્જનાત્મક શક્તિ ખીલે, લેખિત અભિવ્યક્તિ કેળવાય અને તેને ચકાસી શકાય એવા પ્રશ્નોનો સમાવેશ સત્રાંત મૂલ્યાંકનમાં કરવો આવશ્યક છે.

1.2.3 સ્વ-અધ્યયન કાર્ય :

- વિદ્યાર્થીઓની સમજશક્તિ, તર્કશક્તિ, વિચારશક્તિ વગેરેને વિકસાવે અને તેના આધારે વિષયવસ્તુનું દૃઢીકરણ થાય તે પ્રકારનું આયોજનબદ્ધ રીતે અપાયેલું કાર્ય એટલે સ્વ-અધ્યયન કાર્ય. આ પ્રકારના સ્વ-અધ્યયન કાર્યને કારણે વિદ્યાર્થીઓને બિનજરૂરી, સમજણ વગરનું કંટાળાજનક તેમજ ગોખણપટ્ટી આધારિત અધ્યયન કાર્યથી મુક્ત રાખી શકાય છે અને તેને કારણે તેમનો માનસિક તણાવ પણ ઘટે છે.
- સ્વ-અધ્યયન કાર્ય વિદ્યાર્થી દ્વારા વર્ગખંડમાં અથવા વર્ગખંડ બહાર થઈ શકે છે.
- સ્વ-અધ્યયન કાર્યના આધારે વિદ્યાર્થીએ સિદ્ધ કરેલ અધ્યયન ઉપલબ્ધિઓનું મૂલ્યાંકન થઈ શકે છે.

1.2.4 પ્રતિનિધિરૂપ અધ્યયન ઉપલબ્ધિઓ :

- સામાન્ય રીતે એવું જોવા મળે છે કે બધા જ વિષયમાં તેની ઉપલબ્ધિઓની સંખ્યા એકસરખી હોતી નથી. કેટલાક વિષયોમાં અધ્યયન ઉપલબ્ધિઓની સંખ્યા વધુ હોય છે. મૂલ્યાંકન કરતી વખતે બધા જ હેતુઓને સમાવી શકાય તેમ ન હોય ત્યારે પ્રતિનિધિરૂપ અધ્યયન ઉપલબ્ધિઓની તારવણી કરવી જરૂરી બની જાય છે.
- પ્રતિનિધિરૂપ અધ્યયન ઉપલબ્ધિઓ એટલે એવા હેતુઓ કે જેમાં બાકીની અધ્યયન ઉપલબ્ધિઓ આપોઆપ સમાઈ જતી હોય અથવા તો એકથી વધુ અધ્યયન ઉપલબ્ધિઓનું પ્રતિનિધિત્વ કરતી હોય તેવી અધ્યયન ઉપલબ્ધિઓ કે જેનું મૂલ્યાંકન કરવાથી તેમાં અભિપ્રેત હોય તેવી બીજી અધ્યયન ઉપલબ્ધિઓનું મૂલ્યાંકન પણ થઈ શકતું હોય. દા.ત. ભાગાકારના કૌશલ્યમાં બાદબાકી અને ગુણાકારની પ્રક્રિયા આપોઆપ સમાઈ જાય છે.

1.2.5 નિર્દેશકો (વિધાનો-Indicators) :

- સમગ્ર સત્ર દરમિયાન બાબકોએ પ્રાપ્ત કરેલ ક્ષમતા કૌશલ્યોનો ટૂંકસાર આપતા વિધાનો એટલે નિર્દેશકો.
- નિર્દેશકો દ્વારા બાબકોએ જે-તે અધ્યયન ઉપલબ્ધિઓ કેટલે અંશે સિદ્ધ કરેલ છે તેમજ ક્યાં ક્યાંશ ધરાવે છે તેની જાણકારી પ્રાપ્ત થઈ શકે છે.
- વિદ્યાર્થીઓમાં ચોક્કસ અપેક્ષિત ગુણ વિકાસના લક્ષણો દર્શાવતા વિધાનોને નિર્દેશકો તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.

1.3 શાળાકીય સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકનના હેતુઓ

શાળાકીય સર્વગ્રાહી વિકાસાત્મક મૂલ્યાંકનના હેતુઓ નીચે પ્રમાણે છે :

- વિવિધ વિષયોમાં નિશ્ચિત સમયે વિદ્યાર્થીઓમાં થયેલ પ્રગતિની જાણકારી મેળવવી.
- વિદ્યાર્થીઓના વ્યવહારમાં થયેલ પરિવર્તનોની જાણકારી મેળવવી.
- વિદ્યાર્થીઓની વ્યક્તિગત અને વિશેષ જરૂરિયાતોની જાણકારી મેળવવી.
- વિવિધ શૈક્ષણિક પદ્ધતિ અને પ્રવૃત્તિઓના ઉપયોગ દ્વારા વિદ્યાર્થીઓની શીખવાની તરાહ (Pattern) માટેની યોજના તૈયાર કરવી.
- વિદ્યાર્થીઓનાં વિશિષ્ટ કૌશલ્યોની ઓળખ કરી તેના મહત્તમ વિકાસ માટે તેને પ્રોત્સાહન આપવું.
- વિદ્યાર્થીઓના વિકાસની સ્થિતિની ચકાસણી કરી તેને વાલી સમક્ષ રજૂ કરવી.
- વિદ્યાર્થીઓમાંથી પરીક્ષાનો ડરથી દૂર કરી સ્વ-મૂલ્યાંકન માટે પ્રોત્સાહિત કરવા.
- દરેક વિદ્યાર્થીની શીખવાની શક્તિ અને તેની ગતિને ઓળખી તેને પ્રોત્સાહન મળે તે માટે તેને માર્ગદર્શન આપવું.
- વિદ્યાર્થીઓમાં ગોખણપટ્ટીને સ્થાને સર્જનાત્મકતાનો વિકાસ થાય તે માટે યોગ્ય આયોજન કરવું.
- વર્ગખંડમાં શિક્ષણ પ્રક્રિયા દરમિયાન નિદાનાત્મક અને ઉપચારાત્મક શિક્ષણ વડે વિદ્યાર્થીઓની શિક્ષણ પ્રક્રિયાને સુદૃઢ બનાવવી.

1.4 શાળાકીય સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકનની આવશ્યકતા

શાળાકીય સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકનની અગત્યતા નીચે પ્રમાણે છે :

- બાળકમાં માનસિક તણાવ ઘટાડવા માટે.
- બાળકના વ્યક્તિત્વનાં સમગ્ર પાસાંઓની જાણકારી મેળવવા માટે.
- શિક્ષક દ્વારા અધ્યયન-અધ્યાપન પ્રક્રિયામાં સર્જનાત્મકતા લાવવા માટે.
- શિક્ષક દ્વારા બાળકની અધ્યયન મુશ્કેલીઓનું નિદાન કરી, ઉપચાર કરી શિક્ષણની ગુણવત્તા સુધારવા માટે.
- બાળકોમાં ઉચ્ચ કક્ષા સ્તરની સમજ તેમજ કૌશલ્યો વિકસાવવા માટે.

1.5 શાળાકીય સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકનની લાક્ષણિકતાઓ

શાળાકીય સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકનની લાક્ષણિકતાઓ નીચે પ્રમાણે છે :

- પરંપરાગત મૂલ્યાંકન પ્રક્રિયા (પરીક્ષા કસોટી) કરતાં વધુ સાતત્યસભર અને સમગ્રતા ધરાવે છે.
- તેનું પ્રારંભિક ધ્યેય બાળકની અધ્યયન પ્રક્રિયાને વૈજ્ઞાનિક બનાવી વિકાસ સાધવાનો છે.
- ભવિષ્યના જવાબદાર નાગરિક તરીકે બાળકની જરૂરિયાતોનું ધ્યાન રાખે છે.
- બાળક, વાલી અને શિક્ષક વચ્ચેના સંકલનને વધુ પારદર્શક અને ઉપયોગી બનાવવાનો વ્યાપ વધારે છે.
- વિવિધ મૂલ્યાંકન દરમિયાન વિદ્યાર્થીના મૂલ્યાંકનનાં કુલ નવ ક્ષેત્રો ખુલી શકે તેમ છે.

	સ્વ-મૂલ્યાંકન	શિક્ષક દ્વારા	પીઅર ગ્રુપ દ્વારા (સહ-પાઠીઓ)
લેખિત			
મૌખિક			
ક્રિયાત્મક			

હાલ પૂરતું આપણે શિક્ષક દ્વારા થતા મૂલ્યાંકન પર આધારિત ફીએ પણ આવનાર સમયમાં વિદ્યાર્થીનું અન્ય વિદ્યાર્થી દ્વારા તથા વિદ્યાર્થી પોતાનું મૂલ્યાંકન જાતે કરે તેવી તકો આપણે ખુલ્લી રાખવી પડશે.

આ માટેની વિવિધ પ્રયુક્તિઓ તથા પ્રવિધિઓ વિશે વિચારવાનું રહે.

1.6 રચનાત્મક મૂલ્યાંકનમાં શિક્ષકની ભૂમિકા

અભ્યાસક્રમના કોઈ ચોક્કસ મુદ્દામાં કરવામાં આવેલ શિક્ષણકાર્યના અંતે જીવન જીવવા માટેના આવશ્યક જીવન કૌશલ્યો અને આવડતો અનિવાર્ય છે. પ્રાથમિક કક્ષાએ વિદ્યાર્થીઓએ અભ્યાસ દરમિયાન જરૂરી અધ્યયન ઉપલબ્ધિઓની સિદ્ધિ કયા સ્તર સુધી મેળવી છે તેની જાણકારી આવશ્યક છે.

- વિદ્યાર્થીઓ અધ્યયન ઉપલબ્ધિમાં
- કયા સ્તર સુધી પહોંચ્યા છે?
- ક્યાં કયાશ રહી ગઈ છે?
- કયાશ અંગેનો નિર્ણય શિક્ષક અને વિદ્યાર્થી બંને પક્ષે નિરીક્ષણ દ્વારા કરવામાં આવે.
- કોની ક્યાં ક્ષતિ કે ચૂક રહી ગઈ હતી, તે શોધવામાં આવે, તે અંગે માર્ગદર્શન લેવાય અને અપાય.

રચનાત્મક અને સત્રાંત મૂલ્યાંકનથી વિદ્યાર્થીની પ્રતિભાને ઓળખીને તેની શક્તિઓના પ્રગટીકરણ દ્વારા વ્યક્તિત્વને ખિલવવાનો અને અપેક્ષિત શૈક્ષણિક સ્તર સુધી પહોંચાડવાના શિક્ષકના પ્રયત્નને બળ મળશે. અભ્યાસમાં ધીમા કે મંદ હોય એવા વિદ્યાર્થીઓને મુખ્યાંકન પ્રક્રિયા દરમિયાન તે નાસીપાસ ન થાય તેવા શબ્દો, અન્ય વિદ્યાર્થીઓ સાથે તુલના, વિદ્યાર્થીઓમાં હીનભાવ ઉત્પન્ન થાય તેવું વર્તન, આત્મગલાનિ અનુભવાય તેવાં નકારાત્મક વલણોથી નિરાશ કરવાનો જાણ્યે-અજાણ્યે પ્રયાસ ન થાય તેની ખાસ તકેદારી શિક્ષકે રાખવાની રહેશે.

- શૈક્ષણિક સાધનોનો વૈજ્ઞાનિક દબે ઉપયોગ કરે.
- વિદ્યાર્થીઓને માર્ગદર્શન અને સહાય પૂરાં પાડે.
- હાજરી-ગેરહાજરી અંગે વિચારે.
- સલાહ લે તેમજ તેમની સાથે ચર્ચા કરે.
- આચાર્યનો સહયોગ સાધે.
- વિદ્યાર્થીની એકમ કસોટી યોજવામાં આવી હોય ત્યારની બાળકની વ્યક્તિગત પરિસ્થિતિ તેના સિદ્ધિસ્તરને

અસર કરે છે તેનો પણ શિક્ષકે વિચાર કરવો આવશ્યક છે.

- વિદ્યાર્થીઓમાં અપેક્ષિત અધ્યયન ઉપલબ્ધિઓ પારંગતતાના સ્તર સુધી કેમ સિદ્ધ થયેલ નથી તે અંગે મનોમંથન, ચિંતા કરે, તે અંગેના કારણો શોધે અને ઉપાય શોધીને અમલમાં મૂકે.
- પુનઃ અનુકૂળતા પ્રમાણે રસ પડે તેવી રીતે એકમનું પુનઃ શિક્ષણ કાર્ય કરે, તારણ ઉપર આવે અને મૂલ્યાંકન કરે.

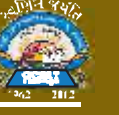
1.7 રચનાત્મક મૂલ્યાંકનમાં આચાર્યની ભૂમિકા

- રચનાત્મક મૂલ્યાંકનની વિભાવના આચાર્ય પક્ષે બહુ સ્પષ્ટ હોવી જરૂરી છે.
- શૈક્ષણિક ક્ષેત્રે આંતરિક મૂલ્યાંકનમાં રચનાત્મક મૂલ્યાંકન અને સત્રાંત મૂલ્યાંકનમાં વિવિધ પ્રવિધિઓનો ઉપયોગ થાય.
- રચનાત્મક મૂલ્યાંકન તટસ્થ, ન્યાયી અને પારદર્શક બને તે જોવાની ફરજ આચાર્યની છે.
- શિક્ષકના પ્રત્યેક રચનાત્મક મૂલ્યાંકનના અંતે તૈયાર કરેલ અહેવાલના આધારે જરૂરી અનુકાર્ય માટે મદદરૂપ થવું.
- જરૂર જણાય ત્યાં શિક્ષણ પ્રક્રિયા દરમિયાન જણાઈ આવતી સમસ્યાઓને દૂર કરવા ક્રિયાત્મક સંશોધન (Action research) હાથ ધરવું.
- વિદ્યાર્થીઓ, વાલીઓ, શિક્ષકોની સંયુક્ત સભામાં કચાશના કારણોની મુક્તમને ચર્ચા કરવી અને સૂચનો તથા ફરિયાદોને આવકારી તેના પર લકારાત્મક દિશામાં વિચારવું.
- આયોજનપૂર્વકની દેખરેખ રાખવી.
- જરૂર જણાય ત્યાં શિક્ષકોને તેમના વિષયને અનુરૂપ માર્ગદર્શન આપવું અને પ્રોત્સાહન પૂરું પાડવું.
- નૂતન પદ્ધતિ અને પ્રવિધિઓનો ઉપયોગ કરનાર શિક્ષકને પ્રોત્સાહિત કરવા. બીબાંઢાળ પ્રવિધિઓ કે માત્ર મૌખિક પ્રશ્નો દ્વારા જ રચનાત્મક મૂલ્યાંકન ન થાય તે જોવું.
- રચનાત્મક મૂલ્યાંકન તથા સત્રાંત મૂલ્યાંકનના વિષયવાર, વર્ગવાર, સત્રવાર આધાર પુરાવાઓ મેળવવા, સાચવવાં અને તેની જાળવણી કરવી.
- શિક્ષકોને ટેકનિકલ સહાય પૂરી પાડવી અને સાધન સુવિધા ઉપલબ્ધ કરાવવી.
- વચનબદ્ધતા, પ્રતિબદ્ધતા, ભાવાત્મક એકરૂપતાનું પ્રદર્શન કરવું.
- શિક્ષણના તમામ ધ્રુવો વચ્ચે સંકલન સાધી, કડીરૂપ ભૂમિકા અદા કરવી.

1.8 રચનાત્મક મૂલ્યાંકનની પ્રવિધિઓ

શિક્ષક દરેક પાઠના અંતે, રચનાત્મક મૂલ્યાંકન કસોટીનું આયોજન કરવું. કસોટીના અંતે તમામ વિદ્યાર્થીઓએ

પ્રાપ્ત કરેલ અનિવાર્ય હોય એટલી અપેક્ષિત અધ્યયન ઉપલબ્ધિઓ (Expected learning outcomes) પ્રાપ્ત થઈ છે કે કેમ તેની નોંધ લેવી. કેટલી સમજણ કેળવણી અને કેટલી કચાશ રહી છે તેનું નિદાન અને મૂલ્યાંકન શિક્ષક કરશે, વિદ્યાર્થીઓની ક્ષતિ શોધે, કારણો તપાસે, ડર્નિંગ ગેપને જાણીને કેવા પ્રકારનું ઉપચારાત્મક શિક્ષણ આપવું જરૂરી છે તેની પૂર્વભૂમિકા વિદ્યાર્થી, સહકાર્યકર, આચાર્ય અને જરૂર જણાય તો વાલી સંપર્ક કરીને ચર્ચા કરશે. શિક્ષક ઉપચારાત્મક શિક્ષણ આપ્યા બાદ નિશ્ચિત થયેલ શૈક્ષણિક સિદ્ધિના સ્તર સુધી વિદ્યાર્થીઓને પહોંચાડવાનો પ્રયત્ન કરશે.

વિદ્યાર્થીઓ ઉત્સાહ અને રસથી આ કસોટીમાં જોડાય, તેમાં ઉત્તીર્ણ થાય એવું ભય વિનાનું, ભાર વિનાનું હળવું વાતાવરણ સર્જવાનું કાર્ય પણ શિક્ષકે અદા કરવાનું છે. શિક્ષકે વિવિધ પ્રકારની નીચે દર્શાવેલી પ્રવિધિઓ વ્યક્તિગત અને સામૂહિક રીતે અપનાવવાની રહેશે.

(A) લેખિત સ્વરૂપની સામાન્ય કસોટીઓ :

- ખાલી જગ્યા પૂરો (વિકલ્પ આપીને કે વિકલ્પ આપ્યા વગરની)
- જોડકાં જોડો (A ને B ના જવાબ સાથે જોડો.) (A ને B અને C ના સાચાં જવાબો સાથે જોડો.)
- એક શબ્દ, એક વાક્યમાં ઉત્તર લખો.
- કારણ કે... (કોંસમાં -A, B, C, D માંથી કોઈ એક સાચા કારણ સાથે વાક્ય પૂર્ણ કરો.)
- ક્રમ નિર્ણાયક પ્રશ્નો (સાચા ક્રમમાં ઘટના આપેલા બનાવ વાક્યને ગોઠવો.)
- ખોટી જોડણીવાળા શબ્દની નીચે લીટી દોરો અને સાચી જોડણી લખો.

(B) એક-બે શબ્દોના ઉત્તરોવાળા પ્રશ્નો :

- 75 એ કઈ બે સંખ્યાનો સરવાળો છે ?
આવા પ્રકારના પ્રશ્નો મૌખિક સ્વરૂપે અથવા કિલ્લ સ્વરૂપે પણ પૂછી શકાય.

(C) નકશા વાચન અને સમયરેખા દોરવી :

ભારતના નકશામાં નીચેની વિગતોના સ્થાન દર્શાવવા જણાવી શકાય:

- વરસાદી જંગલોનો પ્રદેશ
- હવાઈમાર્ગ
- દિલ્લીથી કોલકતાના રેલવેમાર્ગના બે અટક સ્થાન
- સૌથી વધુ સાક્ષરતા ધરાવતું રાજ્ય
- કાઝીરંગા રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન
- તાંબુ કે સિમેન્ટ ઉદ્યોગનું કેન્દ્ર
- બંધ-ઘાટ-યોજનાઓ દા.ત. હીરાકુંડ યોજના

ઉચ્ચ કક્ષાના વૈચારિક કૌશલ્યો વિકસે તે માટે નકશાનો કોઈ પણ એક ભાગ વિદ્યાર્થીઓને આપવો જેમાં આવતી તમામ વસ્તુઓ વિદ્યાર્થી દર્શાવે અને તેના આધારે વિદ્યાર્થીનું મૂલ્યાંકન થાય.

દા.ત. અત્રે આપેલા નકશામાં સૌથી વધુ સાક્ષરતા ધરાવતા રાજ્યનો નિર્દેશ કરવા વિદ્યાર્થીને જણાવી શકાય.

નકશાપૂર્તિમાં અગાઉથી શિક્ષકે અંકિત કરેલી હોય, જેને નંબર આપેલ હોય, તે નંબર કયું સ્થાન અથવા કઈ બાબત દર્શાવે છે તેવી કસોટી આપી શકાય.

(D) ચિત્રો ઓળખો :

- ભારતના નકશાનો રેખાંકિત ભાગ કયા જંગલોનો પ્રદેશ છે ?
- કોઈ શિલ્પ, મંદિર, સ્થાપત્યના ચિત્રો દર્શાવીને તેની વિગત લખવા જણાવવું.

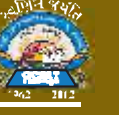
દા.ત. નીચેનું ચિત્ર ઓળખી તેના વિશે 50 શબ્દો એટલે કે પાંચથી દસ વાક્યો લખો.

(E) યાદી બનાવવી કે ફરો લખવો :

- મૂળભૂત હકોની યાદી બનાવો.
- ગ્રાહકના અધિકારો તેમજ ફરજોની યાદી તૈયાર કરો.
- કઈ ઘટનાએ સમ્રાટ અશોકનું હૃદય પરિવર્તન કર્યું? (ઘટનાનું વર્ણન કરો.)
- નાઈટ્રોજનના પ્રયોગનાં સાધનોની યાદી બનાવો.
- મધ્યકનાં વિવિધ સૂત્રોની યાદી તૈયાર કરો.

આ યાદીને ચાર્ટના સ્વરૂપે શિક્ષણકાર્યમાં ઉપયોગમાં લઈ શકાય.

(F) મૌખિક કસોટીઓ :

- કાથો કઈ વનસ્પતિમાંથી મળે છે?

- ગંગા - યમુના - સરસ્વતીનો સંગમ ક્યાં થાય છે?

જો શિક્ષણકાર્ય દરમિયાન કોઈ સેમિનાર, વક્તવ્ય અથવા મુલાકાત યોજવામાં આવી હોય તો તેને આધારિત મૌખિક પ્રશ્નો પણ પૂછી શકાય.

(G) વિધાનો ખરાં છે કે ખોટાં તે જણાવો:

- ગોપાલકૃષ્ણ ગોખલે ગાંધીજીના રાજકીય ગુરુ હતા. (ખરું)

- સૌથી વધુ વસ્તીવાળું રાજ્ય ગુજરાત છે. (ખોટું)

(H) ક્વિઝ રમી શકાય : (વર્ગખંડને બે-ચાર-છ ગ્રુપમાં વહેંચીને સ્પર્ધા)

- બહુવિકલ્પ પ્રકારના પ્રશ્નો એકમ આધારિત ટ્રાન્સપરન્સી કાર્ડ, સ્લાઈડ બનાવીને ICTના ઉપયોગથી વિવિધ પ્રકારના પ્રશ્નોની રચના કરી શકાય.

- ચિત્રોની ઓળખ, અવાજની ઓળખ, વીડિયો ક્લિપ્પીંગ દર્શાવીને સાચો ઉત્તર પૂછી શકાય.

- નકશા વાચન કરાવી શકાય.

- ચેકલિસ્ટ (ટૂંકા પ્રશ્નોની યાદી. 'હા' કે 'ના' પ્રકારના પ્રશ્નો) '✓' (ખરું) કે 'X' (ખોટું) કરી શકાય.

- 'હા' કે 'ના'માં જવાબ આપો.

- સૂત્રો, સિદ્ધાંતો, સંકલ્પના, વ્યાખ્યાની મૌખિક રજૂઆત કરવા કહી શકાય.

- ચિત્રો પરથી ઓળખ કરાવવી.

- ખાલી જગ્યા પૂરો.

- સંધિ જોડો.

- સમાસ, અલંકાર, છંદના પ્રકારો જણાવો.

- વિધાન કોણ બોલે છે? ક્યારે? પૂર્વાપર સંબંધ પ્રકારના પ્રશ્નો.

- કારણ કે... પ્રકારના પ્રશ્નો મૌખિક કસોટીમાં લઈ શકાય.

(I) સંશોધનકાર્ય, પ્રયોગકાર્ય, માહિતીનું એકત્રીકરણ પ્રકારની કસોટીઓ :

- વિદ્યાર્થીઓ પાસે તેમની વયકક્ષાને અનુરૂપ વિષયાંગ પર આધારિત, રસ પડે તેવા વિષયો પર ઘરની આસપાસના વિસ્તારમાં સ્વયં કરીને મોજણી કરાવી શકાય.

- પ્રાયોગિક ધોરણે ચકાસી શકાય એવા નાનકડાં સંશોધનકાર્ય કરાવીને ઉચ્ચ પ્રાથમિકના વિદ્યાર્થીઓમાં સંશોધનાત્મક અભિગમ કેળવી શકાય.

- વર્ગીકરણ, તારણ, અર્થઘટન, નિષ્કર્ષ પર આવવું વગેરે શીખવી શકાય.

દા.ત. સંલગ્ન વિસ્તારના બાળમજૂરોની સ્થિતિની મોજણી કરાવવી.

- (1) શેરી, મહોલ્લામાં વસતાં લોકોની જાતિ, વ્યવસાય, શિક્ષણ, ઉંમર, કુટુંબ સભ્યસંખ્યા, વૈવાહિક દરજ્જો, આવક, શોખ વગેરેને આધારે મોજણી કરાવી શકાય.
- (2) નજીકના જંગલોની પેદાશની તેની ઉપયોગિતાની માહિતીનું એકત્રીકરણ કરવું.

(J) વર્ગીકરણ દ્વારા મૂલ્યાંકન-વિષયના સૈદ્ધાંતિક જ્ઞાનના આધારે માહિતી વર્ગીકૃત કરવી:

- શોધ અને સંસ્કૃતિ
- બનાવો - ઘટના અને સાલ
- સૂત્રો અને આકૃતિઓ સમીકરણો
- ખેતીના પ્રકારો
- વિવિધ પ્રકારના પાકોનું વર્ગીકરણ
- વિવિધ ધાતુઓને અલગ કરાવવી
- જમીનના પ્રકારો
- કવિ-લેખકો અને તેમની કૃતિઓ
- ગાણિતિક ખ્યાલો અને તેના પરથી તારવેલાં સિદ્ધાંતો

દા.ત. વર્ગીકૃત માહિતીને બોર્ડ પર અથવા ચાર્ટ સ્વરૂપે દર્શાવી વિદ્યાર્થીઓ પાસે ખૂટતી માહિતી પૂર્ણ કરાવી શકાય અથવા તે વધારાની માહિતી કઈ જગ્યાએ સમાવવી તે પૂછી શકાય.

(K) પ્રાયોગિક કાર્યની સોંપણી કરવી :

વિષયના જે એકમમાં પ્રયોગ કાર્યને પ્રાધાન્ય આપ્યું હોય તેવા વિષય-વસ્તુ પર આધારિત પ્રયોગો વિદ્યાર્થી પાસે કરાવવા અને તેણે કરેલ પ્રયત્નોના આધારે મૂલ્યાંકન કરવું.

- વિજ્ઞાનમાં વિવિધ વનસ્પતિઓ પર પ્રયોગ હાથ ધરવો.
- ઘરગથ્થું ઉપચારો, ઘરેલું ઔષધિઓનું એકત્રીકરણ - ઉપયોગો.
- મેદાન, જુદા જુદા પદાર્થો, વર્ગખંડનું માપન કરાવવું અને તેનાં ક્ષેત્રફળ તથા ઘનફળ શોધવા કહેવું.
- વિજ્ઞાન વિષયમાં પ્રયોગખંડમાં કરેલ વિવિધ પ્રયોગોનું સ્વયં નિદર્શન કરવા જણાવવું.

(L) વર્ગકાર્ય :

શિક્ષણકાર્ય દરમિયાન વિદ્યાર્થીની સક્રિય ભાગીદારી પ્રોત્સાહિત કરવી. વિષયવસ્તુની સાચી દિશાની સમજણ કે કેમ તેનું પ્રશ્નોત્તરી દ્વારા મૂલ્યાંકન કરવું. વિદ્યાર્થીઓની વર્ગકાર્યની નોટબુકની જાળવણી અને વર્ગ શિક્ષણ દરમિયાન સામેલગીરીના આધારે મૂલ્યાંકન કરવું. રચનાત્મક મૂલ્યાંકનના ભાગરૂપે જસ્વ-અધ્યયન કાર્ય સોંપવું જોઈએ.

(M) સ્વ-અધ્યયન કાર્ય :

- સ્વ અધ્યયન કાર્યનું મૂલ્યાંકન કરતી વખતે સ્વ અધ્યયન કાર્યમાં નિયમિતતા, સ્વચ્છતા, મૌલિકતા જેવા મુદ્દાઓને ધ્યાનમાં રાખવા જોઈએ.
- ગોખલાપટ્ટીને ઉત્તેજન મળે, કંટાળાજનક અને બિનજરૂરી સમજણ વિનાનું, ભારરૂપ લખાણ કે ઉતારા કરે એવું સ્વ-અધ્યયન કાર્ય વિદ્યાર્થીને બોજારૂપ અને માનસિક તણાવ સર્જનારું બને છે તેથી આ પ્રકારના સ્વાધ્યાય ટાળવા જોઈએ.
- સ્વ-અધ્યયન કાર્યના પ્રશ્નો પ્રમાણસરના, બૌદ્ધિકશક્તિ, સમજશક્તિ, તર્કશક્તિ, વિચારશક્તિ, મૌલિકશક્તિ ખીલવે તેવાં હોવા જોઈએ.
- દૃઢી કરણ કરવા પ્રેરાય એવાં પ્રકારના પ્રશ્નો પર આધારિત ગૃહકાર્ય સોંપવું જોઈએ.
- વિષય શિક્ષકે સંકલન સાધીને સપ્તાહવાર પ્રમાણસર, વ્યક્ષાને અનુરૂપ સ્વયં વિદ્યાર્થી જ કરી શકે એવા પ્રકારનું ઉત્સાહપ્રેરક બની રહે એવું ગૃહકાર્ય સોંપવું જોઈએ.
- સ્વ-અધ્યયન કાર્યમાં પ્રશ્નોત્તરી ઉપરાંત અન્ય પ્રવૃત્તિઓ જેવી કે ચાર્ટ દોરવા, આલ્બમ બનાવવું, ફોટા, ચિત્રો કટિંગ્સ ચોંટાડીને સ્કેચબુક બનાવવી વગેરે આપી શકાય.
- પોસ્ટર દોરવાં, સ્લોગન તૈયાર કરવાં, ચિત્રોમાં રંગપૂરણી કરવી, સ્લાઇડ તૈયાર કરવી, હેન્ડબુક બનાવવી, હસ્તલિખિત અંક તૈયાર કરવો.
- અહેવાલ લેખન, નિબંધલેખન, પત્રલેખન, આત્મકથા / વિચાર વિસ્તાર ઘટના / પ્રસંગનું વર્ણન વગેરે પણ સોંપી શકાય.
- કોઈ વિષય કે ઘટના પર માહિતીનું એકત્રીકરણ કરવું, વર્ગીકરણ કરવું, અર્થઘટન કરવું, તારણ કરી નિષ્કર્ષ પર પહોંચવું.
- કોઈ પ્રક્રિયાના આઘાત-પ્રત્યાઘાત વર્ણવવા કે પ્રતિક્રિયા જણાવે તેવા પ્રશ્નો સ્વ-અધ્યયન કાર્યમાં સોંપવા. જેમાં વિદ્યાર્થી સંદર્ભ-સાહિત્ય, મુલાકાત, ઈન્ટરવ્યૂ, ઈન્ટરનેટ વગેરેનો ઉપયોગ કરીને માહિતી મેળવે, અભ્યાસ કરે, સમજણ કેળવે અને અહેવાલની રજૂઆત કરે. આ તમામ તબક્કે શિક્ષક મૂલ્યાંકન કરે છે.

(N) અવલોકન :

અવલોકન એ શાળાકીય સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકનની એક આધારભૂત પ્રવિધિ છે. વ્યક્તિગત કે જૂથમાં વિદ્યાર્થીઓના કાર્યનું મૂલ્યાંકન નિરીક્ષણ દ્વારા થઈ શકે છે. અવલોકનદ્વારા વિદ્યાર્થીના વ્યક્તિત્વના વિવિધ પાસાઓનું મૂલ્યાંકન થઈ શકે. શિક્ષકના પૂર્વગ્રહ કે પક્ષપાત અને અનુમાન આધારિત કરેલ અવલોકન એ આ પદ્ધતિની મુખ્ય મર્યાદા છે. તેથી SCF અંતર્ગત શિક્ષક દ્વારા તટસ્થ, અનાત્મલક્ષી, પૂર્વગ્રહરહિત, અવલોકન દ્વારા મૂલ્યાંકન થાય તે મૂબ જરૂરી છે.

(O) રૂપક, નાટક, એકપાત્રીય અભિનય :

વિષયાંગ પર આધારિત જીવંત પાત્રો, ઐતિહાસિક પાત્રો, ઘટના કે વર્ણન, વિવિધ સામાજિક અને પર્યાવરણની સમસ્યાઓ, આર્થિક સમસ્યાઓ જેવા વિષયો પર સુંદર, સચોટ સંવાદોની રચના કરીને નાનકડું રમૂજ પ્રકારનું અધવા

ગંભીર સ્વરૂપના ચોક્કસ સંદેશ ફેલાવતાં, જાગૃતિ અભિયાનને છેડતાં શેરી નાટકો પ્રકારના સર્જન કરીને વિષયાંગોને રસપ્રદ અને ચિરંજીવ બનાવે તેવી રીતે રજૂ કરાવીને તેમાં વિદ્યાર્થીની ભૂમિકા, અભિનય કે સામેલગીરીના આધારે મૂલ્યાંકન કરી શકાય છે.

- દા.ત. 'હું ઓક્સિજન છું'. 'હું ઝાંસીની રાણી છું.' 'હું રોકરિયો પાક છું.' જેવા વિષયો.
- બંધ, યોજના, સરોવરો, નદીઓ, બહુહેતુક યોજના, પાકો, ઉઘોગો, વિવિધ પ્રદેશના લોકો અને તેનું જીવનધોરણ, સંસ્કૃતિ, ઐતિહાસિક ઘટના કે પ્રસંગનું વર્ણન.
- પર્યાવરણ, વસ્તી વધારો, બેકારી, આતંકવાદ, વૃક્ષ બચાવો, જળ બચાવો, બેટી બચાવો જેવા વિષયો પર શેરી નાટકો, રૂપકો કે એકપાત્રીય અભિનય વગેરે દ્વારા યોજીને અક્તિગત તથા સમૂહમાં મૂલ્યાંકન થઈ શકે છે.

(P) પોસ્ટર, સૂત્ર સ્પર્ધા, સ્લોગન સ્પર્ધા :

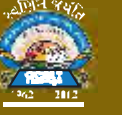
વર્તમાન સમસ્યાઓને વાચા આપવા, સામાજિક પ્રવૃત્તિના ભાગરૂપે વિષયના એકમ પર આધારિત બાબતોને ધ્યાનમાં રાખીને પોસ્ટર બનાવવાની, ચાર્ટ બનાવવાની, સૂત્ર લેખન કે સ્લોગન બનાવવાની સ્પર્ધાઓ યોજી શકાય. જેવી કે 'બેટી બચાવો', 'વૃક્ષ એ સાચા મિત્રો છે', 'જળ એ જ જીવન છે', 'જાગો ગ્રાહક જાગો...', 'ઊર્જા બચાવો, પ્રદૂષણ અટકાવો', 'રક્તદાન મહાદાન, મૃત્યુ સમયે ચક્ષુદાન' અને 'મૃત્યુ ભાદ દેહદાન' વગેરે.

(Q) વિવિધ ક્લબો, વિષયવર્તુળની કમગીરી :

- શાળામાં વિવિધ વિષયોની ક્લબ કે વિવિધ વિષયના વર્તુળો દ્વારા શાળામાં કે શાળા બહાર યોજાતી શૈક્ષણિક, સામાજિક કે સેવાકીય પ્રવૃત્તિઓમાં વિદ્યાર્થીની સામેલગીરી, સમૂહકાર્ય, જીવનમૂલ્યો વગેરેનું મૂલ્યાંકન કરી શકાય.
- ગ્રાહક સુરક્ષા ક્લબ, ઈકો ક્લબ, ઊર્જા ક્લબ, સેવાકીય સંસ્થાઓ (NGO)ના સહયોગથી શાળાકક્ષાએ થતી પ્રવૃત્તિઓ, ગણિતક્લબ, વિજ્ઞાનક્લબ, ભાષાવર્તુળ જેવાં મંડળોની શાળાકક્ષાએ રચના કરવી. તે અંતર્ગત વિવિધ પ્રવૃત્તિઓ, સ્પર્ધાઓ, શૈક્ષણિક પ્રદર્શનો યોજવાં.
- પ્રવાસ, પર્યટનો, મુલાકાતો યોજવી.
- રાષ્ટ્રીય પર્વોની, વિશિષ્ટ દિનોની ઊજવણી કરવી. સેમિનાર, આખ્યાનો, પરિસંવાદો, વક્તવ્યો યોજીને તેમાં થયેલ ચર્ચા, પ્રશ્નોત્તરી અને રજૂઆતને આધારે રચનાત્મક મૂલ્યાંકન કરી શકાય છે.
- બુલેટિન બોર્ડ, ભીંતચિત્રો કે નોટિસબોર્ડ પર નવીન જાણવા જેવી અવનવી વાતોને ચિત્રો, કોઠાઓ, કાવ્ય, અહેવાલ લેખન કે વાર્તાઓ દ્વારા રજૂ કરી તેના આધારે રચનાત્મક મૂલ્યાંકન કરી શકાય છે.

(R) કમ નિર્ણાયક પ્રશ્નો :

- વિવિધ વેદોની ઉત્પત્તિ, વિવિધ આક્રમણો, બનાવોને સમયના ક્રમમાં ગોઠવવા.
- અંગ્રેજીમાં વાક્યના અલગ અલગ પદોને સાચાં ક્રમમાં ગોઠવીને વાક્ય કે ફકરો બનાવવો.
- પ્રયોગની કાર્યપદ્ધતિને સાચા ક્રમમાં રજૂ કરવી.

- અસ્ત-વ્યસ્ત કે ભેળસેળ કરેલ માહિતીને યોગ્ય ક્રમમાં ગોઠવવા જણાવવું.
- હકીકતો, બનાવો અને ઘટનાઓને ગઠતા કે ઉતરતા ક્રમમાં ગોઠવવા કહેવું.
- જેના દ્વારા વિદ્યાર્થીની તર્કશક્તિ, સમજ, મેળવેલ જ્ઞાનના ઉપયોજનનું મૂલ્યાંકન થઈ શકે છે.

(S) પ્રોજેક્ટ કાર્ય દ્વારા મૂલ્યાંકન :

- પ્રોજેક્ટ દ્વારા શિક્ષણ વિદ્યાર્થીને વાસ્તવિક અને પ્રવૃત્તિકેન્દ્રી બનાવે છે.
- કુદરતી સાનિધ્ય પ્રવૃત્તિ આધારિત શિક્ષણની પદ્ધતિથી વિદ્યાર્થીમાં ક્રિયાશીલતા વધે છે અને વર્ગ બહારની પ્રવૃત્તિઓમાં પ્રત્યક્ષ દર્શનની તેને તક મળે છે.
- વિદ્યાર્થીને તેના રસ અને રુચિ પ્રમાણે સ્વયં વિચાર કરવા પ્રેરે અને કાર્ય કરવા તત્પર બનાવે એવો પ્રોજેક્ટ હોવો જોઈએ.
- પ્રોજેક્ટ કાર્ય જૂથમાં કે વ્યક્તિગત આપી શકાય.

(T) ખંડિત વાર્તા :

કોઈ વાર્તા, ઘટના કે બનાવની પૂર્વ ભૂમિકા બાંધી તેના મુદ્દાઓ આપીને હવે આગળ પૂર્ણ કરો... જેવી કસોટી રચી શકાય જે દ્વારા વિદ્યાર્થીની ચિંતન શક્તિ, મૌલિકતા, સર્જનાત્મકતા વાણી શકાય છે.

“એ ઘટનાએ... સમ્રાટ અશોકનું હૃદય પરિવર્તન થયું.”

- પંચતરની જૂની વાર્તાને વર્તમાન સમયના પરિપ્રેક્ષ્યમાં રજૂ કરે.
દા.ત. કાગડા અને કૂજાની વાર્તા, કાયબો અને સસલાની વાર્તા, વાંદરો અને ટોપીવાળાની વાર્તા.

નોંધ

પ્રવર્તમાન સ્થિતિ	અપેક્ષિત પરિવર્તન
➤ સાક્ષરી વિષયો પર વધુ ભાર	➤ સર્વાંગી વિકાસ પર ભાર
➤ વાચન, લેખન, ગણન પર ભાર	➤ ઉચ્ચસ્તરીય કૌશલ્યો વિકસાવવાં
➤ સૂચનાનું પાલન, નિર્દેશ મુજબ કરવા પર ભાર	➤ શીખતાં શીખવું
➤ લઘુત્તમ સ્તર, બધા માટે સમાન	➤ મહત્તમ, દરેકની જરૂરિયાત મુજબ

1.9 સત્રાંત મૂલ્યાંકન માટે પ્રશ્નોના પ્રકાર

Part - A બહુવિકલ્પ પ્રકારના પ્રશ્નો (MCQs)

- જોડકાં સ્વરૂપે
  - કારણ કે...
  - એક જ શબ્દ કે એક જ વાક્યમાં
  - શોધ-શોધક
  - ચિત્ર પરથી ઓળખ
  - સંબંધ ઘટાયક પ્રશ્નો
- વગેરે જેવા પ્રશ્નોમાં વિકલ્પો આપવા.

અતિટૂંકા જવાબી પ્રશ્નો (VSQ)

- ખાલી જગ્યા પૂરો (વાક્યપૂર્તિ કરો)
- વિધાનો ખરાં છે કે ખોટાં તે જણાવો
- એક શબ્દ કે એક-બે વાક્યોમાં જવાબ આપો
- ચિત્રોની ઓળખ
- નકશામાં સ્થાનપૂર્તિ
- વિરોધી શબ્દો
- સમાનાર્થી શબ્દો
- શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ

નિબંધ પ્રકારના વર્ણનાત્મક પ્રશ્નો (E/I.Q)

- ઘર્યા કરો
- મુદ્દાસર જણાવો
- વિચાર વિસ્તાર કરો, સમજૂતી આપો
- ટૂંક નોંધ લખો
- તુલનાત્મક અભ્યાસ કરો
- નિબંધ લેખન
- અર્થવિસ્તાર
- પત્રલેખન
- નામનિર્દેશવાળી આકૃતિ વિશે લખો
- પાત્રલેખન
- પ્રયોગ લખો
- આકૃતિ સમજાવો
- ચિત્રનું વર્ણન
- નકશાપૂર્તિ
- કવિતા પંક્તિ લખવી
- કૂટપ્રશ્નો - મૂલ્ય શોધો વગેરે.

ટૂંકાજવાબી પ્રશ્નો (SQ)

- કારણ આપો
- વિધાન સમજાવો
- અધૂરું વાક્ય પૂર્ણ કરો
- એક-બે વાક્યોમાં ઉત્તર
- વ્યાખ્યાની સમજૂતી
- અર્થ આપો
- તફાવત જણાવો
- ઘટનાનો ક્રમ સમજાવો
- વૈજ્ઞાનિક, ઐતિહાસિક ભૌગોલિક કારણો આપો
- સમીકરણ સમજાવો
- ટૂંકા દાખલા
- કાર્યપદ્ધતિ જણાવો
- ઉપયોગ લખો, સિદ્ધાંત લખો વગેરે.

આમ સાક્ષરી વિષયોમાં વિદ્યાર્થીમાં જ્ઞાન, સમજ, ઉપયોજન અને કૌશલ્ય ખીલે, તેની તર્કશક્તિ, વિશ્લેષણાત્મક શક્તિ, સર્જનાત્મક શક્તિ ખીલે, લેખિત અભિવ્યક્તિ કેળવાય અને તેને ચકાસી શકાય એવા પ્રશ્નોનો સમાવેશ સત્રાંત મૂલ્યાંકનમાં કરવો આવશ્યક છે.

પ્રકરણ 2

મૂલ્યાંકન માળખું ધોરણ 1 થી 8

2.1 પ્રસ્તાવના

આપણે સૌ જાણીએ છીએ કે પરિવર્તન એ એક એવી પ્રક્રિયા છે જે જગતના કોઈ પણ ક્ષેત્રે જડતા અને સ્થગિતતાને દૂર કરી વિકાસની દિશાઓ અને ક્ષિતિઓને વિસ્તારે છે. આ જ હકીકત શિક્ષણના ક્ષેત્રને પણ ભારોભાર લાગુ પડે છે. શિક્ષણની પ્રક્રિયા પણ સતત પરિવર્તન માગે છે અને પરિવર્તન પામે છે. જગતને જાણવા, સમજવા અને વિકસાવવા માટે શિક્ષણ જેટલું સબળ, અસરકારક અને મહત્વપૂર્ણ માધ્યમ બીજું એકેય નથી.

શિક્ષણનું આવું માધ્યમ શિક્ષણ સાથે સંકળાયેલા સૌ કોઈમાં ગતિશીલતા લાવે અને શિક્ષણ પાસેથી રખાતી અપેક્ષાઓ પરિપૂર્ણ થાય તે માટે તેમાં પણ આવશ્યક પરિવર્તનની શક્યતાઓ વિચારવી પડે. આ જરૂરિયાત અનુસાર શિક્ષણનાં વિવિધ પાસાંઓમાં પરિવર્તનની શરૂઆત થઈ ચૂકી છે. જેમાં અભ્યાસક્રમ, પાઠ્યક્રમ, અધ્યયન-અધ્યાપન પદ્ધતિઓ, પ્રયુક્તિઓ, અધ્યયન-અધ્યાપન સામગ્રી અને મૂલ્યાંકન પ્રવિધિ વગેરે બાબતોમાં ક્રમશઃ બદલાવ આવી રહ્યો છે. આ બદલાવના ભાગરૂપે મૂલ્યાંકન પ્રવિધિમાં કેવા પ્રકારના ફેરફારો થયા છે તેની સમજૂતી આપવાનો અત્રે પ્રયાસ થયો છે.

અગાઉ મૂલ્યાંકન પ્રવિધિના ભાગરૂપે ગુણના સંદર્ભમાં પરિણામપત્રકો અને પ્રગતિપત્રકો તૈયાર કરવામાં આવતાં હતાં, પરંતુ હવે આ પરંપરાથી જુદા પડીને ગુણના બદલે ગ્રેડના આધારે પરિણામપત્રક અને પ્રગતિપત્રકો તૈયાર કરવાની પ્રણાલી અમલમાં મૂકવામાં આવી છે.

ગ્રેડ આધારિત મૂલ્યાંકન વધુ મનોવૈજ્ઞાનિક અને બાળકોના વિકાસની બાબતમાં વધુ સલાહભરેલું છે. આ બાબતને સમજવા માટે તેની સંકલ્પના સમજવી જરૂરી છે SCE અંતર્ગત તેનું અમલીકરણ કેવી રીતે કરવામાં આવ્યું છે તેની વિગતે સમજૂતી આપવાનો અત્રે પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો છે.

2.2 ગ્રેડિંગ પદ્ધતિ

ગ્રેડિંગ એ બાળકોએ જુદાં જુદાં ધોરણોના વિવિધ વિષયોમાં મેળવેલ સિદ્ધિને સાંકેતિક સ્વરૂપે દર્શાવવાની પદ્ધતિ છે. આનો અર્થ એ થયો કે બાળકની સિદ્ધિને ગુણના સ્વરૂપમાં દર્શાવવાને બદલે ગ્રેડ દ્વારા દર્શાવવાની પદ્ધતિ એટલે ગ્રેડિંગ પદ્ધતિ. સામાન્ય રીતે આ ગ્રેડ A, B, C જેવા સંકેતોમાં દર્શાવવામાં આવે છે. અહીં બાળકે કયા ધોરણના કયા વિષયમાં કેટલા ટકા મેળવ્યા છે તેમ કહેવાને બદલે કયો ગ્રેડ પ્રાપ્ત કર્યો છે તેને ધ્યાનમાં લેવામાં આવે છે.

ગુણ આધારિત મૂલ્યાંકનમાં બાળકે પ્રાપ્ત કરેલ સિદ્ધિની ટકાવારી શૂન્યથી લઈને સો ટકા સુધીની વ્યાપકતા ધરાવે છે. ગ્રેડ એ ત્રિબિંદુ, પંચબિંદુ, સપ્તબિંદુ કે નવ બિંદુ સુધી સીમિત સ્વરૂપે દર્શાવાય છે. દા.ત. જો ત્રિબિંદુમાં ગ્રેડ આપવા હોય તો ‘A’, ‘B’, ‘C’ એમ આપી શકાય અને પંચબિંદુમાં ગ્રેડ આપવા હોય તો ‘A+’, ‘A’, ‘B+’, ‘B’, ‘C’ એમ આપી શકાય. આ જ રીતે અન્ય કોઈ સંકેતો પણ આપી શકાય.

ગ્રેડ આપવાની પદ્ધતિને આધારે તેના બે પ્રકારો પાડવામાં આવ્યા છે : (1) પ્રત્યક્ષ ગ્રેડિંગ અને (2) પરોક્ષ ગ્રેડિંગ. આ બંને પદ્ધતિની સમજૂતી નીચે મુજબ છે :

(1) પ્રત્યક્ષ ગ્રેડિંગ :

આ પ્રકારના ગ્રેડિંગમાં શિક્ષક દ્વારા બાળકની સિદ્ધિનું સતત અને સર્વગ્રાહી અવલોકન કરી તટસ્થ રીતે સીધો જ ગ્રેડ આપવામાં આવે છે. અભ્યાસિક વિષયોમાં વિધાન સ્વરૂપે અને સહ-અભ્યાસિક વિષયમાં પ્રવૃત્તિ સ્વરૂપે વિધાનો આપેલા હોય છે. આ વિધાનોના સંદર્ભમાં વિદ્યાર્થીની સિદ્ધિને ધ્યાનમાં લઈ તેને ગ્રેડ આપવાનો હોય છે. આમાં કોઈ કક્ષાએ ગુણ આપવામાં આવતા જ નથી. ગુજરાતમાં દરેક વર્ષથી ધોરણ 1 અને 2માં આ પ્રકારની પ્રત્યક્ષ ગ્રેડિંગ પદ્ધતિ અમલમાં છે.

(2) પરોક્ષ ગ્રેડિંગ :

આ પ્રકારના ગ્રેડિંગમાં વિદ્યાર્થીની સિદ્ધિનું ગુણમાંથી ગ્રેડમાં રૂપાંતર કરવામાં આવે છે. આ પ્રકારના ગ્રેડિંગમાં કુલ ગુણને ત્રિભિંદુ, પંચભિંદુ વગેરે આધારિત ક્રમશઃ ત્રણ, પાંચ વગેરે વિભાગોમાં વર્ગીકૃત કરવામાં આવે છે. અહીં વિદ્યાર્થીઓએ મેળવેલા ગુણનો સમાવેશ જે વિભાગમાં દર્શાવેલ ગુણની શ્રેણીમાં થતો હોય તે વિભાગ માટે નક્કી કરેલો ગ્રેડ આપવામાં આવે છે. અહીં વિદ્યાર્થીને સીધો જ ગ્રેડ અપાતો નથી. ધોરણ 3 થી 7માં આ પ્રકારની પરોક્ષ ગ્રેડિંગ પદ્ધતિ અમલમાં છે.

ગ્રેડિંગ પદ્ધતિના ફાયદા :

ગ્રેડિંગ પદ્ધતિ વિદ્યાર્થીઓ માટે ખૂબ જ ઉપકારક બની રહે છે. ગ્રેડિંગથી ઘટા ફાયદાઓ નીચે મુજબ છે:

1. ગ્રેડિંગ પદ્ધતિ વિદ્યાર્થીના માનસિક તણાવ અને સંઘર્ષની તીવ્રતાને ન્યૂનતમ કરે છે.
2. ગ્રેડિંગ પદ્ધતિથી સ્પર્ધાનું તત્ત્વ નહિવત્ ઘટ જાય છે અને બાળકોનો શિક્ષણ પ્રત્યેનો લગાવ જળવાઈ રહે છે.
3. ગ્રેડિંગ પદ્ધતિથી બાળકોને લઘુતાગ્રંથિ કે ગુરુતાગ્રંથિનો ભોગ બનતાં અટકાવી શકાય છે અને અન્ય બાળકો સાથે તેમનું અનુકૂલન મજબૂત બને છે.
4. ગ્રેડિંગ પદ્ધતિથી સમોવડિયા જૂથ દ્વારા શિક્ષણ (પિઅર લર્નિંગ)નું આયોજન સરળ બને છે, જેનાથી શિક્ષણ વધુ અસરકારક અને ટક બને છે, તેમજ સમૂહભાવના વિકસે છે.
5. ગ્રેડિંગ પદ્ધતિથી શિક્ષક માટે નિદાન અને ઉપચારની પ્રક્રિયા વધુ સરળ બની જાય છે. કયા વિષયમાં નિમ્ન ગ્રેડ મેળવનાર વિદ્યાર્થીઓ વધુ છે તે તરત જ જાણી શકાય છે અને તેના માટે શું કરી શકાય તેની વિચારણાને અવકાશ મળી રહે છે.
6. ગ્રેડિંગ પદ્ધતિના કારણે શિક્ષકોને પરિણામપત્રક તૈયાર કરતી વખતે કુલ ગુણના આધારે ટકાવારી કાઢવામાં લાગતો સમય બચી જશે, કારણ કે વિષયવાર ગુણ અને એકંદરે કુલ ગુણ પ્રાપ્ત થતાં ગ્રેડના કોષ્ટકના આધારે પરિણામપત્રકમાં સીધો જ ગ્રેડ મૂકી શકાય છે.

2.3 મૂલ્યાંકન માળખું : ધોરણ 1 અને 2

પ્રાથમિક શાળાઓમાં ધોરણ 1 અને 2 માં આ સાથે પત્રક Dમાં આપેલ નમૂના મુજબ મૂલ્યાંકન કરવાનું રહેશે તથા વિદ્યાર્થીઓનાં પ્રગતિપત્રકો અને પરિણામપત્રકો બનાવવાનાં રહેશે. પ્રત્યક્ષ ગ્રેડિંગ પદ્ધતિથી યોગ્ય ગ્રેડ આપવાના રહેશે, સાથે સાથે પત્રક-F સર્વગ્રાહી નિકાસાત્મક સંગૃહિત પ્રગતિપત્રક પણ સાચવવાના રહેશે.

ધોરણ 1 અને 2 માં વિવિધ અવલોકનો, જૂથકાર્ય, પ્રવૃત્તિઓ, રમતો વગેરે દ્વારા સતત અને સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકન રચનાત્મક રીતે કરી તેની સાથે જ ઉપચારાત્મક શિક્ષણ કરવાનું રહેશે. તેમજ તેમાં દર્શાવેલ ગુણો અને કૌશલ્યોનું મૂલ્યાંકન કરી તેનું પ્રવૃત્તિ રજિસ્ટર સાચવવાનું રહેશે.

ધોરણ 1 અને 2માં પ્રત્યક્ષ ગ્રેડિંગ પદ્ધતિ અમલમાં હોવાથી તેના નિયમો અને પત્રકો ભરવા સંબંધી જાણકારી પ્રત્યેક શિક્ષક પાસે હોવી ખૂબ જ જરૂરી છે. આ ઉપરાંત મૂલ્યાંકનની સીધી અસર બાળકના માનસ પર પડતી હોઈ તેમાં કાળજી લેવી અત્યંત જરૂરી છે. અહીં ધોરણ 1 થી 2ના મૂલ્યાંકનમાં શિક્ષકે કઈ કાળજી રાખવી, કઈ રીતે પત્રકો ભરવાં અને કઈ રીતે ગ્રેડ આપવા વગેરે બાબતોની ચર્ચા કરવામાં આવી છે. જોકે આ અંગેની વિગતો વખતોવખત જી.સી.ઈ.આર.ટી. દ્વારા જીવન શિક્ષણના માધ્યમથી તેમજ પરિપત્રો મારફતે શાળાઓ સુધી પહોંચાડવાનો પ્રયત્ન થયો છે. આમ છતાં વર્ગશિક્ષકોનાં ધોરણો પણ વખતોવખત બદલાતાં હોવાને કારણે લઈને અત્રે સમજૂતી આપવાના હેતુથી આ શિક્ષક માર્ગદર્શિકામાં રજૂઆત કરવાનો પ્રયાસ થયો છે.

ગુજરાત શૈક્ષણિક અને સંશોધન તાલીમ પરિષદ, ગાંધીનગર દ્વારા તા. 29-8-2006ના રોજ જાવક ક્રમાંક : જી.સી.ઈ.આર.ટી. CMDE/02/06/20988-21075થી એક પરિપત્ર રાજ્યના તમામ જિલ્લાના ડાયેટના પ્રાચાર્યશ્રીઓ, જિલ્લા શિક્ષણાધિકારીશ્રીઓ, જિલ્લા પ્રાથમિક શિક્ષણાધિકારીશ્રીઓ અને શાસનાધિકારીશ્રીઓને કરવામાં આવેલો જેને આધારે સંબંધિત વિષયો અને ધોરણોનું મૂલ્યાંકન શિક્ષકે કરવાનું રહે છે.

ધોરણ 1 અને 2 ના મૂલ્યાંકનમાં નીચેની બાબતો ધ્યાનમાં રાખવી

1. ધોરણ 1 અને 2માં વિદ્યાર્થીઓનાં પ્રગતિપત્રકો અને પરિણામપત્રકો અહીં આપેલા પત્રક-D પ્રમાણે બનાવવાં.
2. ધોરણ 1 અને 2ના પરિણામપત્રકમાં વિષયોના વિષયવસ્તુના સંદર્ભમાં થયેલ પ્રવૃત્તિઓમાં બાળકે મેળવેલ ગ્રેડની પ્રગતિપત્રકમાં થયેલ નોંધને આધારે A, B, C ગ્રેડ આપવા.
3. ધોરણ 1 અને 2માં વિવિધ અવલોકનો, જૂથકાર્ય, પ્રવૃત્તિઓ, રમતો વગેરે દ્વારા શાળાકીય સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકન અનૌપચારિક રીતે કરવું. ઔપચારિક રીતે કોઈ પેપર પેન્સિલ ટેસ્ટ લેવાનો નથી. અનૌપચારિક મૂલ્યાંકનના આધારે નિદાન અને ઉપચારાત્મક શિક્ષણ સાથે જ કરવાનું છે. આ માટે પત્રક-D માં દર્શાવેલા ગુણો અને કૌશલ્યોનું મૂલ્યાંકન કરવું.
4. ધોરણ 1 અને 2 ના વિદ્યાર્થીના પ્રગતિપત્રકમાં વ્યક્તિત્વ વિકાસનો નિર્દેશ કરતાં વિધાનો આપેલાં છે. તે દરેક વિધાનની સામે હંમેશાં (A), મોટેભાગે (B) અને ભાગ્યે જ (C) દર્શાવતાં ખાનાં છે. વિદ્યાર્થીની સિદ્ધિને ધ્યાન પર લઈ સંબંધિત કોલમમાં ટિકમાર્ક કરવાનું છે. તે ઉપરાંત ધોરણ 1 અને 2 ના વિષયવસ્તુ અને કૌશલ્યોને ચકાસવા માટેનાં વિધાનો આપેલાં છે. તે દરેક વિધાનની સામે સારું (A), મધ્યમ (B) અને સાધારણ (C) દર્શાવતાં ખાનાં છે. તેનું શિક્ષકે સમયાંતરે મૂલ્યાંકન કરી વર્ષાન્તે તેનો ગ્રેડ આપવાનો છે.

2.4 મૂલ્યાંકન માળખું : ધોરણ 3 થી 8

ધોરણ 3 થી 8 માં તમામ શૈક્ષણિક વિષયોમાં નીચે આપેલા ગુણાંકન માળખા મુજબ ગુણવિભાજન રહેશે:

મૂલ્યાંકના પ્રકાર	પ્રથમ સત્ર	દ્વિતીય સત્ર	કુલ
રચનાત્મક મૂલ્યાંકન	40	40	80
સત્રાંત (લેખિત) મૂલ્યાંકન	40	40	80
સ્વ-અધ્યયન	20	20	40
કુલ	100	100	200

બંને સત્રમાં સત્રાંત (લેખિત) મૂલ્યાંકન માટે નીચે મુજબનું ગુણાંકન માળખું રહેશે :

શિક્ષકે પ્રત્યેક સત્રમાં 20 ગુણની એક લેખે સમયાંતરે બે કસોટીઓ પોતાની રીતે લેવાની રહેશે. આમ બંને સત્રની મળીને વર્ષની 20 ગુણની કુલ ચાર કસોટીઓ લેવાની રહેશે. લેવામાં આવેલ કસોટીઓનો આધાર રાખવાનો રહેશે.

સત્ર	ધોરણ 3 થી 5	ધોરણ 6 થી 8
પ્રથમ	40 ગુણ	80 ગુણ
દ્વિતીય	40 ગુણ	80 ગુણ

ધોરણ 3 થી 8 ના મૂલ્યાંકનમાં નીચેની બાબતો ધ્યાનમાં રાખવી

1. ધોરણ 6 થી 8ના પરિણામપત્રક તૈયાર કરતી વખતે કુલ 80 ગુણમાંથી વિદ્યાર્થીએ મેળવેલ ગુણને 2 વડે ભાગતાં આવનાર ગુણને શિક્ષકે પત્રક-C માં સત્રાંત મૂલ્યાંકનના 40 ગુણના કોલમમાં પૂર્ણાંકમાં દર્શાવવા.
2. દ્વિતીય સત્રના ધોરણ 4 હિન્દીમાં 100 ગુણનું મૂલ્યાંકન કરવાનું છે. જેમાં રચનાત્મકના 40, સત્રાંતના 40 અને સ્વ-અધ્યયનના 20 એમ કુલ 100 ગુણ રહેશે.
3. 20 ગુણના સ્વ-અધ્યયન કાર્યને આધારે કરવાના થતા મૂલ્યાંકન માટે સ્વાધ્યાયકાર્ય, સ્વતંત્ર લેખનકાર્ય, પ્રોજેક્ટ કાર્ય વગેરેના આધારે મૂલ્યાંકન કરવાનું રહેશે.
4. ધોરણ 3 થી 5 માં વ્યક્તિત્વ વિકાસ પત્રક-Bમાં સત્રવાર દરેક વિધાન માટે 5 ગુણ લેખે તથા ધોરણ 6 થી 8 માં દરેક વિધાન માટે 10 ગુણ લેખે ગુણાંકન કરવાનું રહેશે.
5. ધોરણ 3 થી 5માં વ્યક્તિત્વ વિકાસ પત્રક-B ના આધારે બંને સત્રના સરેરાશ 200 ગુણમાંથી અને ધોરણ 6 થી 8 માં વ્યક્તિત્વ વિકાસ પત્રક-B ના આધારે બંને સત્રના સરેરાશ 400 ગુણમાંથી મેળવેલ ગુણ મૂકવાના રહેશે.

વિષય	પ્રથમ સત્ર				દ્વિતીય સત્ર			
	ધોરણ 3 કુલ ગુણ	ધોરણ 4 કુલ ગુણ	ધોરણ 5 કુલ ગુણ	ધોરણ 6-7-8 કુલ ગુણ	ધોરણ 3 કુલ ગુણ	ધોરણ 4 કુલ ગુણ	ધોરણ 5 કુલ ગુણ	ધોરણ 6-7-8 કુલ ગુણ
ગુજરાતી	100	100	100	100	100	100	100	100
ગણિત	100	100	100	100	100	100	100	100
પર્યાવરણ	100	100	100	--	100	100	100	--
હિન્દી	--	--	100	100	--	100	100	100
અંગ્રેજી	--	--	100	100	--	100	100	100
સંસ્કૃત	--	--	--	100	--	--	--	100
સામાજિક વિજ્ઞાન	--	--	--	100	--	--	--	100
વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી	--	--	--	100	--	--	--	100
પત્રક-B ના ચાર ક્ષેત્રોનાં 40 વિધાનોને આધારે ગુણ	--	--	--	--	200	200	200	400
કુલ ગુણ	300	300	500	700	500	700	700	1100

- ધોરણ 8 ના પરિણામપત્રકમાં અને ગુણપત્રકમાં ગુણ અને ગ્રેડ બંનેનો ઉલ્લેખ કરવાનો રહેશે. ધોરણ 3 થી 7 માં વાર્ષિક પરીક્ષાને અંતે પરિણામપત્રકમાં ગુણને સ્થાને ગ્રેડનો ઉલ્લેખ કરવાનો રહેશે. પ્રત્યેક વિષયમાં મેળવેલ ગુણ અને તમામ વિષયોના મેળવેલ એકંદરે કુલ ગુણને આધારે ગ્રેડની ગણતરી નીચે મુજબ રહેશે.

ગુજરાતી	ગણિત	પર્યાવરણ	અંગ્રેજી	હિન્દી	સંસ્કૃત	વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી	સામાજિક વિજ્ઞાન
200	200	200	200	200	200	200	200

100 ગુણમાંથી	200 ગુણમાંથી	400 ગુણમાંથી	600 ગુણમાંથી	1200 ગુણમાંથી	1800 ગુણમાંથી	ગ્રેડ
80 કે તેથી વધુ	160 કે તેથી વધુ	320 કે તેથી વધુ	640 કે તેથી વધુ	960 કે તેથી વધુ	1440 કે તેથી વધુ	A
65 થી 79 સુધી	130 થી 159 સુધી	260 થી 319 સુધી	520 થી 639 સુધી	780 થી 959 સુધી	1170 થી 1439 સુધી	B
50 થી 64 સુધી	100 થી 129 સુધી	200 થી 259 સુધી	400 થી 519 સુધી	600 થી 779 સુધી	900 થી 1169 સુધી	C
35 થી 49 સુધી	70 થી 99 સુધી	140 થી 199 સુધી	280 થી 399 સુધી	420 થી 599 સુધી	630 થી 899 સુધી	D
35 થી ઓછા	70 થી ઓછા	140 થી ઓછા	280 થી ઓછા	420 થી ઓછા	630 થી ઓછા	E

બાળકોના, માબાપો પ્રત્યેના પ્રેમનું માપયંત્ર બાળકોની લિખાલસતા અને નિર્ભયતા છે.

- ગિજુભાઈ ભઠેકા

બાળકોને મફત અને ફરજિયાત શિક્ષણ અધિકાર અધિનિયમ 2009, પ્રકરણ 5

કલમ 29. અભ્યાસક્રમ અને મૂલ્યાંકન કાર્યપદ્ધતિ

- (1) પ્રાથમિક શિક્ષણ માટેનો અભ્યાસક્રમ અને મૂલ્યાંકન કાર્યપદ્ધતિ, યોગ્ય સરકાર, જાહેરનામું બહાર પાડીને નિર્દિષ્ટ કરેલ શૈક્ષણિક સત્તાધિકારી નિયત કરશે.
- (2) પેટા-કલમ (1) હેઠળ અભ્યાસક્રમ અને મૂલ્યાંકન કાર્યપદ્ધતિ નિયત કરતી વખતે શૈક્ષણિક સત્તાધિકારી નીચેની બાબતો ધ્યાનમાં લેશે:
  - (ક) સંવિધાનમાં દર્શાવેલ મૂલ્યો સાથે સુસંગતતા
  - (ખ) બાળકનો સર્વાંગી વિકાસ
  - (ગ) બાળકનાં જ્ઞાન, ક્ષમતા અને બુદ્ધિશક્તિનું નિર્માણ
  - (ઘ) બાળકની શારીરિક અને માનસિક શક્તિનો સંપૂર્ણ વિકાસ
  - (ચ) બાળકને સુસંગત અને બાળ-કેન્દ્રી પ્રવૃત્તિઓ, શોધ, સંશોધન મારફત ભણતર
  - (છ) શિક્ષણનું માધ્યમ શક્ય હોય ત્યાં સુધી બાળકની માતૃભાષા રહેશે.
  - (જ) બાળકને ડર, માનસિક આઘાત અને ચિંતાથી મુક્ત બનાવવો અને બાળકને તેના વિચાર મુક્તપણે વ્યક્ત કરવામાં મદદ કરવી.
  - (ઝ) બાળકના જ્ઞાનની સમજ અને તેથી તે પ્રયોજવાની શક્તિનું સર્વગ્રાહી અને સતત મૂલ્યાંકન.

કલમ 30. પરીક્ષા અને પ્રાથમિક શિક્ષણ પૂરું કર્યાનું પ્રમાણપત્ર (શાળાંત પ્રમાણપત્ર)

- (1) બાળકે પ્રાથમિક શિક્ષણ પૂરું થતાં સુધીમાં બોર્ડની કોઈ પરીક્ષા પાસ કરવાની રહેશે નહિ.
- (2) પ્રાથમિક શિક્ષણ પૂરું કરનાર દરેક બાળકને નિયત કરવામાં આવે તેવા સ્વરૂપમાં અને તેવી રીતે પ્રમાણપત્ર આપવામાં આવશે.

પ્રક્રિયાઓ

પ્રવર્તમાન સ્થિતિ	અપેક્ષિત પરિવર્તન
❖ એકમાર્ગી, વિદ્યાર્થી નિષ્ક્રિય	❖ સહભાગિતાયુક્ત, વિદ્યાર્થી સક્રિય
❖ જ્ઞાન મેળવવું	❖ જ્ઞાનનું સર્જન
❖ સમજૂતી, ગોપણપટ્ટી	❖ ચિંતન, ઉપયોજન
❖ બધા સરખી ઝડપે શીખે	❖ દરેકની જરૂરિયાત મુજબ શિક્ષણ
❖ લાભાન્વિતની તરફેણ	❖ વિશેષ કરીને વંચિતની તરફેણ
❖ ભણનાર પર દોષારોપણ (કયા સમયે શું કરવાનું તે નક્કી નથી)	❖ બાળકનો અધિકાર (કયા સમયે શું કરવાનું તે નક્કી છે)
❖ બાળકના અનુભવો અને સ્થાનિક જ્ઞાનને અવગણવામાં આવે છે.	❖ બાળકના જ્ઞાનનું મૂલ્ય

પ્રકરણ : 3

વિવિધ પત્રકો અંગેની સમજ

3.1 પત્રક- A (રચનાત્મક મૂલ્યાંકન)ની સમજ

- ધોરણ 3 થી 8માં ધોરણવાર, વિષયવાર અને સત્રવાર અલગ-અલગ પત્રકો ભરવાનાં છે.
- જે વિષયમાં 20 કરતાં વધારે અધ્યયન ઉપલબ્ધિઓ હોય ત્યાં પ્રતિનિધિરૂપ પસંદ થયેલ 20 અધ્યયન ઉપલબ્ધિઓના માત્રકમાંકો પત્રકમાં દર્શાવવા.
- જે વિષયમાં 20 કરતાં ઓછી અધ્યયન ઉપલબ્ધિઓનું હોય ત્યાં તમામ અધ્યયન ઉપલબ્ધિઓનો ક્રમ પત્રકમાં દર્શાવવો.
- જે-તે અધ્યયન ઉપલબ્ધિઓનું મૂલ્યાંકન કરતાં અધ્યયન ઉપલબ્ધિઓ સિદ્ધ થઈ હોય તો ખરા (✓)ની નિશાની કરવી, થોડી ઘણી ક્યાશ હોય તો પ્રશ્નાર્થ (?)ની નિશાની કરવી. જો વિદ્યાર્થીને કશું જ ન આવડે એટલે કે અધ્યયન ઉપલબ્ધિઓ સિદ્ધ ન થાય તો ચોકડી (x) ની નિશાની કરવી.
- જે તે વિષયમાં જેમ-જેમ અભ્યાસક્રમ આગળ વધે તેમ-તેમ જે-તે અધ્યયન ઉપલબ્ધિઓ / પ્રકરણનું શિક્ષકે વિવેકબુદ્ધિથી તેમજ આગકોના અવલોકનના આધારે મૂલ્યાંકન કરવું.
- જે વિદ્યાર્થીને ચોકડી (x) ની કે પ્રશ્નાર્થ (?)ની નિશાની થઈ હોય તેના માટે તરત જ અન્ય પદ્ધતિ કે પ્રયુક્તિનો ઉપયોગ કરી પુનઃઅધ્યાપન કરી પુનઃમૂલ્યાંકન કરવું, તેમાં વિદ્યાર્થી ઉચ્ચ સિદ્ધિ મેળવે ત્યારે તેને આધારે સંબંધિત નિશાની કરવી.
- ખરાની નિશાની અધ્યયન ઉપલબ્ધિઓની ઉત્કૃષ્ટ કક્ષાની સિદ્ધિ દર્શાવે છે, પ્રશ્નાર્થની નિશાની દર્શાવે છે કે બાળક અધ્યયન ઉપલબ્ધિઓને સમજવા માટે પ્રયત્નશીલ છે, જ્યારે ચોકડીની નિશાની દર્શાવે છે કે બાળક અધ્યયન ઉપલબ્ધિઓની સમજ અભિવ્યક્ત કરી શકતું નથી.
- એક જ વિદ્યાર્થી માટે જે-તે અધ્યયન ઉપલબ્ધિ ખાનામાં એકથી વધુ ચોકડી (x) ની નિશાની, એકથી વધુ પ્રશ્નાર્થ (?)ની નિશાની હોઈ શકે, પરંતુ ખરાની (✓)ની નિશાની માત્ર એક જ વાર આવશે. ખરાની નિશાની આવે તે માટે શિક્ષકે સન્નિષ્ઠ રીતે શક્ય પ્રમાણમાં પ્રયત્નો કરવા.
- વિદ્યાર્થીના નામ સામે સત્રાંતે દરેક નિશાનીઓની કુલ સંખ્યાની ગણતરી કરી, 'x', '?' અને '✓'ની નિશાનીની સંખ્યા જે-તે ખાનામાં દર્શાવવી.
- પ્રથમ સત્રમાં પસંદ કરેલ અધ્યયન ઉપલબ્ધિઓ સત્રમાં પણ આવી શકે.
- નીચે આપેલ સૂત્રની મદદથી 40માંથી ગુણ મળશે. આ ગુણ પત્રક-Aના 40માંથી મેળવેલ ગુણના કોલમમાં દર્શાવવા.

$$\text{મેળવેલ ગુણ} = \frac{40}{\text{સત્રની કુલ લખતાઓની સંખ્યા}} \times \checkmark \text{ નિશાનીની કુલ સંખ્યા}$$

$$= \frac{40}{16} \times 12 = 30$$

દા.ત. વિભાગે ધોરણ 5ના ગણિતના વિષયમાં 16 અધ્યયન ઉપલબ્ધિઓમાંથી 12 અધ્યયન ઉપલબ્ધિઓની અંદર '✓'ની નિશાની મેળવી છે, તો તેની ગણતરી આ પ્રમાણે થાય.

- એક જ વિદ્યાર્થી માટે જે-તે અધ્યયન ઉપલબ્ધિઓના સામેના ખાનામાં દર્શાવેલી કુલ નિશાનીઓ શિક્ષકે તે વિદ્યાર્થી માટે તે અધ્યયન ઉપલબ્ધિઓ સિદ્ધ કરવા માટે કરેલા પ્રયત્નોની સંખ્યા દર્શાવે છે.
- બંને સત્રમાં દરેક વિષયમાં આ રીતે રચનાત્મક મૂલ્યાંકન કરવું.

3.2 પત્રક - B (વ્યક્તિત્વ વિકાસ પત્રક)ની સમજ

વિદ્યાર્થીઓના રસના ક્ષેત્રો, વ્યક્તિગત તેમજ સામાજિક ગુણો, મૂલ્યો, શારીરિક કોશલ્ય વગેરે બાબતોના મૂલ્યાંકન માટે વ્યક્તિત્વ વિકાસ પત્રક - B શિક્ષકે ભરવાનું રહે છે. આ પત્રક દ્વારા વિદ્યાર્થીઓના વ્યક્તિત્વના વિવિધ પાસાઓ જેવા કે શારીરિક, માનસિક, સામાજિક, ભાવાત્મક, સાંવેગિક ઉપરાંત જીવન કોશલ્યો અને મૂલ્યો જેવા પાસાઓનો સમાવેશ કરવામાં આવેલ છે. આ પત્રકમાં કુલ 4 ક્ષેત્રોમાં કુલ 40 વિધાનોને આધારે ધોરણ 3 થી 5 માં સત્રવાર દરેક વિધાન માટે 5 ગુણ લેખે તથા ધોરણ 6 થી 8 માં દરેક વિધાન માટે 10 ગુણ લેખે શિક્ષકે વિદ્યાર્થીઓનું મૂલ્યાંકન કરવાનું રહે છે. આ પત્રકમાં દર્શાવેલ 40 વિધાનો પૈકી 9 વિધાનો ખાલી છોડેલ છે. શિક્ષકે પોતાની શાળામાં અત્રે રજૂ કરેલ 31 પ્રવૃત્તિઓ સિવાયની અગત્યની કોઈ પ્રવૃત્તિ કરાવતા હોય તો તેવી પ્રવૃત્તિઓનો ઉલ્લેખ આ 9 ખાલી વિધાનોમાં કરી તેનું મૂલ્યાંકન કરી શકશે.

3.3 પત્રક - C (પરિણામપત્રક)ની સમજ

આ પત્રકની માહિતી સત્રાંતે ભરવાની રહે છે. સત્ર દરમિયાન વિદ્યાર્થીના ક્રમિક વિકાસ અને કૌશલ્ય વિકાસના વિષય આધારિત મૂલ્યાંકન માટે આ પત્રક મહત્વનું છે. અભ્યાસિક અને સહ-અભ્યાસિક વિષયમાં વિદ્યાર્થીની સિદ્ધિ કેવી છે તે આ પત્રકના આધારે સરળતાથી નક્કી કરી શકાય છે. આ પત્રકોમાં ધોરણ 3 થી 8 ના જુદા જુદા વિષયો તેમજ વ્યક્તિત્વ વિકાસના મૂલ્યાંકન દ્વારા વિદ્યાર્થીએ મેળવેલ ગુણને આધારે દરેક વિદ્યાર્થીનો વિષય આધારિત તેમજ એકંદરે ગ્રેડ આપી શકાય છે.

3.4 પત્રક - D (ધોરણ 1 અને 2 નું મૂલ્યાંકન પત્રક)ની સમજ

આ પત્રક ધોરણ 1 અને 2 ના વિદ્યાર્થીઓના મૂલ્યાંકન માટેનું છે. આ પત્રક દ્વારા વિદ્યાર્થીઓના કૌશલ્ય વિકાસનું માપન વિવિધ વિધાનોને આધારે તેમજ વિદ્યાર્થીના વિષય આધારિત મૂલ્યાંકન, પ્રવૃત્તિઓને આધારે કરી શકાય છે. આ પત્રકોનો ઉપયોગ કરી શિક્ષકે સમયાંતરે ધોરણ 1 અને 2ના વિદ્યાર્થીઓનું મૂલ્યાંકન કરવાનું રહે છે.

3.5 પત્રક E (સર્વશ્રેષ્ઠ વિકાસાત્મક સંગૃહિત પ્રગતિપત્રક)ની સમજ

પત્રક E એ વિદ્યાર્થીના સંગૃહિત પ્રગતિની નોંધ માટે તૈયાર કરવામાં આવેલ છે. વિદ્યાર્થી ધોરણ 1 થી પ્રવેશ મેળવી ક્રમશઃ ધોરણ 8 અને પ્રાથમિક શિક્ષણ પૂર્ણ કરે છે. આ ગાળા દરમિયાન તેના વ્યક્તિત્વમાં, વિષય આધારિત જ્ઞાનમાં, સામાજિક અનુકૂલનમાં, સર્વાંગિ વિકાસમાં અને શારીરિક વિકાસમાં બદલાવ આવતો રહે છે. આ દરેક તબક્કાના બદલાવની નોંધ પ્રાથમિક શિક્ષણ દરમિયાન પત્રક E માં કરવાની રહે છે.

આ પત્રકને આધારે શિક્ષકને કયા વર્ગમાં વિદ્યાર્થીનો વિકાસ ક્રમ કેવો છે તેમજ વિષયોના સંદર્ભમાં તેનું જ્ઞાન કેવું છે તેની જાણકારી મળે છે. તેને આધારે આગળના વર્ગ માટેના વિદ્યાર્થીના વિષયો માટેનું આયોજન નક્કી કરી શકે છે.

શાળાંત પ્રમાણપત્ર

રણ 8 સુધીનું પ્રાથમિક શિક્ષણ પૂર્ણ કરે ત્યારે વિદ્યાર્થીએ પ્રાથમિક શિક્ષણમાં મેળવેલ શૈક્ષણિક અને સહ શૈક્ષણિક વિષયોમાં મેળવેલ સિદ્ધિ તેમજ તેના વ્યક્તિત્વના વિવિધ પાસાઓમાં થયેલ વિકાસ અને તેના વર્તનમાં થયેલ પરિવર્તન જેવી બાબતોની નોંધ શાળાંત પ્રમાણપત્રમાં કરવાની રહે છે. આ પત્રક વિદ્યાર્થીએ પ્રાથમિક શિક્ષણમાં મેળવેલ સિદ્ધિનો ચિતાર રજૂ કરે છે. આ પ્રમાણ પત્ર સર્વશ્રેષ્ઠ વિકાસાત્મક સંગૃહિત પ્રગતિપત્રકનો ભાગ છે.

3.6 પત્રક - F (ધોરણ 3 થી 8નું પ્રગતિપત્રક)ની સમજ

વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક અને સહ શૈક્ષણિક વિષયોમાં થયેલ પ્રગતિની વિગતો આ પત્રકમાં નોંધવાની છે. આ પ્રક્રિયા માટે શિક્ષકે નિયત નમૂનાના ધોરણ 3 થી 8 ના પ્રગતિપત્રકનો ઉપયોગ કરવાનો રહે છે.

પ્રકરણ 4

વિષયવાર મૂલ્યાંકન પ્રક્રિયા અને પ્રતિનિધિરૂપ અધ્યયન ઉપલબ્ધિઓ

4.1 અભ્યાસિક વિષયો

4.1.1 ધોરણ 1 અને 2

ધોરણ 1 : ગુજરાતી

શ્રવણ

- (1) સાદાં, પરિચિત અને જાણીતાં જોડકણાં, કવિતાઓ, ગીતો અને વાર્તાઓ સમજપૂર્વક સાંભળે છે.
- (2) પરિચિત પરિસ્થિતિમાં વાતચીત અને સંવાદ સમજે છે.
- (3) પરિચિત પરિસ્થિતિમાં મૌખિક વિનંતિઓ અને સાદી સૂચનાઓ સમજે છે.
- (4) સાંભળેલી વીગતોમાંથી મુખ્ય વિચારો સમજે છે.

કથન

- (1) સાદાં વાક્યો સાચી રીતે અનુકરણ કરીને બોલે છે.
- (2) જૂથમાં હાવભાવ અને અભિયન સાથે જોડકણાં, કવિતાઓ અને ગીતો મુખપાઠ કરે છે.
- (3) સાદા પ્રશ્નોના જવાબ આપે છે.
- (4) સાદા પ્રશ્નો પૂછે છે.

વાચન

- (1) અક્ષરમાળાના અક્ષરોને અલગ-અલગ રીતે અને શબ્દોમાંથી ઓળખે છે.
- (2) કાબા પાટિયા, ફ્લેશકાર્ડ્સ વગેરે પર હાથે લખેલા કે છાપેલા મોટા અક્ષરો વાંચે છે.
- (3) સાદા પરિચિત શબ્દો (ત્રણ-ચાર અક્ષરથી મોટા ન હોય તેવા) મોટેથી વાંચે છે.

લેખન

- (1) વ્યંજન, સ્વર, માત્રા અને જોડાક્ષરોનું અનુલેખન કરે છે.
- (2) વ્યંજન, સ્વર, માત્રા અને જોડાક્ષરોનું શ્રતુલેખન કરે છે.
- (3) સાદા પરિચિત શબ્દો અને સરળ વાક્યો લખે છે.

વ્યવહારિક વ્યાકરણ

- (1) શબ્દોના પ્રત્યયને આધારે શબ્દો વચ્ચેની સમાનતાઓ વિશે સભાનતા કેળવે છે.

શબ્દ-સમૃદ્ધિ

- (1) આશરે પંદરસો જેટલા શબ્દો વાંચી એ શબ્દોનું અર્થગ્રહણ કરી શકે છે.

ભાષા પર્યાવરણ

- (1) શરીરના મુખ્ય ભાગોને ઓળખે છે.
- (2) શરીરના વિવિધ ભાગોની સ્વચ્છતાનું મહત્ત્વ સમજે છે.
- (3) કપડાંની જરૂરિયાત અને તેમાં ઋતુઓ અનુસાર ફેરફારનું મહત્ત્વ સ્વીકારે છે.
- (4) નહાવા ધોવા જેવી સારી ટેવો સહિત પોતાના શરીરની સ્વચ્છતા જાળવે છે.
- (5) કુટુંબના વિવિધ સભ્યો સાથે પોતાનો અને સભ્યોનો પરસ્પર સંબંધ ઓળખે છે.
- (6) વડીલો, સાથી, સગાંઓ, સંબંધીઓ અને પડોશીઓ પ્રત્યે શિષ્ટ વ્યવહાર કરે છે.
- (7) આજીવનિકા મેળવવા માટે માતા-પિતાના તથા કુટુંબના અન્ય સભ્યોના વ્યવસાય વિશે જાણે છે.
- (8) સાથી મિત્રો સાથે માતા-પિતાના વ્યવસાયો વિશેની માહિતીની આપ-લે કરે છે.
- (9) સ્થાનિક જમીનની સપાટીગત કેટલીક મુખ્ય વિશેષતાઓ ઓળખે છે, જેમ કે નદી, તળાવ, ભેખડ, ટેકરી, ડુંગરમાળા વગેરે.
- (10) સ્થાનિક મેળાઓ અને ઉત્સવો પાછળની પરંપરા વિશે સાદી હકીકતો જાણે છે.
- (11) જોથેલા મેળાઓ અને ઊજવેલા ઉત્સવોના અનુભવોની ચર્ચા કરે છે.

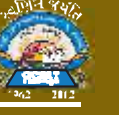
ધોરણ 1 : ગણિત

શ્રવણ

- (1) વસ્તુઓ અને ચિત્રોની મદદથી ૧ થી ૫૦ ગણે છે.
- (2) ૧ થી ૫૦ સુધીના આંકડા ઓળખે છે અને તેમને સંખ્યાઓ સાથે સરખાવે છે.
- (3) ૧૦ થી ૨૦ સુધીની સંખ્યાઓને દશક અને એકમમાં વિસ્તાર કરીને બે અંકવાળી સંખ્યાના અંકોની સ્થાનિક કિંમત બતાવે છે અને વિસ્તાર કરેલ સ્વરૂપને બે અંકવાળી સંખ્યામાં વ્યક્ત કરે છે.
- (4) ૧૦ થી ૨૦ સુધીની સંખ્યાઓના અંકોની સ્થાનિક કિંમત બતાવે છે.
- (5) ૧ થી ૫૦ સુધીની સંખ્યાઓને અંકમાં લખે છે.
- (6) એક અંકવાળી બે સંખ્યાઓનો સરવાળો કરે છે.
- (7) સરવાળો ૮ થી વધુ ન હોય એવી બે સંખ્યાઓના સરવાળા મૌખિક કરે છે.
- (8) (અ) એક અંકવાળી મોટી સંખ્યામાંથી એક અંકવાળી નાની સંખ્યા બાદ કરે છે.
- (9) (બ) ૧૮ સુધીની દ્વિઅંકી સંખ્યામાંથી એકાંકી સંખ્યાની બાદબાકી કરે છે.
- (10) '+', '-' અને '=' સંકેતોને ઓળખે છે અને તેમનો ઉપયોગ કરે છે.

ધોરણ 2 : ગુજરાતી

- (1) જોડકણાં આવડે છે / ગાય છે.
- (2) ગીતો આવડે છે / ગાય છે.

- (3) ગીતો જોડકણાં / રાષ્ટ્રગીત આવડે છે / ગાય છે.
- (4) વાર્તાઓ આવડે છે
- (5) દિશાઓ ઓળખે છે અને કહી શકે છે.
- (6) સાંભળેલી વિગતોમાંથી મુખ્ય વિચાર સમજે છે.
- (7) અપરિચિત વાતચીત સમજે છે.
- (8) પ્રશ્નોના જવાબ આપે છે.
- (9) પાઠનું વાચન મોટેથી કરી શકે છે.
- (10) અપરિચિત વાક્યોનું અનુલોખન કરી શકે છે.
- (11) શિક્ષકની મદદથી અને વાક્યોનું શ્રુતલોખન કરે છે.
- (12) શિક્ષકની મદદથી સરળ વર્ણનાત્મક વાક્યો લખે છે.
- (13) શબ્દ ભંડોળમાં યોગ્ય વિકાસ જણાય છે.
- (14) સ્વાધ્યાય કાર્ય આપેલી સૂચના મુજબ કરે છે.
- (15) પશુઓ, પક્ષીઓ અને જંતુઓના રહેઠાણો વિશે લખે છે.

ધોરણ 2 : પર્યાવરણ

- (1) શરીર માટે ખોરાકની જરૂરિયાત સમજે છે.
- (2) શાળાએ જવાનું મહત્ત્વ સમજે છે અને શાળામાં સમયસર અને નિયમિત હાજર રહે છે.
- (3) સ્થાનિક વિસ્તારની જમીનની ખાસિયતોને અનુરૂપ માણસ દ્વારા કરાતા જમીનના વિવિધ ઉપયોગની માહિતી એકઠી કરે છે.
- (4) સ્થાનિક વિસ્તારની આપેલ રેખાંકિત નકશા ઉપરથી માહિતી વાંચે છે.
- (5) રાષ્ટ્રીય પર્વો અને અન્ય ઉજવણીમાં ભાગ લે છે અને વિગત સમજે છે.
- (6) શરીરનાં અંગોની કાળજી / સફાઈ વિશે જાણે છે.
- (7) વનસ્પતિના ભાગોને ઓળખે છે.

ધોરણ 2 : ગણિત

- (1) ૫૧ થી ૧૦૦ સુધીની સંખ્યાઓને મૂર્ત વસ્તુઓની મદદથી ગણે છે.
- (2) ૫૧ થી ૧૦૦ સુધીના આંકડા ઓળખે છે અને તેમના શબ્દો જાણે છે.
- (3) ૫૧ થી ૧૦૦ સુધીની સંખ્યાઓને અંકમાં લખે છે.
- (4) ૧ થી ૧૦૦ સુધીની સંખ્યાઓને ચડતા કે ઊતરતા ક્રમમાં ગોઠવે છે.
- (5) ૧ થી ૧૦૦ સુધીની કોઈ સંખ્યા કે સંખ્યાઓની પહેલાંની, પછીની કે વચ્ચેની સંખ્યા જણાવે છે.

- (6) 'ના કરતાં મોટી', 'ના કરતાં નાની', સૌથી મોટી', 'સરખી' જેવી સંખ્યાઓનો ઉપયોગ કરીને ૧ થી ૧૦૦ સુધીની સરખામણી કરે છે.
- (7) સરવાળો ૯૯ થી વધતો ન હોય તેવી બે અંકોવાળી બે સંખ્યાઓના વઢી વગરના સરવાળા કરે છે.
- (8) સરવાળો ૯૯ થી વધતો ન હોય તેવી બે અંકોવાળી ત્રણ સંખ્યાઓના વઢી વગરના સરવાળા કરે છે.

4.1.2 ગુજરાતી

શૈક્ષણિક મૂલ્યાંકનની સમગ્ર પ્રક્રિયા દરમિયાન જે હેતુઓ લક્ષમાં રાખવામાં આવ્યા હોય તે ધ્યાનમાં લેવામાં આવે છે. ભાષાશિક્ષણમાં શ્રવણ, કથન, વાચન અને લેખનનાં કૌશલ્યોનો વિકાસ મહત્વપૂર્ણ હેતુ માનવામાં આવે છે. આ ઉપરાંત તેની અભિવ્યક્તિ દરમિયાન સર્જનાત્મક, તાર્કિક ચિંતન અને વ્યવહારિક ઉપયોગન ઉપર ભાર મૂકવામાં આવે છે. આ ભાષાનો લક્ષમાં રાખી તેનું મૂલ્યાંકન હાથ ધરવામાં આવે તે અપેક્ષિત છે.

શ્રવણ, કથન, વાચન અને લેખનમાં મૂલ્યાંકન માટે શિક્ષકે અનેકવિધ પ્રવૃત્તિઓ વિચારવી પડશે. શ્રવણનો અર્થ જે સાંભળવામાં આવ્યું છે તે સંપૂર્ણ સમજ સહિતનું હોવું જોઈએ. એ જ પ્રમાણે કથનમાં પોતાની વાત સામેની વ્યક્તિને સમજાય તે પ્રમાણેની રજૂઆત અપેક્ષિત છે. આ તમામ કૌશલ્યો પ્રત્યેક તબક્કે યોગ્ય પ્રમાણમાં વિકસ્યા છે કે કેમ, તે મૂલ્યાંકનમાં આવરી લેવું જરૂરી છે.

દોરણ ૩

૧ અર્થશ્રવણ

- 1.1 વાર્તા, ગીતો, કાવ્યો, વર્ણનો, ઉખાણાં, સંવાદ, વિનંતીઓ, સૂચનાઓ સાંભળશે અને સમજી શકશે.
- 1.2 પરિચિત, અપરિચિત પરિસ્થિતિમાં વાતચીત અને સંવાદ સાંભળશે તથા સમજી શકશે.
- 1.3 રમતો, પ્રવૃત્તિઓ, મુલાકાતો દ્વારા સમજ કેળવી શકશે.
- 1.4 દૃશ્ય-શ્રાવ્ય સાધનોની મદદથી નાટકો, જાહેરાતો, ભીંતચિત્રો, નોટિસબોર્ડ, ચિત્રો વાંચશે જોશે, અને સમજી શકશે.
- 1.5 શબ્દ-શબ્દ વચ્ચેની સમાનતા સમજે અને સરળ વાક્યોના વાચન દ્વારા મુખ્ય વિચાર સમજી શકશે.
- 1.6 આશરે 1500 જેટલા શબ્દો જાણે અને કક્કાવારી કમ જાણી શકશે.

૨ અભિવ્યક્તિ અને પ્રત્યાયન

- 2.1 કાવ્યો, ગીતો મુખપાઠ કરી અભિનય સાથે જૂથમાં રજૂ કરી શકશે.
- 2.2 પરિચિત વસ્તુઓ, સાંભળેલી - વાંચેલી વાર્તાઓ તેમજ પશુ-પક્ષીઓનું વર્ણન કરી શકશે.
- 2.3 પ્રશ્નો પૂછશે અને પૂછાયેલા પ્રશ્નોના સવિસ્તાર જવાબ આપી અને લખી શકશે.
- 2.4 બે શબ્દો વચ્ચે યોગ્ય અંતર રાખી શબ્દો અને વાક્યોનું સુલોખન તથા શ્રુતલોખન કરી શકશે.
- 2.5 પરિચિત વિષય પર લેખન કરશે તથા કાવ્યની અધૂરી પંક્તિઓ પૂર્ણ કરી લખી શકશે.

3. વ્યાવહારિક ઉપયોજન

- 3.1 સ્થાનિક પરિસ્થિતિમાં વાતચીત કે વ્યવહાર કરશે તથા શાબ્દિક કે સાંકેતિક સૂચનાઓને અનુસરશે.
- 3.2 બાળસાહિત્યનું વાચન કરી શકશે.
- 3.3 શબ્દ-શબ્દ વચ્ચેનો ભેદ પારખશે, કક્કાવારીનો ક્રમ અને વિરામચિહ્નોનો સમજપૂર્વક ઉપયોગ કરી શકશે.

4. તાર્કિક ચિંતન

- 4.1 ચિત્રોનું સાદા વાક્યોમાં વર્ણન કરી શકશે.
- 4.2 શાળામાં ઉદ્ભવતી મૂંઝવણભરી પરિસ્થિતિમાંથી યોગ્ય ઉકેલ શોધશે તથા સારી-નરસી બાબતો અંગે ચિંતન કરી યોગ્ય નિર્ણય લઈ શકશે.
- 4.3 સાંભળેલી જોયેલી કે અનુભવેલી પરિસ્થિતિમાંથી યોગ્ય તારણ કાઢી શકશે.

5 સર્જનાત્મકતા

- 5.1 ખૂટતા અક્ષરો મૂકી અર્થપૂર્ણ શબ્દ બનાવે તથા શબ્દ-રમત દ્વારા નવો શબ્દ બનાવી શકશે.
- 5.2 બે ત્રણ શબ્દોનો ઉપયોગ કરી વાક્યો બનાવશે.
- 5.3 પઝલ ચિત્રો જોડી તેનું નામ લખે અને ચિત્રના વિષયને આધારે વર્ણન કરી શકશે.

ધોરણ 4

1. અર્થગ્રહણ

- 1.1 વાર્તા, ગીતો, કાવ્યો, વર્ણનો, ઉમાણાં, સંવાદ, વિનંતીઓ, સૂચનાઓ સાંભળી અને સમજી શકશે.
- 1.2 પરિચિત, અપરિચિત પરિસ્થિતિમાં વાતચીત અને સંવાદ સાંભળી અને સમજી શકશે.
- 1.3 રમતો, પ્રવૃત્તિઓ, મુલાકાતો, પૂછપરછ દ્વારા સમજ કેળવી શકશે.
- 1.4 દૃશ્ય-શ્રાવ્ય સાધનોની મદદથી રજૂ થતા દૃશ્યોમાંથી મુખ્ય વિચાર સમજે તેમજ હસ્તલિખિત અંકો, ચોપાનિયાં, ભોંતપત્રો વાંચશે અને સમજી શકશે.
- 1.5 શબ્દ-શબ્દ વચ્ચેના સંબંધો વિશે સભાનતા કેળવશે અને વાંચેલી વિગતોમાંથી મુખ્ય વિચાર સમજી શકશે.
- 1.6 આશરે 2000 જેટલા શબ્દો જાણશે અને શબ્દકોશનો ઉપયોગ સમજપૂર્વક કરી શકશે.

2. અભિવ્યક્તિ અને પ્રત્યાયન

- 2.1 કાવ્યો, ગીતો મુખપાઠ કરી અભિનય સાથે વ્યક્તિગત કે જૂથમાં રજૂ કરી શકશે.
- 2.2 સાંભળેલી કે વાંચેલી વાર્તાઓ હાવભાવ સાથે રજૂ કરી શકશે.
- 2.3 પ્રશ્નો પૂછશે અને પૂછાયેલા પ્રશ્નોના મુદ્દાસર જવાબ આપી તેમજ લખી શકશે.
- 2.4 સરળ વિરામચિહ્નોનો ઉપયોગ કરી સ્વચ્છ અને સુવાચ્ય અક્ષરે શ્રુતલેખન કરી શકશે.

2.5 શિક્ષકે સમજાવ્યા બાદ યોગ્ય રીતે સ્વતંત્ર લેખન કરશે તથા કાવ્યની અધૂરી પંક્તિઓ પૂર્ણ કરશે.

3. વ્યાવહારિક ઉપયોજન

- 3.1 સ્થાનિક પરિસ્થિતિમાં વ્યક્તિ સાથે વાતચીત કે વ્યવહાર કરે તથા જાહેરાતના બોર્ડ અને જાહેર સૂચનાઓને સમજીને ઉપયોગ કરી શકશે.
- 3.2 બાળસાહિત્યનું વાચન તથા પુસ્તકાલયનો ઉપયોગ કરી શકશે.
- 3.3 વિશિષ્ટ શબ્દપ્રયોગનો (કહેવત, રૂઢિપ્રયોગો) તેમજ લિંગ, વચન, કાળ, વિરામચિહ્નો, કક્કાવારીનો ક્રમ અને પ્રત્યયોનો સમજૂતીકરણ ઉપયોગ કરી શકશે.

4. તાર્કિક ચિંતન

- 4.1 આપેલા ચિત્રોનું વર્ણન કરી શકશે.
- 4.2 શાળામાં ઉદ્ભવતી મૂંઝવણભરી પરિસ્થિતિમાંથી યોગ્ય ઉકેલ શોધે તથા સારી-નરસી બાબતો અંગે ચિંતન કરી યોગ્ય નિર્ણય લઈ શકશે.
- 4.3 સાંભળેલી, જોયેલી કે અનુભવેલી પરિસ્થિતિને સંદર્ભે ઉદ્ભવેલ પ્રશ્નોના જવાબ આપી શકશે.

5. સર્જનાત્મકતા

- 5.1 મૂળાક્ષર અને જોડાક્ષર પરથી શબ્દ અને વાક્ય બનાવશે.
- 5.2 અખબારમાંથી ગમતાં ચિત્રો કાપી ચોંટાડશે અને નામ લખી શકશે.
- 5.3 આસપાસની પરિસ્થિતિ કે વસ્તુનું વર્ણન સાદા વાક્યોમાં કરી શકશે.

ઘોરણ 5

1. અર્થગ્રહણ

- 1.1 વાર્તા, કાવ્યો, વર્ણનો, નાટકો, સંવાદ, ચર્ચાઓ સાંભળશે અને સમજી શકશે.
- 1.2 પરિચિત, અપરચિત પરિસ્થિતિમાં વાતચીત અને સંવાદો સમજી શકશે.
- 1.3 રમતો, પ્રવૃત્તિઓ, મુલાકાતો, પૂછપરછ, પ્રોજેક્ટ કાર્ય દ્વારા સમજ કેળવશે.
- 1.4 દૃશ્ય-શ્રાવ્ય સાધનોથી મળતી માહિતી સમજશે અને તારણો કાઢી શકશે.
- 1.5 સમયપત્રક, નકશા, પ્રતીકો અને લખાયેલ-છપાયેલ સામગ્રી વાંચશે અને સમજી શકશે.
- 1.6 આશરે 2500 જેટલા શબ્દો જાણશે અને બાળકોશ, જોડણીકોશનો ઉપયોગ સમજી શકશે.

2. અભિવ્યક્તિ અને પ્રત્યાયન

- 2.1 કાવ્યોનું ભાવવાહી પઠન કરે અને ગાન કરી શકશે.
- 2.2 સાદી અને જાણીતી બાબતો વિશે ખચકાયા વિના સહજ રીતે બોલી શકશે.
- 2.3 જિજ્ઞાસાપ્રેરક પ્રશ્નો પૂછે અને પ્રશ્નોના જવાબ આપી તેમજ લખી શકશે.
- 2.4 યોગ્ય મરોડ સાથે બે, શબ્દો વચ્ચે યોગ્ય અંતર રાખી વિરામચિહ્નો તથા માન્ય જોડણી સાથે અનુલેખન અને શ્રુતલેખન કરી શકશે.

2.5 અધૂરી કાવ્યપંક્તિ પૂર્ણ કરશે તથા પત્ર અને મુદ્દા પરથી વાર્તાનું લેખન કરી શકશે.

3. વ્યાવહારિક ઉપયોજન

- 3.1 સ્થાનિક બોલી / ભાષાના શબ્દોનો માન્ય ભાષામાં અર્થ શોધી શબ્દકોશનો ઉપયોગ કરી શકશે.
- 3.2 સંકેતના બોર્ડ, સમયપત્રક, સમાચારપત્રો, સામયિકોનું સમજપૂર્વક વાચન કરશે અને ઉપયોગ કરી શકશે.
- 3.3 વિરામચિહ્નો, લિંગ, વચન, કાળ, ક્રિયાપદ, વિશેષણનો સમજીને ઉપયોગ કરશે.

4. તાર્કિક ચિંતન

- 4.1 ચિત્રોના આધારે વાર્તાકથન કરશે.
- 4.2 ઉદ્ભવેલી મૂંઝવણભરી પરિસ્થિતિમાંથી યોગ્ય ઉકેલ શોધશે તથા સારી નરસી બાબતો અંગે ચિંતન કરી યોગ્ય નિર્ણય લઈ શકશે.
- 4.3 વાંચેલી સામગ્રીમાંથી કાર્યકારણ સંબંધ તારવી જવાબ આપી શકશે.

5. સર્જનાત્મકતા

- 5.1 પસલ ચિત્રો જોડી તેનું વર્ણન કરશે અને લખશે તથા શબ્દચિત્ર બનાવી શકશે.
- 5.2 પ્રસંગને અનુરૂપ શબ્દચિત્ર કાર્ડ બનાવી શકશે.

ધોરણ 6

1. અર્થગ્રહણ:

- (1) 1.1 વાર્તા, કાવ્યો, વર્ણનો, નાટકો, ચર્ચા, વાતચીત, કિસ્સાઓ સાંભળશે અને સમજી શકશે.
- (2) 1.3 રમતો, પ્રવૃત્તિઓ, મુલાકાતો, પૂછપરછ, પ્રોજેક્ટકાર્ય દ્વારા સમજ કેળવશે.
- (3) 1.4 લોકગીતો, લોકસાહિત્યની કથાઓ સાંભળશે, વાંચીને સમજી શકશે.
- (4) 1.6 ટ્રાફિક સિગ્નલ, સમાચારપત્રો, સામયિકપત્ર તથા સંદર્ભ-સાહિત્ય વાંચશે અને સમજી શકશે.
- (5) 1.8 આશરે 3000 જેટલા શબ્દો જાણે અને વ્યાવહારિક વ્યાકરણ જાણશે.

2. અભિવ્યક્તિ અને પ્રત્યાયન:

- (6) 2.1 હાવભાવ સાથે ખચકાયા વિના બોલી શકશે.
- (7) 2.4 પાઠ્યપુસ્તક અને અન્ય સામગ્રી વિશે માહિતી મેળવવા શા માટે? કેવી રીતે? જેવા પ્રશ્નો પૂછશે અને પ્રશ્નોના જવાબ આપી શકશે.
- (8) 2.6 યોગ્ય મરોડ સાથે, બે શબ્દો વચ્ચે યોગ્ય અંતર રાખી વિરામચિહ્નો તથા માન્ય જોડણી સાથે લેખન કરી શકશે.
- (9) 2.8 સાંભળેલી કે વાંચેલી સામગ્રીમાંથી યોગ્ય તારણ કાઢી પ્રશ્નોના જવાબ લખશે.
- (10) 2.11 મુદ્દા પરથી વાર્તા, પત્ર તથા નિબંધ લખી શકશે.

3. સર્જનાત્મકતા:

- (11) 3.1 ચિત્રવર્ણન કરશે તથા લખી શકશે.
- (12) 3.3 પ્રોજેક્ટવર્ક કરી તેનો અહેવાલ તૈયાર કરી શકશે.
- (13) 3.5 મોબાઈલ દ્વારા SMS નું આદાન-પ્રદાન કરી શકશે.

4. વ્યાવહારિક ઉપયોજન:

- (14) 4.1 રૂબરૂ મુલાકાત વખતે પ્રશ્નોત્તરી કરશે.
- (15) 4.4 શિક્ષકની મદદથી બાળકોશ, શબ્દકોશ અને બાળવિશ્વકોશનો ઉપયોગ કરી શકશે.
- (16) 4.6 ઉચ્ચારણ, વિરામચિહ્નો, સંજ્ઞાના પ્રકાર, નામપદ, ક્રિયાપદ, વિશેષણ, ક્રિયાવિશેષણ, સારાંશલેખન જેવા વ્યાવહારિક વ્યાકરણનો ઉપયોગ કરી શકશે.

5. તાર્કિક ચિંતન:

- (17) 5.1 ચિત્રના આધારે વાર્તાકથન કરી શકશે.
- (18) 5.2 સારી-નરસી બાબતો અંગે ચિંતન કરી યોગ્ય નિર્ણય લઈ શકશે.
- (19) 5.3 ઘરમાં ઉદ્ભવતી મૂંઝવણભરી પરિસ્થિતિમાંથી યોગ્ય ઉકેલ શોધી શકશે.
- (20) 5.4 વાંચેલી સામગ્રીમાંથી કાર્યકારણ સંબંધો તારવી જવાબ આપી શકશે.

ઘોરણ 7

1. અર્થગ્રહણ:

- (1) 1.1 વાર્તાઓ, કાવ્યો, વક્તવ્યો, સંવાદો સાંભળશે તથા મુખવાચન-મૂકવાચન કરીને સમજી શકશે.
- (2) 1.3 રમતો, પ્રવૃત્તિઓ, મુલાકાતો, પ્રોજેક્ટકાર્ય દ્વારા સમજ કેળવશે.
- (3) 1.4 કિશોરસાહિત્ય અને લોકસાહિત્યની કૃતિઓ સાંભળશે, વાંચીને સમજી શકશે.
- (4) 1.5 દેશ્ય શ્રાવ્ય સાધનો, આધુનિક ઈન્ફર્મેશન ટેકનોલોજીની મદદથી મળતી માહિતી સમજી શકશે અને તારણો કાઢશે.
- (5) 1.6 રેલવે ટાઈમટેબલ, બિલ, રિસિપ્ટ્સ, રેપર્સ જેવી જીવન ઉપયોગી વિગતો વાંચીને સમજી શકશે.
- (6) 1.7 આશરે 4000 જેટલા શબ્દો જાણે, જોડણી, શબ્દકોશ તથા વ્યાવહારિક વ્યાકરણ વિશે જાણશે.

2. અભિવ્યક્તિ અને પ્રત્યાયન:

- (7) 2.1 પરિચિત, અપરિચિત પરિસ્થિતિમાં યોગ્ય હાવભાવ સાથે સહજ રીતે બોલી શકશે.
- (8) 2.4 પાઠ્યપુસ્તક અને અન્ય સામગ્રી વિશે કાર્યકારણ સંબંધિત પ્રશ્નો પૂછશે અને જવાબ આપી શકશે.
- (9) 2.7 યોગ્ય મરોડ સાથે સુવાચ્ય અક્ષરોમાં માન્ય જોડણી તેમજ વિરામચિહ્નોના ઉપયોગ શ્રુતલેખન કરી શકશે.
- (10) 2.8 જોયેલી, સાંભળેલી કે વાંચેલી સામગ્રીમાંથી યોગ્ય તારણ કાઢી પ્રશ્નોના જવાબ લખી શકશે.
- (11) 2.11 મુદ્દા પરથી વાર્તા, વિવિધ પત્રો તથા નિબંધ લખશે.

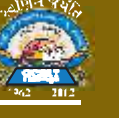
3. સર્જનાત્મકતા:

- (12) 3.1 વિશેષ વ્યક્તિ કે સંસ્થાની મુલાકાત લઈ સંવાદલેખન કરી શકશે.
- (13) 3.2 પ્રોજેક્ટવર્ક કરી અહેવાલલેખન કરી શકશે.
- (14) 3.3 સંદેશાવ્યવહાર માટે અદ્યતન ટેકનોલોજીનો સહજ ઉપયોગ કરી શકશે.
- (15) 3.4 પ્રસંગોચિત અરજીલેખન, પ્રેસનોટ, પ્રવાસવર્ણન, આત્મકથાલેખન કરી શકશે.

4. વ્યાવહારિક ઉપયોજન:

- (16) 4.1 પ્રતિષ્ઠિત વ્યક્તિ કે સંસ્થાની મુલાકાત કરી શકશે.
- (17) 4.4 શિક્ષકની મદદથી બાળશબ્દકોશ, શબ્દકોશ, બાળવિશ્વકોશ, ડાયરી વગેરેનો ઉપયોગ કરી શકશે.

(18) 4.6 સમાનાર્થી શબ્દો, વિરુદ્ધાર્થી શબ્દો, વચન, કાળ, વાક્યના પ્રકાર, સંજ્ઞા, વિશેષણ સહિત વ્યાવહારિક વ્યાકરણનો ઉપયોગ કરી શકશે.

5. તાર્કિક ચિંતન:

(19) 5.1 સારી-નરસી બાબતો અંગે ચિંતન કરી યોગ્ય નિર્ણય લશે.

(20) 5.3 વાંચેલી સામગ્રીમાંથી કાર્યકારણ સંબંધોને આધારે વધુ માહિતી મેળવવા માટે શા માટે? કેવી રીતે? જેવા પ્રશ્નો પૂછશે.

ધોરણ 8

1. અર્થગ્રહણ:

(1) 1.1 વિવિધ સાહિત્ય સ્વરૂપો સાંભળશે.

(2) 1.3 રમતો, પ્રવૃત્તિઓ, મુલાકાતો, પ્રોજેક્ટવર્ક દ્વારા સમજ કેળવશે.

(3) 1.4 પ્રાદેશિક ગીતો અને કથાઓ જાણશે તથા સમજી શકશે.

(4) 1.6 વેબસાઈટ, ઈ-મેઈલ, એસ.એમ.એસ. દ્વારા જરૂરી માહિતી મેળવશે અને સમજશે.

(5) 1.8 આશરે 5000 શબ્દો જાણે અને શબ્દકોશનો ઉપયોગ કરી વ્યાવહારિક વ્યાકરણ જાણી શકશે.

2. અભિવ્યક્તિ અને પ્રત્યાયન:

(6) 2.1 પરિચિત, અપરિચિત પરિસ્થિતિમાં વર્ણન અને વિશ્લેષણ કરી શકશે.

(7) 2.2 કાવ્યનો મુખપાઠ કરી ભાવવાહી પઠન કરે અને સાર રજૂ કરી શકશે.

(8) 2.4 પરિસંવાદ, ચર્ચામાં ભાગ લે અને પોતાના અભિપ્રાય રજૂ કરે અને જે તે સંદર્ભમાં પ્રશ્નો પૂછશે.

(9) 2.7 માન્ય જોડણી, વિગ્રમચિત્રોના ઉપયોગથી શ્રુતલેખન કરે તથા સાંભળેલી બાબતો, વાર્તાઓ કે પ્રસંગો વિશે સારલેખન કરી શકશે.

(10) 2.11 વાર્તા, પત્રો તથા નિબંધ લખી શકશે.

3. સર્જનાત્મકતા:

(11) 3.1 ચિત્રવર્ણન કરીને લખી શકશે.

(12) 3.2 ગદ્યાંશ પરથી સારાંશ, શીર્ષક પરથી વાર્તા, કહેવત પરથી વાર્તા જેવા લેખોનું સર્જન કરી શકશે.

(13) 3.4 સ્થાનિક વિશેષ વ્યક્તિની મુલાકાત લઈ તેનું જીવનચરિત્ર લખી શકશે.

(14) 3.5 કમ્પ્યુટર પરથી જરૂરી વિગતો શોધી તેની નોંધ કરી શકશે.

(15) 3.8 સુવિચાર, સુભાષિત, કહેવત, કાવ્યપંક્તિઓનો વિચાર-વિસ્તાર કરી શકશે.

4. વ્યાવહારિક ઉપયોજન:

(16) 4.1 વ્યક્તિગત અને જૂથમાં સક્રિય ભાગીદારી લેશે અને પોતાની વાત રજૂ કરી શકશે.

(17) 4.4 શિક્ષકની મદદથી વેબસાઈટ, ઈ-મેઈલ દ્વારા જરૂરી માહિતી એકત્ર કરી શકશે.

(18) 4.6 શબ્દ-શબ્દ વચ્ચેનો સંબંધ, શબ્દનો અર્થ, સંધિ, અલંકાર, સમાસ, સંયોજન, રૂઢિપ્રયોગો, કહેવતો સહિત વ્યાવહારિક વ્યાકરણનો ઉપયોગ કરી શકશે.

5. तार्किक चिंतन:

- (19) 5.1 सारी नरसी आबतो अंगे चिंतन करी योग्य निर्णय लई शकशे.
(20) 5.3 वांगेली सामग्रीमांथी कार्यकारण संबंधोने आधारे वधु भासिती भेणववा भाटे शा भाटे ?
केवी रीते ? जेवा प्रश्नो पृष्ठी शकशे.

4.1.3 हिन्दी

हिन्दी हमारी राष्ट्रीय भाषा है। हिन्दी को द्वितीय भाषा के रूप में स्वीकार किया गया है। भाषा हमारे वैयक्तिक एवं सामाजिक जीवन विकास के लिए उपयोगी है। भाषा शिक्षण के प्रमुख उद्देश्य निम्नलिखित हैं :

- (1) अर्थग्रहण (श्रवण एवं पठन)
- (2) अभिव्यक्ति (कथन एवं लेखन)
- (3) सर्जनात्मकता
- (4) तार्किक चिंतन
- (5) व्यावहारिक उपयोजन

भाषा रटने में नहीं, बल्कि उसका समझकर उपयोग करने से आत्ममातृ होती है। भाषा के उपर्युक्त कौशलों के विकास के साथ-साथ छात्र का जीवन बेहतर एवं उन्नत बने इसलिए हर एक इकाई में जीवनमूल्य जीवन कौशल्य भी दिए गए हैं।

विविध गतिविधियाँ हर एक इकाई में दी गई हैं। जो अनुभव, चिंतन, अनुप्रयोग और समेटना आदि सोपानों में दी गई हैं। शिक्षक को छात्रों के साथ मिलकर स्थानिक मटीरियल और पुस्तक का भी उपयोग करना है। प्रकल्प कार्य (Project work) कैसे किया जाए यह भी कई इकाइयों में उदाहरण सहित दिया गया है।

सत्रांत परीक्षा में कैसे प्रश्न होंगे ?

- (1) अर्थग्रहण : कौन, कब, कहाँ वाले प्रश्नों को समझे।
दुकान में कौन सी सब्जियाँ सजाई हुई हैं ?
- (2) अभिव्यक्ति : कविता का सामूहिक और व्यक्तिगत गान करवाएँगे।
- (3) सर्जनात्मकता : चित्र के आधार पर वर्णन करेंगे।
चित्र देखकर वर्णन करेंगे और प्रश्नों के उत्तर देंगे।
- (4) तार्किक चिंतन : अपूर्ण कहानी को मौलिक रूप में पूर्ण करना।
- (5) व्यावहारिक उपयोजन : शब्दकोश का उपयोग करेंगे। श्यामपट्ट पर शब्द लिखना।
छात्र शब्दों का क्रम शब्दकोश में से खोजेंगे और क्रम तथा अर्थ लिखेंगे।

रचनात्मक मूल्यांकन :

इस मूल्यांकन का प्रधान उद्देश्य पाठ्यक्रम के किसी एक इकाई के शिक्षाकार्य के बाद छात्रों ने कितना समझा है उनका निदान करना और आगे निश्चित स्तर तक पहुँचने के लिए सतत प्रयत्न करना यानि उपचारात्मक शिक्षाकार्य करके

आगे बढ़ना है। रचनात्मक कार्य में मौखिक प्रश्न, कक्षाकार्य, क्विज, समूह चर्चा, स्वाध्याय, प्रोजेक्ट, क्षेत्रीय कार्य, अवलोकन और गृहकार्य स्वाध्याय ममाविष्ट है।

सत्रांत मूल्यांकन :

हर एक सत्र के अंत में लिखित कसौटी लेना है। उसमें छात्रों की रट्टा शक्ति नहीं बल्कि समझकर, तर्कबद्ध उपयोग करके, सर्जनशक्ति, व्यावहारिक उपयोजन, अर्थग्रहण, अभिव्यक्ति आदि को मद्देनजर रखकर लिखित कसौटी की रचना करना है।

स्व-अध्ययन :

छात्र अपने आप अध्ययन करें ऐसी व्यवस्था स्व-अध्ययन में की गई है।

मूल्यांकन :

(1)	रचनात्मक मूल्यांकन	40 अंक
(2)	सत्रांत मूल्यांकन	40 अंक
(3)	स्व-अध्ययन	20 अंक
		100 अंक

छात्रों के मूल्यांकन में जो उद्देश्य दिए हैं इनके आधारित ही सवालात दिए गए हैं। जब छात्र सवाल का सही उत्तर दे तो जान लेना चाहिए कि हमारा उद्देश्य (हेतु) सिद्ध हुआ है।

कक्षा 4 (द्वितीय सत्र) :

1. हिन्दी के लिपिसंकेतों को समझ सकेंगे।
2. परिचित शब्द, सरल वाक्य, बातचीत को सुनकर एवं पढ़कर समझ सकेंगे।
3. परिचित गद्य और पद्य को सुनकर समझ सकेंगे।
4. 'क्या', 'कौन', 'क्यों', 'कव' और 'कहाँ' वाले प्रश्नों को समझ सकेंगे।
5. श्यामफलक, फ्लैशकार्ड, चार्ट आदि पर बड़े अक्षरों में लिखित सामग्री को पढ़कर समझ सकेंगे।
6. 1 से 20 तक के अंकों को सुनकर और पढ़कर समझ सकेंगे।
7. वर्णों का शुद्ध उच्चारण एवं लेखन कर सकेंगे।
8. शब्द और सरल वाक्यों का शुद्ध रूप से उच्चारण एवं लेखन कर सकेंगे।
9. परिचित विषय पर चार-पाँच वाक्य बोल सकेंगे।
10. परिचित सरल गीत का सामूहिक गान कर सकेंगे।
11. सरल प्रश्नों के उत्तर दे सकेंगे।

12. 1 से 20 तक की गिनती का शब्दों और अंकों में उच्चारण एवं लेखन कर सकेंगे।
13. वर्णमाला का उपयोग करके शब्द बना सकेंगे।
14. चित्र का मौखिक वर्णन कर सकेंगे।
15. सरल शब्दों का वाक्य में प्रयोग कर सकेंगे।
16. समानार्थी और विरुद्धार्थी शब्दों का वाक्य में प्रयोग कर सकेंगे।
17. लिंग और वचन को समझकर वाक्य में प्रयोग कर सकेंगे।
18. सूचना अनुसार अभिनय क्रिया कर सकेंगे।
19. आधे-अधूरे वाक्यों को पूरा कर सकेंगे।
20. चित्र के आधार पर कहानी का वर्णन कर सकेंगे।

कक्षा 5 (प्रथम सत्र) :

1. परिचित शब्द, सरल वाक्य, बातचीत, संवाद सुनकर और पढ़कर समझ सकेंगे।
2. गीत, सरल कविता, परिचित बालकहानी और चुटकुले सुनकर और पढ़कर समझ सकेंगे।
3. 'क्या', 'कौन', 'क्यों', 'कब' और 'कहाँ' वाले प्रश्नों को पढ़कर और सुनकर समझ सकेंगे।
4. 21 से 50 तक की गिनती सुनकर और पढ़कर समझ सकेंगे।
5. शब्दकोश के क्रम के बारे में जानेंगे।
6. मंयुक्ताक्षर, शब्द एवं वाक्यों का शुद्ध रूप से उच्चारण और लेखन कर सकेंगे।
7. परिचित विषय के बारे में साहजिक रूप से बोल सकेंगे।
8. परिचित विषय पर साहजिक रूप से लिख सकेंगे।
9. सरल प्रश्नों के उत्तर दे सकेंगे।
10. शब्दों और अंकों में 21 से 50 तक की गिनती का उच्चारण एवं लेखन कर सकेंगे।
11. चित्र के आधार पर स्थानीय परिवेश में पाई जानेवाली चीजों (अनाज, यातायात के साधन, रसोईघर) की जानकारी प्राप्त कर सकेंगे।
12. छपी हुई सामग्री (जैसे रेपर्स, अखबार, सामयिक आदि) पढ़कर समझ सकेंगे।
13. सरल शब्द एवं समानार्थी, विरुद्धार्थी शब्दों का वाक्य में प्रयोग कर सकेंगे।
14. लिंग और वचन को समझकर वाक्य में प्रयोग कर सकेंगे।

15. संज्ञा को पहचान सकेंगे।
16. सरल वाक्यों का मातृभाषा में अनुवाद कर सकेंगे।
17. अधूरे वाक्य पूर्ण कर सकेंगे।
18. दी गई परिस्थिति के बारे में सोचकर अपनी राय दे सकेंगे।
19. चित्र का अवलोकन करके भेद ढूँढ़ सकेंगे।
20. संकेत में कही हुई बात को समझकर विवरण दे सकेंगे।

कक्षा 5 (द्वितीय सत्र) :

1. परिचित शब्द, सरल वाक्य, बातचीत सुनकर एवं पढ़कर समझ सकेंगे।
2. गीत, सरल कविता, पहेलियाँ, परिचित बालकहानी सुनकर और पढ़कर समझ सकेंगे।
3. परिचित परिस्थितियों में सामान्य सूचनाओं को सुनकर और पढ़कर समझ सकेंगे।
4. परिचित विषय के बारे में साहजिक रूप से बोल सकेंगे।
5. परिचित विषय पर साहजिक रूप से लेखन कर सकेंगे।
6. व्यक्तिगत और सामूहिक रूप से काव्यगान कर सकेंगे।
7. सरल प्रश्नों के उत्तर दे सकेंगे।
8. चित्र के आधार पर स्थानीय परिवेश में पाई जानेवाली चीजों (सब्जी, पेड़-पौधे) की जानकारी प्राप्त कर सकेंगे।
9. छपी हुई सामग्री (जैसे रेपर्स, अखबार, सामयिक) आदि पढ़कर समझ सकेंगे।
10. चित्र के आधार पर लेखन कर सकेंगे।
11. सरल शब्द एवं समानार्थी, विरुद्धार्थी शब्दों का वाक्य में प्रयोग कर सकेंगे।
12. संज्ञा, विशेषण और क्रिया को पहचान कर सकेंगे।
13. विशेषण और क्रिया का वाक्य में प्रयोग कर सकेंगे।
14. मुहावरों का अर्थ समझकर वाक्य में प्रयोग कर सकेंगे।
15. सरल वाक्यों का मातृभाषा में अनुवाद कर सकेंगे।
16. दृश्य या घटना को देखकर वर्णन कर सकेंगे।
17. चित्र के आधार पर कहानी का कथन कर सकेंगे।
18. दी गई परिस्थिति के बारे में सोचकर अपनी राय दे सकेंगे।

19. चित्र का अवलोकन करके भेद ढूँढ सकेंगे।

20. एक वाक्य को अलग अलग तरीकों से अभिव्यक्त कर सकेंगे।

कक्षा 6 (प्रथम सत्र):

1. परिचित शब्द, वाक्य और बातचीत सुनकर एवं पढ़कर समझ सकेंगे।
2. वाक्य में प्रयुक्त संयुक्ताक्षर वाले शब्दों को समझ सकेंगे।
3. परिचित गीत, कविता, पहेलियाँ सुनकर एवं पढ़कर समझ सकेंगे।
4. 'कौन' कारक के रूपों वाले प्रश्नों को सुनकर एवं पढ़कर समझ सकेंगे।
5. सरल एवं संयुक्त वाक्य का शुद्ध रूप से उच्चारण एवं लेखन कर सकेंगे।
6. चित्र के आधार पर कहानी का वर्णन एवं लेखन कर सकेंगे।
7. परिचित विषय पर अपने विचार लिखित एवं मौखिक रूप से व्यक्त कर सकेंगे।
8. कविता का आरोह अवरोहयुक्त सामूहिक एवं व्यक्तिगत गान कर सकेंगे।
9. शब्दों और अंकों में 51 से 100 तक की गिनती का उच्चारण एवं लेखन कर सकेंगे।
10. शब्द पर से वाक्य बना सकेंगे।
11. समान प्रासवाले शब्द बना सकेंगे।
12. चित्र के आधार पर 8-10 वाक्य बोल सकेंगे एवं लिख सकेंगे।
13. घटना का वर्णन कर सकेंगे।
14. समानार्थी और विरुद्धार्थी शब्दों का वाक्य में प्रयोग कर सकेंगे।
15. वचन परिवर्तन करके उसका वाक्य में प्रयोग कर सकेंगे।
16. संज्ञा, सर्वनाम और विशेषण को समझकर वाक्य में प्रयोग कर सकेंगे।
17. शब्दकोश का उपयोग कर सकेंगे।
18. संकेतों का अर्थघटन कर सकेंगे।
19. चित्र देखकर या विवरण पढ़कर अनुमान लगा सकेंगे।
20. काव्य पंक्तियों को पढ़कर उनमें निहित भावों और विचारों को व्यक्त कर सकेंगे।

कक्षा 6 (द्वितीय सत्र):

1. वाक्य में प्रयुक्त संयुक्ताक्षरवाले शब्दों को समझ सकेंगे।

2. बालकहानी, चुटकुले, एकांकी और पत्र सुनकर एवं पढ़कर समझ सकेंगे।
3. छपी हुई सामग्री पढ़कर समझ सकेंगे।
4. तकनीकी साधनों के माध्यम से सुनी हुई एवं पढ़ी हुई बातों को समझ सकेंगे।
5. सरल, संयुक्त और मिश्रवाक्य युक्त परिच्छेद को पढ़कर समझ सकेंगे।
6. 'कौन' कारक के रूपों वाले प्रश्नों के उत्तर मौखिक और लिखित रूप से व्यक्त कर सकेंगे।
7. परिस्थिति अनुसार सरल भाषा में चित्री लिख सकेंगे।
8. विरामचिह्नों का योग्य स्थान पर प्रयोग कर सकेंगे।
9. शुद्ध उच्चारण के साथ बातचीत कर सकेंगे।
10. वर्णों पर से शब्दों की रचना कर सकेंगे।
11. चित्र के आधार पर 8-10 वाक्य बोलेंगे एवं लिख सकेंगे।
12. घटना का वर्णन कर सकेंगे।
13. वाक्यों को सही क्रम में रखकर कहानी बना सकेंगे।
14. कहावतों का अर्थ स्पष्ट कर सकेंगे।
15. लिंगभेद को समझकर उसका वाक्य में प्रयोग कर सकेंगे।
16. क्रिया को समझकर वाक्य में प्रयोग कर सकेंगे।
17. वाक्य परिच्छेद का मातृभाषा में अनुवाद कर सकेंगे।
18. रोजमर्रा के व्यवहार की शब्दावली समझ सकेंगे।
19. समूह चर्चा में अपने भावों एवं विचारों को मुक्त रूप से व्यक्त कर सकेंगे।
20. काव्य पंक्तियों को पढ़कर उनमें निहित भावों और विचारों को व्यक्त कर सकेंगे।

कक्षा - 7 (प्रथम सत्र):

1. अपरिचित शब्द, वाक्य, सरल बातचीत और संवाद सुनकर और पढ़कर समझ सकेंगे।
2. गीत, कविता, पहेलियाँ और दोहे सुनकर और पढ़कर समझ सकेंगे।
3. बालसाहित्य को पढ़कर उसके भावार्थ को समझ सकेंगे।
4. शब्दकोश में से शब्दों के अर्थ ढूँढ़ सकेंगे।
5. कविता का परिच्छेद का शुद्ध रूप से पठन एवं लेखन कर सकेंगे।

6. कविता का आरोह-अवरोहयुक्त व्यक्तिगत और सामूहिक गान कर सकेंगे।
7. 'क्या', 'कौन', 'कब', 'कहाँ', 'क्यों' और 'कैसे' वाले प्रश्नों के उत्तर मौखिक एवं लिखित रूप से दे सकेंगे।
8. शुद्ध उच्चारण के साथ बातचीत कर सकेंगे।
9. शब्दकोश के क्रम अनुसार शब्दों को क्रम में रख सकेंगे।
10. शब्दों को उचित क्रम में रखकर अर्थपूर्ण वाक्य बना सकेंगे।
11. पहेलियों का निर्माण कर सकेंगे।
12. समानार्थी शब्द, विरुद्धार्थी शब्द, मुहावरे और कहावतों का अर्थ देकर वाक्य में प्रयोग कर सकेंगे।
13. शब्द के लिंग-परिवर्तन को जानकर उसका व्यवहार में प्रयोग कर सकेंगे।
14. शब्द के वचन परिवर्तन को जानकर उसका व्यवहार में प्रयोग कर सकेंगे।
15. संज्ञा एवं सर्वनाम के प्रकार को समझ सकेंगे।
16. रोजमर्रा के व्यवहार की शब्दावली का प्रयोग कर सकेंगे।
17. काव्य पंक्तियों का भावार्थ बता सकेंगे।
18. वाद-विवाद में हिम्मा ले सकेंगे।
19. किसी विषय या घटना पर अपनी राय दे सकेंगे।
20. किसी मत को कारण सहित स्वीकार या अस्वीकार कर सकेंगे।

कक्षा 7 (द्वितीय सत्र):

1. कहानियाँ, चुटकुले, एकांकी, पत्र और सरल वर्णन सुनकर और पढ़कर समझ सकेंगे।
2. छपी हुई और हस्तलिखित पाठ्यसामग्री पढ़कर समझ सकेंगे।
3. तकनीकी साधनों के माध्यम से सुनकर और पढ़कर समझ सकेंगे।
4. 'क्या', 'कौन', 'कब', 'कहाँ', 'क्यों' और 'कैसे' वाले प्रश्नों को सुनकर और पढ़कर समझ सकेंगे।
5. परिच्छेद को पढ़कर समझ सकेंगे।
6. ढाँचे पर से कहानी का कथन एवं लेखन कर सकेंगे।
7. 'क्या', 'कौन', 'कब', 'कहाँ', 'क्यों' और 'कैसे' वाले प्रश्नों के उत्तर मौखिक एवं लिखित रूप से दे सकेंगे।
8. शुद्ध उच्चारण के साथ बातचीत कर सकेंगे।
9. किसी भी विषय पर पत्र लिख सकेंगे।

10. कोई घटना, प्रसंग, संवाद, चुटकुले और कहानी को मौलिक भाषा में अभिव्यक्त कर सकेंगे।
11. योग्य स्थान पर विरामचिह्नों का प्रयोग कर सकेंगे।
12. कहानी का विकास और विस्तार कर सकेंगे।
13. विशेषण के प्रकार को समझ सकेंगे।
14. क्रिया के काल को जानकर उसका प्रयोग कर सकेंगे।
15. परिच्छेद का मातृभाषा में अनुवाद कर सकेंगे।
16. भाषा की शाब्दिक और वाक्य संबंधी खूबियों को जानकर उसका उचित प्रयोग कर सकेंगे।
17. समयसारिणी (पाठशाला, बस, रेल अड्डा तथा प्रसार माध्यमों के कार्यक्रमों) का उपयोग कर सकेंगे।
18. राशन की दुकान का भावपत्रक, होटल का मेनू आदि की सूची का उपयोग कर सकेंगे।
19. कहानी का मारांश बता सकेंगे।
20. जूथचर्चा, प्रश्नोत्तर आदि में हिस्सा ले सकेंगे।

कक्षा - 8 (प्रथम सत्र):

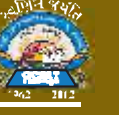
1. बातचीत, संवाद आदि सुनकर और पढ़कर समझ सकेंगे।
2. कहानी, चुटकुले, पत्र, एकांकी, वर्णन आदि सुनकर और पढ़कर समझ सकेंगे।
3. गीत, कविता, दोहे, पहेलियाँ आदि सुनकर और पढ़कर समझ सकेंगे।
4. छपी हुई और हस्तलिखित पाठ्यसामग्री पढ़कर समझ सकेंगे।
5. 'क्या', 'कौन', 'कब', 'कहाँ', 'क्यों' और 'कैसे' वाले प्रश्नों को सुनकर और पढ़कर समझ सकेंगे।
6. गीत, कविता, पहेलियाँ और दोहे आरोह अवरोह के साथ गा सकेंगे।
7. मौखिक एवं लिखित रूप में प्रश्नों के उत्तर दे सकेंगे।
8. शुद्ध उच्चार के साथ बातचीत कर सकेंगे।
9. विषय पर अपनी मौखिक अभिव्यक्ति कर सकेंगे।
10. काव्य और परिच्छेद पढ़कर समीक्षा कर सकेंगे।
11. रूपरेखा के आधार पर कहानी का कथन एवं लेखन कर सकेंगे।
12. चित्र का अवलोकन करके कहानी, काव्य आदि मौलिक रूप में लिख सकेंगे।
13. अपूर्ण काव्य एवं कहानी को पूर्ण कर सकेंगे।

14. समानार्थी शब्द, विरुद्धार्थी शब्द, मुहावरे, कहावतों का वाक्य में प्रयोग कर सकेंगे।
15. लिंग परिवर्तन के नियमानुसार वाक्यप्रयोग कर सकेंगे।
16. वचन-परिवर्तन के नियमानुसार वाक्यप्रयोग कर सकेंगे।
17. वाक्य में से संज्ञा, सर्वनाम, विशेषण, क्रिया के काल को पहचानकर आवश्यकतानुसार उनका उपयोग कर सकेंगे।
18. उपसर्ग एवं प्रत्यय का उपयोग करके नये शब्द की संरचना कर सकेंगे।
19. आवश्यकतानुसार अव्यय का उपयोग कर सकेंगे।
20. घटना या प्रसंग के कारणों का अनुमान कर सकेंगे।

कक्षा 8 (द्वितीय सत्र):

1. कहानी, चुटकुले, पत्र सुनकर और पढ़कर समझ सकेंगे।
2. गीत, कविता, दोहे, पहेलियाँ सुनकर और पढ़कर समझ सकेंगे।
3. छपी हुई और हस्तलिखित पाठ्यसामग्री पढ़कर समझ सकेंगे।
4. तकनीकी माधनों के माध्यम से सुनकर और पढ़कर समझ सकेंगे।
5. शब्दकोश का उपयोग कर सकेंगे।
6. मरल एवं संयुक्त वाक्य और परिच्छेद का शुद्ध रूप से उच्चारण एवं लेखन कर सकेंगे।
7. मौखिक एवं लिखित रूप में प्रश्नों के उत्तर दे सकेंगे।
8. आवश्यकतानुसार किसी भी विषय पर पत्र लिख सकेंगे।
9. काव्य और परिच्छेद पढ़कर समीक्षा कर सकेंगे।
10. अपूर्ण काव्य एवं कहानी को पूर्ण कर सकेंगे।
11. पहेलियाँ और चुटकुलों का निर्माण कर सकेंगे।
12. समानार्थी शब्द, विरुद्धार्थी शब्द, कहावतों का वाक्य में प्रयोग कर सकेंगे।
13. वाक्य में से संज्ञा, सर्वनाम, विशेषण को पहचानकर आवश्यकतानुसार उनका उपयोग कर सकेंगे।
14. राष्ट्रभाषा से मातृभाषा में और मातृभाषा से राष्ट्रभाषा में अनुवाद कर सकेंगे।
15. शब्दकोश का उपयोग कर सकेंगे।
16. प्रशामकीय शब्दावली का प्रयोग कर सकेंगे।
17. अपूर्ण कहानी को मौलिक रूप से पूर्ण कर सकेंगे।

18. समूहचर्चा के दौरान किसी मत को कारणसह स्वीकार या अस्वीकार कर सकेंगे।

19. किसी भी विषय पर वाद विवाद में हिस्सा ले सकेंगे।

20. श्राव्य या वाच्य सामग्री में अंतर्निहित मूल्यों को खोज सकेंगे।

4.1.4 संस्कृत

સંસ્કૃત વિષય ઉચ્ચતર પ્રાથમિકના તબક્કે વિશેષરૂપે ભાષાના પરિચય માટે મૂકવામાં આવ્યો છે. એટલે જ અહીં ભાષાના વ્યાવહારિક પાસાને ધ્યાનમાં રાખી વિષયવસ્તુ આપવામાં આવ્યું છે. વ્યાકરણ તેમજ પ્રશિષ્ટ સાહિત્યની ભાષાની પળોજણમાં પણ નથી.

મૂલ્યાંકનકારે માત્ર સાદી વ્યાવહારિક ભાષા અને તેના ઉપયોગ ઉપર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવાનું છે. જેમ કે સંખ્યાજ્ઞાનનું મૂલ્યાંકન કરવા માટે પુસ્તકોની સંખ્યા કે પડેલાં સાધનોની સંખ્યા ગણતરી કરી સંસ્કૃતમાં કહી શકે, તેમજ તે અંકોમાં તેમજ શબ્દોમાં લખી શકે તેટલું જ પર્યાપ્ત છે.

પાઠ્યપુસ્તકમાં આપવામાં આવેલ વિષયવસ્તુ ભાષાના કોઈ ચોક્કસ બિંદુને ધ્યાનમાં લે છે, જેથી તેમાં આપેલ પાત્રોનાં નામ, ઘટના કે અન્ય વિગતો યાદ રાખવાને બદલે સંબંધિત ભાષાનો વ્યાવહારિક ઉપયોગ કરી શકે તે ધ્યાનમાં રાખી મૂલ્યાંકન થાય તે જરૂરી છે.

ગીતો અને સુભાષિતોમાં તેનું ગાન મહત્ત્વનું છે, તેનાથી વિદ્યાર્થીને ભાષાના માધુર્યનો ખ્યાલ આપવાનો હેતુ છે. કંઠસ્થીકરણ ઉપર ભાર મૂકવાનો નથી, પણ તેનું આદર્શ પઠન અથવા ગાન કરી શકે છે કે નહીં તે ધ્યાનમાં રાખવું આવશ્યક છે.

ભાષાના લેખિત, મૌખિક તેમજ ક્રિયાત્મક મૂલ્યાંકનમાં તેના વ્યાવહારિક ઉપયોગ ઉપર ભાર મૂકવાનો છે. શ્રુતલેખન તેમજ અનુલેખન દરેક તબક્કે થવું જોઈએ તેમજ મૂલ્યાંકનમાં તેના ઉપર ભાર મૂકવો જોઈએ.

સંસ્કૃત વિષયમાં ધોરણ 6 થી 8માં બંને સત્રમાં અહીં આપેલી અધ્યયન ઉપલબ્ધિઓ એકસમાન રહેશે. આથી પત્રક-1માં બંને સત્રમાં હેતુઓ એકસમાન લખવાના છે. પરંતુ તેનું મૂલ્યાંકન શિક્ષકે બાળકની વિષય અંગેની સમજને ધ્યાનમાં રાખી વિવેકબુદ્ધિથી કરવાનું રહેશે.

ભાષા શિક્ષણના મુખ્ય ઉદ્દેશ નીચે મુજબ છે :

- (1) અર્થગ્રહણ (શ્રવણ અને વાચન)
- (2) અભિવ્યક્તિ (કથન અને લેખન)
- (3) સર્જનાત્મકતા
- (4) તાર્કિક ચિંતન
- (5) વ્યાવહારિક ચિંતન

ઉપરોક્ત હેતુઓને ધ્યાનમાં રાખી શિક્ષણકાર્ય થશે અને તેનું મૂલ્યાંકન નીચે મુજબ કરવામાં આવશે:

રચનાત્મક મૂલ્યાંકન :

આ મૂલ્યાંકન અંતર્ગત વિદ્યાર્થી સમગ્ર એકમના અંતે શું શીખ્યો છે ઉપરાંત ભાષા વિકાસમાં તે કયા તબક્કા સુધી પહોંચ્યો છે તે બાબતોની ચકાસણી રચનાત્મક પ્રકારનું મૂલ્યાંકન છે. જેમાં મૌખિક પ્રશ્ન, જૂથચર્ચા, પ્રોજેક્ટ, અવલોકન, ગૃહકાર્ય અને સ્વાધ્યાયમાં આપેલ પ્રવૃત્તિઓનો સમાવેશ થાય છે. આ પ્રકારના મૂલ્યાંકનથી વિદ્યાર્થીની સ્થિતિ જાણી શકાય છે.

સત્રાંત મૂલ્યાંકન :

પ્રત્યેક સત્રના અંતમાં જે-તે સત્રના અભ્યાસક્રમને ધ્યાનમાં લઈ લેખિત કસોટી લેવામાં આવશે. જેમાં વિદ્યાર્થીની સમજ, તર્કબદ્ધતા, સર્જનશક્તિ, વ્યાવહારિક ઉપયોજન, અર્થગ્રહણ, અભિવ્યક્તિ વગેરેને ધ્યાનમાં રાખીને કસોટીની રચના કરવામાં આવે છે.

સ્વ-અધ્યયન :

વિદ્યાર્થી સ્વયં અધ્યયન કરીને શિક્ષણ મેળવે તેવી વ્યવસ્થા આ મૂલ્યાંકન અંતર્ગત કરવામાં આવી છે.

આ રીતે મૂલ્યાંકન નીચે મુજબ રહેશે :

(1) રચનાત્મક મૂલ્યાંકન	40 ગુણ
(2) સત્રાંત મૂલ્યાંકન	40 ગુણ
(3) સ્વ-અધ્યયન	20 ગુણ
	100 ગુણ

ઘોરણ 6 (પ્રથમ અને દ્વિતીય સત્ર):

શ્રવણ :

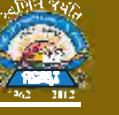
- (1) 1.1 સરળ પદ્યો (સુભાષિતો, પ્રહેલિકા અને ગીતો), ટૂંકાં વાક્યો સમજી શકશે.
- (2) 1.2 સ્વપરિચયને લગતા ટૂંકા પ્રશ્નો સમજી શકશે.
- (3) 1.3 સાદાં વાક્યો સમજાવવાના સાંભળીને સમજી શકશે.
- (4) 1.4 1 થી 12 સુધીની સંખ્યા સમજાવવાના સાંભળીને સમજી શકશે.

કથન :

- (1) 2.1 સરળ પદ્યો (સુભાષિતો, પ્રહેલિકા, ગીતો), ટૂંકાં વાક્યો શુદ્ધ ઉચ્ચાર સાથે બોલશે.
- (2) 2.2 સ્વપરિચયને લગતા ટૂંકા પ્રશ્નોના મૌખિક ઉત્તર આપશે.
- (3) 2.3 સાદાં વાક્યો બોલશે.
- (4) 2.4 1 થી 12 સુધીની સંખ્યા સમજાવવાના બોલશે.

વાચન :

- (1) સરળ સાદાં વાક્યોનું શુદ્ધ ઉચ્ચાર સાથે વાચન કરે.
- (2) સરળ જોડાક્ષરયુક્ત વાક્યો, સૂક્તિઓ અને સુભાષિતોમાં આવેલ વિસર્ગ અને અનુસ્વારવાળાં પદોનું શુદ્ધ વાચન કરશે.

- (3) સાદાં, સરળ, ગેય સુભાષિતો અને ગીતોનું લયબદ્ધ પઠન અને ગાન કરશે.
- (4) સાદાં, સરળ વાક્યોનું મુખવાચન કરશે.

લેખન :

- (1) સાદા શબ્દોનું અનુલેખન કરશે.
- (2) સાદા પદોનું શ્રુતલેખન કરશે.
- (3) 1 થી 12 સુધીના અંકોનું લેખન કરશે.
- (4) સ્વપરિચયને લગતા પ્રશ્નોના જવાબ લખશે.

ઘોરણ 7 (પ્રથમ અને દ્વિતીય સત્ર):

શ્રવણ :

- (1) સરળ પદ્યો, સુભાષિતો, પ્રહેલિકાઓ, ગીતો, ટૂંકી અને સરળ ચિત્રવાર્તાઓ સાંભળે અને સમજી શકશે.
- (2) પરિચિત પરિસ્થિતિમાં સાદી સૂચનાઓ, આદેશો અને પ્રશ્નો સાંભળે અને તે પ્રમાણે ક્રિયા કરશે.
- (3) ટૂંકી વાતચીત અને સંવાદ સાંભળીને સમજશે.
- (4) 1 થી 50 સુધીની સંખ્યા સાંભળીને સમજી શકશે.

કથન :

- (1) સરળ પદ્યો (સુભાષિતો, પ્રહેલિકા અને ગીતો)નો શુદ્ધ પાઠ કરે, ટૂંકી અને સરળ ચિત્ર કથાઓ કહેશે.
- (2) ચિત્રોનો ઉપયોગ કરીને દૈનિક અવહારના સાદા પ્રશ્નોના જવાબ શક્યતઃ સંસ્કૃતમાં આપશે.
- (3) 1 થી 50 સુધીની સંખ્યા બોલશે.

વાચન :

- (1) વાક્યો, સૂક્તિઓ અને સુભાષિતોમાં આવેલા વિસર્ગ અને અનુસ્વારવાળાં પદો ઓળખીને શુદ્ધ વાચન કરશે.
- (2) સાદાં, સરળ, ગેય સુભાષિતો અને ગીતોનું લયબદ્ધ પઠન અને ગાન કરશે.
- (3) સાદા અને જોડાક્ષરયુક્ત પદોવાળા વાક્યોનું સસ્વર મુખવાચન કરશે.
- (4) 1 થી 50 સુધીની સંખ્યાઓનું વાચન કરશે.

લેખન :

- (1) સરળ જોડાક્ષરયુક્ત શબ્દોનું અનુલેખન કરશે.
- (2) સરળ જોડાક્ષરયુક્ત વાક્યોનું અનુલેખન કરશે.
- (3) સાદાં પદો અને વાક્યોનું શ્રુતલેખન કરશે.
- (4) 1 થી 50 સુધીના અંકો અંકમાં અને શબ્દોમાં લખશે.
- (5) પાઠ્યપુસ્તક સંબંધિત સાદા પ્રશ્નોના જવાબ સંસ્કૃતમાં લખશે.

વ્યાવહારિક વ્યાકરણ :

(1) સામાન્ય વાતચીતમાં ઉપયોગી વ્યાકરણના મુદ્દા જાણશે.

ઘોરણ 8 (પ્રથમ અને દ્વિતીય સત્ર):

શ્રવણ :

- (1) સરળ પદ્યો (સુભાષિતો, પ્રહેલિકા, ગીતો), ટૂંકી વાર્તા, બોધકથા, પ્રસંગકથા સાંભળીને સમજી શકશે.
- (2) પરિચિત તથા કાલ્પનિક પરિસ્થિતિમાં થતા સામાન્ય સંવાદો સમજપૂર્વક સાંભળીને સમજી શકશે.
- (3) સાદી સરળ વાતચીત અને વર્ણન સમજપૂર્વક સાંભળીને સમજી શકશે.
- (4) 1 થી 100 સુધીની સંખ્યા સાંભળીને સમજશે.

કથન :

- (1) સરળ પદ્યો (સુભાષિતો, પ્રહેલિકા, ગીતો)નો શુદ્ધ પાઠ કરે અને ટૂંકી વાર્તા, બોધકથા, પ્રસંગકથા સમજીને કહેશે.
- (2) પરિચિત તેમજ કાલ્પનિક પરિસ્થિતિમાં સામાન્ય સંવાદો બોલશે.
- (3) સાદી સરળ વાતચીત અને વર્ણન સંસ્કૃતમાં કરશે.
- (4) 1 થી 100 સુધીની સંખ્યા સમજીને બોલશે.
- (5) પાઠ્યપુસ્તક સંબંધિત સંસ્કૃતમાં પૂછાયેલા પ્રશ્નોના ઉત્તર સંસ્કૃતમાં જ બે-ત્રણ વાક્યોમાં આપશે.

વાચન :

- (1) સંધિયુક્ત શબ્દો સાથેનાં સ્વતંત્ર વાક્યો તેમજ નાના ફકરાઓનું શુદ્ધ વાચન કરશે.
- (2) સુભાષિતો, સ્તુતિ, ગીતો (પદ્યાંશો)નું સસ્વર લયબદ્ધ પઠન અને ગાન કરશે.
- (3) પદ્યાંશોનું આરોહ-અવરોહ, હાવભાવ અને શુદ્ધ ઉચ્ચાર સાથે મુખવાચન કરશે.

લેખન :

- (1) સાદા તથા જોડાક્ષરયુક્ત પરિચ્છેદનું અનુલેખન કરશે.
- (2) સાદા તથા જોડાક્ષરયુક્ત પદ્યો સાથેના પરિચ્છેદનું શ્રુતલેખન કરશે.
- (3) 1 થી 100 સુધીની સંખ્યા અંકોમાં અને શબ્દોમાં લખશે.
- (4) પાઠ્યપુસ્તક સંબંધિત પ્રશ્નોના જવાબ સંસ્કૃતમાં લખશે.
- (5) દિનચર્યા, પ્રસંગવર્ણન તથા કથાનું સ્વતંત્ર લેખન કરશે.

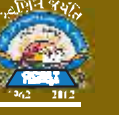
વ્યાવહારિક વ્યાકરણ :

(1) સામાન્ય વાતચીતમાં ઉપયોગી વ્યાકરણના મુદ્દાઓ જાણશે.

4.1.5 અંગ્રેજી

અંગ્રેજી ભાષાનું મૂલ્યાંકન :

ભાષાનું શિક્ષણ શક્ય તેટલું સાહજિકતાથી અને વધુ જીવન સંદર્ભિત પ્રવૃત્તિઓથી થાય એમ મૂલ્યાંકન પણ વધુ લચીલું અને સાહજિક બને તે જરૂરી છે.

અંગ્રેજીના સંદર્ભમાં જોઈએ તો પાંચ મુખ્ય હેતુઓ અને તેના અંતર્ગત પેટા હેતુઓને ધ્યાનમાં રાખી મૂલ્યાંકન કરવાનું થાય. આ ઉપરાંત ભાષા એ જ્ઞાન કરતાં કૌશલ્ય આધારિત હોઈ, વિદ્યાર્થીઓમાં અંગ્રેજી સંદર્ભે શ્રવણ, કથન, વાચન અને લેખન પણ ધ્યાનમાં રાખવા.

આ સાથે આપેલ ફોર્મેટ તો ફક્ત મૂલ્યાંકનનો રેકોર્ડ રાખી શકે છે. મૂલ્યાંકનનું ખરું કામ એ શિક્ષક અને વિદ્યાર્થી વચ્ચે થતી પ્રક્રિયા છે.

અંગ્રેજી સંદર્ભે રચનાત્મક મૂલ્યાંકનના કેટલાંક વિશેષ ઉદાહરણો જોઈએ:

- વાર્તા/ઘટનાનું વર્ણન સાંભળી તેનું ચિત્ર ઓળખે.
- રમતોમાં સૂચનાઓ સમજી શકે.
- હાજરી ક્રમાંક અંગ્રેજીમાં બોલાય ત્યારે પ્રતિભાવ આપે, ગણિત વિષયક આવી અન્ય પ્રવૃત્તિઓમાં ભાગ લે.
- વર્ગખંડ કે વર્ગખંડની બહાર અભિવાદનનો પ્રતિભાવ આવે.
- સમાચારપત્ર આધારિત પ્રવૃત્તિઓમાં ભાગ લે.
- સોંપાયેલ પ્રોજેક્ટ પ્રમાણે નોંધ કરે અને અહેવાલ રજૂ કરે.
- સૂચના મુજબ રમકડાં બનાવે કે ચિત્ર દોરે.
- જૂથકાર્ય દરમિયાન દલીલો કરે, પ્રતિભાવ આપે.
- સંવાદો નાટકોની ભજવણીમાં ભાગીદાર બને.

આ બધી બાબતો દરમિયાન પણ આપણે વિદ્યાર્થીઓમાં જે-તે હેતુનું સ્તર જાણી શકીએ છીએ. આ માત્ર ઉદાહરણો છે. આ સિવાય દરેક વર્ગખંડ જ નહિ પણ શિક્ષક દરેક વિદ્યાર્થીએ અલગ પ્રવૃત્તિઓ વિચારી શકે. Unit મુજબ આપેલી પ્રવૃત્તિઓ આગળ જતાં ક્રમિક રીતે સ્માયરલ થતી જાય છે જેથી જે તે હેતુ માટે એકથી વધુ વખત એના માટે મૂલ્યાંકનની તક મળે એમ છે.

સત્રાંત મૂલ્યાંકન :

દરેક સત્રને અંતે કરવાનું થાય છે. અહીં ગોખણપટ્ટીને બદલે સમજશક્તિ, તર્કશક્તિ, સર્જનાત્મક શક્તિ વગેરે ચકાસી શકાય, તે પ્રકારના પ્રશ્નોનો સમાવેશ કરવો.

સત્રાંત મૂલ્યાંકનમાં નીચેના જેવા પ્રશ્નો પૂછી શકાય:

(1) અતિ ટૂંકજવાબી પ્રશ્નો

- બહુવિકલ્પ પ્રશ્નો
- ખાલી જગ્યા
- એક શબ્દમાં જવાબ
- ખરાં ખોટાં

(2) ટૂંકજવાબી પ્રશ્નો

- એક વાક્યમાં જવાબ
- કારણ આપો.
- ઘટનાનો ક્રમ આપો.

- અધૂરું વાક્ય પૂર્ણ કરો.
- ગિત્રો પરથી પ્રશ્નોના જવાબ આપો.
- પેરેગ્રાફ પરથી પ્રશ્નોના જવાબ આપો.

(3) વર્ણનાત્મક પ્રશ્નો

- સમજૂતી આપો.
- ટૂંકી નોંધ લખો.
- નિબંધ
- પત્રલેખન અરજીલેખન
- અહેવાલલેખન

આમ, રચનાત્મક 40 ગુણ, સત્રાંત 40 ગુણ અને સ્વઅધ્યયન 20 ગુણ પ્રમાણે મૂલ્યાંકન કરવાનું થાય છે.

ઘોરણ 3

અર્થગ્રહણ

- (1) ટૂંકી પરિચિત વાર્તા સાંભળી પ્રવૃત્તિ કરી શકશે.
- (2) ટૂંકી સૂચનાઓ સાંભળી તેનો પ્રતિભાવ આપી શકશે.
- (3) સ્થળ, વસ્તુની વિગત સાંભળી દર્શાવી શકશે.
- (4) વસ્તુનું વર્ણન સાંભળીને વસ્તુ ઓળખી શકશે.

પ્રત્યાયન

- (1) દૈનિક અભિવાદનો કરી શકશે. અને તેનો પ્રતિભાવ આપી શકશે.
- (2) સૂચના મુજબ પ્રતિભાવ આપી શકશે.
- (3) ઉલટ પ્રશ્નોના ટૂંકા જવાબ આપી શકશે.
- (4) Wh પ્રશ્નોના ટૂંકા જવાબ આપી શકશે.

વ્યવહારુ ઉપયોજન

- (1) લોનવર્ડ્સ સહિત આશરે 50 જેટલા શબ્દો જાણીને તેનો ઉપયોગ કરી શકશે.
- (2) વસ્તુઓનો નિદેશ કરી શકશે.
- (3) આભાર માની શકશે.

અભિવ્યક્તિ

- (1) ખોતાના ગમા-અણગમા Yes / NO થી પ્રદર્શિત કરી શકશે.

સર્જનાત્મકતા

- (1) Rhymes ગાઈ શકશે.

ઘોરણ 4

અર્થગ્રહણ

- (1) ટૂંકી પરિચિત વાર્તા સાંભળી પ્રવૃત્તિ કરી શકશે.
- (2) ટૂંકી સૂચનાઓ સાંભળીને તેનો પ્રતિભાવ આપી શકશે.
- (3) સ્થળ, વસ્તુની વિગત સાંભળીને દર્શાવી શકશે.
- (4) શબ્દોને અનુરૂપ ચિત્ર સાથે જોડી શકશે.
- (5) વસ્તુ, વ્યક્તિ અને સ્થળનું વર્ણન સાંભળીને ઓળખી શકશે.

પ્રત્યાયન

- (1) દૈનિક અભિવાદન કરી શકશે અને તેનો પ્રતિભાવ આપી શકશે.
- (2) સૂચના મુજબ પ્રતિભાવ આપી શકશે.
- (3) ઉલટ પ્રશ્નોના ટૂંકા જવાબ આપી શકશે.
- (4) Wh પ્રશ્નો ટૂંકા જવાબ આપી શકશે.

વ્યાહારું ઉપયોજન

- (1) લોનવર્ડ્સ સહિત આશરે ૧૫૦ જેટલા શબ્દો જાણી અને તેનો ઉપયોગ કરી શકશે.
- (2) વસ્તુઓનો નિદેશ કરી શકશે.
- (3) આભાર માની શકશે.

અભિવ્યક્તિ

- (1) પોતાના ગમા-આણગમા અલગમાં Yes / No થી દર્શિત કરી શકશે.
- (2) વસ્તુને આકાર, સંખ્યા અને રંગના સંદર્ભમાં શબ્દોમાં વર્ણવી શકશે.

સર્જનાત્મકતા

- (1) Rhymes, Action songs ગાય શકશે.

ઘોરણ 5 (પ્રથમ સત્ર):

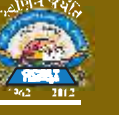
- (1) સૂચનાઓ સાંભળીને તેનો પ્રતિભાવ આપી શકશે.
- (2) વાર્તાઓ સાંભળી, ટૂંકમાં કહી શકશે.
- (3) અભિવાદન કરી, તેનો પ્રતિભાવ આપી શકશે.
- (4) વિનંતી કરીને વિનંતીનો પ્રતિભાવ આપી શકશે.
- (5) સૂચના સમજી તે મુજબ ક્રિયા કરી શકશે.
- (6) ઉલટ-પ્રશ્ન પૂછી તે પ્રશ્નોના જવાબ આપી શકશે.
- (7) માહિતી મેળવવા (Who, What, Where, How many) જેવા wh-પ્રશ્નો પૂછી અને આ પ્રશ્નોનાં જવાબ આપી શકશે.

- (8) પરિચિત પરિસ્થિતિમાં સંવાદ કરી શકશે.
- (9) સ્થાનિક, લોનવર્ડ્સ - અંગ્રેજી શબ્દો જાણીને તેનો ઉપયોગ કરી શકશે.
- (10) પોતાના માતા-પિતા, ભાઈ-બહેન અને મિત્રનો સામાન્ય પરિચય આપી શકશે.
- (11) રોજંદા જીવનની અને વર્તમાન સમયની ક્રિયાઓનું વર્ણન કરી શકશે.
- (12) પોતાની અને અન્યની માલિકી પ્રદર્શિત કરી શકશે.
- (13) પરિચય ક્ષેત્રના (સ્થાનિક) વ્યવસાયકારોનો, પરિચય મેળવીને આપી શકશે.
- (14) ચિત્ર પરથી સ્થળોની વિગતો રજૂ કરી શકશે.
- (15) લાખ સુધીની સંખ્યા ઓળખી શકશે.
- (16) જોડકણાં (Rhymes) ગાઈ શકશે.
- (17) પરિચિત વ્યક્તિઓ, ગામ, શહેર, સ્થળ, નદીનાં નામોના ઉચ્ચારના ધ્વનિ અને શબ્દવાંચન વચ્ચેનો સંબંધ તારવી શકશે.
- (18) વસ્તુઓ, પ્રાણી, પક્ષીઓ, વ્યક્તિઓના પોતાને ગમતા લક્ષણોનો રંગ, અંગોની સંખ્યા, કાળ, વ્યક્તિવાચક વિશેષણો સ્વરૂપે કહી શકશે.
- (19) અભિનય ગીતો (Action songs) ગાઈ શકશે.
- (20) શ્રવણને આધારે ચિત્ર દોરી શકશે.

ઘોરણ 5 (દ્વિતીય સભ):

- (1) ટૂંકા સંવાદો સાંભળીને તેનો પ્રતિભાવ આપી શકશે.
- (2) શ્રવણની માહિતીને આધારે ચિત્ર દોરી શકશે.
- (3) અંગ્રેજી શબ્દ સાથે ચિત્ર જોડી શકશે.
- (4) વાર્તા સાંભળી ટૂંકમાં કહી શકશે.
- (5) અભિવાદન કરી અને તેનો પ્રતિભાવ આપી શકશે.
- (6) વિનંતી કરીને વિનંતીનો પ્રતિભાવ આપી શકશે.
- (7) ઊલટ-પ્રશ્નો પૂછી શકશે અને તેના જવાબ આપી શકશે.
- (8) માહિતી મેળવવા (Who, What, Where, How many) જેવા wh-પ્રશ્નો પૂછી તેના જવાબ આપી શકશે.
- (9) પરિચિત પરિસ્થિતિમાં સંવાદ કરી શકશે.
- (10) સ્થાનિક, લોનવર્ડ્સ - અંગ્રેજી શબ્દો જાણી તેનો ઉપયોગ કરી શકશે.
- (11) પોતાનો/ માતા-પિતાનો ભાઈ-બહેન અને મિત્રોનો સામાન્ય પરિચય આપી શકશે.

- (12) રોજિંદા જીવનની અને વર્તમાન સમયની ક્રિયાઓનું વર્ણન કરી શકશે.
- (13) પોતાની અને અન્યની માલિકી પ્રદર્શિત કરી શકશે.
- (14) પરિચિત ક્ષેત્રના (સ્થાનિક) વ્યવસાયકારોનો પરિચય મેળવીને આપી શકશે.
- (15) ચિત્ર પરથી પરિચિત સ્થળોની વિગત રજૂ કરી શકશે.
- (16) લાખ સુધીની સંખ્યા ઓળખી શકશે.
- (17) જોડકણાં (Rhymes) અને અભિનય ગીતો (Action songs) ગાઈ શકશે.
- (18) ચિત્ર કે વસ્તુનું એક કે બે વાક્યોમાં વર્ણન કરી શકશે.
- (19) ઘટના અને વાર્તાના પાત્રો તથા સ્થળની મુખ્ય વિગતો તારવી શકશે.
- (20) શ્રવણને આધારે ચિત્ર દોરી શકશે.

ઘોરણ 6 (પ્રથમ સત્ર):

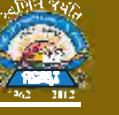
- (1) ટૂંકા સંવાદો, સૂચનો સાંભળીને તેનો પ્રતિભાવ આપી શકશે.
- (2) શ્રવણની માહિતીના આધારે પ્રાણી, પક્ષી અને વસ્તુનાં ચિત્રો દોરી શકશે.
- (3) અર્થપૂર્ણ સંદર્ભમાં રહેલા શબ્દો અને વાક્યોનું મુકવાચન અને મૂખવાચન કરી શકશે.
- (4) વાર્તા પરિચ્છેદનું વાચન કરી અર્થગ્રહણ કરી શકશે.
- (5) અનાયાસે અર્થપૂર્ણ વાચન અને લેખન કરી શકશે.
- (6) ઘટના વાર્તાના પાત્રો અને સ્થળોની વિગતો તારવી શકશે.
- (7) પરિચિત પરિસ્થિતિમાં પ્રસંગને અનુરૂપ અભિવાદન કરીને અભિવાદનનો પ્રતિભાવ આપી શકશે.
- (8) ઊલટ-પ્રશ્નો પૂછીને તેના જવાબ આપી શકશે. (બોલી શકશે અને લખી શકશે.)
- (9) માહિતી મેળવવા (Who, What, Where, When, How many) જેવા wh-પ્રશ્નો પૂછી તેના જવાબ આપી શકશે.
- (10) પરિચિત પરિસ્થિતિમાં સામાન્ય સંવાદ કરી શકશે.
- (11) સ્થાનિક, લોનવર્ડ્ઝ-અંગ્રેજી શબ્દો જાણી તેનો ઉપયોગ કરી શકશે.
- (12) પોતાના પરિચિત ક્ષેત્રમાં બનતી ક્રિયાઓ અને બનેલા પ્રસંગોની ટૂંકમાં રજૂઆત કરી શકશે.
- (13) સ્થાનિક પર્યાવરણમાં ઉપલબ્ધ અંગ્રેજી (Wrappers, Hoardings, Visiting Cards વગેરે) વાંચી શકશે.
- (14) પરિચિત ગાણિતિક સંજ્ઞાઓ અને ભૌમિતિક આકારો, દિશાઓની વિગતો જાણશે અને દર્શાવી શકશે.
- (15) લાખ સુધીની સંખ્યાવાચક અને ક્રમવાચક સંખ્યા દર્શાવી શકશે.
- (16) ઉચ્ચાર, ધ્વનિ અને શબ્દ વાચન વચ્ચે સંબંધ તારવી શકશે.

- (17) ચિત્ર કે વસ્તુઓનું ત્રણથી પાંચ વાક્યોમાં વર્ણન કરી શકશે.
- (18) ઘટના, વાર્તાનાં પાત્રો, પાત્રોનાં લક્ષણો, સ્થળ, સમયની મુખ્ય વિગતો તારવી શકશે.
- (19) જોડકણાં (Rhymes) અને અભિનય ગીતો (Action songs) ના લયપ્રાસનો રસાસ્વાદ માણી શકશે.
- (20) શ્રવણને આધારે રમકડાં અને અન્ય વસ્તુઓ બનાવી શકશે.

ઘોરણ 6 (દ્વિતીય સત્ર):

- (1) વાર્તાઓ સાંભળી, ટૂંકમાં કહી શકશે.
- (2) આપેલ વિગતોમાંથી અતાર્કિક અંશો દૂર કરી તેને સુધારી શકશે. (odd one જેવી પ્રવૃત્તિ)
- (3) વસ્તુ, પદાર્થોના કદ, વજન, આકાર, કિંમત અને ઉપયોગિતાને આધારે સરખામણી કરી શકશે.
- (4) ચિત્રો અને શબ્દો પરથી વર્ગીકરણ કરી શકશે.
- (5) નાના અને સાદા વાક્યોનું અનુલેખન કરી શકશે.
- (6) સાદા વાક્યોનું શ્રતલેખન કરી શકશે.
- (7) શબ્દકોશનો ઉપયોગ કરી શબ્દો શોધી શકશે.
- (8) ટેબલ, ગ્રાફ, નકશાની માહિતીને વાક્યના સ્વરૂપમાં રજૂ કરી શકશે.
- (9) વિનંતી કરી શકશે અને વિનંતીનો પ્રતિભાવ આપી શકશે.
- (10) સૂચનાઓ સમજી, આપેલ સૂચના મુજબ વર્તન કરી શકશે.
- (11) ઘટના અને વાર્તાને યોગ્ય ક્રમમાં ગોઠવી શકશે.
- (12) દુટુંબના સભ્યો, શિક્ષકો, મિત્રો અને અન્ય પરિચિતોનો સામાન્ય પરિચય મેળવી શકશે અને આપી શકશે.
- (13) સ્થાનિક વ્યવસાયકારોનો પરિચય મેળવી શકશે અને આપી શકશે.
- (14) પુસ્તકાલયનો ઉપયોગ કરી શકશે.
- (15) વસ્તુના સ્થાન અને સ્થળનો નિર્દેશ કરી શકશે.
- (16) પોતાની અને અન્યની શક્તિ તથા ક્ષમતા અંગે પ્રશ્નો પૂછી શકશે અને તેવા પ્રશ્નોના જવાબ આપી શકે.
- (17) વાક્યોમાં પદક્રમ ગોઠવી શકશે અને વિરામચિહ્નોનો યોગ્ય ઉપયોગ કરી શકશે.
- (18) વસ્તુ, પ્રાણી, પક્ષી, વ્યક્તિઓના પોતાને ગમતા લક્ષણોના રંગ, અંગોની સંખ્યા, કાળ, વ્યક્તિવાચક વિશેષણો અને પસંદ-નાપસંદ સ્વરૂપે કહી શકશે.
- (19) શ્રવણને આધારે ચિત્રો બનાવી શકશે.

(20) જાણીતા શબ્દોને આધારે નવા શબ્દો બનાવવાની પ્રવૃત્તિ કરી શકશે.

ધોરણ 7 (પ્રથમ સત્ર):

- (1) અર્થપૂર્ણ સંવાદ કરી શકશે.
- (2) શ્રવણની માહિતીને આધારે વાર્તાનાં પાત્રો અને સ્થળોનું ચિત્ર દોરી શકશે.
- (3) આપેલ વિધાનમાંથી અતાર્કિક અંશો તારવી શકશે અને વિધાનને સુધારી શકશે.
- (4) વાક્યો, ચિત્ર, ટેબલ કે ગ્રાફની વિગતોનું વર્ગીકરણ કરી શકશે.
- (5) ફકરાનું અનુલેખન કરી શકશે.
- (6) ફકરાનું શ્રુતલેખન કરી શકશે.
- (7) શબ્દકોશનો ઉપયોગ કરી જરૂરી શબ્દો શોધી શકશે.
- (8) ઊલટ-પ્રશ્નો પૂછી તેના જવાબ આપી શકશે.
- (9) માહિતી મેળવવા Who, What, Where, When, Whose, how many, how much જેવા wh- પ્રશ્નો પૂછી શકશે અને તેવા પ્રશ્નોના જવાબ આપી શકશે.
- (10) પરિચિત વ્યક્તિઓનો પરિચય આપવામાં લાગણી વ્યક્ત કરી શકશે.
- (11) અપરિચિત વ્યક્તિઓનો સામાન્ય પરિચય મેળવી શકશે અને આપી શકશે.
- (12) પોતાના ગભા-આગભા અને લાગણીઓને સંવાદમાં રજૂ કરી શકશે.
- (13) વિનંતી કરીને તેવી વિનંતીનો પ્રતિભાવ આપી શકશે.
- (14) પોતાના પરિચિત ક્ષેત્રમાં બનતી ક્રિયાઓ અને બનેલા પ્રસંગોની ટૂંકમાં રજૂઆત કરી શકશે.
- (15) વિજ્ઞાનના સાધનો પદાર્થોના નામ, વ્યવહારમાં વપરાતાં સૂચનો અને સંજ્ઞાઓ ઓળખી શકશે.
- (16) ઘટના, પ્રસંગ કે ચિત્રનું વર્ણન કરી શકશે.
- (17) ઘટના, વાર્તાનાં પાત્રો, પાત્રોનાં લક્ષણો, સ્થળ અને સમયની વિગતો તારવી શકશે.
- (18) Rhymes, Action songs અને જોડકણાંનો રસાસ્વાદ માણી શકશે.
- (19) જોડકણાં, ગીતો, Action song અને Rhymes ને આગળ વધારી શકશે.
- (20) સ્થાનિક પર્યાવરણમાં ઉપલબ્ધ અંગ્રેજી (bills, visiting cards, arappers etc.) વાંચી શકશે.

ધોરણ 7 (દ્વિતીય સત્ર):

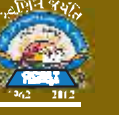
- (1) વાર્તાઓ સાંભળી, ટૂંકમાં કહી શકશે.
- (2) શ્રવણની માહિતીને આધારે વાર્તાનાં પાત્રો અને સ્થળનું ચિત્ર દોરી શકશે.
- (3) વાર્તા પરિચ્છેદ વાંચી તેનું અર્થગ્રહણ કરી શકશે.
- (4) પરિચ્છેદમાંની અતાર્કિક વિગતો તારવી શકશે અને વાક્યને સુધારી શકશે.

- (5) વાક્યો, ચિત્ર, ટેબલ કે ગ્રાફના આધારે વિગતોની સરખામણી કરી શકશે.
- (6) ફકરાનું શ્રુતલેખન કરી શકશે.
- (7) ટેબલ, ગ્રાફ, નકશા અને વાક્યોની માહિતી આ પ્રકારના બીજા સ્વરૂપો (ટેબલ-ગ્રાફ, નકશા-ટેબલ, ગ્રાફ-ટેબલ) માં રજૂ કરી શકશે.
- (8) વિનંતી કરી શકશે અને તેવી વિનંતીનો પ્રતિભાવ આપી શકશે.
- (9) સૂચનાઓ આપી શકશે અને મળેલ સૂચના મુજબ વર્તન કરી શકશે.
- (10) પરિચિત અને અપરિચિત પરિસ્થિતિમાં સંવાદ કરી શકશે.
- (11) ઘટના અને વાર્તાને યોગ્ય ક્રમમાં ગોઠવી શકશે.
- (12) પરિચિત ક્ષેત્ર(ઘર, શાળા, વિસ્તાર)ના અનુભવો અને અવલોકનોનું આદાન-પ્રદાન કરી શકશે.
- (13) ભવિષ્યની સંભાવનાઓ અને આયોજનનું વર્ણન કરી શકશે.
- (14) સ્થાનિક ક્ષેત્ર ઉપરાંતના વ્યવસાયકારોનો પરિચય મેળવીને આપી શકશે.
- (15) સ્થાનિક પરિવરણમાં ઉપલબ્ધ અંગ્રેજી (bills, forms, advertisement, licence etc.) વાંચી શકશે.
- (16) પુસ્તકાલયનો ઉપયોગ કરી, વાર્તાઓ વગેરે વાંચી શકશે.
- (17) પરિચિત સ્થિતિ વિશે પત્ર લખી શકશે અને પત્રનો જવાબ આપી શકશે.
- (18) વસ્તુ, પ્રાણી, પક્ષી, વ્યક્તિઓના પોતાને ગમતા લક્ષણો, પસંદ-નાપસંદ પોતાની લાગણીઓ સામે કહી શકશે.
- (19) શબ્દો, શબ્દ સમૂહો કે અન્ય માહિતી પરથી પરિચ્છેદ લખી શકશે.
- (20) અધૂરી વાર્તાના વિકાસ માટે આગળની ઘટનાઓ રજૂ કરી શકશે અથવા આપેલા વિકલ્પોમાંથી યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી વાર્તા આગળ વધારશે.

ઘોરણ 8 (પ્રથમ સભ):

- (1) વાર્તા સાંભળી, ટૂંકમાં કહી શકશે.
- (2) અભિવાદન સાંભળી, તેવા અભિવાદનનો યોગ્ય પ્રત્યુત્તર આપી શકશે.
- (3) અર્થપૂર્ણ સંવાદ કરી શકશે.
- (4) અર્થપૂર્ણ સંદર્ભમાં રહેલા શબ્દો, વાક્યો અને પરિચ્છેદનું મૂકવાચન અને મુખવાચન કરી શકશે.
- (5) વાર્તા, પરિચ્છેદ અને કાવ્યનું અર્થગ્રહણ કરી શકશે.
- (6) ફકરાનું અનુલેખન કરી શકશે.
- (7) એક પ્રકારની માહિતીનું બીજા સ્વરૂપમાં (ટેબલ, ગ્રાફ, નકશા વગેરે) રૂપાંતર કરી શકશે.

- (8) શબ્દકોશનો ઉપયોગ કરી, જરૂરી શબ્દો મેળવી શકશે.
- (9) ઊલટ-પ્રશ્નો પૂછી શકશે અને તેવા પ્રશ્નોના જવાબ આપી શકશે.
- (10) માહિતી મેળવવા (Who, What, When, Where, Which, How many, How much જેવા) wh-પ્રશ્નો પૂછી શકશે અને તેવા પ્રશ્નોના જવાબ આપી શકશે.
- (11) ઘટના, પ્રસંગ, વ્યક્તિ અને સ્થળ અંગે પોતાની લાગણી રજૂ કરી શકશે.
- (12) અપરિચિત વ્યક્તિનો સામાન્ય પરિચય મેળવી શકશે.
- (13) પોતાના પરિચિત ક્ષેત્રમાં બનતી ક્રિયાઓ અને બનેલા પ્રસંગોની રજૂઆત કરી શકશે.
- (14) સ્થાનિક પર્યાવરણમાં ઉપલબ્ધ અંગ્રેજી (bills, forms, advertisement etc.) વાંચી શકશે.
- (15) પુસ્તકાલયના પુસ્તકો, સામયિકો ને વર્તમાનપત્રો વાંચી શકશે.
- (16) પોતાના પર્યાવરણની સંદર્ભિત બાબતોની તુલના કરી, રજૂઆત કરી શકશે.
- (17) વસ્તુ, પ્રાણી, પક્ષી, વ્યક્તિઓના પોતાને ગમતા લક્ષણો, પોતાની પસંદ-નાપસંદ અને લાગણીઓ કહી શકશે.
- (18) કાલ્પનિક સંભાવનાઓ રજૂ કરી શકશે.
- (19) જોડકણાં, ગીતો અને Action songs ગાઈ શકશે અને તેને આગળ વધારી શકશે.
- (20) સંકૂલ સૂચનાઓ સાંભળી, વાંચી તેનો પ્રતિભાવ આપી શકશે.

ઘોરણ 8 (દ્વિતીય સત્ર):

- (1) પરિચ્છેદમાંની અતાર્કિક વિગતો તારવી શકશે અને તેને સુધારી શકશે.
- (2) ચિત્રો, ટેબલ, ગ્રાફ, નકશા, વાર્તા, ઘટના કે પરિચ્છેદની વિગતોની સરખામણી કરી શકશે.
- (3) ચિત્રો, ટેબલ, ગ્રાફ, નકશા, વાર્તા, ઘટના કે પરિચ્છેદની વિગતોનું વર્ગીકરણ કરી શકશે.
- (4) ફકરાનું શ્રુતલેખન કરી શકશે.
- (5) ઘટના, વાર્તાનાં પાત્રો, પાત્રોની લાક્ષણિકતા, સ્થળો, મુખ્ય ઘટના, ઘટનાક્રમની વિગતો તારવી શકશે.
- (6) ચોક્કસ પ્રક્રિયા માટેની સૂચનાઓ અનુસરી શકશે અને આ પ્રકારની સૂચનાઓ આપી શકશે.
- (7) સાધન સામગ્રી પરની સૂચનાઓ અને વિગતોનું ઉપયોજન કરી શકશે.
- (8) નાટકીય અને વ્યાવહારિક સંવાદો કરી શકશે.
- (9) ઘટના, વાર્તા કે પ્રક્રિયાની વિગતો તાર્કિક ક્રમમાં ગોઠવી શકશે.
- (10) અનુભવો અને અવલોકનોના આધાર-પ્રદાન દ્વારા નવા ક્ષેત્રની વિગતો જાણી શકશે અને રજૂ કરી શકશે.
- (11) ભવિષ્યની સંભાવનાઓ અને આયોજનોનું વર્ણન કરી શકશે.
- (12) સ્થાનિક ક્ષેત્ર ઉપરાંતના વ્યવસાયકારોનો પરિચય મેળવી શકશે.

- (13) ટેબલ, ગ્રાફ, નકશા, કાર્ડ, ફોર્મ અને પરિસ્થિતિની માહિતી આ પ્રકારના બીજા સ્વરૂપોમાં રજૂ કરી શકશે.
- (14) પત્ર કે e-mail લખી શકશે અને તેવા પત્ર કે e-mail નો જવાબ આપી શકશે.
- (15) ભૌગોલિક વિગતો, વહીવટીતંત્રના સ્થળો, પદાધિકારીઓ, અધિકારીઓ જેવી સામાજિક વિજ્ઞાનની વ્યવહારમાં વપરાતી સંકલ્પનાઓ ઓળખી શકશે.
- (16) ઘટના વાર્તાની મુખ્ય વિગતો અને કાર્યકારણ સંબંધ તારવી શકશે.
- (17) શબ્દો, શબ્દસમૂહો અને અન્ય માહિતી પરથી પરિસ્થિતિ લખી શકશે.
- (18) વાર્તા, અહેવાલ કે વર્ણન લખી શકશે.
- (19) અધૂરી વાર્તાના વિકાસ માટે આગળની ઘટનાઓ રજૂ કરી શકશે અથવા આપેલા વિકલ્પોમાંથી યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી નવો અંત રજૂ કરી શકશે.
- (20) વાર્તા અને ઘટનાનાં પાત્રોની અદલાબદલી કરી તેને નવા સ્વરૂપે રજૂ કરી શકશે.

4.1.6 ગણિત

માનવીના રોજિંદા જીવનમાં ગણિત ખૂબ જ અગત્યનો ફાળો આપે છે. માનવીમાં જરૂરી ગાણિતિક ગુણોનો વિકાસ કરવા માટે વિદ્યાર્થીને ધોરણ 1 થી 8 સુધીમાં ગણિતનું શિક્ષણ આપવામાં આવે છે. આ ગણિત શિક્ષણ દરમિયાન તેનામાં કેટલાક ચોક્કસ ગુણોનો વિકાસ થાય છે.

આમ, વિદ્યાર્થીમાં ગણિત વિષયના જ્ઞાન ઉપરાંત વિવિધ ચોક્કસ ગુણોનો વિકાસ થવો પણ ખૂબ જરૂરી છે. આ વિવિધ ગાણિતિક ગુણો નીચે મુજબ છે :

- (1) સમસ્યા ઉકેલ
- (2) વિવેચનાત્મક ચિંતન
- (3) મેળવેલ જ્ઞાનનો વ્યવહારમાં ઉપયોગ
- (4) ધીરજ, ખંત, તર્કશક્તિ, નિર્ણયશક્તિ જેવા ગાણિતિક ગુણોનો વિકાસ
- (5) પ્રમાણ અને માત્રા
- (6) પ્રકૃતિમાં ગણિત

સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકનના પરિપ્રેક્ષ્યમાં સત્રવાર ગણિત વિષયનું કુલ 100 ગુણનું મૂલ્યાંકન કરવાનું થાય છે. આમ, વાર્ષિક કુલ 200 ગુણનું મૂલ્યાંકન થશે. આ સત્રવાર 100 ગુણ નીચે મુજબ છે :

મૂલ્યાંકનનો પ્રકાર અને તેનો ગુણભાર

રચનાત્મક	40 ગુણ
સત્રાંત	40 ગુણ
સ્વ-અધ્યયન	20 ગુણ
કુલ	100 ગુણ

સ્થળાત્મક મૂલ્યાંકન :

અગાઉ જણાવેલ વિષય આધારિત ગુણોનું મૂલ્યાંકન આ વિભાગમાં કરવાનું થાય. પત્રક - A માં જણાવેલ 20 (વીસ) પ્રતિનિધિરૂપ અધ્યયન ઉપલબ્ધિઓ આધારે મૂલ્યાંકન કરવાનું થાય. આ માટે ગણિતના મુખ્ય હેતુઓ આધારિત દરેક પ્રકરણ માટે ચોક્કસ વિશિષ્ટ હેતુઓ નક્કી કરવામાં આવ્યા છે. આ વિશિષ્ટ હેતુઓ એ ગુણોના અપેક્ષિત વર્તન-પરિવર્તન છે, જેમાંથી પ્રતિનિધિરૂપ નિર્દેશકો (Indicators) નક્કી કરવાના થાય. જેની વિગતો નીચે મુજબ છે :

દોરણ 3 (પ્રથમ સત્ર):

- (1) 1000 સુધીની સંખ્યાઓને ઓળખી શકશે.
- (2) 1000 સુધીની સંખ્યાઓને અંકોમાં અને શબ્દોમાં લખી શકશે.
- (3) 999 સુધીની સંખ્યાઓનો વિસ્તાર અને સ્થાનકિંમત સમજી શકશે.
- (4) 999 સુધીની સંખ્યાઓ વચ્ચેની સરખામણી કરી શકશે.
- (5) એકી અને બેકી સંખ્યાઓ સમજી શકશે.
- (6) એકમના સ્થાનમાં શૂન્ય હોય તેવી બે કે ત્રણ સંખ્યાઓના મૌખિક સરવાળા કરી શકશે.
- (7) એકમ અને દશકના સ્થાનમાં શૂન્ય હોય તેવી બે કે ત્રણ સંખ્યાઓના મૌખિક સરવાળા કરી શકશે.
- (8) સરવાળો 999 થી વધે નહિ તેવી બે કે ત્રણ અંકની બે કે ત્રણ સંખ્યાઓના વધી વગરના અને વધીવાળા સરવાળા કરી શકશે.
- (9) રોજિંદા જીવનને સ્પર્શતા વ્યવહારુ કોયડાના ઉકેલ શોધશે.
- (10) એકમના સ્થાનમાં શૂન્ય હોય તેવી બે અંકની સંખ્યાઓની બાદબાકી મૌખિક રીતે કરી શકશે.
- (11) એકમ અને દશકના સ્થાનમાં શૂન્ય હોય તેવી ત્રણ અંકોવાળી સંખ્યાઓની બાદબાકી મૌખિક રીતે કરી શકશે.
- (12) બે કે ત્રણ અંકની સંખ્યાઓની દશકા વગરની બાદબાકી કરી શકશે.
- (13) એક-બે વખત દશકો લેવો પડે તેવી ત્રણ અંકોવાળી સંખ્યાઓની બાદબાકી કરી શકશે.
- (14) બાદબાકીને લગતા રોજિંદા જીવનને સ્પર્શતા કોયડા ઉકેલી શકશે.
- (15) સરવાળા-બાદબાકીના બે સોપાનવાળા વ્યાવહારિક કોયડા ઉકેલી શકશે.
- (16) ગુણાકાર એ પુનરાવર્તી સરવાળો છે તેનો ખ્યાલ મેળવી શકશે.
- (17) 2 થી 10 ના ઘડિયા મોઢે બોલી અને લખી શકશે.
- (18) ગુણાકાર 999 થી વધે નહિ તેવા બે અને ત્રણ અંકવાળી સંખ્યાઓના એક અંકની સંખ્યા સાથે ગુણાકાર કરી શકશે. (વધી વગરના અને વધીવાળા)
- (19) ગુણાકારની પ્રક્રિયાને સમાવતા રોજિંદા જીવનને સ્પર્શતા કોયડા ઉકેલી શકશે.

દોરણ - 3 (દ્વિતીય સત્ર):

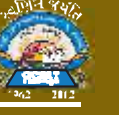
- (1) ઘડિયાળ જોઈને કલાક અને મિનિટોમાં સમય બતાવી શકશે.
- (2) કલાકો અને મિનિટોના સરવાળા કરી શકશે.
- (3) ત્રિકોણ, ચોરસ, લંબચોરસ, વર્તુળ, પંચકોણ અને ષટ્કોણ જેવા ભૌમિતિક આકારોની સમજ મેળવી શકશે.

- (4) ભાગાકારએ પુનરાવર્તી બાદબાકી છે તેનો ખ્યાલ મેળવી શકશે.
- (5) બે અંકની સંખ્યાને એક અંકની સંખ્યા વડે ભાગી શકશે.
- (6) ત્રણ અંકની સંખ્યાને એક અંકની સંખ્યા વડે ભાગી શકશે.
- (7) અપૂર્ણાંક એ વસ્તુનો ભાગ છે, તેની સમજ મૌખિક રીતે દર્શાવી શકશે.
- (8) અંશ અને છેદની સંખ્યા ચારથી મોટી ન હોય તેવા શુદ્ધ અપૂર્ણાંક વસ્તુઓના ભાગ છે તેની સમજ મેળવી શકશે.
- (9) 1, 2, 5, 10 રૂપિયાના સિક્કા અને નોટનો પરિચય મેળવી શકશે.
- (10) નાણાં સંબંધિત મૌખિક ગણતરી કરી શકશે.
- (11) બિનપ્રમાણિત એકમો દ્વારા વસ્તુની લંબાઈના માપનની સમજ મેળવી શકશે.
- (12) મીટર અને સેન્ટિમીટર વચ્ચેના સંબંધ અંગેની સમજ મેળવી શકશે.
- (13) રૂપાંતર કર્યા સિવાય મીટર અને સેન્ટિમીટરમાં આપેલી બે લંબાઈનો સરવાળો કરી શકશે.
- (14) રૂપાંતર કર્યા સિવાય મીટર અને સેન્ટિમીટરમાં આપેલી બે લંબાઈઓની બાદબાકી કરી શકશે.
- (15) કિલોગ્રામ અને ગ્રામ વચ્ચેના સંબંધની સમજ મેળવી શકશે.
- (16) રૂપાંતર કર્યા વિના કિલોગ્રામ-કિલોગ્રામ તથા ગ્રામ-ગ્રામના સરવાળા કરી શકશે.
- (17) રૂપાંતર કર્યા વિના કિલોગ્રામ-કિલોગ્રામ તથા ગ્રામ-ગ્રામની બાદબાકી કરી શકશે.
- (18) ગુંજાશ માપવા માટે લિટર, મિલીલિટર (50, 100, 200 અને 500 મિલીલિટર) જેવા પ્રમાણિત એકમો વચ્ચેનો સંબંધ સમજી શકશે.
- (19) પ્રવાહીના બે કે ત્રણ જથ્થાઓને ઉમેરે છે અને સરવાળો રૂપાંતર કર્યા સિવાય લિટર અને મિલીલિટરમાં લખી શકશે.
- (20) લિટર અને મિલીલિટરમાં દર્શાવેલ પ્રવાહીઓના બે જથ્થાઓનો તફાવત રૂપાંતર કર્યા સિવાય શોધી શકશે.

ઘોરણ 4 (પ્રથમ સત્ર):

- (1) 10,000 સુધીની સંખ્યાઓ અંકમાં અને શબ્દોમાં લખી શકશે.
- (2) 9999 સુધીની સંખ્યાઓનો વિસ્તાર અને સ્થાનકિંમત લખી શકશે.
- (3) 9999 સુધીની સંખ્યામાં નાની, મોટી, સરખી સંખ્યાઓની સમજ મેળવી શકશે.
- (4) 9999 સુધીની સંખ્યાઓને ચડતા ઊતરતા ક્રમમાં ગોઠવી શકશે.
- (5) સરવાળો 9999થી વધતો ન હોય તેવી ચાર અંક સુધીની બે કે ત્રણ સંખ્યાઓના વધી વગરના અને વધીવાળા સરવાળા કરી શકશે.
- (6) સરવાળાના એક કે બે સોપાનવાળા વ્યાવહારિક દાખલા ગણી શકશે.
- (7) 1000 થી મોટી ન હોય તેવી 1000ની ગુણક સંખ્યાઓ પૈકીની બે સંખ્યાઓની બાદબાકી મૌખિક રીતે કરી શકશે.
- (8) દશકા વગર અને દશકો લઈને 9999 સુધીની સંખ્યાઓની બાદબાકી કરી શકશે.
- (9) બાદબાકીના એક કે બે સોપાનવાળા વ્યાવહારિક દાખલા ગણી શકશે.

- (10) 10,100 અને 1000 ના એક કે બે અંક સાથેના મૌખિક ગુણાકાર કરી શકશે.
- (11) ત્રણ અંકનો બે અંક સાથે ગુણાકાર કરી શકશે.
- (12) બે, ત્રણ અંકનો બે અંક સાથેના ગુણાકારને લગતા વ્યવહારુ કોયડા ઉકેલી શકશે.
- (13) ભાગાકારની ક્રિયા વડે અવયવની સમજ મેળવી શકશે.
- (14) અવયવ અવયવી વચ્ચેનો ભેદ સમજી શકશે.
- (15) વિભાજ્ય અવિભાજ્ય અવયવોની સમજ મેળવી શકશે.
- (16) ઘડિયાળ જોઈને કલાક અને મિનિટોમાં સમય બતાવી શકશે.
- (17) કેલેન્ડરનું અર્થઘટન કરી શકશે.
- (18) રૂપાંતર સાથેના કલાકો અને મિનિટોના સરવાળા કરી શકશે.
- (19) રેખા, રેખાખંડ અને કિરણ વચ્ચેનો ભેદ સમજી શકશે.
- (20) રેખાખંડનું માપન કરીને અને દોરી શકશે.

ધોરણ 4 (દ્વિતીય સત્ર):

- (1) કાટકોણ, લઘુકોણ અને ગુરુકોણ વિશે સમજ મેળવી શકશે.
- (2) ખૂણાઓના માપના આધારે ત્રિકોણના પ્રકારો વિશે સમજ મેળવી શકશે.
- (3) ખૂણાના માપના આધારે ત્રિકોણના પ્રકારની સમજ મેળવી શકશે.
- (4) બાજુના માપના આધારે ત્રિકોણના પ્રકારની સમજ મેળવી શકશે.
- (5) ત્રણ અંકની સંખ્યાનો બે અંકની સંખ્યા વડે ભાગાકાર કરી શકશે.
- (6) ભાગાકારની ક્રિયાને સમાવતાં એક સોપાનવાળા વ્યાવહારિક કોયડા ઉકેલી શકશે.
- (7) સમઅપૂર્ણાંકોની સમજ મેળવી શકશે.
- (8) અપૂર્ણાંકની સરખામણી કરી શકશે.
- (9) સહસ્ત્રાંશની સમજ મેળવી શકશે.
- (10) સાદા અપૂર્ણાંકને દશાંશ અપૂર્ણાંક સ્વરૂપે અને દશાંશ અપૂર્ણાંકને સાદા અપૂર્ણાંક સ્વરૂપે લખી શકશે.
- (11) રૂપાંતર કરવું પડે તેવાં નાણાં સંબંધી વ્યાવહારિક દાખલા ગણી શકશે.
- (12) ચાર ક્રિયાઓ પૈકી કોઈ પણ બે ક્રિયાઓનો સમાવેશ થતો કોય તેવા નાણાં સંબંધી વ્યાવહારિક દાખલા ગણી શકશે.
- (13) લંબાઈના નાના-મોટા એકમોની સમજ મેળવી શકશે.
- (14) મીટરનું સેન્ટિમીટરમાં અને કિલોમીટરનું મીટરમાં રૂપાંતર કરી શકશે.
- (15) સેન્ટિમીટરનું મીટર અને મીટર-સેમીમાં તથા મીટરનું કિલોમીટર અને કિલોમીટર-મીટરમાં રૂપાંતર કરી શકશે.
- (16) ગણતરી કરીને ઉકેલી શકાય તેવા વ્યાવહારિક દાખલા ગણી શકશે.
- (17) વજન આધારિત સરવાળા, બાદબાકી, ગુણાકાર, ભાગાકાર પૈકી કોઈ પણ એક ક્રિયાના સાદા વ્યાવહારિક દાખલાની ગણતરી કરી શકશે.

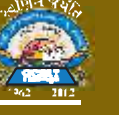
- (18) કિલોગ્રામનું ગ્રામમાં અને ગ્રામનું કિલોગ્રામમાં રૂપાંતર કરી શકશે.
- (19) મિલીલિટરનું લિટરમાં રૂપાંતર કરી શકશે.
- (20) વ્યાવહારિક કોયડા, જેમાં રૂપાંતર ઘટું ન હોય અને ગુણાકાર કે ભાગાકારની ક્રિયાનો ઉપયોગ થતો હોય તેવા ગુંજાશના મૌખિક દાખલા ગણી શકશે.

ઘોરણ 5 (પ્રથમ સત્ર):

- (1) 10,000 થી 1,00,000 સુધીની સંખ્યાઓને અંકોમાં અને શબ્દોમાં લખી શકશે.
- (2) 10,000 થી 1,00,000 સુધીની સંખ્યાઓના દરેક અંકની સ્થાનકિંમત સમજાવવી અને લખી શકશે.
- (3) છ અંકની સંખ્યાઓના વધી વગરના અને વધીવાળા સરવાળા કરી શકશે.
- (4) છ અંકની સંખ્યાઓની દશકા વગરની અને દશકાવાળી બાદબાકી કરી શકશે.
- (5) છ અંકની સંખ્યાઓનાં સરવાળા, બાદબાકીને સમાવતા કોયડા ઉકેલી શકશે.
- (6) ચાર અંકની સંખ્યાને બે અંકની સંખ્યા વડે ભાગી શકશે.
- (7) ગુણાકાર તથા ભાગાકારના અવહારુ કોયડા ઉકેલી શકશે.
- (8) ચાર ક્રિયાઓ પૈકી કોઈ પણ ત્રણ ક્રિયાઓનો સમાવેશ થતો હોય તેવા સાદું રૂપ આપવાના દાખલા ગણી શકશે.
- (9) પૂર્ણ સંખ્યા વિશે જાણી શકશે.
- (10) સંખ્યારેખા પર પૂર્ણ સંખ્યાઓનું નિરૂપણ કરી શકશે.
- (11) પૂર્ણ સંખ્યાના સરવાળા અને ગુણાકાર વિશેના ગુણધર્મો જાણી શકશે.
- (12) 2, 3, 5 અને 10 ની વિભાજ્યતાની ચાવીઓ વિશે જાણી શકશે.
- (13) વિભાજ્યતાની ચાવીઓના આધારે આપેલ 2, 3, 5 કે 10 વડે નિઃશેષ ભાગી શકાય કે નહિ તે નક્કી કરી શકશે.
- (14) 100 સુધીની સંખ્યાના અવયવોની સમજ મેળવી શકશે.
- (15) વિભાજ્ય અને અવિભાજ્ય સંખ્યાઓની સમજ મેળવી શકશે.
- (16) સંખ્યાના અવિભાજ્ય અવયવોની સમજ મેળવી શકશે.
- (17) અવયવોની સમજ મેળવી શકશે.
- (18) આલેખપત્રની મદદથી ચોરસ અને લંબચોરસની પરિમિતિ શોધી શકશે.
- (19) આલેખપત્રની મદદથી નિયમિત અને અનિયમિત આકારની આકૃતિઓની સપાટીનાં ક્ષેત્રફળ શોધી શકશે.
- (20) આલેખપત્ર બનાવતાં શીખશે.

ઘોરણ - 5 (દ્વિતીય સત્ર):

- (1) કેલ્ક્યુલેટરનો ઉપયોગ કરતા શીખશે.
- (2) કેલ્ક્યુલેટરના વિવિધ પ્રકાર વિશે જાણી શકશે.
- (3) સરાસરીની સમજ મેળવી શકશે.

- (4) રોજિંદા વ્યવહારમાં સરાસરીનો ઉપયોગ કરી શકશે.
- (5) વર્તુળના વિવિધ ભાગો જેવા કે ત્રિજ્યા, વ્યાસ અને જીવાનો પરિચય મેળવી શકશે.
- (6) ત્રિજ્યા અને વ્યાસનો પરસ્પર સંબંધ સમજી શકશે.
- (7) પરિકરની મદદથી આપેલ ત્રિજ્યા પરથી વર્તુળ દોરી શકશે.
- (8) આપેલ અપૂર્ણાંકનું અતિસંક્ષિપ્ત રૂપ આપી શકશે.
- (9) સમગ્રદેહી અપૂર્ણાંકના સરવાળા કરી શકશે.
- (10) સાદા અપૂર્ણાંકનું દશાંશ અપૂર્ણાંકમાં અને દશાંશ અપૂર્ણાંકનું સાદા અપૂર્ણાંકમાં રૂપાંતર કરી શકશે.
- (11) નફો અને ખોટની સમજ મેળવી શકશે.
- (12) ખરીદકિંમત, પડતર કિંમત અને વેચાણકિંમત પરથી નફો-ખોટ શોધી શકશે.
- (13) નફા-ખોટ સંદર્ભે વ્યવહારુ દાખલાઓ જાણી શકશે.
- (14) અજ્ઞાત સંખ્યાઓનો ખ્યાલ સ્પષ્ટ કરી શકશે.
- (15) ગાણિતિક ભાષાઓને સાંકેતિક સ્વરૂપમાં રૂપાંતર કરી શકશે.
- (16) ત્રિકોણના ત્રણે ખૂણાના માપનો સરવાળો 180° થાય છે તે સમજી શકશે.
- (17) ત્રિકોણ આધારિત કોયડાઓ ઉકેલી શકશે.
- (18) આસપાસ રહેલી વસ્તુઓમાંથી ખૂણાઓની ઓળખ મેળવી શકશે.
- (19) ઘડિયાળના કાંટાની વિવિધ પરિસ્થિતિને આધારે ખૂણાની ઓળખ મેળવી શકશે.
- (20) કોણમાપકની મદદથી ખૂણાની રચના કરી શકશે.

ઘોરણ 6 (પ્રથમ સત્ર):

- (1) સ્તંભ-આલેખ પરથી માહિતીનું વાચન કરી યોગ્ય અર્થઘટન કરી શકશે.
- (2) પ્રમાણમાપની સમજ કેળવી શકશે.
- (3) માહિતી એકત્ર કરી સ્તંભ-આલેખની રચના કરી શકશે.
- (4) ચોરસ અને લંબચોરસની પરિમિતિ શોધે અને તેના આધારે વ્યાવહારિક કોયડા ઉકેલી શકશે.
- (5) ચોરસ અને લંબચોરસનું ક્ષેત્રફળ શોધે અને તેના આધારે વ્યાવહારિક કોયડા ઉકેલી શકશે.
- (6) ક્ષેત્રફળના એકમોનો પરસ્પર સંબંધ જાણી શકશે.
- (7) આપેલ માહિતી (સાદા અને દશાંશ અપૂર્ણાંક)ને અપૂર્ણાંક સ્વરૂપમાં રૂપાંતર કરી ટકા શોધી શકશે.
- (8) શૂન્ય ટકા, સો ટકા અને સોઘી વધારે ટકાની માહિતી મેળવી શકશે.
- (9) આપેલ ટકા પરથી માહિતી શોધે અને તેનું સાદા અને દશાંશ અપૂર્ણાંકમાં રૂપાંતર કરી શકશે.
- (10) ટકાના વ્યવહારુ ઉપયોગ વિશે જાણે અને દાખલા ગણવાનું કૌશલ્ય કેળવી શકશે.
- (11) નફા-ખોટની સમજ મેળવી શકશે.
- (12) નફા-ખોટની ટકામાં ગણતરી કરતાં શીખી શકશે.

- (13) નફા-મોટના વ્યવહારુ કોયડા ઉકેલતાં શીખી શકશે.
- (14) પૂર્ણ સંખ્યાઓના પુનરાવર્તી ગુણાકારને ઘાત સ્વરૂપમાં દર્શાવી શકશે.
- (15) ઘાત સ્વરૂપે લખેલી પૂર્ણ સંખ્યાના ઘાત, ઘાતાંક અને આધાર ઓળખી શકશે.
- (16) ઘાત સ્વરૂપની કિંમત શોધી શકશે.
- (17) એકપદી, દ્વિપદી અને ત્રિપદીને ઓળખી શકશે.
- (18) ચલની કિંમત આપેલી હોય ત્યારે બહુપદીની કિંમત શોધી શકશે.
- (19) કાટખૂણિયાની મદદથી આપેલી રેખા પર આપેલા બિંદુએથી તે રેખાને લંબરેખા દોરી શકશે.
- (20) કાટખૂણિયાની મદદથી આપેલી રેખાની બહાર આપેલ બિંદુમાંથી તે રેખાને લંબરેખા દોરી શકશે.

ઘોરણ 6 (દ્વિતીય સત્ર):

- (1) સંખ્યારેખાની મદદથી પૂર્ણાંક સંખ્યાઓના સરવાળા કરી શકશે.
- (2) સંખ્યારેખાની મદદથી પૂર્ણાંક સંખ્યાઓની બાદબાકી કરી શકશે.
- (3) રૈખિક જોડ અને તેના સંબંધને અનુરૂપ દાખલાઓની ગણતરી કરી શકશે.
- (4) પૂરકકોણ અને તેના સંબંધને અનુરૂપ દાખલાઓની ગણતરી કરી શકશે.
- (5) કોટિકોણ, પૂરકકોણ, રૈખિક જોડ અને અભિકોણની સમજ મેળવી શકશે.
- (6) લ.સા.અ. શોધી શકશે.
- (7) ગુ.સા.અ. શોધી શકશે.
- (8) બે કે ત્રણ વિષમચ્છેદી અપૂર્ણાંકોના સરવાળા અને બાદબાકી કરી શકશે. (છેદનો લ.સા.અ. 100થી વધુ નહિ.)
- (9) અપૂર્ણાંકનો અપૂર્ણાંક સાથે ગુણાકાર કરી શકશે.
- (10) અપૂર્ણાંકનો પ્રાકૃતિક સંખ્યા વડે ભાગાકાર કરી શકશે.
- (11) અપૂર્ણાંકોમાં ચાર ક્રિયાઓનું સાદું રૂપ આપી શકશે.
- (12) દશાંશ અપૂર્ણાંકનો 10,000 અને 1000 વડે ગુણાકાર કરી શકશે.
- (13) દશાંશ અપૂર્ણાંકનો 10,000 અને 1000 વડે ભાગાકાર કરી શકશે.
- (14) વ્યાવહારિક કોયડાનો ઉકેલ મેળવી શકશે.
- (15) ગુણોત્તર અને પ્રમાણની સમજ મેળવે. બંને વચ્ચેનો ભેદ જાણી શકશે.
- (16) જ્યારે રાશિ સમપ્રમાણમાં હોય, ત્યારે ખૂટતી માહિતી સૂત્ર દ્વારા શોધી શકશે.
- (17) વ્યસ્ત પ્રમાણના સૂત્રની મદદથી કોયડા ઉકેલી શકશે.
- (18) વર્તુળનું પરિઘ શોધવાનું સૂત્ર જાણી શકશે.
- (19) વર્તુળના પરિઘને લગતા વ્યવહારુ કોયડા ઉકેલી શકશે.
- (20) વર્તુળના ક્ષેત્રફળને લગતા વ્યવહારુ કોયડા ઉકેલી શકશે.

ઘોરણ 7 (પ્રથમ સત્ર):

- (1) વર્તુળ આલોચન પરથી માહિતીનું વાચન કરી યોગ્ય અર્થઘટન કરી શકશે.
- (2) આપેલ માહિતી પરથી જે તે માહિતી માટે અંશમાપ નક્કી કરીને અને ટકા શોધી શકશે.
- (3) પૂર્ણાકોના સરવાળા વિશેના ગુણધર્મો વિશે જાણી શકશે.
- (4) પૂર્ણાકોના સરવાળા-બાદબાકી કરી શકશે.
- (5) પૂર્ણાકોના ગુણાકાર વિશેના ગુણધર્મો વિશે જાણી શકશે.
- (6) બે પૂર્ણાકોનો ગુણાકાર કરી શકશે.
- (7) વર્ગ, વર્ગમૂળ અને પૂર્ણવર્ગ સંખ્યાઓ વિશે જાણી શકશે.
- (8) પૂર્ણવર્ગ સંખ્યાઓ અને તેના વર્ગમૂળનાં ઉદાહરણ આપી શકશે.
- (9) આપેલી સંખ્યાનું અવયવની રીતથી વર્ગમૂળ શોધી શકશે.
- (10) પૂર્ણવર્ગ અપૂર્ણાકનું વર્ગમૂળ શોધી શકશે.
- (11) નફો કે ખોટ ટકામાં આપેલ હોય ત્યારે પડતર કિંમત પરથી વસ્તુની વેચાણકિંમત શોધવાના કોયડા ઉકેલી શકશે.
- (12) દલાલી અને વળતરનો સમાવેશ થતો હોય તેવા નફા-ખોટના કોયડા ઉકેલી શકશે.
- (13) સમાંતર રેખાઓ અને તેની લાક્ષણિકતા જાણી શકશે.
- (14) બે સમાંતર રેખાઓ વચ્ચેના અંતરનું માપન કરી શકશે.
- (15) બે રેખાઓની છેદિકાથી બનતા ખૂણાઓ વિશે જાણી શકશે.
- (16) સમાંતર રેખાઓની છેદિકાથી બનતા ખૂણાઓ વચ્ચેનો સંબંધ જાણી શકશે.
- (17) રેખાની બહારના બિંદુમાંથી તે રેખાને સમાંતર રેખા રચી શકશે.
- (18) દ્વિપટ્ટીના દ્વિપટ્ટી સાથે સરવાળા કરી શકશે.
- (19) દ્વિપટ્ટીની દ્વિપટ્ટી સાથે બાદબાકી કરી શકશે.
- (20) ત્રિપટ્ટીના એકપટ્ટી સાથે, દ્વિપટ્ટી સાથે અને ત્રિપટ્ટી સાથે સરવાળા અને બાદબાકી કરી શકશે.

ઘોરણ 7 (દ્વિતીય સત્ર):

- (1) ઘાતના ઘાત સ્વરૂપનું પરિણામ મેળવી શકશે.
- (2) ગુણાકારના ઘાત સ્વરૂપનું પરિણામ મેળવી શકશે.
- (3) ભાગાકારના ઘાત સ્વરૂપનું પરિણામ મેળવી શકશે.
- (4) સાદું રૂપ આપી શકશે.
- (5) સાદું રૂપ આપી કિંમત મેળવી શકશે.
- (6) સૂત્ર વગર અને સૂત્રની મદદથી સાદા આજની ગણતરી કરી શકશે.
- (7) આજ આપેલ હોય, ત્યારે મુદ્દલ, મુદત કે આજનો દર શોધી શકશે.

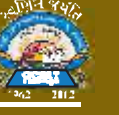

- (8) આપેલ માહિતી પરથી સાદા વ્યાજની ગણતરી કરતાં શીખી શકશે.
- (9) એકથી વધારે કોંસ આપ્યા હોય ત્યારે સાદું રૂપ આપવા માટે કોંસ છોડવાની પ્રક્રિયા જાણી શકશે.
- (10) કોંસના ઉપયોગથી દર્શાવેલી બહુપદીનું સાદું રૂપ આપી શકશે.
- (11) સમતાના ગુણધર્મો જાણી શકશે.
- (12) $ax + b - c$ ($a > 0$) પ્રકારના સમીકરણનો ઉકેલ મેળવી શકશે.
- (13) સમીકરણ આધારિત વ્યાવહારિક કોયડા ઉકેલી શકશે.
- (14) ઘનફળની સમજ મેળવી શકશે.
- (15) સમઘનનું ઘનફળ શોધવાનું સૂત્ર જાણી શકશે.
- (16) લંબઘનનું ઘનફળ શોધવાનું સૂત્ર જાણી શકશે.
- (17) સૂત્રની મદદથી આધારિત સમઘન અને લંબઘનનું ઘનફળ શોધી શકશે.
- (18) સમઘન અને લંબઘનના ઘનફળ શોધવાના વ્યવહારુ કોયડા ઉકેલી શકશે.
- (19) ત્રિકોણના ત્રણે બાજુના માપ પરથી ત્રિકોણની રચનાની સમજ મેળવી શકશે.
- (20) કર્ણ અને એક બાજુના માપ પરથી કાટકોણ ત્રિકોણની રચના કરી શકશે.

દોરણ 8 (પ્રથમ સત્ર):

- (1) આપેલ પૂર્ણઘન સંખ્યાનું ઘનમૂળ શોધી શકશે.
- (2) સંમેય સંખ્યાની વિરોધી સંખ્યા અને વ્યસ્ત સંખ્યા વિશે જાણી શકશે.
- (3) સંમેય સંખ્યાઓના સરવાળા વિશેના ગુણધર્મો વિશે જાણી શકશે.
- (4) સંમેય સંખ્યાઓના ગુણાકાર વિશેના ગુણધર્મો વિશે જાણી શકશે.
- (5) પૂર્ણાંક ઘાતાંકના નિયમો જાણે અને દાખલામાં તેનો ઉપયોગ કરી શકશે.
- (6) અપૂર્ણાંક (સંમેય) ઘાતાંક વિશે જાણે અને દાખલામાં તેનો ઉપયોગ કરી શકશે.
- (7) સંખ્યાના n મૂળને સંખ્યાના ઘાતાંક તરીકે દર્શાવી શકશે.
- (8) ગણ દર્શાવવાની રીતો વિશે જાણી શકશે.
- (9) કેટલાક વિશિષ્ટ ગણ વિશે જાણે અને તેમને સંકેતમાં દર્શાવી શકશે.
- (10) ગણને વેન આકૃતિ વડે દર્શાવે અને વેન આકૃતિ દ્વારા યોગક્રિયા તથા છેદક્રિયા દર્શાવે તેમજ તેને સંકેતમાં દર્શાવી શકશે.
- (11) $(a + b)'$ ના વિસ્તરણના સૂત્રની સમજ મેળવી શકશે.
- (12) $(a - b)^2$ ના વિસ્તરણના સૂત્રની સમજ મેળવી શકશે.
- (13) $(a + b)(a - b)$ ના વિસ્તરણના સૂત્રની સમજ મેળવી શકશે.
- (14) ચતુષ્કોણના ખૂણાઓના માપનો સરવાળો 360° થાય છે તેવું સાબિત કરી શકશે.
- (15) ચતુષ્કોણના ખૂણાના માપ આધારિત કોયડા ઉકેલી શકશે.
- (16) ચતુષ્કોણના પ્રકારો વિશે જાણી શકશે.

- (17) नणाकारनी वक्रसपाटी अने कुलसपाटी क्षेत्रफळनुं सूत्र तारवी शकशे.
- (18) तगियावाणा जुल्ला नणाकारनुं अने अंध नणाकारनी कुलसपाटीना क्षेत्रफळनुं सूत्र समज्ज शकशे.
- (19) नणाकारनुं घनफळ शोधवानुं सूत्र तारवतां शीजी शकशे.
- (20) नणाकारना क्षेत्रफळ अने घनफळना व्यावहारिक क्रोयडाओनो उकेल मेणवी शकशे.

धोरण 8 (द्वितीय सत्र):

- (1) भेन्डनी उपयोगिता जाणी शकशे.
- (2) पाताओनां विविध प्रकार विशे जाणी शकशे.
- (3) येक अने येकना प्रकार विशे जाणी शकशे.
- (4) यकवृद्धि व्याज विशे समज्ज मेणवी शकशे.
- (5) यकवृद्धि व्याजना सूत्रनी मददधी गणतरी करी शकशे.
- (6) यकवृद्धि व्याज अने सादा व्याजनो तर्फावत समज्ज शकशे.
- (7) कामना दर विशे समज्ज मेणवी शकशे.
- (8) संयुक्त कामनो दर शोधी शकशे.
- (9) कामना दर प्रमाणे मलेनताशुं शोधी शकशे.
- (10) $ax - ay + bx + by$ जेवी बहुपदीना अवयव पाडी शकशे.
- (11) पूर्णवर्ग त्रिपदीना अवयवो पाडी शकशे.
- (12) $a^2 - b^2 + c^2 + 2ab - 2bc + 2ca$ जेवा छपदना अवयव पाडी शकशे.
- (13) $(x \pm y)^2$, a^2 , $(x \pm y)^2$, $(x \pm y)^2$, $(a \pm b)^2$ स्वरूपना अवयवो पाडी शकशे.
- (14) $a^3 - b^3$ ना अवयवो पाडी शकशे.
- (15) $a^3 - b^3$ ना अवयवो पाडी शकशे.
- (16) $a^4 - b^4$ ना अवयवो पाडी शकशे.
- (17) $\frac{ax + b}{cx + d} = k$ प्रकारनां समीकरणनो उकेल मेणवी शकशे.
- (18) समीकरण आधारित व्यावहारिक क्रोयडाओ उकेली शकशे.
- (19) 120° ना मापनो भूणो रथी शकशे.
- (20) आपेक्ष भूणाने अेकरूप लोय तेवो भूणो रथी शकशे.

उपरोक्त लेतुओनुं मूल्यांकन अवलोकन द्वारा, मौखिक, क्रियात्मक के लेखित कसोटीओ द्वारा करी शकय.

सत्रांत मूल्यांकन :

सत्रने अंते विषयवस्तु आधारित मूल्यांकन करवानुं थाय. आ मूल्यांकनमां ब्लूप्रिन्ट आधारित जे ते सत्रना अभ्यासक्रम (पाठ्यक्रम)ने आवरी लेतु कुल 80 गुणनुं प्रश्नपत्र धोरण 6 थी 8 माटे तैयार करवानुं थाय छे. तेमां मेणवेल गुणने 40 गुणमां रूपांतरित करवाना थाय.

ज्यारे धोरण 3 थी 5 माटे कुल 40 गुणनुं प्रश्नपत्र तैयार करवानुं थायछे.

સ્વ-અધ્યયન આધારિત :

આ મૂલ્યાંકનમાં સ્વાધ્યાયપોથી (વર્કબુક) કાર્ય તથા વર્ગકાર્ય દરમિયાન વિદ્યાર્થીના સ્વાધ્યાયકાર્યના આધારે મૂલ્યાંકન કરવાનું થાય.

પાઠ્યપુસ્તકમાં આપવામાં આવેલ પ્રોજેક્ટ, પ્રવૃત્તિના કાર્ય તથા વર્કબુક (સ્વ-અધ્યયનપોથી)ના કાર્યની સમગ્ર ઇાપના આધારે 20માંથી ગુણ મૂકવાના થાય છે.

4.1.7 વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી

સમગ્ર વિશ્વ વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજીથી ઘેરાયેલું છે. વિજ્ઞાનનો વિસ્તાર બહોળો છે. વિદ્યાર્થી ધોરણ 6 થી 8 સુધીમાં વિજ્ઞાન શિક્ષણ મેળવે છે ત્યારે તેનામાં કેટલાક એવા ગુણોનો વિકાસ અપેક્ષિત છે કે જેથી સમગ્ર વિશ્વના વિજ્ઞાનને તેની જાતે સમજવા માટે સક્ષમ બને.

આમ, વિદ્યાર્થીમાં વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજીના વિષયના જ્ઞાન ઉપરાંત વિવિધ ચોક્કસ ગુણોનો વિકાસ પણ થવો જરૂરી છે. આ ગુણોની યાદી નીચે મુજબ છે:

- (1) જિજ્ઞાસાવૃત્તિ
- (2) અવલોકન
- (3) ચોકસાઈ
- (4) વૈજ્ઞાનિક દષ્ટિકોણ વલણ
- (5) વિવેચનાત્મક ચિંતન
- (6) નિર્ણયશક્તિ
- (7) સર્જનાત્મકતા

સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકનના પરિપ્રેક્ષ્યમાં સત્રવાર વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી વિષયનું કુલ 100 ગુણનું મૂલ્યાંકન કરવાનું થાય છે.

આ 100 ગુણનું ભારાંક નીચે મુજબ છે :

મૂલ્યાંકનનો પ્રકાર	ગુણભાર
રચનાત્મક	40
સત્રાંત	40
સ્વ-અધ્યયન	20
કુલ ગુણ	100

રચનાત્મક મૂલ્યાંકન :

અગાઉ જણાવેલ વિષય આધારિત ગુણોનું મૂલ્યાંકન આ વિભાગમાં કરવાનું થાય. પત્રક - A માં જણાવેલ 20 પ્રતિનિધિરૂપ અધ્યયન ઉપલબ્ધિઓને આધારે મૂલ્યાંકન કરવાનું થાય. આ માટે વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજીનાં અપેક્ષિત હેતુ ગુણોના અપેક્ષિત વર્તન પરિવર્તન (નિર્દેશકો-Indicators) નક્કી કરવા પડે અને ત્યાર બાદ તેમાંથી ઉદાહરણરૂપ નિર્દેશકો નક્કી કરવાના થાય જેને આધારે અધ્યયન ઉપલબ્ધિઓનું મૂલ્યાંકન અવલોકન દ્વારા, મૌખિક કે ક્રિયાત્મક કસોટી દ્વારા કરી શકાય જેની વિગતો નીચે મુજબ છે:

ધોરણ 6 (પ્રથમસત્ર) :

મુખ્ય ઉદ્દેશ્ય	ઉદાહરણરૂપ અધ્યયન ઉપલબ્ધિઓ
જિજ્ઞાસાવૃત્તિ	<ol style="list-style-type: none"> રોજિંદા જીવનમાં જોવા મળતા વિવિધ આકરના ચુંબકો વિશે જાણી શકશે. ચુંબક વડે આકર્ષાતી તેમજ ન આકર્ષાતી વસ્તુઓ વિશે માહિતી એકઠી કરી શકશે. રોજિંદા જીવનની પ્રવૃત્તિઓમાં પાણીના ઉપયોગની માત્રા જાણી શકશે.
અવલોકન શક્તિ	<ol style="list-style-type: none"> ચુંબકના પ્રયોગમાં ધ્રુવોને ઓળખી શકશે. એસિડ અને બેઈઝની લિટમસપત્ર પર ઘટી અસર નોંધી શકશે. વિવિધ પ્રકારના ફેલાવાની ઘટનાનાં ઉદાહરણ આપી શકશે.
નિર્ણય શક્તિ	<ol style="list-style-type: none"> ચુંબકના ધ્રુવોને ગુણધર્મોને આધારે જુદા તારવી શકશે. સંવેદનશીલતાને સજીવના લક્ષણ તરીકે ઓળખી શકશે. વિવિધ પ્રકારના બીજને દબાવતાં થતી અસરના આધારે તેનો પ્રકાર નિશ્ચિત કરી શકશે.
વૈજ્ઞાનિક વલણ	<ol style="list-style-type: none"> ચુંબકના વૈવિધ્યપૂર્ણ ઉપયોગમાં રસ કેળવી શકશે. સાદા યંત્રોના વ્યવહારિક ઉપયોગનું વલણ દર્શાવી શકશે. સૂર્યમ્રહણ અને ચંદ્રમ્રહણની ઘટના સંબંધિત વૈજ્ઞાનિક તથ્ય કહી શકશે.
સર્જનાત્મકતા	<ol style="list-style-type: none"> ચુંબકત્વના ઉપયોગથી નવીન રકમકડાનું સર્જન કરી શકશે. ચુંબકને અલગ અલગ રીતે ઉપયોગી બનાવી શકશે.
વિવેચનાત્મક ચિંતન	<ol style="list-style-type: none"> સજીવ અને નિર્જીવને ગુણધર્મોને આધારે અલગ તારવી શકશે. એસિડ, બેઈઝ તટસ્થીકરણની પ્રક્રિયાનાં અન્ય ઉદાહરણો દર્શાવી શકશે. વનસ્પતિના ગુણધર્મોના આધારે તેનું વર્ગીકરણ કરી શકશે.
ચોકસાઈ	<ol style="list-style-type: none"> લંબાઈના માપનને યોગ્ય એકમમાં નોંધી શકશે. ક્ષેત્રફળના માપને યોગ્ય એકમમાં નોંધી શકશે. રોજિંદા જીવનની ઘટનાઓ માટે લાગતો સમય ચોકસાઈપૂર્વક નોંધી શકશે.

ધોરણ 7 (પ્રથમસત્ર) :

અવલોકન શક્તિ	<ol style="list-style-type: none"> અવલોકનના આધારે ચુંબકના સામાન્ય ગુણધર્મો તારવી શકશે. અવલોકનના આધારે વનસ્પતિના વિવિધ પ્રકારોને જુદા ઓળખી શકશે.
વિવેચનાત્મક ચિંતન	<ol style="list-style-type: none"> ચુંબક અને લોખંડની આંતરિક રચનામાં રહેલા તફાવત સ્પષ્ટ કરી શકશે.

	<ol style="list-style-type: none"> 2. મૂળ, પ્રકાંડ અને પર્ણનાં સામાન્ય તથા વિશિષ્ટ કાર્યો સ્પષ્ટ કરી શકશે. 3. શ્વસનતંત્રના વિવિધ અવયવોનું શ્વસનક્રિયાના સંદર્ભમાં મહત્ત્વ સ્પષ્ટ કરી શકશે.
સર્જનાત્મકતા	<ol style="list-style-type: none"> 1. કૃત્રિમ ચુંબકનું સર્જન કરી શકશે. 2. ઊર્જા ઉત્પાદક સાધનના નમૂનાનું સર્જન કરી શકશે.
વૈજ્ઞાનિક વલણ	<ol style="list-style-type: none"> 1. સમતોલ આહાર અંગેની પોતાની સમજની અન્ય સાથે ચર્ચા કરી શકશે. 2. સમતોલ આહારની તરફેણમાં દલીલો રજૂ કરી શકશે.
જિજ્ઞાસાવૃત્તિ	<ol style="list-style-type: none"> 1. પોતના વિસ્તારની જમીનમાં થતા પાકો વિશે જાણકારી મેળવી શકશે. 2. રોજંદા જીવનમાં જોવા મળતી ઘટનાઓમાં બળની ઉપસ્થિતિને ઓળખી શકશે. 3. કોષના અભ્યાસના સંદર્ભે યોગ્ય રીતે સ્લાઈડ તૈયાર કરી શકશે.
નિર્ણય શક્તિ	<ol style="list-style-type: none"> 1. પ્રવૃત્તિના આધારે પાણીની કઠિનતા અંગે યોગ્ય નિર્ણય કરી શકશે. 2. પાણીના નમૂનાની શુદ્ધતા અંગે પોતાનો ચોક્કસ મત રજૂ કરી શકશે. 3. કોષોની સંખ્યાના આધારે સજીવનો પ્રકાર નક્કી કરી શકશે.
વૈજ્ઞાનિક દૃષ્ટિકોણ	<ol style="list-style-type: none"> 1. પાણીના રાસાયણિક ગુણધર્મોને પ્રયોગની મદદથી સમજાવી શકશે. 2. આહારના ખાદ્ય પદાર્થોની પસંદગીમાં તકેદારી રાખી શકશે. 3. વસ્તુની સ્થિર અથવા ગતિશીલ સ્થિતિના આધારે ગતિની સમજ મેળવી શકશે.
ચોકસાઈ	<ol style="list-style-type: none"> 1. વિવિધ પદાર્થોનું ચોકસાઈપૂર્ક માપન કરી શકશે. 2. જુદાજુદા માધ્યમોનો વક્રીભવનાંક ચોકસાઈ પૂર્વક માપી શકશે.
ઘોરણ 8 (પ્રથમસત્ર) :	
વિવેચનાત્મક ચિંતન	<ol style="list-style-type: none"> 1. પ્રવૃત્તિઓ દ્વારા હવાના દબાણ વિશે સમજ સ્પષ્ટ કરી શકશે. 2. ખેતીમાં બિયારણ અને ખાતરનું મહત્ત્વ સમજાવી શકશે. 3. પોતાને અનુભવાતી સંવેદનાઓના આધારે સંવેદનાગ્રાહી અંગોનાં કાર્ય વર્ણવી શકશે.
અવલોકન	<ol style="list-style-type: none"> 1. હવાના દબાણના સિદ્ધાંત આધારિત વ્યવહારિક સાધનોના પ્રયોગ કરી શકશે. 2. હવાના દબાણના સિદ્ધાંત આધારે કાર્ય કરતાં સાદાં રમકડાં કે સાધનનું નિર્માણ કરી શકશે.
વૈજ્ઞાનિક દૃષ્ટિકોણ	<ol style="list-style-type: none"> 1. પુષ્પના રંગ અને સુગંધ જેવા ગુણધર્મોનો પરાગનયનની ક્રિયા સાથે સંબંધ સ્પષ્ટ કરી શકશે. 2. રસીકરણનું મહત્ત્વ સમજાવી શકશે.

	3. સુક્ષ્મજીવો અને રસીકરણ સંબંધિત પ્રદાન કરનાર મહાન વૈજ્ઞાનિકોની કદર કરી શકશે.
અવલોકન	1. પોતાની પસંદગીનાં પુષ્પો એકત્રિત કરી શકશે. 2. પુષ્પના વિવિધ ભાગોને અવલોકનથી સુનિશ્ચિત કરી શકશે.
જિજ્ઞાસાવૃત્તિ	1. પાક ઉત્પાદન સંબંધિત વિવિધ પરિબલો અંગે વિશેષ જાણકારી પ્રાપ્ત કરી શકશે. 2. શારીરિક ક્રિયાઓનું સંચાલન અને નિયંત્રણ કરતા તંત્ર વિશે જાણકારીની ઇચ્છા દર્શાવી શકશે. 3. પ્રિયમ વડે થતા પ્રકાશના વક્રીભવનને સમજવાનો પ્રયત્ન કરી શકશે.
સર્જનાત્મકતા	1. અંતઃસ્ત્રાવી ગ્રંથિઓ અને ચેતાતંત્રની કાર્યપ્રણાલીનું વર્ણન આકૃતિ દોરી કે મોડેલ બનાવી શકશે. 2. કાગળ તમજ તેના જેવી અન્ય નીપજોના પુનઃનિર્માણની પ્રક્રિયામાં સક્રિય ભાગ લેશે.
અવલોકન વૈજ્ઞાનિક દૃષ્ટિકોણ	1. આસપાસના પર્યાવરણમાં પ્રાપ્ત પુષ્પો અને દલપત્રના અવલોકનના આધારે નોંધ તૈયાર કરી શકશે.
ઘોરણ 6 (દ્વિતિય સત્ર) :	
વિવેચનાત્મક ચિંતન	1. પ્રાણીઓની અનુપસ્થિતિવાળા વિશ્વની કલ્પના રજૂ કરી શકશે. 2. માનવજીવન માટે પ્રાણીઓની અનિવાર્યતા અંગે તાર્કિક ચર્ચા કરી શકશે. 3. પદાર્થના ભિન્ન સ્વરૂપો માટેના કારણરૂપે તેની અણુ ગોઠવણીને વર્ણવી શકશે. 4. આપણી આસપાસ થતા ફેરફારો પાછળનાં કારણોની ચર્ચા કરી શકશે.
અવલોકન શક્તિ	1. આસપાસના પ્રાણીઓની વિશેષતાઓ વિશે નોંધ તૈયાર કરી શકશે. 2. પદાર્થના સ્વરૂપમાં થતાં રૂપાંતરણો વિશે જોયેલા / અનુભવેલાં ઉદાહરણો જણાવી શકશે. 3. રાસાયણિક અને ભૌતિક ફેરફારોને અલગ રીતે ઓળખી શકશે.
જિજ્ઞાસાવૃત્તિ	1. પોતાની આસપાસનાં પ્રાણીજગત વિશે જાણવાની ઇચ્છા વ્યક્ત કરી શકશે. 2. પોતાની આસપાસનાં પ્રાણી, પક્ષી કે જીવજંતુનાં સામાન્ય લક્ષણ વિશેની માહિતી જાણી લાવશે. 3. પર્યાવરણમાં સમાવિષ્ટ ઘટકો વિશે જાણશે.

વૈજ્ઞાનિક દૃષ્ટિકોણ	<ol style="list-style-type: none"> 1. વ્યાવહારિક ઉપયોગ માટે ઉષ્મા સંચાલિત યોગ્ય સાધનની પસંદગી કરી શકશે. 2. વ્યવહારમાં થતા હવાના સામાન્ય અને વિશિષ્ટ ઉપયોગ સંદર્ભે સભાનતા કેળવી શકશે.
સર્જનાત્મકતા	<ol style="list-style-type: none"> 1. કોચરની રચના કરી શકશે. 2. પ્રાપ્ત સામગ્રીમાંથી યોગ્ય રીતે થર્મોસની સંરચના કરી શકશે.
ઘોરણ 7 (દ્વિતિય સભ) :	
વૈજ્ઞાનિક દૃષ્ટિકોણ	<ol style="list-style-type: none"> 1. આપેલ સામગ્રીની મદદથી વિદ્યુત પરિપથ બનાવી શકાશે. 2. બનાવેલ વિદ્યુત પરિપથમાં સેલની સ્થિતિ પરથી ખુલ્લો કે બંધ પરિપથ દર્શાવી શકશે. 3. ઉત્કલનબિંદુ અને ગલનબિંદુની સંકલ્પનાની સમજના આધારે તેના વ્યાવહારિક ઉપયોગ વિશે રજૂઆત કરી શકશે.
વિવેચનાત્મક ચિંતન	<ol style="list-style-type: none"> 1. વ્યાવહારિક જીવનમાં ઉચ્ચાલનના પ્રકારોનો ઉપયોગ ક્યાં અને કેવી રીતે થાય છે તેનું વૈજ્ઞાનિક કારણ આપી શકશે. 2. વ્યવહારમાં અલગીકરણનું મહત્ત્વ સ્પષ્ટ કરી શકશે. 3. હવા પ્રદુષિત થવા પાછળનાં કારણો જાણવા પ્રયત્ન કરી શકશે.
અવલોકન	<ol style="list-style-type: none"> 1. પર્યાવરણના ઘટકોનું યોગ્ય રીતે વર્ણન કરી શકશે.
જિજ્ઞાસાવૃત્તિ	<ol style="list-style-type: none"> 1. વિવિધ પ્રવૃત્તિઓ દ્વારા પદાર્થના દળની સંકલ્પના સ્પષ્ટ કરી શકશે. 2. પદાર્થના વજનની સંકલ્પના જણાવી શકશે. 3. ઉચ્ચાલનના સિદ્ધાંતને સમજાવતી પ્રવૃત્તિ ચોકસાઈપૂર્વક કરી શકશે અને સિદ્ધાંતને તારવી શકશે.
ચોકસાઈ	<ol style="list-style-type: none"> 1. સ્પ્રીંગ કાંટાની મદદથી વિવિધ પદાર્થોનું વજન માપી શકશે. 2. અંકિત નળાકારની મદદથી આપેલ અનિયમિત આકારના ઘન પદાર્થનું માપન સચોટ રીતે કરી શકશે. 3. પ્રવૃત્તિ દરમિયાન વિદ્યુત પરિપથ સાથે કામ કરતી વખતે કઈ કઈ કાળજી રાખવી તે જાણી શકાશે.
નિર્ણય શક્તિ	<ol style="list-style-type: none"> 1. વિદ્યુતના વ્યાવહારિક ઉપયોગ વખતે શક્ય હોય ત્યાં વિદ્યુત બચત કેવી રીતે કરી શકાય તેની પરિસ્થિતિ વર્ણવી શકશે. વિદ્યુત બચત માટેનાં પગલાં ભરી શકશે. 2. આપેલ મિશ્રણમાં ઘટકો ક્યાં ક્યાં છે અને તે ક્યાં સ્વરૂપનાં છે તે અંગેની નોંધ કરી શકશે. 3. કોઈ ચોક્કસ મિશ્રણ બનાવવા માટે ક્યાં ક્યાં ઘટકોની જરૂરિયાત પડશે તે જણાવી શકશે.

સર્જનાત્મકતા	<ol style="list-style-type: none"> 1. પેરિસ્કોપ અને કેલિડોસ્કોપની રચના કરી શકશે. 2. અરીસાની રચનાનું અવલોકન કરી તે અરીસો અંતર્ગોળ કે બહિર્ગોળ છે તે નક્કી કરી શકાશે.
ઘોરણ 8 (દ્વિતિય સત્ર) :	
વૈજ્ઞાનિક દૃષ્ટિકોણ	<ol style="list-style-type: none"> 1. પરમાણુ રચનાને આધારે જે તે તત્ત્વને ઓળખી બતાવી શકશે. 2. કઈ રાસાયણિક પ્રક્રિયા ઓક્સિડેશન કે રીડક્શન છે તે કારણો સહિત કહી શકશે અને તેનો ઉપયોગ જાણી શકશે. 3. ધાતુ અધાતુના ગુણધર્મોને આધારિત વ્યવહારમાં તેનો ઉપયોગ વિચારી શકશે.
વિવેચનાત્મક ચિંતન	<ol style="list-style-type: none"> 1. O₂ અને CO, વાયુના ગુણધર્મોને સમજવાનો પ્રયત્ન કરી શકશે. 2. પરમાણુ ક્રમાંક આધારિત તત્ત્વની સંયોજકતા નક્કી કરી શકશે. 3. જ્યોતનું અવલોકન કરી જ્યોતના વિવિધ ભાગો વિશે સમજી શકશે અને સંપૂર્ણ કે અસંપૂર્ણ દહનની ઘટનાને સમજવા પ્રયત્ન કરી શકશે. 4. બે તત્ત્વો વચ્ચે રાસાયણિક પ્રક્રિયાથી બનતી નીપજ વિશે વિચારી શકશે અને તેનાં કારણો રજૂ કરી શકશે.
જિજ્ઞાસાવૃત્તિ	<ol style="list-style-type: none"> 1. પરમાણુ કેન્દ્રની રચના વિશે માહિતી એકઠી કરી તેના વિશે જાણવા પ્રયત્ન કરી શકશે. 2. ધાતુ અને અધાતુની રાસાયણિક પ્રક્રિયા વિશે જાણવા પ્રયત્ન કરી શકશે. 3. સૌર ઉપકરણો વિશે જાણવા પ્રયત્ન કરી શકશે.
સર્જનાત્મકતા	<ol style="list-style-type: none"> 1. વિવિધ પ્રકારનાં સૌર ઉપકરણો (સૂર્ય કૂકર, સોલર વોટર હીટર, સોલર ડ્રાયર)ની રચના સમજી શકશે અને સૌર ઉપકરણોની રચના કરી શકશે. 2. શાળા કક્ષાએ પર્યાવરણની જાળવણી સંદર્ભે ઈકોફ્રેન્ડલી સમાહની ઉજવણી કરી શકશે અને પર્યાવરણની જાળવણી સંદર્ભે જાગૃત બની શકશે.
ચોકસાઈ	<ol style="list-style-type: none"> 1. અંતર્ગોળ અને બહિર્ગોળ લેન્સનો વ્યવહારમાં ઉપયોગ કરી શકશે. 2. અંતર્ગોળ કે બહિર્ગોળ લેન્સની લાક્ષણિકતાને ધ્યાને લઈ સાદા ટેલિસ્કોપની અને એપિસ્કોપની રચના કરી શકશે. 3. પ્રયોગની મદદથી ઓક્સિજન, અને CO₂ વાયુ બનાવી શકશે.
અવલોકન	<ol style="list-style-type: none"> 1. કોઈ પણ પદાર્થને જોઈ અને તેના ગુણધર્મોને આધારે તે પદાર્થ ધાતુ છે કે અધાતુ તે નક્કી કરી શકશે.
નિર્ણયશક્તિ	<ol style="list-style-type: none"> 1. ઓક્સિજન વાયુ બનાવી કચોટીની મદદથી જે તે વાયુને ઓળખી શકશે.

સત્રાંત મૂલ્યાંકન :

સત્રને અંતે વિષયવસ્તુ આધારિત મૂલ્યાંકન કરવાનું થાય. આ મૂલ્યાંકનમાં બ્લૂપ્રિન્ટ આધારિત પ્રથમ સત્રનાં અભ્યાસક્રમ(પાઠ્યક્રમ)ને આવરી લેતું કુલ 80 ગુણનું પ્રશ્નપત્ર (લેખિત) તૈયાર કરવાનું થાય તથા તેમાં વિદ્યાર્થીએ મેળવેલ ગુણને 40 ગુણમાં રૂપાંતરિત કરવાના થાય.

સ્વઅધ્યયન આધારિત :

આ મૂલ્યાંકનમાં સ્વાધ્યાયપોથીના કાર્ય તથા વર્ગકાર્ય દરમિયાનનાં વિદ્યાર્થીના સ્વાધ્યાયકાર્યના આધારે મૂલ્યાંકન કરવાનું થાય.

પાઠ્યપુસ્તકમાં આપવામાં આવેલ પ્રોજેક્ટ, પ્રવૃત્તિના કાર્ય તથા સ્વ-અધ્યયનપોથીના કાર્યની સમગ્ર ળાપના આધારે કુલ 20 માંથી ગુણ મૂકવાના થાય છે.

4.1.8 પર્યાવરણ

સમગ્ર વિશ્વ આજે વિવિધ પ્રકારની પર્યાવરણીય સમસ્યાઓ સામે ઝઝૂમી રહ્યું છે. આપણી સમગ્ર જીવસૃષ્ટિની સલામતી, વિકાસ અને જીવન સુખેથી જીવવા માટે પર્યાવરણનું મહત્વ અનિવાર્ય છે. આમ, વર્તમાન સમયમાં પર્યાવરણના જતન-સંવર્ધનની જરૂરિયાત ખૂબ જ જરૂરી બની ગઈ છે. આ બાબતને મહત્વ આપીને ધોરણ 1 થી 5 સુધીમાં વિદ્યાર્થી પર્યાવરણ શિક્ષણ મેળવે અને તેમનામાં કેટલાક એવા ગુણોનો વિકાસ થાય કે જેથી તે પોતાના સ્થાનિક પર્યાવરણને જાણે અને તેનું યોગ્ય જતન તથા સંવર્ધન કરવા પ્રેરાય.

આમ, વિદ્યાર્થીમાં પર્યાવરણ વિષયના જ્ઞાન ઉપરાંત વિવિધ ગુણોનો વિકાસ થાય તે માટે નીચેના જેવા હેતુઓ નક્કી કરવામાં આવ્યા છે :

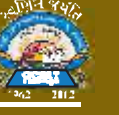
- (1) કૌશલ્યો
- (2) અનુકૂલન
- (3) કાર્યકારણ સંબંધ
- (4) સહ-અસ્તિત્વનો સ્વીકાર
- (5) જીવાતા જીવન સાથેનો સંબંધ
- (6) પર્યાવરણનું જતન અને સંવર્ધન
- (7) પર્યાવરણપ્રેમી સમાજની રચના

સર્વશ્રેષ્ઠ મૂલ્યાંકનના પરિપ્રેક્ષ્યમાં સત્રવાર પર્યાવરણ વિષયનું કુલ 100 ગુણનું મૂલ્યાંકન કરવાનું ધાય છે.

આ 100 ગુણનું ભારાંક નીચે મુજબ છે :

મૂલ્યાંકનનો પ્રકાર	ગુણભાર
રચનાત્મક	40
સત્રાંત	40
સ્વ અધ્યયન	20
કુલ	100

રચનાત્મક મૂલ્યાંકન :

ઉપર જણાવેલ વિષય આધારિત હેતુઓનું મૂલ્યાંકન આ વિભાગમાં કરવાનું થાય. જે માટે ધોરણ 3 થી 5ના વિવિધ પૂરક ઉદ્દેશોની યાદી નીચે પ્રમાણે છે :

ધોરણ 3

પર્યાવરણ - મારી આસપાસ (પ્રથમ સત્ર):

- (1) જીવનમાં શિસ્તનું મહત્ત્વ જાણશે.
- (2) ઘર, શાળા અને જાહેર સ્થળોએ યોગ્ય વ્યવહાર કરવાની સભાનતા કેળવશે.
- (3) શિસ્તથી પોતાના વિકાસ પ્રત્યે હકારાત્મક અભિગમ કેળવતાં શીખશે.
- (4) ખોરાકની જરૂરિયાત સમજશે.
- (5) ખોરાકની આરોગ્ય ઉપર અસર (બજારુ તથા વાસી ખોરાક) વિશે જાણશે.
- (6) સ્થાનિક વાનગીઓ વિશે જાણશે.
- (7) સજીવ-નિર્જીવનું વર્ગીકરણ કરતાં શીખશે.
- (8) સજીવ-નિર્જીવનાં લક્ષણો જાણશે.
- (9) સજીવ-નિર્જીવ વિશે અવલોકન કરતાં શીખશે.
- (10) સજીવ-નિર્જીવના ઉપયોગ વિશે જાણશે.
- (11) સ્થાનિક પર્યાવરણ વિશે જાણશે.
- (12) ગામના લોકજીવન વિશે જાણશે.
- (13) સામુદાયિક સહઅસ્તિત્વનો સ્વીકાર કરવાનું જાણશે.
- (14) પશુ, પક્ષી અને જીવજંતુની ચાલવાની, ખોરાક લેવાની અને શરીર સફાઈની ટેવો વિશે જાણશે.
- (15) પ્રાણીઓનું પશુ, પંખી અને જીવજંતુઓમાં વર્ગીકરણ કરશે.
- (16) પ્રાણીઓની ઉપયોગિતા વિશે જાણશે.
- (17) અંધારું - અજવાળું કેમ થાય છે તે વિશે જાણશે.
- (18) અંધારું - અજવાળું થવા પાછળની ઘટનાઓ વિશે જાણશે.

ધોરણ 3

પર્યાવરણ - મારી આસપાસ (દ્વિતીય સત્ર):

- (1) પોતાની આસપાસ આવેલી સંસ્થાઓ જેવી કે ગ્રામસચિવાલય, ડેરી, બેન્ક, દવાખાનું, પોસ્ટ ઓફિસના પ્રાથમિક કાર્યોનો પરિચય કેળવશે.
- (2) પોતાની આસપાસની વનસ્પતિઓને ઓળખશે.
- (3) વનસ્પતિનાં પાંચ અંગો (મૂળ, થડ, પાન, ફૂલ, ફળ)ને ઓળખે અને તેનાં પ્રાથમિક કારણો જાણશે.
- (4) વનસ્પતિના અંગોમાં રહેલી વિવિધતા વિશે જાણશે.

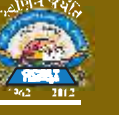

- (5) હલકા-ભારે પદાર્થોને ઓળખીને વર્ગીકરણ કરશે.
- (6) લીસા-ખરબચડા પદાર્થોને ઓળખીને વર્ગીકરણ કરશે.
- (7) નરમ-કઠણ-બરડ પદાર્થો એકબીજાની સાપેક્ષમાં હોય છે તે જાણશે.
- (8) પદાર્થોના ગુણધર્મો જાણવા માટેની ચકાસણીઓ કરતાં શીખશે.
- (9) પોતાની આસપાસના પદાર્થોને ઓળખશે.
- (10) રાષ્ટ્રીય પ્રતીકોને ઓળખશે.
- (11) શરીરના બાહ્ય અને આંતરિક અંગોની માહિતી મેળવશે.
- (12) શ્વસન સાથે સંકળાયેલ અંગોની ઓળખ પણ કરે અને હવાના અવરજવરના માર્ગની સમજ મેળવશે.
- (13) સ્થાનિક વ્યવસાયકારો વિશે જાણશે.
- (14) વ્યવસાયકારોનાં ઓજારો અને તેનાં કાર્યોની સમજ કેળવશે.

ધોરણ 4

પર્યાવરણ-આપણી આસપાસ (પ્રથમ સત્ર):

- (1) અકસ્માત થવાનાં કારણો વિશે જાણશે.
- (2) અકસ્માતની ગંભીરતા અને પ્રાથમિક સારવાર વિશે જાણશે.
- (3) અકસ્માત ટાળવા અંગેની તકેદારી અને પોતાની ભૂમિકા વિશે જાણશે.
- (4) સમતોલ ખોરાક અને તેની સ્વાસ્થ્ય પર અસરો વિશે જાણશે.
- (5) ખોરાકની વિવિધતા વિશે જાણશે.
- (6) ખોરાક બનાવવાની મુખ્ય રીતો વિશે જાણશે.
- (7) આસપાસની વનસ્પતિથી પરિચિત બનશે.
- (8) આસપાસની વનસ્પતિના પ્રકાર જેવા કે વૃક્ષ છોડ કે વેલા વિશે જાણશે.
- (9) સ્થાનિક કક્ષાએ વનસ્પતિના વિવિધ ઉપયોગો વિશે જાણશે.
- (10) સ્થાનિક પર્યાવરણની જાણકારી મેળવશે.
- (11) તાલુકાના લોકજીવનનો પરિચય મેળવશે.
- (12) સામુદાયિક સહ-અસ્તિત્વનો સ્વીકાર કરવાનું શીખશે જાણશે.
- (13) પશુ-પંખીઓમાં રહેલી સમાનતા અને વિવિધતા વિશે જાણશે.
- (14) પશુ-પંખીઓની ખોરાકની ટેવો અને ઉપયોગિતા વિશે જાણશે.
- (15) સૂરજ, ચંદ્ર અને તારાઓ વિશે જાણશે.
- (16) સૂરજ, ચંદ્ર અને તારાઓની વિશેષતા વિશે જાણશે.

ઘોરણ 4

પર્યાવરણ-આપણી આસપાસ (દ્વિતીય સત્ર):

- (1) નકશા નિર્માણની સમજ કેળવશે.
- (2) નકશામાં ડાબી-જમણી દિશા ઓળખી શકશે.
- (3) નકશામાં સંકેતોનો ઉપયોગ અને તેનું મહત્ત્વ જાણશે.
- (4) સૂચિને આધારે દિશા વાચન કરી શકશે.
- (5) સ્થાનિક સ્વરાજ્યની સંસ્થા વિશે જાણશે.
- (6) સ્થાનિક સ્વરાજ્યની સંસ્થાના મહત્ત્વને જાણશે.
- (7) રાષ્ટ્રીય પ્રતીકોનો વિસ્તૃત પરિચય અને રાષ્ટ્ર સાથે તેનો સંબંધ જાણશે.
- (8) રાષ્ટ્રપ્રેમ વિશે તેમજ આપણી રાષ્ટ્ર પ્રત્યેની ફરજો વિશે જાણશે.
- (9) આપણી ફરજો અને દેશ વિકાસના સંબંધને જાણશે.
- (10) પોતાની આસપાસના પદાર્થોને ઓળખશે.
- (11) પોતાની આસપાસના પદાર્થોના ગુણધર્મો જાણશે.
- (12) પાચન સાથે સંકળાયેલ અંગોની માહિતી મેળવશે.
- (13) ખોરાક પસાર થવાના માર્ગનું જ્ઞાન મેળવશે.
- (14) માછીમાર, અગરિયા, પશુપાલક અને ખેડૂત વિશે જાણશે.
- (15) તેઓના ઉત્પાદન અને દિનચર્યા વિશે જાણશે.
- (16) આ વ્યવસાયકારોને ખાદ્ય ઉત્પાદકો તરીકે જાણશે.

ઘોરણ 5

પર્યાવરણ-સૌની આસપાસ (પ્રથમ સત્ર):

- (1) સ્વચ્છતા અને આરોગ્યને લગતી પ્રાથમિક ફરજોની સમજ કેળવશે.
- (2) જાહેર મિલકતને લગતી પ્રાથમિક ફરજોની સમજ મેળવશે.
- (3) પર્યાવરણની જાળવણીને લગતી પ્રાથમિક ફરજોની સમજ કેળવશે.
- (4) સામુદાયિકતા અને સહ-અસ્તિત્વ વિશે જાણશે.
- (5) વિવિધ સુવિધા સંદર્ભે કામ કરતા લોકોના શ્રમનું મહત્ત્વ જાણશે.
- (6) આસપાસની વનસ્પતિઓના બીજને ઓળખશે જાણશે.
- (7) કઠોળ, અનાજ અને તેલીબિયાંમાં વર્ગીકરણ કરતાં શીખશે.
- (8) એકદળી અને દ્વિદળી બીજનું વર્ગીકરણ કરતાં શીખશે.
- (9) બીજને વાવતાં અને અંકુરિત થતાં જતનનું મહત્ત્વ જાણશે.

- (10) બીજના ઊગવાની લાક્ષણિકતાઓ વિશે જાણશે.
- (11) સ્થાનિક પર્યાવરણની જાણકારી પ્રાપ્ત કરશે.
- (12) જિલ્લાના વૈવિધ્યસભર લોકજીવનને જાણશે.
- (13) કોઈ ઘટના અંગેનો કાર્યકારણ સંબંધ જાણશે.
- (14) ભૂચર, જળચર, ખેચર અને ઊભયજીવીની સમજણ મેળવશે અને વર્ગીકરણ કરતાં શીખશે.
- (15) પ્રાણીઓ અને વનસ્પતિનાં સંરક્ષણ અને સંવર્ધન વિશે જાણશે.
- (16) સેવાકીય વ્યવસાયકારો વિશે જાણશે.
- (17) વ્યવસાયકારોના સાધનોને ઓળખશે, સમજશે.
- (18) સેવાકીય વ્યવસાયકાર સમાજને કઈ રીતે ઉપયોગી થાય એ વિશે જાણશે.
- (19) ગુજરાતની કુદરતી સંપત્તિ વિશે જાણશે.
- (20) પર્યાવરણના સંરક્ષણ અને સંવર્ધન પ્રત્યે જાગૃત થવા વિશે જાણશે.

ઘોરણ 5

પર્યાવરણ-સૌની આસપાસ (દ્વિતીય સત્ર):

- (1) આહાર અને આરોગ્યનો સંબંધ જાણશે.
- (2) રાંધવાની રીત સાથે આરોગ્ય સંકળાયેલું છે તે જાણશે.
- (3) આહારના વિવિધ સ્વાદ વિશે જાણશે.
- (4) રસોડામાં વપરાતા મસાલાઓની ઉપયોગિતા વિશે જાણશે.
- (5) એસિડ, બેઈઝ, ક્ષારનો માત્ર પ્રાથમિક પરિચય મેળવશે.
- (6) સ્થાનિક જમીનની વિવિધતાને જાણે તેમજ તેના બંધારણને સમજશે.
- (7) અલગ-અલગ સમયે અવલોકન કરી લાંબા-ટૂંકા રાત-દિવસ અને ચંદ્ર ઊગવાના સમયની સમજ કેળવશે તેમજ આ ફેરફારની પોતાની જીવન પર કેવી અસર થાય છે તે જાણશે.
- (8) સ્થાનિક કક્ષાએ બનેલ દેશપ્રેમને લગતી ઘટનાઓનો પરિચય કેળવશે.
- (9) જ્યાં રહે છે તેની આસપાસના શહીદો વિશે જાણશે.
- (10) નકશા નિર્માણની સમજ કેળવશે.
- (11) નકશામાં ડાબી-જમણી અને આગળ-પાછળની બાજુએ આવેલ વસ્તુઓ દોરી શકશે.
- (12) પોતાના જિલ્લાના નકશા વિશે જાણશે.
- (13) રુધિરાભિસરણ એટલે રુધિરનું વહન- તેનાથી માહિતગાર થશે.
- (14) હૃદય આ ક્રિયાનું સૌથી મહત્વનું અંગ છે તે જાણશે.
- (15) રુધિરના વહન સાથે સંકળાયેલ વિવિધ અંગોની ઓળખાણ કેળવશે.
- (16) સ્થાનિક સ્વરાજ્યની સંસ્થાઓ વિશે જાણશે.
- (17) પંચાયતોના ત્રિસ્તરીય માળખા વિશે જાણશે.

- (18) પોતાની આસપાસના ઘન, પ્રવાહી અને વાયુ પદાર્થોને જાણશે.
 (19) બધા જ પદાર્થો સીધી કે આડકતરી રીતે પર્યાવરણમાંથી જ પ્રાપ્ત થાય છે તે જાણશે.

4.1.9 સામાજિક વિજ્ઞાન

સામાજિક વિજ્ઞાન એ સમાજનાં વિવિધ પાસાંનો અભ્યાસ કરાવતું વિજ્ઞાન છે. તે વિદ્યાર્થીઓની બૌદ્ધિક ક્ષિતિજોને વિસ્તારે છે. સામાજિક વિજ્ઞાન એ જીવનમાં આચરવાનું વિજ્ઞાન છે અને તે પ્રત્યેક નાગરિકના જીવન વ્યવહારોને આજીવન સ્પર્શે છે. સામાજિક વિજ્ઞાન વિષય દ્વારા વિદ્યાર્થી રાષ્ટ્રના નિર્માણમાં વ્યક્તિગત સુખ, સ્વાર્થ અને બલિદાન આપનાર મહાન પાત્રો વિશે જાણકારી મેળવે, તે જ પ્રમાણે આપણા રાષ્ટ્રની સંવેદનિક વ્યવસ્થાને સમજે અને નાગરિક તરીકેની વિકાસયાત્રાનો પાયો સંગીન અને તે રીતે જીવનશૈલી વિકસાવે. સાથે-સાથે ભૌગોલિક સીમાઓ સાથે જોડાયેલા પ્રદેશોના લોકજીવન તેમજ તેમની જીવનશૈલી પર પ્રભાવ પાડતાં નૈસર્ગિક પરિવર્તનોની જાણકારી મેળવે.

વિદ્યાર્થીઓમાં સામાજિક વિજ્ઞાન વિષયના જ્ઞાન ઉપરાંત અભ્યાસ દ્વારા નીચે મુજબના હેતુઓ સિદ્ધ થાય તે અપેક્ષા રાખવામાં આવી છે :

- (1) સાંસ્કૃતિક વારસાનું ગૌરવ અને સંવર્ધન (જતન)
- (2) પ્રકૃતિપ્રેમ
- (3) લોકશાહીની સભાનતા
- (4) સામાજિકતા
- (5) કાર્યકારણનો સંબંધ

સર્વત્રાહી મૂલ્યાંકનના પરિપ્રેક્ષ્યમાં સત્રવાર સામાજિક વિજ્ઞાન વિષયનું કુલ 100 ગુણનું મૂલ્યાંકન કરવાનું થાય છે.

પ્રથમ સત્રના અંતે 100 ગુણનું ભારાંક નીચે મુજબ છે :

મૂલ્યાંકનના પ્રકાર	ગુણભાર
રચનાત્મક	40
સત્રાંતે (લેખિત ઔપચારિક)	40 (80 : 2)
સ્વ-અધ્યયન	20
કુલ ગુણ	100

ઉપરોક્ત વિગત મુજબ દ્વિતીય સત્રના અંતે પણ 100 ગુણનું મૂલ્યાંકન કરવાનું રહેશે. કુલ આ વિષયમાં વર્ષાન્તે 200 ગુણમાંથી ગ્રેડ આપવાના રહેશે.

રચનાત્મક મૂલ્યાંકન :

આ વિષયમાં પાઠના શૈક્ષણિક હેતુને ધ્યાનમાં લઈ રચનાત્મક મૂલ્યાંકન કરવાનું થાય છે, જે શિક્ષક આવૃત્તિમાં દરેક પાઠની શરૂઆતમાં આપવામાં આવેલ છે.

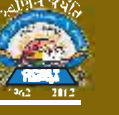

ઘોરણ 6 (પ્રથમ સત્ર):

- (1) સાંસ્કૃતિક વારસાનું ગૌરવ અનુભવશે અને તેનું જતન કરી શકશે.
- (2) સ્થાનિક ઇતિહાસ વિશે જાણકારી મેળવી શકશે.
- (3) ઇતિહાસ જાણવાના સ્ત્રોત વિશે જાણકારી મેળવશે અને તેનો ઉપયોગ કરી ઐતિહાસિક બાબતોની તારવણી કરતાં શીખશે.
- (4) નકશો, નકશાના પ્રકારો, નકશાના અંગો અને નકશા કેવી રીતે બનતા હશે તે વિશે જાણશે; નકશો બનાવતાં શીખી શકશે.
- (5) કુટુંબના સભ્યોનાં કામ, જવાબદારી અને તેની સંબંધો પર અસર વિશે જાણી શકશે.
- (6) 'નાગરિક' અને 'નાગરિકતા'નો અર્થ જાણી શકશે.
- (7) માનવજીવનની શરૂઆત કઈ રીતે થઈ તે વિશે જાણી શકશે.
- (8) આદિમાનવ દ્વારા થયેલ પથ્થરનાં ઓજારો, અગ્નિ, ચક્ર, પશુપાલનની શોધ વિશે સમજી શકશે.
- (9) પૃથ્વી અને તેના પર આવેલા કટિબંધો, ખંડો અને મહાસાગરોનો પરિચય મેળવી શકશે.
- (10) માનવ કયા કારણે સ્થાયી થયો તે સમજી શકશે.
- (11) કેટલીક રીતે આપણું જીવન હજાર વર્ષ પહેલાંના લોકો જેવું જ છે. પરંતુ વણી બધી રીતે આપણું જીવન ખૂબ જ જુદું છે, તે સમજી શકશે.
- (12) ગુજરાતના સ્થાન, સીમા અને ભૂપૃષ્ઠ વિશે જાણી શકશે.
- (13) ભારતના લોકોમાં રહેલી વિવિધતામાં એકતા સમજી શકશે.
- (14) ખોદકામ કરવાથી મળી આવેલ પ્રાચીન નગરો વિશે જાણી શકશે.
- (15) સિંધુખીણની સંસ્કૃતિ વિશે જાણી શકશે.

ઘોરણ 6 (દ્વિતીય સત્ર):

- (1) લેખિત અને ભૌતિક અવશેષોના આધારે જે-તે સમયનું સમાજજીવન જાણી શકશે.
- (2) આપણા પ્રાચીન ગ્રંથોથી માહિતગાર થઈ શકશે.
- (3) ગુજરાતની આબોહવા વિશે જાણી શકશે.
- (4) ગુજરાતની આબોહવાની લાક્ષણિકતાઓ અને તેની માનવજીવન પર થતી અસરો વિશે જાણાવી શકશે.
- (5) કુદરતી સંસાધનો જેવા કે જળસંસાધન, જંગલો, વન્ય પ્રાણીઓ અને ખનિજોથી પરિચિત થઈ શકશે.
- (6) કુદરતી સંસાધનનો વિવેકપૂર્વક ઉપયોગ કરતાં શીખી શકશે.
- (7) સ્થાનિક સરકાર (ગ્રામીણ)ની રચના, કાર્યો અને વહીવટ અંગે જાણી શકશે.
- (8) ભારતમાં પ્રારંભિક રાજ્ય અવસ્થા કેવી રીતે અમલમાં આવી તેના વિશે જાણી શકશે.
- (9) જનપદ, મહાજનપદ અને ગણરાજ્ય સમયની શાસન અવસ્થા વિશે જાણી શકશે.

- (10) ગુજરાતની ખેતી, ઉદ્યોગ અને વાહનવ્યવહાર વિશે જાણી શકશે.
- (11) સ્થાનિક સ્વરાજ્યની સંસ્થાઓની રચના, કાર્યો અને વહીવટ વિશે જાણી શકશે.
- (12) ભારતમાં ધથેલા નવા વિચારોના ઉદય, બૌદ્ધધર્મ, જૈનધર્મ તથા ઉપનિષદ્ધ વિશે જાણી શકશે.
- (13) ગુજરાતના લોકોના લોકજીવન વિશે જાણી શકશે.
- (14) ભારતમાં પ્રથમ સામ્રાજ્ય - મૌર્ય સામ્રાજ્ય અને તેની સ્થાપના, સંગ્રહન, સમાજ સંગઠન અને સમ્રાટ અશોક વિશે જાણી શકશે.
- (15) આપત્તિ, તેની માનવજીવન પરની અસરો અને આપત્તિ વ્યવસ્થાપન વિશે જાણી શકશે.
- (16) નાગરિકના મૂળભૂત હક્કો અને ફરજો વિશે જાણી શકશે.
- (17) ગુપ્તયુગના સમ્રાટો અને તેમની કારકિર્દી તથા તે સમયની રાજકીય, આર્થિક, સામાજિક પરિસ્થિતિઓ તથા ભારતમાં ભૂતકાળની ભવ્યતા વિશે જાણી શકશે.
- (18) એન્ટાર્કટિકા અને ઓસ્ટ્રેલિયા ખંડોનો પરિચય મેળવી શકશે.

દોરણ 7 (પ્રથમ સત્ર):

- (1) હર્ષવર્ધનના સમયના ભારતની રાજકીય, આર્થિક અને સામાજિક પરિસ્થિતિ વિશે જાણી શકશે.
- (2) ભારતના ભૂતકાળની ભવ્યતા વિશે જાણશે અને તેનું ગૌરવ અનુભવી શકશે.
- (3) પરિભ્રમણ ગતિ અને પરિક્રમણ ગતિ વિશે જાણી શકશે.
- (4) ઋતુ પરિવર્તનની ઘટનાઓથી પરિચિત થઈ શકશે.
- (5) સરકાર, તેના કાર્યો અને તેનાં અંગોથી માહિતગાર બની શકશે.
- (6) સાંસ્કૃતિક વારસાનું ગૌરવ અનુભવશે અને તેનું જતન કરી શકશે.
- (7) રાજપૂત યુગની શાસન વ્યવસ્થા વિશે જાણકારી મેળવી શકશે.
- (8) રાજપૂતોની વીરતા, શૂરવીરતા અને ખમીર વિશે જાણકારી મેળવી શકશે.
- (9) સ્થળ અને સમયની માહિતી મેળવી શકશે.
- (10) અક્ષાંશવૃત્ત અને રેખાંશવૃત્તોથી પરિચિત થઈ શકશે.
- (11) આંતરરાષ્ટ્રીય દિનાંતર રેખાથી પરિચિત થઈ શકશે.
- (12) સ્થાનિક સમય અને પ્રમાણ સમયથી વાકેફ થઈ શકશે.
- (13) સાંસ્કૃતિક વારસાનું ગૌરવ અનુભવશે તેમજ ઐતિહાસિક બનાવો કે ઘટનાઓના સંબંધ વિશે જાણી શકશે.
- (14) ભારતનું સ્થાન, તેની સીમાઓ, વિસ્તાર અને ભૂપૃષ્ઠ વિશે જાણી શકશે.
- (15) મધ્યયુગીન દિલ્હી સલ્તનત અને તેના શાસકો વિશે જાણી શકશે.
- (16) મધ્યયુગની મહિલા શાસકો વિશે જાણી શકશે.
- (17) રાજ્ય સરકારની રચના, કાર્યો અને વહીવટ વિશે જાણી શકશે.

ઘોરણ 7 (દ્વિતીય સત્ર):

- (1) મધ્યકાલીન ગુજરાતના શાસકો અને તેમની શાસન વ્યવસ્થા વિશે જાણી શકશે.
- (2) ભારતની આબોહવા વિશે જાણી શકશે.
- (3) આબોહવાની માનવજીવન પર થતી અસરો વિશે જાણી શકશે.
- (4) ભારતના કુદરતી સંસાધન વિશે જાણશે અને તેનો વિવેકપૂર્વક ઉપયોગ કરતાં શીખી શકશે.
- (5) અદાલતો અને તેમના કાર્યો વિશે જાણી શકશે.
- (6) ભારતની ખેતી, ઉદ્યોગ અને વાહનવ્યવહાર વિશે જાણી શકશે.
- (7) મુઘલકાળના શાસકો, શાસન વ્યવસ્થા, સમાજ વ્યવસ્થા અને સ્થાપત્ય વિશે માહિતગાર થઈ શકશે.
- (8) ગ્રાહકના અધિકારો અને ગ્રાહક સુરક્ષા વિશે જાણી શકશે.
- (9) આપણા ભૂતકાળના વારસાથી પરિચિત થઈ શકશે.
- (10) જે-તે પ્રદેશના સમાજ અને ભૂગોળથી પરિચિત થઈ શકશે.
- (11) પશ્ચિમ ભારતના લોકોના પહેરવેશ, આહાર, ભાષા, બોલી, ઉત્સવો અને આર્થિક પ્રવૃત્તિઓ વિશે જાણી શકશે.
- (12) જાહેર મિલકતનું મહત્વ અને તેની જાળવણી વિશે જાણી શકશે.
- (13) ભારતની પ્રાચીન સમયની ધાર્મિક-સામાજિક પરિસ્થિતિથી વાકેફ થઈ શકશે.
- (14) પ્રાચીન ભારતના વિવિધ સંતોના કાર્યો અને તેમના ઉપદેશથી માહિતગાર થઈ શકશે.
- (15) ઉત્તર અમેરિકા, દક્ષિણ અમેરિકા અને યુરોપ ખંડથી પરિચિત થઈ શકશે.

ઘોરણ 8 (પ્રથમ સત્ર):

- (1) ભારતમાં યુરોપિયન પ્રજાના આગમનથી ભારતીય ઇતિહાસ પર પડેલી દુરોગામી અસરો વિશે જાણી શકશે.
- (2) પૃથ્વી પર આવેલ વિવિધ આવરણો અને તેની માનવજીવન ઉપર પડતી અસરો વિશે જાણકારી મેળવી શકશે.
- (3) ભારતના બંધારણની વિશેષતાઓ જેવી કે ધર્મનિરપેક્ષતા, પ્રજાસત્તાક, સંઘરાજ્ય, નાગરિકના મૂળભૂત અધિકારો વિશે જાણકારી મેળવી શકશે.
- (4) ભારતીય શાસકોની નબળાઈને કારણે વિદેશી પ્રજા શાસક કેવી રીતે બની તેના વિશે જાણી શકશે.
- (5) પ્રાકૃતિક આપત્તિઓ વિશે જાણી શકશે.
- (6) પ્રાકૃતિક આપત્તિઓના ઉદ્ભવ થવાનાં કારણો વિશે જાણી શકશે.
- (7) અંગ્રેજોએ ભારત પર જે રીતો અપનાવી શાસન કર્યું તેની આપણા દેશ પર કેવી અસરો પડી તેના વિશે જાણી શકશે.

- (8) બદલાતી જતી આબોહવા અને તેની વ્યાપક અસરો વિશે જાણશે અને તેના ઉપાયો વિશે વિચારી શકશે.
- (9) ભારતીય સંસદની રચના, તેના કાર્યો તથા સંસદીય વહીવટી કાર્યપ્રણાલી વિશે જાણકારી મેળવી શકશે.
- (10) અંગ્રેજ શાસન સામે ભારતીય પ્રજાએ અને શાસકોએ કરેલ પ્રથમ સ્વાતંત્ર્ય સંગ્રામ વિશે જાણકારી મેળવી શકશે.

ઘોરણ 8 (દ્વિતીય સભ):

- (1) ભારતની ધાર્મિક, સામાજિક પરિસ્થિતિથી માહિતગાર થઈ શકશે.
- (2) વિવિધ સમાજસુધારકો વિશે જાણશે અને તેમના કાર્યોથી વાકેફ થઈ શકશે.
- (3) પ્રાચીન અને હાલની ધાર્મિક-સામાજિક પરિસ્થિતિનો તુલનાત્મક અભ્યાસ કરી માહિતી મેળવી શકશે.
- (4) પર્યાવરણીય પ્રદૂષણ અને તેની અસરોથી માહિતગાર થઈ શકશે.
- (5) પ્રદૂષણ ઘટાડવાના ઉપાયોની સમજ કેળવી શકશે.
- (6) અંગ્રેજી શાસન સામે ભારતમાં ઉદ્ભવેલ રાષ્ટ્રવાદ વિશે જાણકારી મેળવી શકશે.
- (7) આઝાદ હિંદ ફોજ અને તેની કામગીરી વિશે જાણી શકશે.
- (8) સરકારના અંગ તરીકે ન્યાયતંત્ર અને તેની પ્રક્રિયાનું મહત્ત્વ જાણી શકશે.
- (9) વડી અદાલત અને સર્વોચ્ચ અદાલતની પ્રક્રિયા અને તેનું મહત્ત્વ જાણી શકશે.
- (10) રાષ્ટ્રીય સ્વાતંત્ર્ય ચળવળની ક્રાંતિકારી પ્રવૃત્તિઓ સાથે સંકળાયેલ વિશિષ્ટ વ્યક્તિઓ વિશે જાણી શકશે.
- (11) ભારતીય માનવ સંસાધન વિશે જાણી શકશે.
- (12) ગાંધીજીનું ભારતમાં આગમન અને તેમના સમયની ચળવળો વિશે જાણી શકશે.
- (13) ભારતની સમસ્યાઓ અને તેના ઉપાયો વિશે જાણી શકશે.
- (14) આપણી અર્થવ્યવસ્થા વિશે જાણી શકશે.
- (15) સવિનય કાનૂનભંગ, ગોળમેજી પરિષદો અને હિંદ છોડો હાલત વિશે જાણી શકશે.
- (16) સંયુક્ત રાષ્ટ્રો (યુનો) અને તેની વિવિધ વિશ્વ સંસ્થાઓ વિશે જાણી શકશે.
- (17) વિશ્વ બંધુત્વની ભાવના કેળવી શકશે.
- (18) ભારતની આઝાદી અને તે સમયની સમસ્યાઓ વિશે જાણી શકશે.
- (19) રાજ્યોની પુનરચના, મહારાજરાત ચળવળ, કેન્ચ, પોર્ટુગીઝ શાસનથી સ્વતંત્રતા, ભારત પાકિસ્તાન સંબંધો અને આજના ભારતની પરિસ્થિતિ વિશે જાણી શકશે.
- (20) આફ્રિકા અને એશિયા ખંડનો પરિચય મેળવી શકશે.

4.2 સહ-અભ્યાસિક વિષયો

4.2.1 ચિત્રકલા:

ચિત્રકલા વિષયનું મૂલ્યાંકન (વ્યક્તિ વિકાસ પત્રકના સંદર્ભમાં)

ક્ષેત્ર-૩ : વિદ્યાર્થીઓના રસના ક્ષેત્રો

સંગીત અને કલા

1. ચિત્રમાં રેખાંકન સ્પષ્ટ અને સુંદર કરે છે.

- રેખાઓ એકધારી અને મરોડદાર હોય
- આકારો પ્રમાણસર હોય

2. ચિત્રમાં રંગપૂરણી સારી રીતે કરે છે.

- યોગ્ય રંગોનું સંયોજન હોય
- ચોકસાઈ અને સુઘડતાપૂર્ણ રંગપૂરણી હોય
- નવીન પદ્ધતિથી રંગપૂરણી કરી હોય

3. સર્જનાત્મકતાનું મૂલ્યાંકન

- ચિત્રમાં નવો વિચાર હોય.
- નવીન રચના હોય
- હસ્તકલાની પ્રવૃત્તિઓ, કાગળકામ, ચીટકકામ, માટીકામ, છાપકામવાળા સર્જનો

ચિત્રકલા દ્વારા વિવિધ મૂલ્યોનું સિંચન

1. આપણી પરંપરાગત કલાઓ વિશે જાણી તેનું જતન કરે.
2. સાંસ્કૃતિક વારસો જાણી તેની કાળજી પ્રત્યે જાગૃત બને.
3. ચોકસાઈનો ગુણ વિકસે.
4. સ્વચ્છતા
5. સૌંદર્ય દૃષ્ટિ
6. રજૂઆતમાં નીડરતા
7. શાંતિપ્રિયતા
8. આધ્યાત્મિકતા

વિષય : ચિત્રકલા (સર્જનાત્મક કૌશલ્ય) - ધોરણવાર અધ્યયન ઉપલબ્ધિઓ

ક્રમ	અધ્યયન ક્ષેત્ર	ધોરણ 1	ધોરણ 2	ધોરણ 3	ધોરણ 4	ધોરણ 5
1.	ભાતચિત્ર	<ul style="list-style-type: none"> ■ ભાતચિત્ર બનાવી મનપસંદ રંગો પૂરશે. ■ ટપકાંવાળી લીટી ઉપર ભાતચિત્ર બનાવતાં શીખશે. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ સાદુ ભાતચિત્ર દોરતાં શીખશે ■ રંગો સાથેનું ભાતચિત્ર બનાવતાં શીખશે. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ ચોરસ અને ત્રિકોણમાં સાદુ ભાતચિત્ર બનાવતાં શીખશે અને રંગ પૂરતાં શીખશે. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ ટપકાંવાળી કે ટપકાં જોડીને ભાત ચિત્ર દોરતાં શીખશે. ■ ગોળ, ચોરસમાં ભાતચિત્ર બનાવતાં શીખશે. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ સાદુ અલંકૃત ભાતચિત્ર બનાવતાં શીખશે. ■ વસ્તુચિત્રમાં ભાત ઉપસાવતાં શીખશે.
2.	કાફ્ટવર્ક (સર્જનાત્મક કલા)	<ul style="list-style-type: none"> ■ ભૌમિતિક આકારો હાથ વડે ફાડીને ચોટાડશે. ■ ચિત્રમાં રંગીન કાગળની ગોળીઓ બનાવીને ચોટાડશે. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ નમૂના સુજબ કાગળમાંથી આકારો ફાડીને ચોટાડશે. ■ રંગીન કાગળમાંથી રાષ્ટ્ર ધ્વજ બનાવતાં શીખશે. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ કાગળને વાળીને વિમાન બનાવતાં શીખશે. ■ કાગળને વાળીને લેટર બોક્સ બનાવતાં શીખશે. ■ રંગીન કાગળમાંથી આકારો કાપીને તેને ચોટાડીને દૃશ્યચિત્ર બનાવશે. ■ કાગળને કાતર વડે કાપીને નમૂનો બનાવતાં શીખશે. ■ કાગળમાંથી ટોપી બનાવતાં શીખશે. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ પૂંઢા અને ટિવાસળીમાંથી નમૂના બનાવતાં શીખશે. ■ પૂંઢા કાપતાં શીખશે. ■ રંગીન કાગળમાંથી આકારો કાપીને ચિત્ર બનાવતાં શીખશે. ■ પેપરને વાળી, કાપીને નમૂનો બનાવતાં શીખશે. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ પેપર શિશમાંથી સર્જનાત્મક નમૂનો બનાવતાં શીખશે. ■ પેન્સિલના છોલનો ઉપયોગ કરીને સર્જનાત્મક નમૂનો બનાવતાં શીખશે.

વિષય : ચિત્રકલા (સર્જનાત્મક કૌશલ્ય) - ધોરણવાર અધ્યયન ઉપલબ્ધિઓ

ક્રમ	અધ્યયન ક્ષેત્ર	ધોરણ 6	ધોરણ 7	ધોરણ 8
1.	ભાતચિત્ર	<ul style="list-style-type: none"> ■ ફૂલ, પાનના આકારોથી ભાતચિત્ર બનાવતાં શીખશે અને જળરંગો પૂરાત શીખશે. ■ એક રંગથી ભાતચિત્ર બનાવતાં શીખશે 	<ul style="list-style-type: none"> ■ પાનના આકારોનું સંયોજન કરીને ભાતચિત્ર બનાવતાં શીખશે અને ગરમ/કંડા રંગોની સમજ મેળવશે અને રંગો પૂરશે. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ ચોરસ અને ત્રિકોણમાં અલંકૃત ભાતચિત્ર દોરતાં શીખશે અને જળરંગો પૂરતાં શીખશે.
2.	કાર્ટવર્ક (સર્જનાત્મક કલા)	<ul style="list-style-type: none"> ■ રેતી-ચોંટાડીને દિવાળી કાર્ડ, જન્મદિવસ કાર્ડ બનાવતાં શીખશે. ■ રંગીન કાગળને કાપી, ચોંટાડીને પક્ષીચિત્ર બનાવતાં શીખશે. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ પ્રાણીચિત્રમાં રંગીન કાગળના ટુકડાઓ ચોંટાડીને બનાવતાં શીખશે. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ પૂઠામાંથી લેટરબોક્સ બનાવતાં શીખશે. ■ ટેન્સિલ ચિત્ર બનાવતાં શીખશે.
3.	છાપ કામ		<ul style="list-style-type: none"> ■ બટેટાને કાપીને વિવિધ રંગોવાળું છાપકામ કરતાં શીખશે. ■ વનસ્પતિના પાનથી છાપકામ કરતાં શીખશે. 	
4.	ભાટીકામ	<ul style="list-style-type: none"> ■ માટીમાંથી કળ શાકભાજીના નમૂનાઓ બનાવતાં શીખવશે. 		
5.	સ્મૃતિચિત્ર, ચિત્રસંયોજન, મનપસંદ કલ્પનાચિત્ર	<ul style="list-style-type: none"> ■ એક પાત્રવાળું ચિત્ર બનાવતાં શીખશે. ■ કુદરતી વસ્તુઓનું અલંકૃત ચિત્ર બનાવી રંગો પૂરતાં શીખશે. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ કુદરતી આકારોનું અલંકૃત ભાતચિત્ર બનાવી રંગો પૂરતાં શીખશે. ■ પ્રાણીચિત્ર બનાવતાં શીખશે. ■ રમતનું ચિત્ર બનાવતાં શીખશે. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ તહેવારનું ચિત્રસંયોજન બનાવતાં શીખશે. ■ રામાયણ-મહાભારતના પ્રસંગનું ચિત્ર-સંયોજન બનાવશે અને યોગ્ય રંગ પૂરશે. ■ માનવ આકૃતિનું ચિત્ર સપ્તમાસ માપ સાથે દોરતાં શીખશે.
6.	પ્રસાર ચિત્ર.			<ul style="list-style-type: none"> ■ પ્રસાર ચિત્ર બનાવતાં શીખશે.
7.	કમ્પ્યુટર ચિત્ર.			<ul style="list-style-type: none"> ■ કમ્પ્યુટરમાં ચિત્રના સોફ્ટવેરની મદદ દ્વારા ચિત્ર બનાવતાં શીખશે.

વિષય : ચિત્રકલા (હસ્ત કૌશલ્ય) - ધોરણવાર ઉપલબ્ધિઓ

ક્રમ	અધ્યયન લેખ	ધોરણ 6	ધોરણ 7	ધોરણ 8
1.	રેખા (કેલીગ્રાફી)	<ul style="list-style-type: none"> રેખાઓ દ્વારા આકારો ઉપસાવશે. 	<ul style="list-style-type: none"> રેખાઓની મદદથી સુશોભન આપતા શીખશે. 	<ul style="list-style-type: none"> રેખાઓ દ્વારા માનવપાત્રો દોરતાં શીખશે.
2.	આકાર			
3.	અક્ષરલોખન	<ul style="list-style-type: none"> ગ્રાફની મદદથી અક્ષરલોખન કરશે અને રંગ પૂરશે. 	<ul style="list-style-type: none"> ગુજરાતી, અંગ્રેજી ભાષામાં અક્ષરલોખન કરતાં શીખશે અને જળરંગો પૂરશે. 	

વિષય : ચિત્રકલા (દષ્ટિ કૌશલ્ય) - ધોરણવાર ઉપલબ્ધિઓ

ક્રમ	અધ્યયન લેખ	ધોરણ 6	ધોરણ 7	ધોરણ 8
1.	રંગ	<ul style="list-style-type: none"> મૂળ રંગની સમજ મેળવે અને મેળવણીથી બનતા રંગોની સમજ મેળવીને રંગકામ કરશે. 	<ul style="list-style-type: none"> આપેલ ચિત્રમાં જળરંગો પૂરતાં શીખશે. 	<ul style="list-style-type: none"> રંગોની મેળવણી વિશે જાણશે. રંગોના ગુણધર્મો વિશે જાણશે. રંગોના પ્રકાર વિશે જાણશે.
2.	વસ્તુચિત્ર પદાર્થચિત્ર	<ul style="list-style-type: none"> વસ્તુચિત્રને જોઈને દોરતાં શીખશે. ત્રિપરિમાણવાળા ચિત્રો દોરતાં શીખશે. 	<ul style="list-style-type: none"> ઘન પદાર્થો દોરીને પેન્સિલ શેડ આપતા શીખશે. 	<ul style="list-style-type: none"> પદાર્થોના સમૂહને રંગો દ્વારા ધ્યાનપ્રકાશ ચિત્રો દોરતાં શીખશે.
3.	પ્રકૃતિ ચિત્ર	<ul style="list-style-type: none"> ફૂલ સાથે ડાળીનું ચિત્ર બનાવતાં શીખશે. ફળ-પાનના ચિત્રમાં વાસ્તવિક રંગો પૂરશે. 	<ul style="list-style-type: none"> ફળ-શાકભાજીનું સમૂહચિત્ર દોરતાં શીખશે અને વાસ્તવિક રંગો પૂરતાં શીખશે. ડાળીના ચિત્રોમાં જળરંગો પૂરતાં શીખશે. 	

વિષય : ચિત્રકલા (હસ્ત કૌશલ્ય) ધોરણવાર ઉપલબ્ધિઓ

ક્રમ	અધ્યયન ક્ષેત્ર	ધોરણ 1	ધોરણ 2	ધોરણ 3	ધોરણ 4	ધોરણ 5
1.	રેખાચિત્ર	<ul style="list-style-type: none"> ■ ઊભી આડી, ત્રાંસી, તૂટક રેખાઓ પર દોરતાં શીખશે. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ આપેલ આકારમાં વિવિધ રેખાઓ દોરતાં શીખશે. ■ ગોળ, વમળ અને વક્ર રેખાઓ દોરતાં શીખશે. 		<ul style="list-style-type: none"> ■ અલંકારિક રેખાઓને દોરતાં શીખશે. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ રેખાઓના વિસ્તરણની સમજ ક્રેળવશે. ■ રેખાઓ દ્વારા ભાત ઉપસાવતાં શીખશે.
2.	આકાર	<ul style="list-style-type: none"> ■ ટપકાંવાળી લાઈન પર ભૌમિતિક આકારો દોરતાં શીખશે. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ ટપકાંવાળી લાઈન ઉપર સાદા આકારો દોરતાં શીખશે. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ ભૌમિતિક આકારોની મદદથી ચિત્રો દોરતાં શીખશે. ■ સાદા આકારો દોરતાં શીખશે. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ સાદા આકારો દ્વારા સરળ ચિત્રો દોરતાં શીખશે. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ સરળ અલંકૃત આકારો દોરતાં શીખશે.
3.	અક્ષરલેખન	<ul style="list-style-type: none"> ■ ટપકાંવાળી લાઈન પર મુળાક્ષરો દોરતાં અને રંગ પૂરતાં શીખશે. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ ટપકાંવાળી લાઈન પર અક્ષરો દોરતાં શીખશે અને રંગ પૂરશે. 		<ul style="list-style-type: none"> ■ ગ્રાફની મદદથી અક્ષરલેખન શીખશે. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ મુક્ત અક્ષરલેખન શીખશે.

વિષય : ચિત્રકલા (દષ્ટિ કૌશલ્ય) ધોરણવાર ઉપલબ્ધિઓ

ક્રમ	સાધ્યાયન લેખ	ધોરણ 1	ધોરણ 2	ધોરણ 3	ધોરણ 4	ધોરણ 5
1.	રંગ	<ul style="list-style-type: none"> ■ રંગોની ઓળખ સમજે અને રંગ પૂરતા શીખશે. ■ આપેલ ચિત્રમાં મનપસંદ રંગ પૂરશે. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ અંક અને મૂળાક્ષરોમાં રંગ પૂરતાં શીખશે. ■ નમૂના સુજ્જ્વ રંગ પૂરતાં શીખશે. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ ભૌમિતિક ચિત્રમાં રંગપૂરણી કરતાં શીખશે. ■ આપેલ ચિત્રમાં શેડ સાથે રંગ પૂરતાં શીખશે. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ આપેલ ચિત્રમાં શોકસાઈપૂર્વક રંગો પૂરતાં શીખશે. ■ અલંકૃત ચિત્રમાં મનપસંદ રંગો પૂરતાં શીખશે. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ આપેલ નમૂના ચિત્રમાં વિવિધ માધ્યમના રંગો પૂરતાં શીખશે.
2.	વસ્તુચિત્ર / પદાર્થચિત્ર	<ul style="list-style-type: none"> ■ ટપકાંવાળી લીટી પર સાદી વસ્તુઓનાં ચિત્રો બનાવતાં શીખશે. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ નમૂના સુજ્જ્વનું એક સાદું વસ્તુચિત્ર દોરતાં શીખશે. ■ ટપકાંવાળી લીટી પર વસ્તુચિત્ર દોરતાં શીખશે. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ સાદા સ્મૃત ગમતના સાદા સાધનો દોરશે. ■ નળાકાર વસ્તુ દોરતાં શીખશે. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ અંગીચાના સાધનોનું સમૂહચિત્ર બનાવતાં શીખશે. ■ રસોઈના સાધનો દોરતાં શીખશે. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ ધન આકારની સમજ કેળવે અને દોરશે. ■ ધન પેન્સિલ વડે શેડિંગ આપતાં શીખશે.
3.	પ્રકૃતિ ચિત્ર	<ul style="list-style-type: none"> ■ ટપકાંવાળી લીટી પર પાનનો આકાર દોરતાં શીખશે. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ ટપકાંવાળી લીટી પર ફૂલ બનાવતાં શીખશે. ■ નમૂના સુજ્જ્વ ચિત્ર પુરું કરી રંગો પૂરશે. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ વિવિધ પાનની આકૃતિ દોરતા શીખશે. ■ નમૂના સુજ્જ્વનું ફળચિત્ર બનાવી રંગો પૂરતા શીખશે. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ કોઈ પણ એક શાકભાજી અને ફળનું ચિત્ર દોરીને રંગ પૂરતાં શીખશે. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ ફૂલ સાથેની ડાળીનું અવલોકન કરીને દોરતાં શીખશે. ■ ડાળીનું ચિત્ર દોરતાં શીખશે.
4.	છાપકામ	<ul style="list-style-type: none"> ■ વિવિધ સિક્કાઓની કાગળ પર છાપ ઉપર આવતાં શીખશે. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ સ્ટેમ્પ પેડ દ્વારા આંગળાની છાપ વડે ચિત્ર બનાવતાં શીખશે. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ 'ભીડા'માંથી છાપકામ શીખશે. 		
5.	માટીકામ				<ul style="list-style-type: none"> ■ માટીમાંથી જુદા જુદા રમકડાં બનાવતાં શીખશે. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ માટીમાંથી ધન આકારો બનાવતાં શીખશે.
6.	સ્મૃતિચિત્ર, ચિત્ર સંયોજન, મનપસંદ કલ્પનાચિત્ર	<ul style="list-style-type: none"> ■ ટપકાંવાળી લીટી પર પક્ષી ચિત્ર દોરતાં શીખશે. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ મનપસંદ પક્ષીચિત્ર દોરતાં શીખશે. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ મનપસંદ ચિત્ર બનાવશે. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ મનપસંદ ચિત્ર બનાવશે. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ કુદરતી વસ્તુઓનું ચિત્ર સંયોજન બનાવતાં શીખશે. ■ રંગો પુરતાં શીખશે.

4.2.2 સંગીત

ધોરણ 1 થી 5 સંગીત નીપજ

ક્રમ	હેતુઓ	ધોરણ 1	ધોરણ 2	ધોરણ 3	ધોરણ 4	ધોરણ 5
1.	વિદ્યાર્થીઓમાં સંગીત માટે રસ ઉત્પન્ન થશે.	<ul style="list-style-type: none"> વિદ્યાર્થીઓ ચપટી તાલીનો લય, આનંદ માણશે. 	<ul style="list-style-type: none"> વિદ્યાર્થીઓ ચપટી, તાલીનો આનંદ માણશે. 	<ul style="list-style-type: none"> વિદ્યાર્થીઓમાં સંગીત માટેનો રસ ઉત્પન્ન થશે અને જીવનમાં તેનો આનંદ માણતાં શીખશે. 	<ul style="list-style-type: none"> વિદ્યાર્થીઓમાં સંગીત માટેનો રસ ઉત્પન્ન થશે અને જીવનમાં તેના આનંદ માણતાં શીખશે. 	<ul style="list-style-type: none"> વિદ્યાર્થીઓમાં સંગીતની સુપુમ શક્તિઓનો પાથો-ગોખાશે અને તેનો વિકાસ થશે.
2.	વિદ્યાર્થીઓમાં સ્પષ્ટ ઉચ્ચારણ અને અવાજ કાઢવાની સાચી ટેવો પડશે.	<ul style="list-style-type: none"> વિદ્યાર્થીઓ સંગીતનું શ્રવણ કરી તેનો આનંદ માણશે અને ટૂંકા ઓડકણો ગાતાં શીખશે. 	<ul style="list-style-type: none"> વિદ્યાર્થીઓ શ્રવણ દ્વારા સ્પષ્ટ ઉચ્ચાર સાથે ઓડકણો ગાન કરશે. 	<ul style="list-style-type: none"> વિદ્યાર્થીઓ શાળામાં ગવાતા પ્રાર્થનાગીતો, ભજન ગીતો, બાળગીતો, ફૂલગીતો વગેરેનું શ્રવણ કરીને યોગ્ય ઉચ્ચાર સાથે ગાતા શીખશે. 	<ul style="list-style-type: none"> વિદ્યાર્થીઓ શાળામાં ગવાતા પ્રાર્થનાગીતો, ભજનગીતો, બાળગીતો, ફૂલગીતો વગેરેનું શ્રવણ કરીને યોગ્ય ઉચ્ચાર સાથે ગાતા શીખશે. 	<ul style="list-style-type: none"> વિદ્યાર્થીઓ વિવિધ ગીતોને ભાવવાહી અને લયબદ્ધ રીતે રજૂ કરી શકશે.
3.	વિદ્યાર્થીઓનો સર્વાંગી વિકાસ થશે અને આત્મવિશ્વાસ કેળવાશે.	<ul style="list-style-type: none"> બાળકો પોતાની બાળ. ઘોલીમાં શરમ દૂર કરી ડંદિંક નવું રજૂ કરતાં શીખશે. ચપટી, તાલીની સમજ કેળવશે. 	<ul style="list-style-type: none"> બાળકો પોતાની બાળ. ઘોલીમાં ડંદિંક ગાઈને રજૂ કરતા શીખશે. તેથી શરમ સંકોચ દૂર થશે. 	<ul style="list-style-type: none"> બાળકોમાં પેલ સુપુમ શક્તિઓ બહાર લાવવાથી તેઓનો આત્મવિશ્વાસ વધશે. 	<ul style="list-style-type: none"> વિદ્યાર્થીઓમાં પેલ સુપુમ શક્તિઓ ખીલશે અને તેમનો આત્મવિશ્વાસ વધશે. 	<ul style="list-style-type: none"> વિદ્યાર્થીઓનો સર્વાંગી વિકાસ થશે, આત્મવિશ્વાસ વધશે અને શરમ દૂર થશે.
4.	બાળક સૂરીલું, લયબદ્ધ અને તાલબદ્ધ બનશે.	<ul style="list-style-type: none"> બાળકો તાલ, લય સાથે બાળગીતો અને ઓડકણો ગાતાં થશે. 	<ul style="list-style-type: none"> બાળકો સૂર, તાલ સાથે અભિનયગાન, બાળગીત અને ઓડકણો ગાશે. 	<ul style="list-style-type: none"> બાળકો વિવિધ કાવ્યમાં રસ લેશે અને સૂર તાલ સાથે ગાવા પ્રયત્ન કરશે. 	<ul style="list-style-type: none"> વિદ્યાર્થીઓ સૂર તાલની સમજ કેળવી વિવિધ ગીતોનો આનંદ લેશે. 	<ul style="list-style-type: none"> વિદ્યાર્થીઓ સૂરીલા લયબદ્ધ અને તાલબદ્ધ બનશે.

ધોરણ 6 થી 8 સંગીત નીપજ

ક્રમ	હેતુઓ	ધોરણ 6	ધોરણ 7	ધોરણ 8
1.	સંગીત દ્વારા બાળકની શરમ દૂર થશે અને તેની અભિવ્યક્તિ ખીલી ઊઠશે.	<ul style="list-style-type: none"> સંગીતના માધ્યમથી વિવિધ સ્ટેજ્યુ, અભિનય, ભવાઈ, નૃત્ય દ્વારા બાળકની શરમ દૂર થશે અને અભિવ્યક્તિ ખીલી ઊઠશે. 	<ul style="list-style-type: none"> સંગીતના માધ્યમથી વિવિધ સ્ટેજ્યુ, અભિનય, ભવાઈ, નૃત્ય દ્વારા બાળકની શરમ દૂર થશે અને અભિવ્યક્તિ ખીલી ઊઠશે. 	<ul style="list-style-type: none"> વિદ્યાર્થીઓની શરમ દૂર થશે અને આત્મવિશ્વાસ કેળવવાશે તથા લાગણીઓનો અસરકારક અનુભવ કરશે.
2.	સંગીતના ત્રણ પાસાંઓ ગાયન, વાદન અને નૃત્યની સમજ કેળવે. સંગીતના વાદ્યોથી પરિચિત થશે.	<ul style="list-style-type: none"> વિદ્યાર્થીઓ ગાયન, વાદન અને નૃત્યની સમજ કેળવશે અને સંગીતના વિવિધ વાદ્યોથી પરિચિત થઈ વગાડવા અને સુંદર ગાવા શીખશે. 	<ul style="list-style-type: none"> વિદ્યાર્થીઓ સંગીતના ત્રણેય પાસાંની સમજ કેળવશે અને સૂરીલા, લયબદ્ધ અને તાલબદ્ધ બનાવશે. 	<ul style="list-style-type: none"> વિદ્યાર્થીઓ સંગીતના વાદ્યોથી પરિચિત થશે અને શાસ્ત્રીય સંગીત પ્રત્યે અભિમુખ થશે.
3.	વિદ્યાર્થીઓ પોતાના પ્રદેશમાં થતા લોકનૃત્યો વિશે જાણશે અને બાળગીત, અભિનય ગીતો શીખશે.	<ul style="list-style-type: none"> વિદ્યાર્થીઓ લોકનૃત્યો વિશે જાણશે અને બાળગીત, અભિનય ગીતો શીખશે. 	<ul style="list-style-type: none"> વિદ્યાર્થીઓ વિવિધ લોકનૃત્યો, તેની સંસ્કૃતિ વિશે જાણશે જેના દ્વારા તેઓની સર્જનશક્તિનો વિકાસ થશે. 	<ul style="list-style-type: none"> વિદ્યાર્થીઓ પ્રાદેશિક લોકનૃત્યો, લોકસંગીત જેવાં કે દુહા, છંદ, રાસ, ગરબા, લોકગીતો, ભજનો ગાશે અને તેનો રસ માણશે.
4.	વિદ્યાર્થીઓમાં સ્પષ્ટ ઉચ્ચારણ તેમજ શ્વાસોચ્છવાની વૈજ્ઞાનિક દૃષ્ટિ કેળવાશે.	<ul style="list-style-type: none"> વિદ્યાર્થીઓ સંગીત સાથે જોડાયેલ યોગ, પ્રાણાયામથી પરિચિત થશે અને તેનો લાભ લેશે. 	<ul style="list-style-type: none"> વિદ્યાર્થીઓ સંગીત સાથે જોડાયેલ પ્રાણાયામથી સારી તંદુરસ્તી કેળવશે અને સંગીતનો સાત્વિક આનંદ માણશે. 	<ul style="list-style-type: none"> વિદ્યાર્થીઓમાં સુદેવોનું નિર્માણ થશે તેમજ શારીરિક, માનસિક અને ભાવાત્મક વિકાસ થશે.
5.	વિદ્યાર્થીઓના છવનમાં કલાત્મકતા અને સાહિત્ય પ્રત્યે અભિરુચિ જન્મશે.	<ul style="list-style-type: none"> સંગીત શિક્ષણથી બાળકમાં કલાત્મકતાનો વિકાસ થશે અને સાહિત્ય જ્ઞાન વધશે. 	<ul style="list-style-type: none"> સંગીત શિક્ષણથી બાળકમાં કલાત્મકતા અને સાહિત્ય પ્રત્યે રસ વધશે. 	<ul style="list-style-type: none"> સંગીતથી વિદ્યાર્થી એક ઉત્તમ કલાકાર બનશે અને વિવિધ લાગણીઓને અસરકારક અનુભવ આપી શકશે.

વિષય : શારીરિક શિક્ષણ વર્નિંગ આઠિટ કમ ધોરણ 1 થી 8

ક્રમ	હેતુઓ	ધોરણ 1	ધોરણ 2	ધોરણ 3	ધોરણ 4	ધોરણ 5	ધોરણ 6	ધોરણ 7	ધોરણ 8
5.	અનુકરણી રમતો	<ul style="list-style-type: none"> ■ અનુકરણી રમતો દ્વારા અવલોકનશક્તિ વધી શકશે. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ અનુકરણી રમતો દ્વારા અવલોકનશક્તિ વધી શકશે. 						
6.	વાર્તા રમતો	<ul style="list-style-type: none"> ■ વાર્તા રમતો દ્વારા અભિનય કલામાં રુચિ કેળવી શકશે. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ વાર્તા રમતો દ્વારા હાવઆવ કેળવી શકશે. 						
7.	રુચ્છા હંદ	<ul style="list-style-type: none"> ■ રુચ્છા હંદ રમતોથી શરીર મજબૂત બની શકશે. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ રુચ્છા હંદ રમતોથી શરીર ખડતલ બની શકશે. 						
8.	પ્રતિનય રમતો			<ul style="list-style-type: none"> ■ પ્રતિનય રમતોથી સાધિક રમતોના કૌશલ્ય અભિમુખતા કેળવી શકાશે. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ પ્રતિનય રમતોથી સાધિક રમતોના કૌશલ્ય કેળવી શકશે. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ પ્રતિનય રમતોથી સાધિક રમતોના કૌશલ્યનો મહાવરો પ્રાપ્ત કરી શકશે. 			
9.	રીલે રમતો.			<ul style="list-style-type: none"> ■ રીલે રમતોથી સાધિક રમતો માટેની શારીરિક યોગ્યતા કેળવી શકશે. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ રીલે રમતોથી સાધિક રમતો માટેની ગતિમેળ કેળવી શકશે. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ રીલે રમતોથી સાધિક રમતોના કૌશલ્ય કેળવી શકશે. 			
10.	પ્રાદેશિક રમતો.			<ul style="list-style-type: none"> ■ પ્રાદેશિક રમતોથી શરીરના સ્નાયુઓ સુવિકસિત થઈ શકશે. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ પ્રાદેશિક રમતોથી શરીરના સ્નાયુઓ મજબૂત બની શકશે. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ પ્રાદેશિક રમતોથી શરીરમાં ચળવળ આવી શકશે. 			

વિષય : શારીરિક શિક્ષણ લર્નિંગ આઉટ કમ ધોરણ 1 થી 8

ક્રમ	હેતુઓ	ધોરણ 6	ધોરણ 7	ધોરણ 8
11.	એથ્લેટિક્સ (ખેલકૂદ)	■ ઘોડ, કૂદ, ફેંકના કૌશલ્ય ઘટકો વિકસિત થઈ શકશે.	■ ઘોડ, કૂદ, ફેંકના કૌશલ્યો કેળવી શકશે.	■ ઘોડ, કૂદ, ફેંકના કૌશલ્યોમાં પ્રવીણતા આવી શકશે.
12.	જિમ્નાસ્ટિક્સ અંગ ડસરત	■ જિમ્નાસ્ટિક્સ માટેની શારીરિક યોગ્યતા કેળવી શકશે.	■ જિમ્નાસ્ટિક્સ કૌશલ્ય ઘટકો વિકસિત થઈ શકશે.	■ જિમ્નાસ્ટિક્સ કૌશલ્ય કેળવી શકશે.
13.	સાંધિક રમતો: કબડ્ડી, ખો ખો, હોકી, ક્રિકેટ, ફૂટબોલ, વોલીબોલ, બેડમિન્ટન, હેન્ડબોલ (પસંદગીની કોઈ પણ બે રમત)	■ સાંધિક રમતોના કૌશલ્યો કેળવી શકશે.	■ સાંધિક રમતોનો કૌશલ્યનો મહાવરો કેળવી શકશે.	■ સાંધિક રમતોના કૌશલ્યોમાં પ્રભુત્વ કેળવી શકશે.

સંબંધો

પ્રવર્તમાન સ્થિતિ

- હોદ્દા મુજબ પદ
- જવાબદારી ઉપરવાળા તરફ
- જવાબદારી ઠેરવવામાં આવે
- શિસ્તબદ્ધ વાતાવરણ
- ગર્ભિત પરોક્ષ પૂર્વગ્રહ

અપેક્ષિત પરિવર્તન

- સહકારયુક્ત ભાગીદારી
- જવાબદારી નીચલા સ્તરે, બે-તરફી
- રિસ્પોન્સિવ (દરેક સ્થિતિને અનુરૂપ ફેરફારો કરી શકે)
- સૌહાર્દપૂર્ણ અને આવકારયુક્ત માહોલ
- ભેદભાવ રહિત

આવા સંબંધો કેવી રીતે પ્રસ્થાપિત થઈ શકે ?

- ઉપરથી શરૂ થાય, એવા લોકોને સન્માન મળે જે લોકો :
  - ❖ આયોજન, વિકાસ, અમલીકરણ, મોનિટરિંગ અને રિપોર્ટિંગ વખતે વંચિતોના હિતમાં વિચારતા હોય
- નીચેની બાબતો પર અસર પડે :
  - ❖ પેડાગોજી, વર્ગખંડ વ્યવસ્થા, આયોજન
  - ❖ તાલીમની પદ્ધતિ અને અનુકાર્ય
  - ❖ શાળા-વ્યવસ્થાપન અને સમુદાયની સામેલગીરી

પ્રકરણ 5

વ્યક્તિત્વ વિકાસ પત્રક D અને Bના વિધાનો માટેનાં નિર્દેશકો

વ્યક્તિત્વ વિકાસના મૂલ્યાંકન માટે ધોરણ 1 અને 2 માટે પત્રક D માં અગિયાર તથા ધોરણ 3 થી 8 માટે પત્રક Dમાં ચાલીસ વિધાનો પૈકી 31 વિધાનો આપેલા છે જ્યારે 9 વિધાનો શિક્ષકે પોતાની શાળામાં આ પ્રકારની પ્રવૃત્તિઓને ધ્યાન પર લઈ જાતે લખવાનાં છે. આ વિધાનોને આધારે શિક્ષકે વિદ્યાર્થીના વ્યક્તિત્વ વિકાસનું મૂલ્યાંકન કરવાનું થાય છે. શિક્ષકે દરેક વિધાનને આધારે બાળકનું અવલોકન કરી મૂલ્યાંકન કરવાનું છે, જે માટે દરેક વિધાન માટે ઉદાહરણરૂપી કેટલાક નિર્દેશકો આ સાથે આપવામાં આવ્યા છે. આવા નિર્દેશકો દ્વારા શિક્ષકે જે-તે વિધાનનું મૂલ્યાંકન કરવાનું હોય છે. અહીં આપવામાં આવેલા નિર્દેશકો ઉદાહરણરૂપ છે. આ સિવાયના પણ નિર્દેશકો આવી શકે. શિક્ષકે પોતાના અનુભવ અને સૂઝનો ઉપયોગ કરી, વિદ્યાર્થીઓના વ્યક્તિત્વ વિકાસના પાસાનું મૂલ્યાંકન કરવાનું રહેશે.

નોંધ : પત્રક - B (વ્યક્તિત્વ વિકાસ)ના ચાલીસ વિધાનોનું મૂલ્યાંકન કરતી વખતે વિદ્યાર્થીની વયકક્ષા અને ધોરણને ધ્યાનમાં રાખવાનાં છે.

5.1 વ્યક્તિત્વ વિકાસ

પ્રાથમિક શિક્ષણને અંતે વિદ્યાર્થીઓના શારીરિક, માનસિક, સાંવેગિક અને સામાજિક વિકાસને આધારે તેના વ્યક્તિત્વનું ઘડતર થતું હોય છે. આ વ્યક્તિત્વના વિકાસ માટે દરેક શિક્ષક તેના નિર્દેશકોથી માહિતગાર હોવો આવશ્યક છે. આ નિર્દેશકોની પત્રક D અને E ના સંદર્ભમાં વિગતો નીચે મુજબ છે:

ધોરણ 1

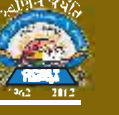
- (1) શાળાએ નિયમિત અને સમયસર આવે છે.
  - વિદ્યાર્થી હાજરી પત્રકના આધારે જાણકારી મેળવવી.
  - શિક્ષક અવલોકન
- (2) શરીર અને કપડાં સ્વચ્છ રાખે છે.
  - વિદ્યાર્થી રોજ નાહી-ધોઈને આવતો હોય.
  - વિદ્યાર્થીના વાળ વ્યવસ્થિત હોય.
  - વિદ્યાર્થીના નખ કપાયેલા હોય.
  - વિદ્યાર્થીનાં કપડાં સ્વચ્છ હોય.
  - જમતાં પહેલાં હાથ-પગ સાફ કરે.
  - વિદ્યાર્થીનાં આંખ-કાન-નાક સ્વચ્છ હોય.
- (3) સમૂહમાં હળીમળીને રહે છે.
  - વર્ગમાં બીજા વિદ્યાર્થીઓ સાથે મૈત્રીભર્યાં વ્યવહાર કરતો હોય.
  - જૂથકાર્ય દરમિયાન એકબીજાને મદદ કરતો હોય.
  - વિરામના સમયે સમૂહમાં રમતો-જમતો હોય.
  - અન્ય વિદ્યાર્થીઓ સાથે લડાઈ-ઝઘડા ન કરે.
- (4) વડીલો પ્રત્યે આદર ધરાવે છે.
  - શિક્ષકો-વડીલોને માનથી બોલાવે.
  - વર્ગમાં વડીલ અક્તિ દાખલ થાય તો તેનું સન્માન કરે.
  - માતા પિતા કે અન્ય વડીલોની વાતો માને.
- (5) શાળાકીય કાર્યક્રમોમાં સહકાર આપે છે.
  - પ્રાર્થના સંમેલનમાં નિયમિત આવે.
  - તહેવારોની ઊજવણી કે કાર્યક્રમોમાં હાજરી આપે કે ભાગ લે.

- શિક્ષકે સોંપેલ કાર્ય કરે.
- (6) સત્ય બોલવાનું વલણ દાખવે છે.
  - સાચું બોલે.
  - કોઈની ખોવાયેલી વસ્તુ જડે તો પરત કરે.
- (7) શિક્ષકે સોંપેલ કાર્ય કરે.
  - શિક્ષકે સોંપેલ કાર્ય કરે.
- (8) પુસ્તકો સાધનો વ્યવસ્થિત રાખે છે.
  - પુસ્તકો સાચવીને રાખે.
  - પુસ્તક ફાટી ન નાંખે.
- (9) નવું જાણવાની જિજ્ઞાસા ધરાવે છે.
  - વિદ્યાર્થી શિક્ષકને પ્રશ્નો પૂછે છે. (પૂછપરછ કરે)
  - પોતે કરેલા કાર્યો શિક્ષકને બતાવે.
- (10) પ્રાણીઓ પ્રત્યે કરુણા દાખવે છે.
  - શાળામાં આવેલા પ્રાણી પ્રત્યે લાગણીપૂર્વક વર્તે.
- (11) જૂથકાર્યમાં સક્રિયપણે ભાગ લે છે.
  - જૂથમાં કાઠ્યનું ગાન કરે.
  - રમત કે નાટક દરમિયાન જૂથમાં કાર્ય કરે.
- કોઈની ભૂલ થઈ ગઈ હોય તો તેનો સ્વીકાર કરે.
- કાર્યક્રમ દરમિયાન શિક્ષકમાં રહે.
- પુસ્તકને ગંદું ન કરે. (સ્વચ્છ રાખે.)
- શાળાના સાધનોની જાળવણી કરે.
- નવી બાબતો જાણવાનો પ્રયત્ન કરે.
- પશુ-પક્ષીઓ પ્રત્યે સંવેદનશીલ બને.
- જૂથ અભિનયમાં ભાગ લે.

ધોરણ 2 :

- (1) સમયસર અને નિયમિત રીતે શાળાએ આવે છે.
  - નિયમિત આવે. (શાળા હાજરીપત્રક)
  - સમયસર આવે. (શિક્ષક અવલોકન)
- (2) શરીરની અને પહેરેલા કપડાંની સ્વચ્છતા રાખે છે.
  - દરરોજ નાહીધોઈને આવે.
  - દરરોજ સ્વચ્છ કપડાં પહેરે.
  - રમત-ગમત પછી હાથ-પગ પર લાગેલી ધૂળ સાફ કરે.
  - નખ કપાયેલા હોય, આંખ કાન નાક સ્વચ્છ હોય.
  - જમતાં પહેલાં હાથ સાફ કરે.
- (3) વર્ગમાં અન્ય બાળકો સાથે હળીમળીને રહે છે.
  - વર્ગમાં અન્ય બાળકોને મદદરૂપ બને.
  - સમૂહકાર્યમાં ભાગ લે.
  - અન્ય વિદ્યાર્થીઓ સાથે મૈત્રીભર્યો વ્યવહાર કરે.
  - રમત અને નાટકની પ્રવૃત્તિઓમાં જોડાય.
- (4) વર્ગ અને શાળાની સફાઈમાં ભાગ લે છે.
  - વર્ગ સ્વચ્છતાની દુકડીમાં નિયમિત કાર્ય કરે.
  - વર્ગ-સુશોભનમાં રસ દાખવે.
  - શાળાની કચરાપેટીનો ઉપયોગ કરે.
- (5) ઉત્સવો અને રાષ્ટ્રીય પર્વોની ઊજવણીમાં ભાગ લે છે.
  - ઉત્સવો સંદર્ભે પ્રાર્થનાસભામાં રજૂઆત કરે.
  - 15મી ઓગસ્ટ, 26મી જાન્યુઆરી જેવા રાષ્ટ્રીય પર્વો દરમિયાન શાળામાં હાજર રહે.
  - રાષ્ટ્રીય પર્વો દરમિયાન સાંસ્કૃતિક કાર્યક્રમમાં ભાગ લે.
- (6) રમતો અને પ્રવૃત્તિમાં હોંશથી ભાગ લે છે.
  - રમત-ગમતમાં ભાગ લે. તત્પર રહે.

- જૂથકાર્યમાં રસ દાખવે.
  - રમત દરમિયાન નિખાલસતા દાખવે.
- (7) પ્રાર્થના સંમેલનમાં જોડાય છે.
- પ્રાર્થના સંમેલનમાં નિયમિત હાજર રહે.
  - પ્રાર્થના સંમેલનમાં વિદ્યાર્થીઓની રજૂઆતને ધ્યાનપૂર્વક સાંભળે.
  - પ્રાર્થના સંમેલનમાં પોતાની રજૂઆત કરે.
  - પ્રાર્થના સંમેલનમાં વિદ્યાર્થીઓની કૃતિઓને બિરદાવે.
- (8) રસપૂર્વક અવલોકન નિરીક્ષણ કરે છે.
- શાળામાં બનતી ઘટનાઓની નોંધ રાખે.
  - વિશેષ દિનની પ્રાર્થના સભામાં નોંધ રાખે.
  - શાળામાં આવેલ અતિથિ વિશેષ વિશે જાણકારી મેળવે.
- (9) નવું નવું જાણવાનો પ્રયત્ન કરે છે.
- નવી વસ્તુઓ વિશે જાણવાનો પ્રયત્ન કરે.
  - નવી ઘટનાઓ વિશે માહિતી પ્રાપ્ત કરે.
  - ઘટનાઓ પ્રસંગો બાબતે પ્રશ્નોત્તર કરે.
- (10) પશુ-પંખીઓ તરફ પ્રેમભાવ રાખે છે.
- પશુ-પંખીઓ માટે ફૂડાઓમાં પાણી ભરે.
  - પક્ષીઓને દાણા નાખે.
- (11) વૃક્ષ અને ફુલછોડને ઉછેરે છે અને માવજત કરે છે.
- વૃક્ષ અને ફુલછોડને પાણી છાંટે.
  - વૃક્ષ નીચે પડેલ પાંદડા સાફ કરે.
- (12) પોતાને ભાગે આવેલું કાર્ય ઉત્સાહપૂર્વક કરે છે.
- પોતાને સોંપેલું કાર્ય પૂર્ણ કરે.
  - પોતે કરેલ કાર્ય બતાવે.

દોરણ 3 થી 8 ના વ્યક્તિત્વ વિકાસના નિર્દેશકો (પત્રક - B ના સંદર્ભમાં):

વિધાન 1: શાળામાં નિયમિત આવે છે.

- વર્ગનું હાજરી પત્રક
- શિક્ષકનું અવલોકન

વિધાન 2: પ્રાર્થના સંમેલનમાં નિયમિત સામેલ થાય છે.

- પ્રાર્થના સંમેલનમાં રજૂઆત ભાગીદારી
- પ્રાર્થના કાર્યક્રમ શાંતિથી રસપૂર્વક સાંભળે છે.

વિધાન 3: શાળાની સ્વચ્છતા જાળવે છે.

- સ્વચ્છતા વિષયક પ્રવૃત્તિઓમાં ભાગીદારી
- શિક્ષકનું અવલોકન

વિધાન 4: બીજા વિદ્યાર્થીઓને મદદરૂપ થાય છે.

- વિદ્યાર્થીઓનો વર્ગ વ્યવહાર શિક્ષકનું અવલોકન

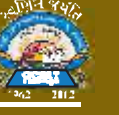
વિધાન 5: સોંપેલું કાર્ય સારી રીતે કરે છે.

- વર્ગ શિક્ષણકાર્ય શિક્ષકનું અવલોકન
- શિક્ષકે પાડેલ જૂથમાં કાર્યને આધારે

- વિધાન 6: કોઈપણ કાર્ય કરવામાં તત્પરતા દાખવે છે.
- શિક્ષક દ્વારા અપાતી સૂચના/કાર્યમાં દાખવવામાં આવતી તત્પરતાને આધારે
- વિધાન 7: શિક્ષણ પ્રત્યે હકારાત્મક વલણ ધરાવે છે.
- શિક્ષક સાથેના વ્યવહારને આધારે
  - વર્ગશિક્ષણ કાર્ય/શિક્ષકનું અવલોકન
- વિધાન 8: શાળા મિલકતની જાળવણી રાખે છે.
- વિધાન 9: સોંપેલ કાર્યની ગુણવત્તાને આધારે સહાધ્યાયી પ્રત્યે સહયોગ દાખવે છે.
- સહાધ્યાયી પ્રત્યેના વ્યવહારને આધારે
- વિધાન 10: વ્યક્તિગત સ્વચ્છતા અને સુઘડતા જાળવે છે.
- પહેરવેશની, શારીરિક સ્વચ્છતાની અવલોકનને આધારે
- વિધાન 11: પર્યાવરણની સમતુલા જાળવવામાં ઉપયોગી થાય છે.
- ઈકો ક્લબની પ્રવૃત્તિ શાળાભાગની જાળવણીની પ્રવૃત્તિને આધારે
- વિધાન 12: ઈતર વાચન
- શાળા પુસ્તકાલયના ઉપયોગને આધારે
  - વર્ગ શિક્ષણકાર્ય સમયે
  - પ્રાર્થના સંમેલન વખતે રજૂઆત
  - શાળાકીય કાર્યક્રમોમાં રજૂઆત
- વિધાન 13: ભાષાશુદ્ધિ સાથેનું મરોડદાર અક્ષરલેખન.
- વિદ્યાર્થીને આપેલ ગૃહકાર્ય શાળા સમયમાં કરેલ લેખનકાર્યને આધારે
  - નોટબુક વર્કબુકના અવલોકનના આધારે
- વિધાન 14: મૌલિક વાર્તાકથન - વક્તવ્ય
- પ્રાર્થના કાર્યક્રમ શાળા કાર્યક્રમમાં રજૂઆતને આધારે
- વિધાન 15: ગાન વાદન (અભિનય, બાળગીત) વગેરે.
- અભિનય ગીતમાં ભાગીદારી
  - પ્રાર્થના કાર્યક્રમ, શાળા કાર્યક્રમગીત કાવ્ય નાટક અભિનયની રજૂઆતના આધારે
  - શૈક્ષણિક કાર્ય દરમિયાન ગીત, કાવ્યની રજૂઆત
  - આરોહ-અવરોહ સાથે ગાય છે.
  - લય-તાલ સાથે વાદન કરી શકે છે.
  - તાલ સાથે અભિનય કરી શકે છે.
- વિધાન 16: ચિત્રમાં રેખાંકન સ્પષ્ટ અને સુંદર કરે છે.
- વિષયને અનુરૂપ ચિત્રો આકૃતિ આકારોમાં કરેલ રેખાંકનના આધારે
- વિધાન 17: ચિત્રમાં રંગપૂરણી સારી રીતે કરે છે.
- વિષયને અનુરૂપ દોરેલ ચિત્ર આકૃતિ આકારોમાં કરેલ રંગપૂરણીના આધારે
- વિધાન 18: યૌગિક ક્રિયાઓ ઉત્સાહપૂર્વક કરે છે.
- પ્રાર્થના કાર્યક્રમમાં યોગ નિદર્શન સમયે.
  - વિવિધ કાર્યક્રમોમાં સ્પર્ધાઓમાં યોગના નિદર્શનને આધારે
- વિધાન 19: સરળ આસનો યોગ્ય સ્થિતિમાં કરે છે.
- આસનોના અવલોકનને આધારે.
- વિધાન 20: સાંધિક રમતો કૌશલ્યપૂર્વક રમે છે.
- વિરામ સમયે (રીસેસ) રમતોના અવલોકનને આધારે

- શાળામાં રમાતી રમત-ગમત સમયે અવલોકનને આધારે
- કૌશલ્ય શિક્ષણના અંતે અવલોકનને આધારે
- વિવિધ સ્પર્ધાઓમાં પ્રદર્શનના આધારે

વિધાન 21 : ખેલકૂદ અને જિમ્નાસ્ટિક ગતિભેળ અને લયબદ્ધ રીતે કરે છે.

- કૌશલ્ય શિક્ષણના અંતે અવલોકનના આધારે
- સ્પર્ધાઓમાં પ્રદર્શનના આધારે

વિધાન 22 : ઉત્સવ ઉજવણી

- શાળામાં ઉજવાતા વિવિધ ઉત્સવોમાં ભાગીદારી
- સ્થાનિક વિસ્તારમાં ઉજવાતા ઉત્સવોમાં શિક્ષકનું નિરીક્ષણ

વિધાન 23 : વિશેષ દિનની ઉજવણી :

- વિશેષ દિનની ઉજવણીમાં સહભાગીદારી
(પર્યાવરણ દિવસ, વિવેકાનંદ-મહાત્મા ગાંધી જયંતિ, શિક્ષક દિન વગેરે.)

વિધાન 24 : નાટ્ય, નૃત્ય, વેશભૂષા અભિનય

- પ્રાર્થનાસભાશાળા કાર્યક્રમોમાં પ્રદર્શનને આધારે
- સ્પષ્ટ ઉચ્ચાર સાથે સંવાદો રજૂ કરી શકે છે.
- તાલ સાથે ઓકનૃત્યો, અભિનય કરી શકે છે.
- રંગમંચ પરથી નિર્ભય રીતે રજૂઆત કરી શકે છે.

વિધાન 25 : પ્રશ્નમંચ (ક્વિઝ)માં ભાગીદારી

- શાળામાં યોજેલ કાર્યક્રમને આધારે
- વર્ગ શિક્ષણકાર્ય દરમિયાનના પ્રશ્નોત્તરને આધારે
- શાળા બહારના કાર્યક્રમમાં પણ ભાગીદારી

વિધાન 26 : મૂલ્યશિક્ષણની પ્રવૃત્તિમાં ભાગીદારી

- વિદ્યાર્થીઓ સૂચનાઓનું પાલન કરે છે.
- શિસ્તમાં રહે છે.
- સાચું બોલે છે.

વિધાન 27 : વિવિધ સ્પર્ધાઓ

- શાળામાં યોજાતી સ્પર્ધાઓમાં ભાગીદારીને આધારે
- સીઆરસી બીઆરસી કક્ષાએ યોજાતી વિવિધ સ્પર્ધાઓમાં ભાગીદારીને આધારે
- રમતોત્સવ, વિજ્ઞાનમેળામાં ભાગીદારીને આધારે

વિધાન 28 : ઈકો ક્લબની પ્રવૃત્તિ :

- ઈકો ક્લબના છોડ-વૃક્ષોની માવજત ઉછેરને આધારે
- ઈકો ક્લબના વૃક્ષો વાવવા ઉછેરવાની પ્રવૃત્તિને આધારે

વિધાન 29 : પ્રવાસ પર્યટન મુલાકાત

- શાળા વર્ગને આધારે યોજાયેલ પ્રવાસ પર્યટન મુલાકાતના અહેવાલ લેખનને આધારે
- પ્રવાસ પર્યટન મુલાકાત સમયે અવલોકનના આધારે

વિધાન 30: કાગળકામ, ટી.એલ.એમ. નિર્માણમાં સહયોગ

- વર્ગમાં થતી પ્રવૃત્તિને આધારે
- વિષય અનુરૂપ/એકમઅનુરૂપ સાધનોના નિર્માણને આધારે

વિધાન 31: માટીકામ/બાગકામ/શાળા સુશોભન:

- વર્ગમાં થતી વિવિધ માટીકામની પ્રવૃત્તિને આધારે
- શાળાબાગને જાળવવાની પ્રવૃત્તિને આધારે
- શાળા સુશોભન પ્રવૃત્તિમાં ભાગીદારી

ચિત્રકલા :

- (1) ચિત્રમાં વિષયને અનુરૂપ પ્રમાણમાપની સમજ પડે છે.
  - કાગળના પ્રમાણમાં દોરેલ ચિત્ર આકૃતિ/આકારના આધારે
- (2) ચિત્રમાં રેખાંકન સ્પષ્ટ અને સુંદર કરે છે.
  - વિષયને અનુરૂપ દોરેલ ચિત્ર/આકૃતિ/આકારના આધારે
- (3) ચિત્રમાં રંગપૂરણી સારી રીતે કરે છે.
  - વિષયને અનુરૂપ દોરેલ ચિત્ર/આકૃતિ/આકારોમાં પૂરેલ રંગના આધારે
  - રંગોની પસંદગીના આધારે

ચિત્રકલાના મૂલ્યાંકન માટે ધ્યાનમાં રાખવાની બાબતો :

- ચિત્રકામની પ્રવૃત્તિમાં રસપૂર્વક જોડાય છે કે કેમ?
- ચિત્રસ્પર્ધામાં ભાગીદારી નોંધાવે છે કે કેમ?
- કાગળના પ્રમાણમાં ચિત્રનું પ્રમાણમાપ જળવાય છે કે કેમ?
- ચિત્રના રેખાંકનની ચોકસાઈ તથા કાગળની સ્વચ્છતા કેવી જણાય છે?
- ચિત્રમાં રંગો ચોકસાઈપૂર્વક પૂરવામાં આવેલ છે કે કેમ?

કાર્યાનુભવ મૂલ્યાંકન

કાર્યાનુભવનું મૂલ્યાંકન પત્રક-Bમાં આપેલ કાર્યાનુભવના વિધાનોને ધ્યાનમાં રાખીને કરવાનું થાય છે. કાર્યાનુભવના મૂલ્યાંકનના માપદંડો માહિતી કે પુસ્તકિયા જ્ઞાન આધારિત નહીં, ગોખણપટ્ટીને આધારે નહીં પણ કાર્યાનુભવને કેન્દ્રમાં રાખીને નક્કી કરેલ છે.

કાર્યાનુભવ મૂલ્યાંકન માટે કાર્યજૂથો અને કાર્યસ્થળ કે કાર્યશાળાનું નિર્માણ કરવા માટે સામુદાયિક સહયોગ મેળવવો તથા યોગ્યતમ ટેકનીલોજીનો ઉપયોગ કરવો.

કાર્યાનુભવની પ્રવૃત્તિઓનું મૂલ્યાંકન નીચેની રીતે કરી શકાય :

- સામાજિક-સમૂહકાર્યનું મૂલ્યાંકન
- વિદ્યાર્થીઓની પ્રગતિની નોંધોનું મૂલ્યાંકન
- વિદ્યાર્થીઓના વ્યક્તિત્વનું મૂલ્યાંકન

NCERT નવી દિલ્લી અનુસાર કાર્યાનુભવ મૂલ્યાંકનના મહત્વના ઘટકો :

(1) કાર્ય-કામ પ્રત્યેની નિષ્ઠા	(5) સહકાર
(2) શ્રમ અને શ્રમકાર્ય કરનાર પ્રત્યેનો આદર	(6) સમાજસેવા
(3) રસ	(7) સંગઠન
(4) સ્વયંશિસ્ત	(8) કાર્યનિપુણતા

કાર્યાનુભવની પ્રવૃત્તિનું મૂલ્યાંકન

ક્રમ	પ્રવૃત્તિનું નામ	પ્રવૃત્તિમાં શું અને કેવી રીતે થઈ શકે ?	પ્રવૃત્તિનું મૂલ્યાંકન
1.	ઈકો ક્લબની પ્રવૃત્તિમાં સહભાગીદારી	ઈકો ક્લબની નીચે મુજબની પ્રવૃત્તિઓ બાળકો કરી શકે. <ul style="list-style-type: none"> ● સ્વસ્થ જમીનની રચના ● ઔપધબાગનું નિર્માણ ● વૃક્ષારોપણ (છેર અને જતન) ● બાગકામ ● અમૃતજળની રચના ● અગસિયા બેન્કની રચના 	વિદ્યાર્થીએ કરેલ પ્રત્યક્ષ કાર્યનું અવલોકન અને સમીક્ષા કરી મૂલ્યાંકન કરી શકાય. <ul style="list-style-type: none"> ● અહેવાલ લેખન તથા વ્યક્તિગત નોંધના આધારે મૂલ્યાંકન કરી શકાય. ● જૂથચર્યા દ્વારા વિદ્યાર્થીના ઈકો ક્લબ / પર્યાવરણ પ્રત્યેનું જ્ઞાન, સમજ અને કૌશલ્ય ચકાસી તેનું મૂલ્યાંકન થઈ શકે.

શારીરિક શિક્ષણ

જે અધ્યયન ઉપલબ્ધિઓ ધ્યાનમાં રાખી શારીરિક શિક્ષણ આપવામાં આવે છે તે અધ્યયન ઉપલબ્ધિઓ નીચે આપવામાં આવેલી છે:

વિદ્યાર્થીઓમાં.....

(1) આંતરિક તેમજ બાહ્ય અવયવ વધુ સક્રિય બને.	(2) અંતઃસ્રાવી ગ્રંથિઓ વધુ પ્રભાવશાળી બને.
(3) ગતિમેળ કેળવાય.	(4) શક્તિ વધે.
(5) ઝડપ વધે.	(6) ચપળતા વિકસે.
(7) નિયમિતતા આવે.	(8) સહનશીલતા વધે.
(9) સમતોલન જાળવતાં શીખે.	(10) એકાગ્રતા કેળવાય.
(11) રમતોમાં રહેલી વૈજ્ઞાનિક બાબતોને જાણે.	

“બાળકોનું હિત જેના હૈયે છે તે
સહુના હૃદયમાં એમનું સ્થાન
હંમેશા ચિરંજીવ રહેશે”

- કાકા કાલેલકર

શાળાકીય સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકન

પત્રક-A : રચનાત્મક સતત મૂલ્યાંકનનું પત્રક ધોરણ 3 થી 8

ધોરણ : _____ **વિષય :** _____ **સપ્ત :** _____ **સપ્તની કુલ અધ્યયન ઉપલબ્ધિઓ :** _____

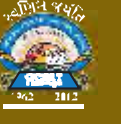
ક્રમ	વિદ્યાર્થીનું નામ	અધ્યયન ઉપલબ્ધિઓ (મહત્તમ-20)																		સત્રાંતે વિદ્યાર્થીઓએ મેળવેલ જો-તે નિશાનીઓની કુલ સંખ્યા	40 માંથી મેળવેલ ગુણ			
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18			19	20	
1																					✓	?	X	
2																								
3																								
4																								
5																								
6																								

વર્ગશિક્ષકની સહી..... આચાર્યની સહી..... સી.આર.સી.કો.ઓ.ની સહી..... સી.આર.સી.કો.ઓ.ની સહી..... કેળવણી નિરીક્ષક સહી.....
તારીખ : ..... તારીખ : ..... તારીખ : ..... તારીખ : .....

- ધોરણ 3 થી 8 માં ધોરણવાર અને વિષયવાર સતત ટીક ઉપર મુજબ અલગ-અલગ મૂલ્યાંકન પત્રકો બનાવવાં.
- જે તે વિષયના અભ્યાસક્રમ પ્રમાણે સત્રની અધ્યયન ઉપલબ્ધિઓ ક્રમિક નોંધવી. જે વિષયમાં અધ્યયન ઉપલબ્ધિઓ ના આપેલ સ્તરોમાં પ્રકરણ-ગા.કમ.લાખવા.
- જે તે વિષયમાં જેમ જેમ અભ્યાસક્રમ ચાલે તેમ તેમ જે તે અ.ઉ. પ્રકરણનું તરત જ મૂલ્યાંકન કરવું.
- જે તે અ.ઉ. મૂલ્યાંકન કરતાં અ.ઉ. શિક્ષક ઈલોય તો ✓ નું નિશાન કરવું. જો વિદ્યાર્થીનું કંઈ જ ન આવડે એટલે કે અ.ઉ. શિક્ષક ન થઈ હોય તો X નું નિશાન કરવું.
- જે વિદ્યાર્થીને X ની કે ? ની નિશાની થઈ હોય તેના માટે તરત જ અન્ય પદ્ધતિ કે પ્રયુક્તિનો ઉપયોગ કરી પુનઃ અધ્યાપન કરવું. ત્યારબાદ પુનઃ મૂલ્યાંકન કરવું, તેમાં વિદ્યાર્થી ઉચ્ચ શિક્ષિ મેળવે ત્યારે તેને આધારે સંબંધિત નિશાની કરવી.
- કોઈ વિદ્યાર્થીએ જ પ્રયત્નમાં ન શીખી શકે તો એવા સંજોગોમાં એક જ અધ્યયન ઉપલબ્ધિના ખાન.માં પ્રણેય નિશાનીઓ પણ આવી શકે. છેલ્લે ✓ નું નિશાન આવે તે માટે સંનિષ્ઠ પ્રયત્નો કરવા.
- વિદ્યાર્થીના નામ સામે સત્રાંતે દરેક નિશાન ઓન. કુલ સંખ્યાની ગણતરી કરી જે તે ખાનામાં નિશાનીઓની સંખ્યા લખવી.
- બાહુમાં આપેલ સૂચની મહદંશે 40માંથી ગુણ મળશે, જે છેલ્લા ખાનામાં નોંધવા.
- બંને સત્રમાં દરેક વિષયમાં આ રીતે આગળપર્યાંક મૂલ્યાંકન કરવું.
- સી.આર.સી.કો.ઓ.સિનિટરે સત્રમાં બે વાર તેમજ કેળવણી નિરીક્ષકે સત્રમાં એક વાર આ પત્રક અક્ષરસરૂં અને સહી કરવી.

40 _____ X ✓ નિશાનીવાળી સંખ્યા

સત્રની કુલ અધ્યયન ઉપલબ્ધિઓની સંખ્યા

પત્રક-B : વ્યક્તિત્વ વિકાસ પત્રક

ધોરણ : .....

વર્ગ : .....

વર્ષ : .....

ક્રમ	વિદ્યાર્થીનું નામ	સત્ર	ક્ષેત્ર-1 વ્યક્તિગત અને સામાજિક ગુણો						ક્ષેત્ર-2 વિદ્યાર્થીનાં વલણો							
			શાળામાં નિયમિત આવે છે.	પ્રાર્થના સંમેલનમાં નિયમિત સામેલ થાય છે.	શાળાની સ્વચ્છતા જાળવે છે.	ભીષ્ટ વિદ્યાર્થીઓને મદદરૂપ થાય છે.	સોંપેલું કાર્ય સારી રીતે કરે છે.	કોઈ પણ કાર્ય કસ્ટ્યામાં તત્પરતા દાખવે છે.	શિક્ષણ પ્રત્યે હંકારાત્મક વલણ ધરાવે છે.	શાળા સિલકતની જાળવણી રાખે છે.	સહાધ્યાથી પ્રત્યે સહયોગ દાખવે છે.	વ્યક્તિગત સ્વચ્છતા અને સુઘડતા જાળવે છે.	પર્યાવરણની સમુત્તલા જાળવવામાં ઉપયોગી થાય છે.			
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
		1														
		2														
		1														
		2														
		1														
		2														
		1														
		2														
		1														
		2														
		1														
		2														
		1														
		2														
		1														
		2														
		1														
		2														
		1														
		2														
		1														
		2														
		1														
		2														
		1														
		2														
		1														
		2														

પર્યાવરણની સહી .....

ક્ષેત્ર-3 : વિદ્યાર્થીનાં રસનાં ક્ષેત્રો															ક્ષેત્ર-4																																																																																																			
સાહિત્ય					સંગીત અને કલા					શારીરિક શિક્ષણ અને યોગ					સાંસ્કૃતિક કાર્યક્રમ					સહશૈક્ષણિક પ્રવૃત્તિઓ					કાર્યાનુભવ																																																																																									
15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40																																																																																									
સર્ગર પાચન					ભાષાશુદ્ધિ સાથેનું મસોફાર અક્ષર લેખન					મોલિક વાર્તા કથન / પદ્ય					ગાન / વાદન (અભિનય, બાળગીત વગેરે.)					નાટ્ય / શૃત્ય / વેશભૂષા / અભિનય					ચિત્રમાં રેખાંકન સાથે અને ચુંદર કરે છે.					ચિત્રમાં રંગપૂર્ણ સારી રીતે કરે છે.					યોગ ક્રિયાઓ દિવસપૂર્વક કરે છે.					સરળ આસનો ઉત્પાદનપૂર્વક કરે છે.					સાંઘિક સમતો કોશલ્યપૂર્વક રમે છે.					ખેલક્રીડા અને ઓલિમ્પિક ગેમ્સ તથા લાલચક્ર રીતે કરે છે.					ઉત્સવ ભિજવાણી					વિશેષ દિન ઉજવણી					મુકાબલો (કિપર)માં ભાગીદારી					મૂલ્ય શિક્ષણની પ્રવૃત્તિઓમાં ભાગીદારી					વિવિધ સપ્તાહો					ઇકો કલબની પ્રવૃત્તિ					પ્રવાસ / પર્ચેટ / મુલાકાત					સાદીકામ / બાળકામ / શાળા સુશોભન					કાગળકામ / ટી.એવ.એમ. નિર્માણમાં સહયોગ					કુલ ગુણ સપ્ત-1					કુલ ગુણ સપ્ત-2					સરેરાશ ગુણ (બંને સપ્તના આધારે વર્ણવે)				

આચાર્યની સહી .....

શાળાકીય સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકન (SCE) પત્રક-C

ધોરણ - ૩

વર્ષ : _____

પરિણામપત્રક

શાળાનું નામ : _____
ગામ : _____
તાલુકો : _____
જિલ્લો : _____
પે સેન્ટર : _____
તારીખ : _____
વર્ગ શિક્ષકનું નામ : _____
સી.આર.સી. : _____

જાતિ	રજિ. સંખ્યા			મેળવેલ એકંદર ગ્રેડ												નોંધ			
				A			B			C			D				E		
	કુમાર	કન્યા	કુલ	કુમાર	કન્યા	કુલ	કુમાર	કન્યા	કુલ	કુમાર	કન્યા	કુલ	કુમાર	કન્યા	કુલ		કુમાર	કન્યા	કુલ
અનુ. જાતિ																			
અનુ. જનજાતિ																			
શારીરિક અને શૈક્ષણિક પછાત																			
અન્ય																			
કુલ																			

પત્રક-C : ઘોરણ 3

ક્રમ	વિદ્યાર્થીનું નામ	જ.ર.નંબર	જન્મ તારીખ	વિષય : ગુજરાતી								
				પ્રથમ સત્ર			દ્વિતીય સત્ર			કુલ ગુણ 200 માંથી મેળાવેલ ગુણ	ગ્રેડ	
				40 ગુણ	40 ગુણ	20 ગુણ	40 ગુણ	40 ગુણ	20 ગુણ			
				રચનાત્મક મૂલ્યાંકન	સંત્રાંત મૂલ્યાંકન	સ્વ-અધ્યયન કાર્યના આધારે મૂલ્યાંકન	રચનાત્મક મૂલ્યાંકન	સંત્રાંત મૂલ્યાંકન	સ્વ-અધ્યયન કાર્યના આધારે મૂલ્યાંકન			
5	6	7	8	9	10	11	12					
1												
2												
3												
4												
5												
6												
7												
8												
9												
10												
11												
12												
13												
14												
15												
16												
17												
18												
19												
20												
21												
22												
23												
24												
25												
26												
27												
28												
29												
30												

પત્રક-C : ઘોરણ 3

આચાર્યની સહી

વગણિક્ષકની સહી

શાળાકીય સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકન

વિષય : ગણિત		વિષય : પર્યાવરણ	
પ્રથમ સત્ર		પ્રથમ સત્ર	
દ્વિતીય સત્ર		દ્વિતીય સત્ર	
40 ગુણ	રચનાત્મક મૂલ્યાંકન	40 ગુણ	રચનાત્મક મૂલ્યાંકન
40 ગુણ	સત્રાંત મૂલ્યાંકન	40 ગુણ	સત્રાંત મૂલ્યાંકન
20 ગુણ	સ્વ-અધ્યાયન કાર્યના આધારે મૂલ્યાંકન	20 ગુણ	સ્વ-અધ્યાયન કાર્યના આધારે મૂલ્યાંકન
40 ગુણ	રચનાત્મક મૂલ્યાંકન	40 ગુણ	રચનાત્મક મૂલ્યાંકન
40 ગુણ	સત્રાંત મૂલ્યાંકન	40 ગુણ	સત્રાંત મૂલ્યાંકન
20 ગુણ	સ્વ-અધ્યાયન કાર્યના આધારે મૂલ્યાંકન	20 ગુણ	સ્વ-અધ્યાયન કાર્યના આધારે મૂલ્યાંકન
19	કુલ ગુણ 200 માંથી મેળવેલ ગુણ	27	કુલ ગુણ 200 માંથી મેળવેલ ગુણ
20	ગ્રેડ	28	ગ્રેડ
21	રચનાત્મક મૂલ્યાંકન	29	પત્રક-B : વ્યક્તિત્વ વિકાસ પત્રક
22	સત્રાંત મૂલ્યાંકન	30	ગ્રેડ
23	સ્વ-અધ્યાયન કાર્યના આધારે મૂલ્યાંકન	31	તમામ વિષયોના + પત્રક B ના કુલ ગુણ
24	રચનાત્મક મૂલ્યાંકન	32	સરેરાશ ગ્રેડ
25	સત્રાંત મૂલ્યાંકન	33	સર્પના કુલ કાર્ય દિવસ
26	સ્વ-અધ્યાયન કાર્યના આધારે મૂલ્યાંકન		છાજર દિવસ

શાળાકીય સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકન (SCE) પત્રક-C

ધોરણ 4

વર્ષ : _____

પરિણામપત્રક

શાળાનું નામ : _____
 ગામ : _____
 તાલુકો : _____
 જિલ્લો : _____
 પે સેન્ટર : _____
 તારીખ : _____
 વર્ગ શિક્ષકનું નામ : _____
 સી. આર. સી. : _____

જાતિ	રજિ. સંખ્યા			મેળવેલ એકંદર ગ્રેડ															નોંધ	
				A			B			C			D			E				
	કુમાર	કન્યા	કુલ	કુમાર	કન્યા	કુલ	કુમાર	કન્યા	કુલ	કુમાર	કન્યા	કુલ	કુમાર	કન્યા	કુલ	કુમાર	કન્યા	કુલ		
અનુ. જાતિ																				
અનુ. જનજાતિ																				
શારીરિક અને શૈક્ષણિક પછાત																				
અન્ય																				
કુલ																				

પત્રક-C : ધોરણ 4

ક્રમ	વિદ્યાર્થીનું નામ	જ.ર.નંબર	જન્મ તારીખ	વિષય : ગુજરાતી							વિષય : ગણિત								
				પ્રથમ સત્ર			દ્વિતીય સત્ર				કુલ ગુણ 200 માંથી મેળવેલ ગુણ	પ્રથમ સત્ર			દ્વિતીય સત્ર				કુલ ગુણ 200 માંથી મેળવેલ ગુણ
				40 ગુણ	40 ગુણ	20 ગુણ	40 ગુણ	40 ગુણ	20 ગુણ	40 ગુણ		40 ગુણ	20 ગુણ	40 ગુણ	40 ગુણ	20 ગુણ			
				રચનાત્મક મૂલ્યાંકન	સત્રાંત મૂલ્યાંકન	સ્વ-અધ્યયન કાર્યના આધારે મૂલ્યાંકન	રચનાત્મક મૂલ્યાંકન	સત્રાંત મૂલ્યાંકન	સ્વ-અધ્યયન કાર્યના આધારે મૂલ્યાંકન	રચનાત્મક મૂલ્યાંકન		સત્રાંત મૂલ્યાંકન	સ્વ-અધ્યયન કાર્યના આધારે મૂલ્યાંકન	રચનાત્મક મૂલ્યાંકન	સત્રાંત મૂલ્યાંકન	સ્વ-અધ્યયન કાર્યના આધારે મૂલ્યાંકન			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
1																			
2																			
3																			
4																			
5																			
6																			
7																			
8																			
9																			
10																			
11																			
12																			
13																			
14																			
15																			
16																			
17																			
18																			
19																			
20																			
21																			
22																			
23																			
24																			
25																			
26																			
27																			
28																			
29																			
30																			

શાળાકીય સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકન

પત્રક-C : ધોરણ 4

ક્રમ નંબર	વિષય : પાઠ્યપુસ્તક						વિષય : દિવેલી							
	પ્રથમ સત્ર			દ્વિતીય સત્ર			દ્વિતીય સત્ર વધારા			વધારા				
40 ગુણ	40 ગુણ	20 ગુણ	40 ગુણ	40 ગુણ	20 ગુણ	કુલ ગુણ 200 માંથી મેળવેલ ગુણ	40 ગુણ	40 ગુણ	20 ગુણ	કુલ ગુણ 100 માંથી મેળવેલ ગુણ	વધારા	વધારા	વધારા	વધારા
રચનાત્મક મૂલ્યાંકન	સત્રાંત મૂલ્યાંકન	સ્વ-આધ્યાયન કાર્યના આધારે મૂલ્યાંકન	રચનાત્મક મૂલ્યાંકન	સત્રાંત મૂલ્યાંકન	સ્વ-આધ્યાયન કાર્યના આધારે મૂલ્યાંકન	શ્રેડ	રચનાત્મક મૂલ્યાંકન	સત્રાંત મૂલ્યાંકન	સ્વ-આધ્યાયન કાર્યના આધારે મૂલ્યાંકન	શ્રેડ	પત્રક-B : વ્યક્તિત્વ વિકાસ પત્રક	વધારા	વધારા	વધારા
21														
22														
23														
24														
25														
26														
27														
28														
29														
30														
31														
32														
33														
34														
35														
36														
37														
38														

આચાર્યની સહી

વર્ગશિક્ષકની સહી

શાળાકીય સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકન (SCE)

પત્રક-C

ધોરણ 5

વર્ષ : _____

પરિણામપત્રક

શાળાનું નામ : _____
ગામ : _____
તાલુકો : _____
જિલ્લો : _____
પે સેન્ટર : _____
તારીખ : _____
વર્ગ શિક્ષકનું નામ : _____
સી.આર.સી. : _____

જાતિ	રજિ. સંખ્યા			મેળવેલ એકંદર ગ્રેડ												નોંધ			
				A			B			C			D				E		
	કુમાર	કન્યા	કુલ	કુમાર	કન્યા	કુલ	કુમાર	કન્યા	કુલ	કુમાર	કન્યા	કુલ	કુમાર	કન્યા	કુલ		કુમાર	કન્યા	કુલ
અનુ. જાતિ																			
અનુ. જનજાતિ																			
શારીરિક અને શૈક્ષણિક પછાત																			
અન્ય																			
કુલ																			

પત્રક-C : ધોરણ 5

શાળાકીય સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકન

1	2	૪.૨.નંબર	જન્મ તારીખ	વિષય : ગુજરાતી							કુલ ગૌણ 200 માંથી મેળવેલ ગૌણ	ગ્રેડ
				પ્રથમ સત્ર			દ્વિતીય સત્ર					
				40 ગૌણ	40 ગૌણ	20 ગૌણ	40 ગૌણ	40 ગૌણ	20 ગૌણ	20 ગૌણ		
				રચનાત્મક મૂલ્યાંકન	સત્રાંત મૂલ્યાંકન	સ્વ અધ્યયન કાર્યના આધારે મૂલ્યાંકન	રચનાત્મક મૂલ્યાંકન	સત્રાંત મૂલ્યાંકન	સ્વ અધ્યયન કાર્યના આધારે મૂલ્યાંકન	સ્વ અધ્યયન કાર્યના આધારે મૂલ્યાંકન		
1												
2												
3												
4												
5												
6												
7												
8												
9												
10												
11												
12												
13												
14												
15												
16												
17												
18												
19												
20												
21												
22												
23												
24												
25												
26												
27												
28												
29												
30												

પત્રક-C : ધોરણ 5

વિભાગ : ગાંધિયત		વિભાગ : પ્રચીનરણ		વિભાગ : દિવેદી	
પ્રથમ સત્ર		પ્રથમ સત્ર		પ્રથમ સત્ર	
દ્વિતીય સત્ર		દ્વિતીય સત્ર		દ્વિતીય સત્ર	
40 ગુણ	રચનાત્મક મૂલ્યાંકન	40 ગુણ	રચનાત્મક મૂલ્યાંકન	40 ગુણ	રચનાત્મક મૂલ્યાંકન
40 ગુણ	સત્રાંત મૂલ્યાંકન	40 ગુણ	સત્રાંત મૂલ્યાંકન	40 ગુણ	સત્રાંત મૂલ્યાંકન
20 ગુણ	રચનાત્મક મૂલ્યાંકન	20 ગુણ	રચનાત્મક મૂલ્યાંકન	20 ગુણ	રચનાત્મક મૂલ્યાંકન
40 ગુણ	રચનાત્મક મૂલ્યાંકન	40 ગુણ	રચનાત્મક મૂલ્યાંકન	40 ગુણ	રચનાત્મક મૂલ્યાંકન
40 ગુણ	સત્રાંત મૂલ્યાંકન	40 ગુણ	સત્રાંત મૂલ્યાંકન	40 ગુણ	સત્રાંત મૂલ્યાંકન
20 ગુણ	રચનાત્મક મૂલ્યાંકન	20 ગુણ	રચનાત્મક મૂલ્યાંકન	20 ગુણ	રચનાત્મક મૂલ્યાંકન
કુલ ગુણ 200 માંથી મેળવેલ ગુણ		કુલ ગુણ 200 માંથી મેળવેલ ગુણ		કુલ ગુણ 200 માંથી મેળવેલ ગુણ	
19		27		29	
20	એડ	28	એડ	30	
21	40 ગુણ	29	40 ગુણ	31	20 ગુણ
22	40 ગુણ	30	40 ગુણ	32	40 ગુણ
23	20 ગુણ	31	20 ગુણ	33	40 ગુણ
24	40 ગુણ	32	40 ગુણ	34	40 ગુણ
25	40 ગુણ	33	40 ગુણ		
26	20 ગુણ	34	20 ગુણ		
		35			
		36	એડ		

પત્રક-C : ઘોરણ 5

વિષય : અંગ્રેજી

ક્રમ	ગુણ	પ્રથમ સત્ર		દ્વિતીય સત્ર		કુલ ગુણ	ગ્રેડ	ગુણ	ગુણ	કુલ ગુણ	સરેરાશ ગ્રેડ	વર્ષના કુલ કાર્ય દિવસ
		રચનાત્મક મૂલ્યાંકન	સત્રાંત મૂલ્યાંકન	રચનાત્મક મૂલ્યાંકન	સત્રાંત મૂલ્યાંકન							
37	40 ગુણ	રચનાત્મક મૂલ્યાંકન		રચનાત્મક મૂલ્યાંકન		કુલ ગુણ 200 માર્કો મેળવેલા ગુણ		200 ગુણ		200 ગુણ		સાત્ર દિવસ
38	40 ગુણ	સત્રાંત મૂલ્યાંકન		સત્રાંત મૂલ્યાંકન								
39	20 ગુણ	સ્વ આધ્યયન કાર્યના આધારે મૂલ્યાંકન		સ્વ આધ્યયન કાર્યના આધારે મૂલ્યાંકન								
40	40 ગુણ	રચનાત્મક મૂલ્યાંકન		રચનાત્મક મૂલ્યાંકન								
41	40 ગુણ	સત્રાંત મૂલ્યાંકન		સત્રાંત મૂલ્યાંકન								
42	20 ગુણ	સ્વ આધ્યયન કાર્યના આધારે મૂલ્યાંકન		સ્વ આધ્યયન કાર્યના આધારે મૂલ્યાંકન								
43												
44												
45	200 ગુણ							પત્રક-B : વ્યક્તિત્વ વિકાસ પત્રક				
46												
47	1200 ગુણ							સમાપ્ત વિષયોના + પત્રક B ના કુલ ગુણ				
48								સરેરાશ ગ્રેડ				
49								વર્ષના કુલ કાર્ય દિવસ				

આચાર્યની સહી

વર્ગ શિક્ષકની સહી

શાળાકીય સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકન (SCE)

પત્રક-C

ધોરણ 6, 7, 8

વર્ષ : _____

પરિણામ પત્રક

શાળાનું નામ : _____
ગામ : _____
તાલુકો : _____
જિલ્લો : _____
પે સેન્ટર : _____
તારીખ : _____
વર્ગ શિક્ષકનું નામ : _____
સી.આર.સી. : _____

જાતિ	રજિ. સંખ્યા			મેળવેલ ઓક્ટર ગ્રેડ															નોંધ
				A			B			C			D			E			
	કુમાર	કન્યા	કુલ	કુમાર	કન્યા	કુલ	કુમાર	કન્યા	કુલ	કુમાર	કન્યા	કુલ	કુમાર	કન્યા	કુલ	કુમાર	કન્યા	કુલ	
અનુ. જાતિ																			
અનુ. જનજાતિ																			
શારીરિક અને શૈક્ષણિક પછાત																			
અન્ય																			
કુલ																			

પ્રકરક-C : ધોરણ 6, 7, 8

વિષય : સંગ્રહ			વિષય : વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી						વિષય : સામાજિક વિજ્ઞાન					
પ્રથમ સત્ર		દ્વિતીય સત્ર	પ્રથમ સત્ર			દ્વિતીય સત્ર			પ્રથમ સત્ર		દ્વિતીય સત્ર			
40 ગુણ	સ્વ-અભ્યાસન કાર્યના આધારે મૂલ્યાંકન	સ્વ-અભ્યાસન કાર્યના આધારે મૂલ્યાંકન	40 ગુણ	સ્વ-અભ્યાસન કાર્યના આધારે મૂલ્યાંકન	40 ગુણ	સ્વ-અભ્યાસન કાર્યના આધારે મૂલ્યાંકન	40 ગુણ	સ્વ-અભ્યાસન કાર્યના આધારે મૂલ્યાંકન	40 ગુણ	સ્વ-અભ્યાસન કાર્યના આધારે મૂલ્યાંકન	40 ગુણ	સ્વ-અભ્યાસન કાર્યના આધારે મૂલ્યાંકન	40 ગુણ	સ્વ-અભ્યાસન કાર્યના આધારે મૂલ્યાંકન
કુલ ગુણ 200 માંથી મેળવેલ ગુણ			કુલ ગુણ 200 માંથી મેળવેલ ગુણ			કુલ ગુણ 200 માંથી મેળવેલ ગુણ			કુલ ગુણ 200 માંથી મેળવેલ ગુણ			કુલ ગુણ 200 માંથી મેળવેલ ગુણ		
ગ્રેડ			ગ્રેડ			ગ્રેડ			ગ્રેડ			ગ્રેડ		
21														
22														
23														
24														
25														
26														
27														
28														
29														
30														
31														
32														
33														
34														
35														
36														
37														
38														
39														
40														
41														
42														
43														
44														

પત્રક-C : ઘોરણ 6, 7, 8

		વિષય : સંસ્કૃત					
ક્ર.	ગુણ	પ્રથમ સત્ર			દ્વિતીય સત્ર		
		રચનાત્મક મૂલ્યાંકન	સત્રાંત મૂલ્યાંકન	સ્વ-અધ્યયન કાર્યના આધારે મૂલ્યાંકન	રચનાત્મક મૂલ્યાંકન	સત્રાંત મૂલ્યાંકન	સ્વ-અધ્યયન કાર્યના આધારે મૂલ્યાંકન
51		કુલ ગુણ 2100 માંથી મેળવેલ ગુણ					
52		ગ્રેડ					
53	400 ગુણ	પત્રક II : વ્યક્તિત્વ વિકાસ પાનક					
54		ગ્રેડ					
55	1800 ગુણ	તમામ વિષયોના I પત્રક II ના કુલ ગુણ					
56		સરેરાશ ગ્રેડ					
57	હાજર ફિલ્લ	વર્ષના કુલ કાર્ય ફિલ્લ					

આચાર્યની સહી

વહીશિક્ષકની સહી

પત્રક-D-1

જિલ્લા શિક્ષણ સમિતિ .....

ધોરણ 1

પ્રગતિપત્રક

વિદ્યાર્થીનું નામ : _____ જન.રજિ. નં. _____

શાળાનું નામ : _____ તાલુકો : _____

વર્ગ : _____ ક્રમાંક : _____ હાજર દિવસ : _____ કાર્ય દિવસ : _____

(લાગુ પડતા ખાનામાં ✓ ની નિશાની કરવી.)

ભાષા / પર્યાવરણ / ગણિતના વિષયવસ્તુના સંદર્ભે કરેલી પ્રવૃત્તિઓ

ક્રમ	વિધાન	સારું A	મધ્યમ B	સાધારણ C
1	જોડકણાં અને ગીતો ગાઈ શકશે.			
2	ચિત્રો અને આકૃતિઓ દોરી શકશે.			
3	ચિત્રમાં રંગપૂરણી કરી શકશે.			
4	સમૂહમાં રમતો રમી શકશે.			
5	એકાગ્રતાપૂર્વક સાંભળીને સમજી શકશે.			
6	ચિત્રના અવલોકન દ્વારા ટૂંકમાં વર્ણન કરી શકશે.			
7	માટીકામ કરી શકશે.			
8	કાગળકામ કાર્ડપેપરની પ્રવૃત્તિઓ કરી શકશે.			
9	પ્રવાસ પર્યટનમાં ભાગ લઈ શકશે.			
10	વાર્તાકથન કરી શકશે.			
11	પશુ-પક્ષીઓનાં અવાજ ઓળખી શકશે.			
12	મૂર્તિ પદાર્થો વડે ગાણિતિક પ્રવૃત્તિઓ કરી શકશે.			
13	મૂર્તિ વસ્તુઓ દ્વારા ગણનકાર્ય કરી શકશે.			
14	સરળ મૌખિક સૂચના સમજી શકશે.			
15	વિગતને અનુરૂપ જવાબ આપી શકશે.			

ક્રમ	વિધાન	સારું A	મધ્યમ B	સાધારણ C
16	મૂળાક્ષરોને ઓળખી શકશે.			
17	મૂળાક્ષરોનું લેખન કરી શકશે.			
18	સાદા શબ્દો સાંભળીને લખી શકશે.			
19	સરળ વાક્યોનું વાચન કરી શકશે.			
20	પુસ્તકપુરણી કરી શકશે.			
21	શરીરના ભાગો અને તેનાં કાર્યો જાણી શકશે.			
22	પોતાના કુટુંબના સભ્યોને ઓળખી શકશે.			
23	આસપાસના પર્યાવરણની માહિતી કહી શકશે.			
24	કારીગરો અને તેના વ્યવસાયોને ઓળખી શકશે.			
25	1 થી 20 સુધીની સંખ્યાની સમજ કેળવી શકશે.			
26	21 થી 50 સુધીની સંખ્યાની સમજ કેળવી શકશે.			
27	મૂર્ત વસ્તુઓનાં જૂથ બનાવી ગણનકાર્ય કરી શકશે.			
28	વસ્તુઓના ગુણધર્મોને આધારે સરખામણી કરી શકશે.			

વ્યક્તિત્વ વિકાસને લગતાં વિધાનો

ક્રમ	વિધાન	સારું A	મધ્યમ B	સાધારણ C
1	શાળાએ નિયમિત અને સમયસર આવે છે.			
2	શરીર અને કપડાં સ્વચ્છ રાખે છે.			
3	સમૂહમાં હળી મળીને રહે છે.			
4	વડીલો પ્રત્યે આદર ધરાવે છે.			
5	શાળાકીય કાર્યક્રમોમાં સહકાર આપે છે.			
6	સત્ય બોલવાનું વલણ દાખવે છે.			
7	શિસ્તપૂર્વક વર્તે છે.			
8	પુસ્તકો / સાધનો વ્યવસ્થિત રાખે છે.			
9	નવું જાણવાની જિજ્ઞાસા ધરાવે છે.			
10	પ્રાણીઓ પ્રત્યે કરુણા દાખવે છે.			
11	જૂથકાર્યમાં સક્રિયપણે ભાગ લે છે.			

વર્ગશિક્ષકનું નામ અને સહી

આચાર્યશ્રીનું નામ અને સહી

વાલીઓને સૂચનાઓ

1. આ વિકાસપત્રક છે. તમારા બાળકે શાળામાં એક વર્ષ દરમિયાન વિવિધ બાબતોમાં કેટલા પ્રમાણમાં વિકાસ સાધ્યો છે તેની નોંધ આ પત્રકમાં છે.
2. પત્રકમાં જ્યાં સાધારણ એવો ઉલ્લેખ હોય તો તમારું બાળક ઠીક છે એમ માની ન લેશો. “સાધારણ” એવી નોંધ તેને તમારી કે ઘરના ભણેલા અન્ય સભ્યોની મદદની ક્યાં જરૂર છે, તે સૂચવવા માટે કરેલ છે. વેકેશનમાં તેની ક્યાંશ દૂર કરવા તમે તે પ્રયત્ન કરજો. તમારી થોડી મદદથી બાળકની ઘણી ક્યાંશ દૂર કરી શકાશે અને તે આવતા વર્ષમાં અભ્યાસક્રમ શીખવા માટે પરિપક્વતા પ્રાપ્ત કરશે.
3. વેકેશનમાં બાળકને ખૂબ રમવા દેજો. પણ વર્ષ દરમિયાન શીખેલું ભૂલી ન જાય તે માટે તેણે શીખેલી બાબતો યાદ કરાવવા રોજ થોડો સમય તમારી પાસે બેસાડજો.
4. ઘરની નાની-મોટી ખરીદીનાં કામ તેને સોંપજો. અથવા તેને તમારી સાથે રાખશો, એ દ્વારા પણ તેણે શીખેલી ઘણી બધી બાબતો દઢ થશે.
5. તમારા બાળકની પ્રગતિ માટે કઈ કઈ બાબતોની કાળજી તમારે લેવાની છે એ નીચેના વિભાગમાં વર્ગશિક્ષકે જણાવ્યું છે. શિક્ષકે સૂચવેલી બાબતો અંગે વેકેશનમાં વિશેષ કાળજી લેશો.
6. વેકેશન ખૂલે ત્યારે તમારું બાળક ઉત્સાહભરે શાળાએ જાય એ માટે તમે તેને પ્રોત્સાહન આપશો અને તો આવતા વર્ષે અવારનવાર વર્ગશિક્ષકને બાળકની પ્રગતિ અંગે પૂછતા રહેશો.

નોંધ : શિક્ષકે વાલીને આપવાની વિશેષ સૂચના

વાલીની સહી : _____

પત્રક-D-2

શાળાકીય સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકન

ધોરણ 1

પરિણામ પત્રક

(૨૦ -૨૦)

શાળાનું નામ :.....
ગામ :..... તાલુકો :.....
ધોરણ :..... વર્ગ :..... પરિણામ તારીખ :.....
વર્ગશિક્ષકનું નામ :..... સી.આર.સી. :.....

જાતિ સંખ્યા	અનુ. જાતિ			અનુ. જનજાતિ			ઝડપી પંચ			અન્ય			કુલ			નોંધ
	કુમાર	કન્યા	કુલ	કુમાર	કન્યા	કુલ	કુમાર	કન્યા	કુલ	કુમાર	કન્યા	કુલ	કુમાર	કન્યા	કુલ	

વર્ષ દરમિયાન કરાવેલ શાળા તત્પરતાની પ્રવૃત્તિઓ	સંખ્યા	ભાષા ગણિત પર્યાવરણ શિક્ષણ અન્વયે વર્ષ દરમિયાન કરાવેલ પ્રવૃત્તિઓ	સંખ્યા
1. બાળનાટકો		1. માટીકામ	
2. પર્યટન		2. કાગળકામ	
3. રમત		3. રમત	
4. બાળવાર્તા		4. રંગપૂરણી	
5. અવલોકન પ્રવૃત્તિઓ		5. જોડકણાં	
6. વર્ગીકરણ પ્રવૃત્તિઓ		6. બાળગીતો	
7. કૃતુહલ પ્રેરક પ્રવૃત્તિઓ		7. ચિત્રો-આકૃતિઓ	
8. અખતરા-અનુભવજન્ય પ્રવૃત્તિઓ		8. સંગ્રહ પ્રવૃત્તિ	
9. ગુણ-લક્ષણ ઓળખ પ્રવૃત્તિઓ		9. પ્રવાસ / પર્યટન	
10. સંગ્રહ પ્રવૃત્તિઓ		10. નાટ્યપ્રવૃત્તિ	
11. યાદશક્તિ વિકાસ પ્રવૃત્તિઓ		11. વાર્તાકથન	
12. વિચારશક્તિ વિકાસ પ્રવૃત્તિઓ			
13. સર્જનાત્મક પ્રવૃત્તિઓ			
14. તરાહની પ્રવૃત્તિઓ			

શાળાકીય સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકન

અનુક્રમ નંબર	વિદ્યાર્થીનું નામ	જાતિ	ઉંચર દિવસ	ભાષા / પર્યાવરણ - ગણિતના અભ્યાસક્રમનું વિષયવસ્તુ
1				જૂડકણી અને વીંતી વાડી શકશે.
2				લોકો અને આકર્ષિતઓ ટીકી શકશે.
3				લગ્નમાં રંગપેટણી કરી શકશે.
4				સમૂહમાં રમતો રમી શકશે.
5				અકાશનાપૂર્વક સાંભળીને સમજ શકશે.
6				લોકના અવલોકન ઘટા ટીકકમાં વર્ણન કરી શકશે.
7				મીટીકામ કરી શકશે.
8				કાળકામ કરાવવાની મર્યાદાઓ કરી શકશે.
9				પ્રવાસ પર્યટનમાં ભાગ લઈ શકશે.
10				વાતકથન કરી શકશે.
11				પર્યાવરણના અભ્યાસ આજીવન શકશે.
12				મૂલ્યવર્ધી વસ્તુઓના મૂલ્યનિર્ધારણ કરી શકશે.
13				મૂલ્યવર્ધી ઘટા વાણિજ્ય કરી શકશે.
14				સરળ મૂલ્યવર્ધી સમજ શકશે.
15				વિવેક અને વ્યવહાર આજીવન શકશે.
16				મૂલ્યવર્ધી સાંભળી શકશે.
17				મૂલ્યવર્ધી વસ્તુઓની ઓળખ કરી શકશે.
18				સાદા શબ્દો સાંભળીને ભાષી શકશે.
19				સરળ વાક્યોની વાચન કરી શકશે.
20				પુસ્તકપૂર્વક ક્રમ શબ્દો શકશે.
21				શબ્દોના અર્થ અને તેની કાર્યો જાણી શકશે.
22				પોતાના કૃતિઓની સમજાણ આજીવન શકશે.
23				આસપાસના વસ્તુઓની ઓળખ કરી શકશે.
24				કાલેજાની અને તેના અવલોકન આજીવન શકશે.
25				1 થી 20 સંખ્યાની સમજાણ કરી શકશે.
26				21 થી 50 સંખ્યાની સમજાણ કરી શકશે.
27				મૂલ્યવર્ધી અને તેની વાણિજ્ય કરી શકશે.
28				વસ્તુઓની ઓળખ અને તેના અર્થો જાણી શકશે.

શિક્ષકશ્રી માટેની સૂચનાઓ

1. સતત મૂલ્યાંકનને આધારે પ્રત્યેક બાળકનું પ્રગતિપત્રક તૈયાર કરવું.
2. પ્રથમ પાનાના ઉપરના ભાગમાં મહત્વની વિગતો કાળજીથી ભરવી.
3. પ્રથમ પાના પરના પ્રથમ કોઠામાં શાળા તત્પરતા અન્વયે કરેલી પ્રવૃત્તિઓની તેમજ બીજા કોઠામાં ભાષા ગણિત પર્યાવરણ શિક્ષણ અન્વયે વર્ષ દરમિયાન કરાવેલ પ્રવૃત્તિઓની સંખ્યા લખવી.
4. પરિણામપત્રકમાં પ્રત્યેક વિદ્યાર્થી વિષયવસ્તુ અન્વયે પ્રગતિપત્રકમાં કરેલી નોંધના આધારે A, B, C પૈકી કઈ કક્ષા ધરાવે છે તે નોંધવું.
5. વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા વધુ હોય તો વચ્ચેના ભાગમાં ઈનર ચિપકાવવું.
6. પરિણામપત્રક તૈયાર કરી આચાર્યશ્રીને વર્ગના બાળકોના પ્રગતિપત્રક તથા પરિણામપત્રક સહી કરીને આપવા તેમજ આચાર્યશ્રીની સહી પણ તેમાં અવશ્ય લેવી.
7. પરિણામપત્રક અને પ્રગતિપત્રકો ફાઈલ કરવા આચાર્યશ્રીને આપો.
8. પ્રત્યેક વિદ્યાર્થીદીઠ આપવામાં આવતા સર્વગ્રાહી વિકાસાત્મક મૂલ્યાંકન પત્રકમાં જરૂરી નોંધ કરી તેમાં તમારી સહી કરાવી, વિદ્યાર્થીના વાલીશ્રીની સહી અવશ્ય કરાવવી. ત્યાર બાદ આ પત્રક આચાર્યને સુપરત કરવું.

આચાર્યશ્રી માટેની સૂચનાઓ

1. સતત મૂલ્યાંકનને આધારે વર્ગશિક્ષકે ફાઈલ કરવા આપેલ પ્રત્યેક બાળકનું પ્રગતિપત્રક તે બાળકના ઉપરના શિક્ષકને પ્રગતિની જાણકારી માટે અવશ્ય આપવું.
2. વર્ગશિક્ષક દ્વારા વિદ્યાર્થીદીઠ આપવામાં આવેલ સર્વગ્રાહી વિકાસાત્મક મૂલ્યાંકન પત્રક તે બાળકના ઉપરના ધોરણના વર્ગશિક્ષકને સુપરત કરવા.

પત્રક-D-3

જિલ્લા શિક્ષણ સમિતિ .....

ઘોરણ 2

પ્રગતિપત્રક

વિદ્યાર્થીનું નામ : _____ જન.રજિ. નં.: _____

શાળાનું નામ : _____ તાલુકો : _____

વર્ગ : _____ ક્રમાંક : _____ હાજર દિવસ : _____ કાર્ય દિવસ : _____

(લાગુ પડતા ખાનામાં ✓ ની નિશાની કરવી.)

ક્રમ	વિધાન	સારું A	મધ્યમ B	સાધારણ C
1	ગીતો / જોડકણાં રાષ્ટ્રગીત ગાઈ શકશે.			
2	વાર્તાકથન કરી શકશે.			
3	વિવિધ રમતોમાં ભાગ લઈ શકશે.			
4	વર્ગીકરણ કરી શકશે.			
5	સર્જનાત્મક પ્રવૃત્તિઓ ચિત્રકામ, માટીકામ, કાગળકામ કરી શકશે.			
6	દિશાઓ ઓળખી તેનાં નામ કહી શકશે.			
7	સાંભળેલી વિગતોમાંથી મુખ્ય વિચાર સમજી શકશે.			
8	અપરિચિત વાતચીત સમજી શકશે.			
ગણિતના અભ્યાસક્રમ સંદર્ભે કરેલી પ્રવૃત્તિઓ		સારું-A	મધ્યમ-B	સાધારણ-C
1	ગીતો આવડે છે. ગાઈ શકશે.			
2	સર્જનાત્મક પ્રવૃત્તિઓ કરી શકશે.			
3	રમતો રમી શકશે.			
4	ટી.એલ.એમ. બનાવી શકશે.			
5	પ્રદર્શનમાં ભાગ લઈ શકશે.			
6	ગણનકાર્ય કરી શકશે.			

વિષયવસ્તુ અંગેની સમજ
ગુજરાતીનું વિષયવસ્તુ (પર્યાવરણ અભ્યાસ)

ક્રમ	વિધાન	સારું A	મધ્યમ B	સાધારણ C
૧	ગીતો જોડકણાં / રાષ્ટ્રગીત ગાઈ શકશે.			
૨	દિશાઓ ઓળખી તેના નામ કહી શકશે.			
૩	પશુઓ, પક્ષીઓ અને જંતુઓના રહેઠાણો વિશે કહી શકશે.			
૪	વિવિધ વ્યવસાયો વિશે કહી શકશે.			
૫	સ્થાનિક વિસ્તારનાં વૃક્ષો, પશુઓ, પક્ષીઓ અને ખેતીનાં પાકો વિશે કહી શકશે.			
૬	પ્રશ્નોના જવાબ આપી શકશે.			
૭	પાઠનું વાચન મોટેથી કરી શકશે.			
૮	અપરિચિત વાક્યોનું અનુલેખન કરી શકશે.			
૯	પરિચિત શબ્દો અને વાક્યોનું શ્વેતલેખન કરી શકશે.			
૧૦	શિક્ષકની મદદથી સરળ વર્ણનાત્મક વાક્યોનું લેખન કરી શકશે.			
૧૧	શબ્દ રમત દ્વારા શબ્દ ભંડોળ વિકસાવી શકશે.			
૧૨	સ્વ-અધ્યયનકાર્ય આપેલી સૂચના મુજબ કરી શકશે.			
૧૩	પશુઓ, પક્ષીઓ અને જંતુઓના રહેઠાણો વિશે કહી શકશે.			
૧૪	વિવિધ વ્યવસાયોની વિશેષતા વિશે કહી શકશે.			
૧૫	સ્થાનિક વનસ્પતિજગત વિશે કહી શકશે.			
૧૬	રાષ્ટ્રીય પર્વોની વિગતો સમજી તેની ઊજવણીમાં ભાગ લઈ શકશે.			
૧૭	ખોરાક અંગેની સુટેવો વિશે કહી શકશે અને તે મુજબ વર્તશે.			
૧૮	વનસ્પતિના વિવિધ ભાગો અંગે કહી શકશે.			
ગણિતનું વિષયવસ્તુ				
ક્રમ	વિધાન	સારું A	મધ્યમ B	સાધારણ C
૧	૧ થી ૧૦૦ સુધીનું સંખ્યાજ્ઞાન સમજી શકશે.			
૨	૧ થી ૧૦૦ સુધીની સંખ્યાઓની વિવિધ રીતે સરખામણી કરી શકશે.			
૩	સંખ્યાઓને ચડતા ઊતરતા ક્રમમાં ગોઠવી શકશે.			
૪	૧૦ થી ૯૯ સુધીની સંખ્યાના અંકોની સ્થાનકિંમત કહી શકશે.			
૫	બે અંકની બે સંખ્યાના સાદા સરવાળા કરી શકશે.			
૬	બે અંકની બે સંખ્યાના વધીવાળા સરવાળા કરી શકશે.			
૭	બે અંકની બે સંખ્યાની બાદબાકી કરી શકશે.			

૮	બે, ત્રણ, ચાર, પાંચ અને દસના ઘડિયા રચી શકશે.			
૯	ઈસવીસન તેમજ વિક્રમ સંવત પ્રમાણેના બાર માસનાં નામ જાણી શકશે.			
૧૦	પુસ્તકપૂરણી વ્યવસ્થિત રીતે કરી શકશે.			
૧૧	ચલણી નોટો અને ચલણી સિક્કાઓને ઓળખી તેમની વચ્ચેનો સહસંબંધ જાણી શકશે.			
૧૨	ટી.એલ.એમ. નિર્માણ કરી શકશે.			

વ્યક્તિત્વ વિકાસ

ક્રમ	વિધાન	હંમેશાં	મોટે ભાગે	ભાગ્યે જ
૧	સમયસર અને નિયમિત રીતે શાળામાં આવે છે.			
૨	શરીરની અને પહેરેલાં કપડાંની સ્વચ્છતા રાખે છે.			
૩	વર્ગમાં અન્ય બાળકો સાથે હળી-મળીને રહે છે.			
૪	વર્ગ અને શાળાની સફાઈમાં ભાગ લે છે.			
૫	ઉત્સવો અને રાષ્ટ્રીય પર્વોની ઊજવણીમાં ભાગ લે છે.			
૬	રમતો અને પ્રવૃત્તિમાં ઉત્સાહપૂર્વક ભાગ લે છે.			
૭	પ્રાર્થના સંમેલનમાં જોડાય છે.			
૮	રસપૂર્વક અવલોકન નિરીક્ષણ કરે છે.			
૯	નવું જાણવાની જિજ્ઞાસા ધરાવે છે.			
૧૦	પશુ-પક્ષીઓ તરફ પ્રેમભાવ રાખે છે.			
૧૧	વૃક્ષ અને ફૂલછોડને ઉછેરે છે અને તેમની માવજત કરે છે.			
૧૨	પોતાને ભાગે આવેલું કાર્ય ઉત્સાહપૂર્વક કરે છે.			

તારીખ :

વર્ગશિક્ષકનું નામ અને સહી

આચાર્યશ્રીનું નામ અને સહી

**“બાળકોને પણ આબરુ હોય છે.
ફજેતથી તેઓ કરમાઈ જાય છે.
મોટેરા કરતાં બાળકમાં સ્વામાનની લાગણી વધુ તીવ્ર હોય છે.”**

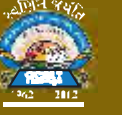
-કાકા કાલેલકર

વાલીઓને સૂચનાઓ

1. આ વિકાસ પત્રક છે. તમારા બાળકે શાળામાં એક વર્ષ દરમિયાન વિવિધ બાબતોમાં કેટલા પ્રમાણમાં વિકાસ સાધ્યો છે તેની નોંધ આ પત્રકમાં છે.
2. પત્રકમાં જ્યાં સાધારણ એવો ઉલ્લેખ હોય તો તમારું બાળક ઠોઠ છે એમ માની ન લેશો. “સાધારણ” એવી નોંધ તેને તમારી કે ઘરના ભણેલા અન્ય સભ્યોની મદદની ક્યાં જરૂર છે, તે સૂચવવા માટે કરેલ છે. વેકેશનમાં તેની ક્યાશ દૂર કરવા તમે તે પ્રયત્ન કરજો. તમારી થોડી મદદથી બાળકની ઘણી ક્યાશ દૂર કરી શકાશે અને તે આવતા વર્ષમાં અભ્યાસક્રમ શીખવા માટે પરિપક્વતા પ્રાપ્ત કરશે.
3. વેકેશનમાં બાળકને ખૂબ રમવા દેજો. પણ વર્ષ દરમિયાન શીખેલું ભૂલી ન જાય તે માટે તેણે શીખેલી બાબતો યાદ કરાવવા રોજ થોડો સમય તમારી પાસે બેસાડજો.
4. ઘરની નાની-મોટી ખરીદીનાં કામ તેને સોંપજો અથવા તેને તમારી સાથે રાખજો, એ દ્વારા પણ તેણે શીખેલી ઘણી બધી બાબતો ઠઠ થશે.
5. તમારા બાળકની પ્રગતિ માટે કઈ કઈ બાબતોની કાળજી તમારે લેવાની છે એ નીચેના વિભાગમાં વર્ગશિક્ષકે જણાવ્યું છે. શિક્ષકે સૂચવેલી બાબતો અંગે વેકેશનમાં વિશેષ કાળજી લેશો.
6. વેકેશન ખૂબે ત્યારે તમારું બાળક ઉત્સાહભરે શાળાએ જાય એ માટે તમે તેને પ્રોત્સાહન આપજો. બને તો આવતા વર્ષે અવારનવાર વર્ગશિક્ષકને બાળકની પ્રગતિ અંગે પૂછતા રહેશો.

નોંધ : શિક્ષકે વાલીને આપવાની વિશેષ સૂચના

વાલીની સહી : _____

પત્રક-D-4

શાળાકીય સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકન

ધોરણ 2

પરિણામપત્રક

(20 -20)

શાળાનું નામ : .....

ગામ : ..... તાલુકો : .....

ધોરણ : ..... વર્ગ : ..... પરિણામ તારીખ : .....

વ.શિ.નું નામ : ..... સી.આર.સી. : .....

જાતિ સંખ્યા	અનુ. જાતિ			અનુ. જનજાતિ			બકી પંચ			અન્ય			કુલ	નોંધ
	કુમાર	કન્યા	કુલ	કુમાર	કન્યા	કુલ	કુમાર	કન્યા	કુલ	કુમાર	કન્યા	કુલ		

વિષય શિક્ષણ અન્વયે વર્ષ દરમિયાન કરાવેલ પ્રવૃત્તિઓ

ભાષા ગણિત પર્યાવરણ શિક્ષણ અન્વયે વર્ષ દરમિયાન કરાવેલ પ્રવૃત્તિઓ	ભાષા પર્યાવરણ સંખ્યા	ગણિત પર્યાવરણ સંખ્યા
1. માટીકામ		
2. કાગળકામ		
3. રમત		
4. રંગપૂરણી		
5. જોડકણાં		
6. બાળગીતો		
7. ચિત્રો-આકૃતિઓ		
8. સંગ્રહ પ્રવૃત્તિ		
9. પ્રવાસ/પર્યટન		
10. નાટ્યપ્રવૃત્તિ		
11. વાર્તાકથન		
12. અન્ય		

શિક્ષકશ્રી માટેની સૂચનાઓ

1. સતત મૂલ્યાંકનને આધારે પ્રત્યેક બાળકનું પ્રગતિપત્રક તૈયાર કરવું.
2. પ્રથમ પાનાના ઉપરના ભાગમાં મહત્વની વિગતો કાળજીથી ભરવી.
3. પ્રથમ પાના પરના પ્રથમ કોઠામાં શાળા તત્પરતા અન્વયે કરેલી પ્રવૃત્તિઓની તેમજ બીજા કોઠામાં ભાષા ગણિત પર્યાવરણ શિક્ષણ અન્વયે વર્ષ દરમિયાન કરાવેલ પ્રવૃત્તિઓની સંખ્યા લખવી.
4. પરિણામપત્રકમાં પ્રત્યેક વિદ્યાર્થી વિષયવસ્તુ અન્વયે પ્રગતિપત્રકમાં કરેલી નોંધના આધારે A, B, C પૈકી કઈ કક્ષા ધરાવે છે તે નોંધવું.
5. વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા વધુ હોય તો વચ્ચેના ભાગમાં ઈનર ચિપકાવવું.
6. પરિણામપત્રક તૈયાર કરી આચાર્યશ્રીને વર્ગના બાળકોના પ્રગતિપત્રક તથા પરિણામપત્રક સહી કરીને આપવા તેમજ આચાર્યશ્રીની સહી પણ તેમાં અવશ્ય લેવી.
7. પરિણામપત્રક અને પ્રગતિપત્રકો ફાઈલ કરવા આચાર્યશ્રીને આપો.
8. પ્રત્યેક વિદ્યાર્થીદીઠ આપવામાં આવતા સર્વગ્રાહી વિકાસાત્મક મૂલ્યાંકન પત્રકમાં જરૂરી નોંધ કરી તેમાં તમારી સહી કરાવી, વિદ્યાર્થીના વાલીશ્રીની સહી અવશ્ય કરાવવી. ત્યાર બાદ આ પત્રક આચાર્યને સુપરત કરવું.

આચાર્યશ્રી માટેની સૂચનાઓ

1. સતત મૂલ્યાંકનને આધારે વર્ગશિક્ષકે ફાઈલ કરવા આપેલ પ્રત્યેક બાળકનું પ્રગતિપત્રક તે બાળકના ઉપરના શિક્ષકને પ્રગતિની જાણકારી માટે અવશ્ય આપવું.
2. વર્ગશિક્ષક દ્વારા વિદ્યાર્થીદીઠ આપવામાં આવેલ સર્વગ્રાહી વિકાસાત્મક મૂલ્યાંકન પત્રક તે બાળકના ઉપરના ધોરણના વર્ગશિક્ષકને સુપરત કરવા.

સર્વગ્રાહી વિકાસાત્મક સંગ્રહિત પ્રગતિપત્રક - E

પ્રસ્તાવના :

શિક્ષણ એ ત્રિધ્રુવી પ્રક્રિયા છે. શિક્ષણમાં થતા પરિવર્તનોની અસર સમાજ પર અને સમાજમાં થતા પરિવર્તનોના અનુસંધાને પ્રક્રિયામાં પણ ફેરફારો કરવા આવશ્યક બની જાય છે.

શિક્ષિત વ્યક્તિના વાણી, વિચાર અને વર્તનમાં પરિવર્તન આવે છે. જો આ પરિવર્તન સમાજની અપેક્ષા મુજબ હોય તો ક્રમશઃ સમાજ અને રાષ્ટ્રનો ઉત્તરોત્તર વિકાસ થાય છે.

ગાંધીજીના મત મુજબ શિક્ષણ એટલે મનુષ્યના શરીરમાં રહેલા ઉત્તમ તત્ત્વો બહાર આણી તેનો મહત્તમ વિકાસ કરવો તે છે. આમ, મનુષ્યની આંતરિક શક્તિઓને શિક્ષણના માધ્યમથી વિકસાવી તેના આધારે સમાજ અને રાજ્યના વિકાસની તકો ઉપલબ્ધ કરવી જેથી રાષ્ટ્રનો મહત્તમ વિકાસ થાય.

શિક્ષણ પ્રક્રિયા એ શૈક્ષણિક અને સહ શૈક્ષણિક એમ બંને બાબતો પર અવલંબિત છે. શૈક્ષણિક અને સહ શૈક્ષણિક બાબતોનો સર્વાંગી વિકાસ એ પ્રવર્તમાન શિક્ષણની પ્રથમ અને અગ્રિમ જરૂરિયાત છે.

શૈક્ષણિક મનોવિજ્ઞાનની દૃષ્ટિએ પ્રાથમિક શિક્ષણ ખૂબ જ મહત્વનું છે. કારણકે બાળકના વિકાસક્રમના તબક્કાઓ પૈકી મહત્તમ વિકાસની તક આ સમયગાળામાં રહેલી હોય છે.

દરેક વિદ્યાર્થી ધોરણ 1 થી 8 નું પ્રાથમિક શિક્ષણ પૂર્ણ કરે ત્યારે કેટલીક બાબતો શીખીને બહાર આવે છે, જેમાં તેનો શારીરિક, માનસિક, સર્વાંગિક, શૈક્ષણિક, સામાજિક, કૌશલ્યાત્મક અને મૂલ્યાત્મક વિકાસ થાય છે.

શૈક્ષણિક વિકાસ એ સાક્ષરી વિષયો આધારે મહત્તમ થાય છે. જ્યારે સર્વાંગી વિકાસ માટે વિવિધ પ્રવૃત્તિઓમાં બાળકોને સહભાગી બનાવી ક્રમશઃ તેના વિકાસ માટે શિક્ષકે પ્રયત્ન કરવો પડશે.

પ્રાથમિક શિક્ષણનો મહત્વનો તબક્કો વિદ્યાર્થી કરે ત્યારે તેનામાં કયા ગુણોનો વિકાસ થયો, તેના વર્તન-વ્યવહારમાં કેવું પરિવર્તન આવ્યું તેની શૈક્ષણિક સિદ્ધિ કેવી રહી, તેનામાં મૂલ્યોનો વિકાસ કેવો થયો તેમજ તેનામાં જૂથભાવના કેવી જોવા મળી વગેરે બાબતોની શિક્ષક અને વાલીને ખબર પડે. જેના ઉપયોગથી તેઓ વિદ્યાર્થીના વધુ વિકાસ માટે પ્રવૃત્ત બને તેમજ વિદ્યાર્થીની કારકિર્દી અને વ્યક્તિત્વનું ઘડતર થાય તે હેતુથી વિદ્યાર્થીના ધોરણ 1 થી 8 એટલે કે તેના પ્રારંભિક શિક્ષણમાં તેણે પ્રાપ્ત કરેલ વિશેષતાઓ અને સુધારાત્મક પાસાંઓને સર્વગ્રાહી વિકાસાત્મક સંગૃહિત પ્રગતિપત્રકના માધ્યમથી દર્શાવવાનો પ્રયાસ અહીં કરવામાં આવ્યો છે. આ પ્રગતિપત્રકમાં વિદ્યાર્થીની સામાન્ય માહિતી, શાળા પ્રવેશ વખતે તેની કૌટુંબિક માહિતી, વિદ્યાર્થીના શારીરિક વિકાસની નોંધ, શાળામાં હાજરીની વિગત, ધોરણવાર શૈક્ષણિક સિદ્ધિ (બાબતો), શાળાકક્ષાએ અને શાળા બહારની વિશેષ સિદ્ધિઓ, ઈતર પરીક્ષાના પરિણામોની વિગતો તેમજ પ્રાથમિક શિક્ષણ પૂર્ણ કર્યા બાદ તેનામાં રહેલા ગુણો એ શાળાંત પ્રમાણપત્રમાં કે જે હવે સર્વગ્રાહી વિકાસાત્મક સંગૃહિત પ્રગતિપત્રકનો એક ભાગ છે. તેમાં શિક્ષકે નોંધ કરવાની રહે છે. આવી બાબતોની નમૂનારૂપ યાદી નીચે દર્શાવેલ છે:

કમ્પ્યુટર	યોગવિદ્યા	વૈજ્ઞાનિક દૃષ્ટિકોણ	નાટ્યકલા	રમત-ગમત
ચિત્રકલા	ગાણિતિક શક્તિ	સાહિત્યક્ષેત્રે	નૃત્યકલા	વક્તૃત્વ કૌશલ્ય
સંગીત કલા	વાદન કૌશલ્ય	અભિનય ગીત	સર્જનાત્મક લોખન	કૌશલ્ય

શિક્ષકે દરેક વિદ્યાર્થીમાં આવા સામાજિક વિકાસ, મૂલ્યોનું જતન અને સંવર્ધન, જૂથભાવના, કૌશલ્યોનો વિકાસ અને વ્યક્તિત્વના વિકાસની બાબતો તથા વિવિધ કૌશલ્યોની નોંધ વિધાન સ્વરૂપે શાળાંત પ્રમાણપત્રમાં નોંધવાની રહે છે. આ નોંધ બાદ ધોરણ 8 ને અંતે સર્વગ્રાહી વિકાસાત્મક સંગૃહિત પ્રગતિપત્રક સહી સિક્કો કરી વિદ્યાર્થીને આપવાનું રહે છે.

શાળાકીય સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકન

(SCE)

ગુજરાત શૈક્ષણિક સંશોધન અને તાલીમ પરિષદ,
ગાંધીનગર

જિલ્લા શિક્ષણ સમિતિ / નગર પ્રાથમિક શિક્ષણ સમિતિ : _____

પત્રક-E

સર્વગ્રાહી વિકાસાત્મક સંગૃહિત પ્રગતિપત્રક
(ઘોરણ 1 થી 8)

વિદ્યાર્થીનું નામ : _____

જન્મ તારીખ : _____

ઘોરણ 1માં પ્રવેશ તારીખ : _____

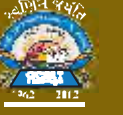

સામાન્ય માહિતી

1.	વિદ્યાર્થીનું નામ		જાતિ (કુમાર / કન્યા)
2.	જન્મ તારીખ	તારીખ / માસ / વર્ષ -----/-----/-----	
	શબ્દોમાં		
3.	જન્મસ્થળ		
4.	ધર્મ		
	જ્ઞાતિ		
	પેટાજ્ઞાતિ		
5.	ઓળખની નિશાની		
6.	વતનનું સરનામું		
7.	હાલનું સરનામું		
8.	કુટુંબમાં બોલાતી ભાષા		
9.	શાળાનું નામ		
10.	શાળા કોડ (DISE)		
11.	વિદ્યાર્થી જ. ર. નંબર		

શાળા પ્રવેશ સમયની કૌટુંબિક માહિતી

12.	વિદ્યાર્થીના પિતા / વાલીનું નામ		
13.	ઉંમર (વર્ષ) (અંકમાં)		
14.	અભ્યાસ		
15.	વ્યવસાય		વાર્ષિક આવક :
16.	વ્યવસાયનું સ્થળ		
17.	સંપર્ક નંબર		

18. વિદ્યાર્થીના શારીરિક વિકાસની નોંધ
(જે-તે ધોરણના પ્રારંભની માહિતી નોંધવી.)

ધોરણ	વજન કિગ્રા-ગ્રામ	ઊંચાઈ સેમી
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		
6.		
7.		
8.		

19. શાળામાં હાજરીની વિગત :

ધોરણ	કામના કુલ દિવસો	હાજરીના દિવસો	વિશેષ નોંધ
1.			
2.			
3.			
4.			
5.			
6.			
7.			
8.			

20. શૈક્ષણિક બાબતો (Scholastic Matter)

ઘોરણ - 1

વિષય	સારી બાબતો	સુધારાત્મક બાબતો
શ્રવણ		
કથન		
વાચન		
લેખન		
ગણન		
સર્જનાત્મક પ્રવૃત્તિ		
સ્વચ્છતા		
પર્યાવરણ પ્રેમ		
નિયમિતતા		

વાલીની સહી

વર્ગશિક્ષકની સહી

આચાર્યશ્રીની સહી

20. શૈક્ષણિક બાબતો (Scholastic Matter)

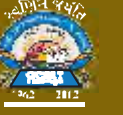
ઘોરણ - 2

વિષય	સારી બાબતો	સુધારાત્મક બાબતો
શ્રવણ		
કથન		
વાચન		
લેખન		
ગણન		
સર્જનાત્મક પ્રવૃત્તિ		
સ્વચ્છતા		
પર્યાવરણ પ્રેમ		
નિયમિતતા		

વાલીની સહી

વર્ગશિક્ષકની સહી

આચાર્યશ્રીની સહી

20. શૈક્ષણિક બાબતો (Scholastic Matter)

ઘોરણ - 3

વિષય	ગ્રેડ	સારી બાબતો	સુધારાત્મક બાબતો
ગુજરાતી			
ગણિત			
પર્યાવરણ			
ચિત્ર			
સંગીત			
શારીરિક શિક્ષણ			
કાર્યાનુભવ			

નોંધ : ઉપરોક્ત ચિત્ર, સંગીત, શારીરિક શિક્ષણ અને કાર્યાનુભવ વિષયના મૂલ્યાંકનની વિગતો પરિશિષ્ટ-B તથા દૈનિક અવલોકનને આધારે નક્કી કરી અહીં સંબંધિત વિષયના કોલમમાં મૂકવી.

વાલીની સહી

વર્ગશિક્ષકની સહી

આચાર્યશ્રીની સહી

20. શૈક્ષણિક બાબતો (Scholastic Matter)

ઘોરણ - 4

વિષય	ગ્રેડ	સારી બાબતો	સુધારાત્મક બાબતો
ગુજરાતી			
ગણિત			
પર્યાવરણ			
હિન્દી			
અંગ્રેજી			
ચિત્ર			
સંગીત			
શારીરિક શિક્ષણ			
કાર્યાનુભવ			

નોંધ : ઉપરોક્ત ચિત્ર, સંગીત, શારીરિક શિક્ષણ અને કાર્યાનુભવ વિષયના મૂલ્યાંકનની વિગતો પરિશિષ્ટ-B તથા દૈનિક અવલોકનને આધારે નક્કી કરી અહીં સંબંધિત વિષયના કોલમમાં મૂકવી.

વાલીની સહી

વર્ગશિક્ષકની સહી

આચાર્યશ્રીની સહી

20. શૈક્ષણિક બાબતો (Scholastic Matter)

ઘોરણ - 5

વિષય	ગ્રેડ	સારી બાબતો	સુધારાત્મક બાબતો
ગુજરાતી			
ગણિત			
પર્યાવરણ			
હિન્દી			
અંગ્રેજી			
ચિત્ર			
સંગીત			
કાર્યાનુભવ			
શારીરિક શિક્ષણ			

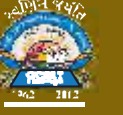
નોંધ: ઉપરોક્ત ચિત્ર, સંગીત, શારીરિક શિક્ષણ અને કાર્યાનુભવ વિષયના મૂલ્યાંકનની વિગતો પરિશિષ્ટ-B તથા દૈનિક અવલોકનને આધારે નક્કી કરી અહીં સંબંધિત વિષયના કોલમમાં મૂકવી.

વાલીની સહી

વર્ગશિક્ષકની સહી

આચાર્યશ્રીની સહી

20. શૈક્ષણિક જ્ઞાતો (Scholastic Matter)

ધોરણ - 6

વિષય	ગ્રેડ	સારી જ્ઞાતો	સુધારાત્મક જ્ઞાતો
ગુજરાતી			
ગણિત			
હિન્દી			
અંગ્રેજી			
સામાજિક વિજ્ઞાન			
વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી			
સંસ્કૃત			
ચિત્ર			
સંગીત			
શારીરિક શિક્ષણ			
કાર્યાનુભવ			

નોંધ: ઉપરોક્ત ચિત્ર, સંગીત, શારીરિક શિક્ષણ અને કાર્યાનુભવ વિષયના મૂલ્યાંકનની વિગતો પરિશિષ્ટ-B તથા દૈનિક અવલોકનને આધારે નક્કી કરી અહીં સંબંધિત વિષયના કોલમમાં મૂકવી.

વાલીની સહી

વર્ગશિક્ષકની સહી

આચાર્યશ્રીની સહી

20. शैक्षणिक भाग्य (Scholastic Matter)

धोरण - 7

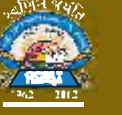
विषय	ग्रेड	सारी भाग्य	सुधारात्मक भाग्य
गुजराती			
गणित			
हिन्दी			
अंग्रेज			
सामाजिक विज्ञान			
विज्ञान अने टेक्नोलॉजी			
संस्कृत			
चित्र			
संगीत			
शारीरिक शिक्षण			
कार्यानुभव			

नोंधः उपरोक्त चित्र, संगीत, शारीरिक शिक्षण अने कार्यानुभव विषयना मूल्यांकननी विगतो परिशिष्ट-B तथा दैनिक अवलोकनने आधारे नक्की करी अडी संबंधित विषयना कोलममां मूकवी.

वाकीनी सडी

वर्गशिक्षकनी सडी

आचार्यश्रीनी सडी

20. શૈક્ષણિક જ્ઞાનતો (Scholastic Matter)

ઘોરણ - 8

વિષય	ગ્રેડ	સારી જ્ઞાનતો	સુધારાત્મક જ્ઞાનતો
ગુજરાતી			
ગણિત			
હિન્દી			
અંગ્રેજી			
સામાજિક વિજ્ઞાન			
વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી			
સંસ્કૃત			
ચિત્ર			
સંગીત			
શારીરિક શિક્ષણ			
કાર્યાનુભવ			

નોંધ: ઉપરોક્ત ચિત્ર, સંગીત, શારીરિક શિક્ષણ અને કાર્યાનુભવ વિષયના મૂલ્યાંકનની વિગતો પરિશિષ્ટ-B તથા દૈનિક અવલોકનને આધારે નક્કી કરી અહીં સંબંધિત વિષયના કોલમમાં મૂકવી.

વાલીની સહી

વર્ગશિક્ષકની સહી

આચાર્યશ્રીની સહી

21. વિશેષ સિદ્ધિઓ : શાળાકક્ષાએ અને શાળા બહારના સ્પર્ધાત્મક કાર્યક્રમોની વિગતો

ધોરણ	પ્રવૃત્તિની વિગત	મેળવેલ સિદ્ધિ	કક્ષા (સ્થળ)	તારીખ	વિશેષ નોંધ	વર્ગશિક્ષકની સહી

22. ઇતર પરીક્ષાઓના પરિણામોની વિગતો

ધોરણ	પરીક્ષાનું નામ	પરીક્ષાની તારીખ	કુલ ગુણ	મેળવેલ ગુણ	નોંધ	વર્ગશિક્ષકની સહી

23. સમગ્ર છાપની સંક્ષિપ્ત નોંધ :

વિદ્યાર્થીના વર્ષ દરમિયાન સતત અવલોકનના આધારે નિયમિતતા, સ્વચ્છતા, શિસ્ત, વલણ, સામાજિકતા, વ્યક્તિત્વ, મૂલ્યો, રસ-રુચિ, સુટેવો, કુટેવો વગેરે જેવી બાબતો ધ્યાનમાં લઈ ઉપસેલી સમગ્ર છાપની માર્ગદર્શક બની રહે તેવી સંક્ષિપ્ત નોંધ.

ધોરણ	ધોરણના સંદર્ભમાં જોવા મળેલ સારી બાબતોની નોંધ	ધોરણના સંદર્ભમાં જોવા મળેલ સુધારાત્મક બાબતોની નોંધ	નોંધ કરનારની સહી	વાલીની સહી
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				

શાળાંત પ્રમાણપત્ર

પ્રાથમિક શિક્ષણ એ પાયાનું શિક્ષણ છે. વિદ્યાર્થી આ શિક્ષણ પ્રાપ્ત કર્યા બાદ વિષયવસ્તુ સહિત જીવનનાં તમામ પાસાંમાં સમૃદ્ધ બને છે. પ્રાથમિક શિક્ષણનાં લક્ષ્યાંકો આપે સફળતાપૂર્વક પૂર્ણ કરેલ છે. પ્રાથમિક શિક્ષણ દ્વારા આપે પ્રાપ્ત કરેલ જ્ઞાન, મૂલ્યો અને કૌશલ્યોનો ઉપયોગ આપને સ્વવિકાસથી રાષ્ટ્રવિકાસ તરફ ઢોરી જાય તેવી શુભકામના.

આથી પ્રમાણપત્ર આપવામાં આવે છે કે શ્રી..... એ
સને.....માં ધોરણ-8 સુધીનો અભ્યાસક્રમ સંતોષકારક રીતે પૂર્ણ કરેલ છે.

પ્રાથમિક શિક્ષણને અંતે આપે પ્રાપ્ત કરેલ વિષયવસ્તુ સહિત જીવનનાં તમામ પાસાંઓની વિગતો નીચે મુજબ છે.

વિષય	વિવિધ ધોરણમાં મેળવેલ ગ્રેડ					
	ધોરણ-3	ધોરણ-4	ધોરણ-5	ધોરણ-6	ધોરણ-7	ધોરણ-8
ગુજરાતી						
ગણિત						
પર્યાવરણ						
હિન્દી						
અંગ્રેજી						
વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી						
સામાજિક વિજ્ઞાન						
સંસ્કૃત						
વ્યક્તિત્વ વિકાસના ચાર ક્ષેત્રોના આધારે પ્રાપ્ત કરેલ ગ્રેડ (પત્રક Bના આધારે)						
એકંદર ગ્રેડ						

વિદ્યાર્થીએ પ્રાપ્ત કરેલ ક્ષમતા, કૌશલ્યો, રસરુચિ, મૂલ્યો, સામાજિક વિકાસ, કોઈ ચોક્કસ વિષય કે ક્ષેત્રમાં પ્રભુત્વ જેવી બાબતોની નોંધ આ સાથે સામેલ સર્વગ્રાહી વિકાસાત્મક સંગૃહિત પ્રગતિપત્રકમાં આપેલી છે.

સ્થળ : _____

વાલીની સહી : _____

તારીખ : _____

વર્ગશિક્ષકની સહી

આચાર્યની સહી

ઘોરણ 1 થી 8 સુધીમાં શાળા બદલતાં કરવાની નોંધ :

1	શાળાનું નામ :		
	સરનામું :		
	પ્રવેશ મેળવ્યા તારીખ :	ઘોરણ :	જ.ર.નં. :
	શાળા છોડ્યા તારીખ :	ઘોરણ :	L.C. નં. :
	શાળા છોડવાનું કારણ :		
2	શાળાનું નામ :		
	સરનામું :		
	પ્રવેશ મેળવ્યા તારીખ :	ઘોરણ :	જ.ર.નં. :
	શાળા છોડ્યા તારીખ :	ઘોરણ :	L.C. નં. :
	શાળા છોડવાનું કારણ :		
3	શાળાનું નામ :		
	સરનામું :		
	પ્રવેશ મેળવ્યા તારીખ :	ઘોરણ :	જ.ર.નં. :
	શાળા છોડ્યા તારીખ :	ઘોરણ :	L.C. નં. :
	શાળા છોડવાનું કારણ :		
4	શાળાનું નામ :		
	સરનામું :		
	પ્રવેશ મેળવ્યા તારીખ :	ઘોરણ :	જ.ર.નં. :
	શાળા છોડ્યા તારીખ :	ઘોરણ :	L.C. નં. :
	શાળા છોડવાનું કારણ :		

શાળાકીય સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકન

પત્રક-F (PROGRESS REPORT)

ઘોરણ : _____ વર્ગ : _____

સને : 201 /201

શાળાનું નામ : _____

તાલુકો : _____ જિલ્લો : _____

નામ : _____
(અટક) (વિદ્યાર્થીનું નામ) (પિતાનું નામ)

સરનામું : _____

પિતા/વાલીનું નામ : _____

માતાનું નામ : _____

જ.ર.નં. : _____ જન્મ તારીખ : _____

સંપર્ક નંબર : _____

શાળાકીય સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકન

વિદ્યાર્થીનું નામ : _____

ધોરણ : 3 / 4 / 5

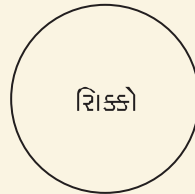
વર્ગ : _____ હાજરીપત્રક નંબર : _____

ક્રમ	વિષય	મેળવેલ ગ્રેડ	વિષયના સંદર્ભમાં વિશેષ નોંધ
1	ગુજરાતી		
2	ગણિત		
3	પર્યાવરણ		
4	હિન્દી		
5	અંગ્રેજી		
6	વ્યક્તિત્વ વિકાસ		
	મેળવેલ એકંદર ગ્રેડ		

સ્થળ : _____

વાલીની સહી : _____

તારીખ : _____

વર્ગશિક્ષકની સહી

આચાર્યની સહી

શાળાકીય સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકન

વિદ્યાર્થીનું નામ : _____

ઘોરણ : 6 / 7

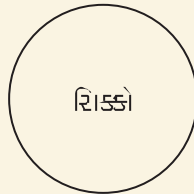
વર્ગ : _____ હાજરીપત્રક નંબર : _____

ક્રમ	વિષય	મેળવેલ ગ્રેડ	વિષયના સંદર્ભમાં વિશેષ નોંધ
1	ગુજરાતી		
2	ગણિત		
3	હિન્દી		
4	અંગ્રેજી		
5	વિજ્ઞાન અને ટેક્નોલોજી		
6	સામાજિક વિજ્ઞાન		
7	સંસ્કૃત		
8	વ્યક્તિત્વ વિકાસ		
	મેળવેલ એકંદર ગ્રેડ		

સ્થળ : _____

વાલીની સહી : _____

તારીખ : _____

વર્ગશિક્ષકની સહી

આચાર્યની સહી

શાળાકીય સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકન

વિદ્યાર્થીનું નામ : _____

ધોરણ : 8

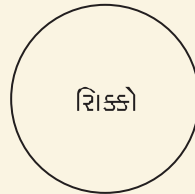
વર્ગ : _____ હાજરીપત્રક નંબર : _____

ક્રમ	વિષય	કુલ ગુણ	મેળવેલ ગુણ	મેળવેલ ગ્રેડ	વિષયના સંદર્ભમાં વિશેષ નોંધ
1	ગુજરાતી	200			
2	ગણિત	200			
3	હિન્દી	200			
4	અંગ્રેજી	200			
5	વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી	200			
6	સામાજિક વિજ્ઞાન	200			
7	સંસ્કૃત	200			
8	વ્યક્તિત્વ વિકાસ	400			
	કુલ ગુણ	1800			
	મેળવેલ એકંદર ગ્રેડ				

સ્થળ : _____

વાલીની સહી : _____

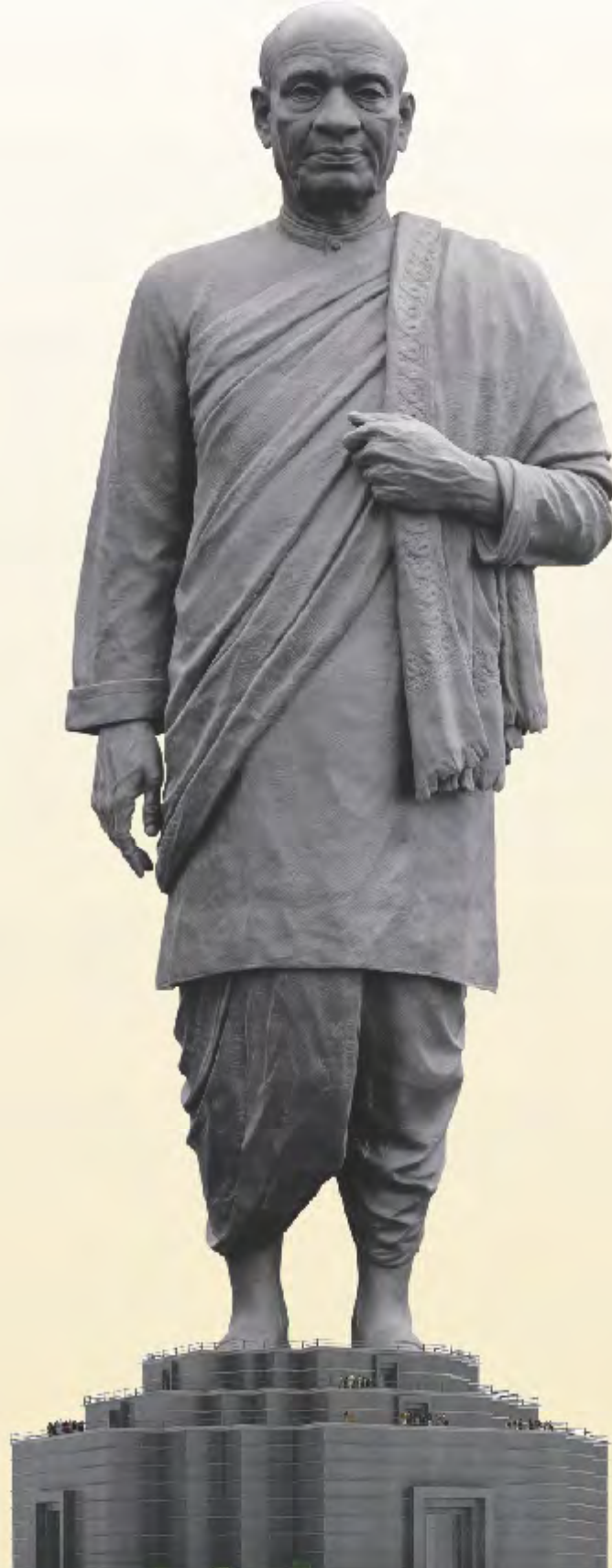
તારીખ : _____

વર્ગશિક્ષકની સહી

આચાર્યની સહી

અખંડ ભારતના ઘડવૈયા

ઉછળતા - ફૂદતા - ખિલખિલાટ કરતા
બાળકને “ડાહ્યું-ડમરું” બનાવી દેવાની
ઘેલછા સેવતી વખતે આપણને ભાગ્યે જ ખ્યાલ
રહે છે કે એક ચેતન તત્ત્વને જડ બનાવી
દેવાનું કામ આપણે કરી રહ્યાં છીએ

- જુગતરામ દવે

આપણે શિક્ષકો આપણી જાતને ચતુર માનતા
હોઈએ તો તે આપણો ભ્રમ છે. આપણા
વિદ્યાર્થીઓ આપણા કરતાં વધારે ચતુર હોય છે.

- હરભાઈ ત્રિવેદી

કેળવણીના ક્ષેત્રમાં શિક્ષકો પોતાની વાણીથી
શીખવે તેના કરતાં પોતાના જીવનથી શીખવે
તેની ઘણી મોટી કિંમત છે.

- નાનાભાઈ ભટ્ટ

બાળક એ પરમાત્માએ માનવ જાત પર લખેલો
પ્રેમપત્ર છે.

- ગિજુભાઈ બઘેકા

